Κ.Ε: 17378

ΚΟ: 17509

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΘΕΜΑ:

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΝΙΓΗΡΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ ΟΝΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΗΣ

OKWUCHI CHIOMA NZERUEM

MCA, UNIVERSITY OF IBADAN NIGERIA, BA, UNIVERSITY OF BENIN NIGERIA, HND, INST. OF MANAGEMENT & TECH. ENUGU NIGERIA

ΑΘΗΝΑ 2003

ΘΕΜΑ:

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΝΙΓΗΡΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ ΟΝΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

OKWUCHI CHIOMA NZERUEM

MCA, UNIVERSITY OF IBADAN NIGERIA, BA, UNIVERSITY OF BENIN NIGERIA, HND, INST. OF MANAGEMENT & TECH. ENUGU NIGERIA

ΑΘΗΝΑ 2003

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΝΙΓΗΡΙΑΣ

Διδακτορική διατριβή που υποβλήθηκε στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Αφιερώνεται: Στον Θεό που με την δύναμη του αυτή η εργασία έγινε δυνατή, χρησιμοποιώντας θαυματουργά τους ανθρώπους που επέλεξε να γίνουν οι κατάλληλοι για το εγχείρημα αυτό.

Στους Ada, Ify, Iyke Anyannwu,

Στους γονείς μου Joseph και Mercy Onyekpa, στον παππού και την γιαγιά Anunma και Njieole Onyenkpa, στον Maz' Iguwo και την Grace Ukwu. Όλοι αυτοί είναι οι φύλακες άγγελοι μου.

Πάρε όποια κοιλάδα δεν μπορείς να περάσεις,
Και όποιον ποταμό δεν μπορείς να κολυμπήσεις,
Όποιον σκληρό δρόμο δεν μπορείς να διαβείς,
Και όσα βουνά δεν μπορείς να περάσεις,
Ο Θεός μπορεί όσα θεωρούνται αδύνατα,
Μ΄Αυτόν όλα τα πράγματα γίνονται δυνατά.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Τώρα που ολοκληρώθηκε η εργασία μου αυτή, θέλω να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όλους όσους συνέβαλαν με τον τρόπο τους να φθάσει σε αίσιο τέρμα.

Οι ευχαριστίες μου πηγαίνουν πρώτα στον Θεό που με την χάρη του άρχισα και τελείωσα αυτήν την εργασία με επιτυχία.

Η υπόχρεη και ειλικρινής ευγνωμοσύνη μου δίνεται στην λεπτόλογη, ειδικευμένη, ακαδημαϊκή / τεχνική αρωγή του επιτηρητή μου Καθηγητού Κλ. Σ. Κουτσούκη, τις καθηγήτριες Π. Ζέρη και Μ. Τομαρά-Σιδέρη. Η υπομονή και η καθοδήγηση τους έφεραν αυτήν την εργασία, με κόπους και δουλειά, στην πραγματοποίηση της.
Επίσης, ευχαριστώ την Καθηγήτρια Πετρινιώτη για τις προτάσεις και τις συμβουλές της, οι οποίες, κατά ένα μέρος, με ενθάρρυναν ν΄αρχίσω το πρόγραμμα μου.

Οι ευχαριστίες μου πηγαίνουν ακόμη στο διοικητικό προσωπικό του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας, ειδικότερα στην κυρία Καραμήτσου, στην κυρία Ρούλια, στον κύριο Παπαδοκωστάκη για την μεγάλη τους θέληση να προσφέρουν τις διοικητικές τους υπηρεσίες όταν χρειάστηκε. Είστε όλοι πολύ ευγενικοί.

Επίσης, ευχαριστώ ιδιαίτερα τις Κρατικές Υποτροφίες του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελληνικής Δημοκρατίας, τον Όμιλο Λεβέντη και το Ίδρυμα Κωνσταντίνου και Ελένης Ουράνη για την ακαδημαϊκή υποτροφία που μου πρόσφεραν τον πρώτο χρόνο αντιστοίχως. Αυτή η χειρονομία της ελληνικής καλοσύνης στους ξένους φοιτητές είναι ανεξίτηλη στην καρδιά μου.

Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω κάθε μέλος της οικογένειας μου, τον θείο μου καθηγητή Ukwu και την γυναίκα του I. Ukwu, τον καθηγητή J.K.Emeh, Anuty Ify Emeh, την Εξοχότητα του Eze I.O. Ukwu, την Εξοχότητα της Emma Ukwu, Nenye, Onyii και Ndii τ΄αδέλφια μου, Ada-mummy, την πολύτιμη και ανεκτίμητη κόρη μου. Τους Ozii, Rosarie, Sarah-Mercy, Lawrence-Chijioke και Ebuks το αγόρι μου. Για τις καλές και κακές στιγμές, το γέλιο και τα δάκρυα. Ο Θεός δεν θα μπορούσε να μου δώσει καλύτερους δεσμούς.

Η εκτίμηση μου πηγαίνει σε όλους τους φίλους και συναδέλφους μου εδώ στην Αθήνα και την Νιγηρία που μονίμως ρωτούσαν για την πρόοδο της έρευνας μου. Η παρακίνηση τους ήταν μια μεγάλη, έμμεση συνεισφορά στην επιτυχία αυτού του σχεδίου. Περιλαμβάνω την κυρία Nneka Agim, Group Captain Patricia Okibedi, Chief Uju Ozoka, τον εκδότη της εφημερίδας Gong, Cordelia Ukwuoma, τον πολιτικό ανταποκριτή στην Nigeria Television Authority Abuja, την Lady Vee της NBCI και Menwa Eronini της Guardian Press.

Ευχαριστώ πολύ την κυρία Μαίρη Εστιανίδου για την υπέροχη υπομονή της να δακτυλογραφήσει την εργασία και να προσφέρει τις γραματειακές της υπηρεσίες, και Αντονία Βλακακή για την μεταφραστική υπηρεσία. Η δουλειά τους πάντα θα παραμείνει ανεκτίμητη.

Ευχαριστίες πηγαίνουν στον πρέσβη της Νιγηρίας στην Ελλάδα και την κυρία Frank Ogbuewu, τον Αναπληρωτή Πρέσβη Owoeye και την σύζυγο του, τον Πρόξενο κύριο George Agim, τον κύριο και την κυρία Ogundele, και όλο το προσωπικό της Πρεσβείας της Νιγηρίας με το οποίο είχα στενή επαφή στην διάρκεια της παραμονής μου στην Αθήνα.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες σε πολλούς ανθρώπους και οργανισμούς που μου παρείχαν στατιστικά και πληροφορίες για την εργασία. Περιλαμβάνω την κυρία Sylvia Okoregbe της ελληνικής Πρεσβείας στην Νιγηρία, Dr. Habiba Muda Lawal διευθυντή στο Εθνικό Κέντρο για την Ανάπτυξη των Γυναικών στην Αμπούτζα, της Ελληνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Γυναικών, το προσωπικό του γραφείου των Ηνωμένων Εθνών στην Αθήνα, την κυρία Acheampony της UNIFEM στην Νιγηρία, το προσωπικό της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, το Υπουργείο Εσωτερικών και Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης της Ελλάδας, την κυρία Ifeoma Matthew βιβλιοθηκάριο του Εθνικού Κέντρου για την Ανάπτυξη των Γυναικών, την Pamela Ogwuazu του Νιγηριανού Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων στο Λάγος, την κυρία Davis της Ford Foundation στην Νιγηρία και πολλές άλλες οργανώσεις, αρκετές για να αναφερθούν όλες.

Κάτι τελευταίο αλλά πολύ σημαντικό, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Υπουργό Άμυνας Lt. Gen. T.Y Danjuma. Τον σημερινό Διευθυντή Διοίκησης, τον Διευθυντή

Εκπαίδευσης και Ευημερίας κύριο Yussuf Buba. Μου έδωσαν συστάσεις και ενέκριναν την παράταση άδειας σπουδών μου γιατί χωρίς αυτό το όνειρο μου δεν θα γινόταν πραγματικότητα.

Τους Αντιπτέραρχο Umenwaliri (Rtd), Chief Onoja τέως Γενικό Διευθυντή στο Υπουργείο Αμύνης, Αντιπτέραρχο N. Eduok, τέως προσωπάρχη του αεροπορικού στόλου της Νιγηρίας των Αεροπορικών Δυνάμεων. Τους Αντιπτέραρχο Natiti, τον Αξιωματικό της Αεροπορίας Nzenwunwa και όλο το προσωπικό της Διεύθυνσης των Δημοσίων Σχέσεων και Πληροφόρησης, NAF HQ, του Υπουργείου Αμύνης της Νιγηρίας.

Όλοι σας, και πολλοί άλλοι που δεν αναφέρθηκαν, θα παραμείνετε οι μέντορες μου που με ενθαρύνατε να αναλάβω αυτή την σειρά μαθημάτων. Είθε ο Θεός να σας ευλογεί όλους σας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εργασία σχεδιάστηκε για να ερευνήσει τον ρόλο της επικοινωνίας στην κοινωνικο-πολιτική ανάπτυξη της Νιγηρίας και τις συνέπειες αυτής στην ενίσχυση του ρόλου της γυναίκας αγρότισσας στην Νιγηρία.

Για να επιτευχθεί αυτό εξέτασε το παρελθόν της κοινωνικό-πολιτικής ανάπτυξης των Νιγηριανών γυναικών από την εποχή του αποικισμού έως τις μέρες μας.
Επίσης, έγινε και μια γενική θεώρηση της γυναικείας ανάπτυξης σε διεθνές επίπεδο.

Ουσιαστικά, η εργασία προσπάθησε να καταγράψει και να αξιολογήσει το είδος της αντίληψης που έχει η κοινή γνώμη στην Νιγηρία για τις οργανώσεις της γυναικείας ανάπτυξης, και ποια τα δεδομένα για την αντίληψη αυτή. Η εργασία επίσης, αποτίμησε την αποτελεσματικότητα των στρατηγικών επικοινωνίας που υιοθετήθηκαν από έξι επιλεγμένες οργανώσεις και πόσο αποτελεσματικές ήταν οι στρατηγικές αυτές για την ενδυνάμωση των αγροτισσών. Μελέτες στην επικοινωνία και την πολιτική ανάπτυξη αποτέλεσαν την βάση της εργασίας αυτής καθώς και εμπειρικές μελέτες έξω από την Νιγηρία που ήταν διαφωτιστικές.

Για να χειρισθεί τα προβλήματα με αποτελεσματικότητα, η εργασία αυτή υιοθέτησε μια μέθοδο εκπόνησης της έρευνας, με την χρήση ερωτηματολογίων και τεχνικές συνεντεύξεων, ώστε να συλλέξει τις ανάλογες πληροφορίες πάνω στην αντίληψη της κοινής γνώμης και να ερμηνεύσει και να αξιολογήσει το αποτέλεσμα των επικοινωνιακών στρατηγικών που χρησιμοποιήθηκαν.

Εφόσον η εργασία επικεντρώθηκε κυρίως στις αναπτυξιακές οργανώσεις, τα μέλη τους έπρεπε να επιλεχθούν με την χρήση ενός κριτικού δειγματολογίου. Συνολικά, χρησιμοποιήθηκαν 154 άτομα μέλη των οργανώσεων της γυναικείας ανάπτυξης, 31 άτομα από το προσωπικό των επιλεγμένων αναπτυξιακών οργανώσεων, καθώς επίσης και κάποιες αγρότισσες από τις τοπικές περιοχές που έδωσαν συνέντευξη.

Μετά από λεπτομερή ανάλυση του συγκεκριμένου υλικού, η εργασία ήταν σε θέση να εδραιώσει την άποψη πως ακόμη και αν τα αποτελέσματα δείχνουν πως η Νιγηρία

έχει μια παλλόμενη και αναπτυσσόμενη γνώση πάνω στην γυναικεία ανάπτυξη, η αντίληψη του κόσμου για τις γυναικείες οργανώσεις ανάπτυξης είναι φτωχή, αφού η χώρα απέτυχε να αποκεντρώσει τις γυναικείες οργανώσεις, ώστε να μπορέσουν να φτάσουν αποτελεσματικά στις αγροτικές περιοχές.

Ανάμεσα στις διάφορες συστάσεις, έγινε πρόταση, η γυναικεία ενδυνάμωση στην επικοινωνία ν΄αρχίσει επαρκώς να χρησιμοποιεί τις παραδοσιακές πρακτικές επικοινωνίας, τις γυναικείες ομάδες και το εθνικό επικοινωνιακό δίκτυο για να προσεγγίσει τις γυναίκες σε αγροτικό επίπεδο.

Επίσης, συστάσεις έγιναν στο πως οι γυναικείες οργανώσεις ενδυνάμωσης, μπορούν να βελτιώσουν την κοινή γνώμη μέσω των βελτιωμένων αναπτυξιακών επικοινωνιακών στρατηγικών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΙΤΛΟΙ ΚΑΙ ΥΠΟΤΙΤΛΟΙ
ΣΕΛΙΔΑ

	Τίτλος σελίδας	ii
	Αφιέρωση	iv
	Ευχαριστίες	v
	Πρόλογος	viii

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.0	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	18
1:1	Ορισμός του προβλήματος	22
1:2	Αντικείμενο της έρευνας	24
1:3	Σκοπός	25
1:4	Μερικές Ερευνητικές Ερωτήσεις	26
1:5	Σημασία της μελέτης	26
1:5.1	Η πρακτική σημασία	26
1:5.2	Η θεωρητική σημασία	27
1:6	Οριοθέτηση της μελέτης	28
1:7	Ορισμός των εννοιών και των ορών που χρησιμοποιήθηκαν	29
1:7.1	Επικοινωνία	29
1:7.2	Ανάπτυξη	31
1:7.3	Κοινωνική Ανάπτυξη	33
1:7.4	Πολιτική Επικοινωνία	33
1:7.5	Πολιτική Ανάπτυξη	35
1:7.6	Συνέπειες	36
1:7.7	Ενδυνάμωση	36

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΡΩΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2:0	Ιστορικό	39
2:1	Κοινωνικό-πολιτική ιστορία της Νιγηρίας	39
2:1.1	Οι γυναίκες στην Νιγηριανή ιστορία	44
2:1.2	Οι γυναίκες στην προ-αποικιοκρατική Νιγηρία	46
2:1.3	Οι γυναίκες και η αποικιοκρατική αρχή	49
2:1.4	Οι γυναίκες στην μετά-αποικιοκρατική πολιτική	52
2:2	Οι γυναίκες στο κατώφλι της ανεξαρτησίας	53
2:2.1	1960-1966	53
2:2.2	1966-1979	54
2:2.3	1979-1983	54
2:2.4	1983-1992	54
2:2.5	1993-1999	55
2:2.6	1999-Σήμερα	55
2:2.7	Η Στρατιωτική Μεσοβασιλεία	57
2:3	Οι Αγρότισσες της Νιγηρίας	58
2:4	Ιστορία της γυναικείας ανάπτυξης	59
2:5	Η γυναικεία πολιτική ανάπτυξη σε διεθνές επίπεδο	68
2:5.1	Γυναίκες στην Βουλή	68
2:5.2	Γυναίκες σε υπουργικές θέσεις	71
2:5.3	Γυναίκες Πρόεδροι ή Πρωθυπουργοί	75
2:6	Η γυναικεία ανάπτυξη στην Ελλάδα	78

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 81

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3:0	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ: Γυναικεία Ανάπτυξη και επικοινωνίες στην Νιγηρία	87
3:1	Επισκόπηση της βιβλιογραφίας	87

3:2	Γυναίκες και Ανάπτυξη, έννοιες και προσεγγίσεις	88
3:2.1	Προσέγγιση Ευημερίας	88
3:2.2	Προσεγγίσεις ανάπτυξης ανθρωπίνων πηγών	89
3:2.3	Δικαιοσύνη και Ανθρώπινα Δικαιώματα	89
3:2.4	Προσέγγιση κατά της ανέχειας	90
3:2.5	Αποδοτικές προσεγγίσεις	91
3:2.6	Προσεγγίσεις ενδυνάμωσης	91
3:3	Διαδικασία ενδυνάμωσης	92
3:4	Διαδικασία επικοινωνίας	96
3:4.1	Μοντέλο μαζικής επικοινωνίας	97
3:4.2	Το επικοινωνιακό μοντέλο S-M-C-R-E	98
3:5	Μαζική Επικοινωνία και Κοινωνική Ανάπτυξη	100
3:5.1	Έρευνες στην μαζική επικοινωνία	101
3:5.2	Διάχυση της έρευνας της καινοτομίας	107
3:5.3	ΜΜΕ και Εθνικές Μελέτες Ανάπτυξης	112
3:6	Κοινωνικές θεωρίες μάθησης και επικοινωνία	117
3.6.1	Παρατηρητική μάθηση, πρότυπο και μίμηση	118
3:6.2	Αντίληψη	119
3:6.3	Εκμάθηση	120
3:6.4	Στάση	120
3:6.5	Είδη Απόψεων /Αλλαγή Στάσης	120
3:7	Πολιτική Ανάπτυξη	122
3:8	Κοινωνική και Πολιτική Ανάπτυξη	125
3:9	Αναπτυξιακά και Κοινωνικά Προγράμματα	126
3:10	Η κοινωνική ανάπτυξη και οι πρόσφατες εμπειρίες των Νιγηριανών γυναικών	127
3:10.1	Διεύθυνση διατροφής, δρόμων και αγροτικής υποδομής Πρόγραμμα DEFRI	128
3:10.2	Διεύθυνση κοινωνικής κινητοποίησης	128
3:10.3	Καλύτερη Ζωή για τις Αγρότισσες	128
3:10.4	Πρόγραμμα Οικογενειακής Υποστήριξης	131
3:10.5	Οι Πρώτες Κυρίες, Ανασκόπηση	133
3:10.6	Otu-Olu Obodo	135
3:10.7	Εθνική Επιτροπή Γυναικών	137

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

3:10.8 Εθνικό Κέντρο Γυναικών 138
3:11 Προοπτικές Ανάπτυξης Επικοινωνίας του 3ου κόσμου 139
3:11.1 Το κυρίαρχο παράδειγμα 140
3:11.2 Οι Αναθεωρητές 140

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΡΙΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 145

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4:0 **Ο** ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ 151

4:1 Ο Σχεδιασμός 152
4:2 Μελέτη πληθυσμού 153
4:3 Η τεχνική της δειγματοληψίας 154
4:4 Χρήση εργαλείων 156
4:4.1 Πιλοτική Μελέτη 156
4:4.2 Τελικό Ερωτηματολόγιο 157
4:5 Συνεντεύξεις 158
4:6 Ισχύς και Αξιοπιστία 159
4:7 Μέθοδος Συλλογής Πληροφοριών 159
4:8 Μέθοδος Ανάλυσης των Στοιχείων 160

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 161

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

5:0 ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ:
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ & ΑΝΑΛΥΣΗ 162
5:1 Παρουσίαση των Αποτελεσμάτων:
Τα Δημογραφικά Στοιχεία 162
5:1.2 Υποθέσεις (HO) 164
5:1.2.1 (HO1) 164

5:1.2.2	Η Σχέση μεταξύ Φύλου και βαθμού Ενημέρωσης	165
5:1.2.3	Η Σχέση μεταξύ των Ηλικιακών Ομάδων και του Βαθμού Ενημέρωσης	166
5:1.2.4	Η Σχέση μεταξύ της Παιδείας και της Ενημέρωσης	168
5:1.3	(HO2)	170
5:1.4	(HO3)	172
5:1.5	(HO4)	174
5:1.6	Πρόσθετες Ερωτήσεις Έρευνας	175
5:1.6.1	Ερώτηση Έρευνας 5	175
5:1.6.2	Ερώτηση Έρευνας 6	178
5:1.6.3	Ερώτηση Έρευνας 7	181
5:2.	Το αποτέλεσμα της δομημένης συνέντευξης που διεξήχθει στους υπαλλήλους των επιλεγμένων αναπτυξιακών οργανισμών στην Νιγηρία	183
5:2.1	Το αποτέλεσμα της συνέντευξης που έγινε στις γυναίκες της Νιγηρίας	185
5:3	Ερμηνείες	186
5:4	Συμπέρασμα	193
5:5	Μελλοντικές Προοπτικές Έρευνας	195
5:5.1	Διασύνδεση Μέσων	195
5:5.2	Παραδοσιακοί τρόποι επικοινωνίας	197
5:6	Γυναικείες Ομάδες	198
5:7	Παιδεία	199
5:8	Νομοθεσία	200
5:9	Πολιτική δραστηριότητα για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας των αγροτισσών στην ανάπτυξη	201
5:10	Δίκτυο	202
5:11	Φύλο-Ουδέτερη Εστίαση	203
5:12	Επιστράτευση της Μάζας	204

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΕΜΠΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 205

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

6:1	Περιπλοκές της Έρευνας	206
6:2	Πρόταση για περαιτέρω ερευνητικές μελέτες	209

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 210

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ 225

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Διαδοχικά

No.

1.	Νιγηριανοί Πολιτικοί Αρχηγοί	42
2.	Νιγηρία: Ιστορικές Χρονολογίες	43
3.	Καταγραφή των απόφοιτων γυναικών ανά χρόνο	51
4.	Φύλο και Πολιτική /Λήψη Αποφάσεων	56
5.	Η Γυναικεία Ατζέντα	65
6.	Το ποσοστό % των γυναικών βουλευτών στα μονοκομματικά κοινοβούλια	70
7.	Το ποσοστό % των γυναικών στα Κοινοβούλια πάνω από το 25% (Αύγουστος 1999)	71
8Α.	Το ποσοστό % των υπουργικών θέσεων από γυναίκες	73
8Β.	Το ποσοστό % των καταλαμβανόμενων θέσεων από γυναίκες κατά υπουργείο (Ιανουάριος 1998)	74
8Γ.	Χώρες με το 20% των υπουργικών θέσεων από γυναίκες, (Ιανουάριος 1998)	75
9.	Γυναίκες Πολιτικοί Αρχηγοί και Πρωθυπουργοί τον 20ο & 21ο αι.	77
10.	Ελληνίδες στην λήψη αποφάσεων μέχρι το 2000	81

11.	ΜΜΕ και Ανάπτυξη το 1961	114
12.	Οι τρεις μέθοδοι του Kelman για την αλλαγή γνώμης	122
13.	Κατανομή απαντήσεων ανά φύλο	162
14.	Κατανομή των αποκρινόμενων κατά ηλικία	163
15.	Κατανομή των αποκρινόμενων ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο	163
16.	Κατανομή των αποκρινόμενων κατά οικογενειακή κατάσταση	164
17.	Σχέση μεταξύ Φύλου και Βαθμού Ενημέρωσης	165
18.	Σχέση μεταξύ Φύλου και Ενημέρωσης	166
19.	Σχέση μεταξύ Ηλικιακής ομάδας και βαθμού ενημέρωσης	167
20.	Σχέση μεταξύ Ηλικίας και Ενημέρωσης	168
21.	Σχέση ανάμεσα στην Εκπαίδευση και την Ενημέρωση	169
22.	Σχέση μεταξύ ενημέρωσης και μορφωτικού επιπέδου	169
23.	Ταξινόμηση της Αντίληψης ανάλογα με το είδος του οργανισμού	170
24.	Σχέση μεταξύ ενημέρωσης και οργανισμού	171
25.	Κατάταξη της ενημέρωσης των υποκειμένων σε σχέση με την επικοινωνιακή στρατηγική	172
26.	Σχέση μεταξύ στρατηγικών και αποτελεσματικότητας	173
27.	Οι στάσεις του εσωτερικού και εξωτερικού κοινού προς τις γυναικείες οργανώσεις ανάπτυξης	174
28.	Η Διαφορά βαθμού ενημέρωσης μεταξύ του εσωτερικού και του εξωτερικού κοινού	174
29.	Συχνότητα και κατάταξη των στρατηγικών επικοινωνίας που χρησιμοποιούνται από τις οργανώσεις ανάπτυξης για την εξωτερική δημόσια πληροφόρηση	176
30.	Συχνότητα και κατάταξη των στρατηγικών επικοινωνίας που χρησιμοποιήθηκαν από τις γυναικείες οργανώσεις ανάπτυξης για το εσωτερικό κοινό	177
31.	Βαθμός αξιοπιστίας των μηνυμάτων επικοινωνίας που χρησιμοποιήθηκαν από τις γυναικείες οργανώσεις ενδυνάμωσης	179
32.	Διάρκεια μιας μέσης καμπάνιας γυναικείας ανάπτυξης	180
33.	Προβλήματα που παρουσιάζονται στην διαδικασία εφαρμογής των γυναικείων προγραμμάτων ενδυνάμωσης	181
34.	Προτεινόμενες τροποποιήσεις στα προβλήματα που	

παρουσιάζονται στην διαδικασία εφαρμογής του προγράμματος γυναικείας ενδυνάμωσης 182
35. Τα Αποτελέσματα των Υποθέσεων 183

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Διαδοχικά

Σελίδα
No.

1. Πως έχει κατανεμηθεί η εργασία (το ποσοστό της συνολικής εργασίας σε ώρες στην Αφρική) 45

2. Ένα Μοντέλο Μαζικής Επικοινωνίας 97

3. Στοιχεία του S-M-C-R-E Επικοινωνιακού Μοντέλου 99

4. Επικοινωνιακό Μοντέλο Ανάπτυξης 101

5. Παράδειγμα μιας Διάχυσης 110

6. Ιεραρχία των Αποτελεσμάτων Mc Guire 111

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.0 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

> Απ΄όλες τις δυνάμεις που θα δημιουργήσουν τον κόσμο του 21ου αιώνα, αυτή θα μπορούσε να είναι η πιο σημαντική. Από το μικρότερο χωριό στην μεγαλύτερη πόλη ξεπερνώντας κάθε γεωγραφικό εμπόδιο, γλώσσα, εθνικότητα και ιστορικό παρελθόν, η κίνηση ν΄αποδεσμευτούν όλες οι ικανότητες και η ενέργεια των γυναικών και των κοριτσιών ενδυναμώνετε.[1]

Παρόλο που στις γυναίκες έχουν αναγνωριστεί όχι μόνο οι δυνατότητες τους αλλά και ο κριτικός ρόλος τους στο να επηρεάζουν την ανάπτυξη σε οποιαδήποτε μορφή της, οικογένεια, υγεία, κοινωνική ανάπτυξη, πολιτική διαμόρφωση και οικονομική απελευθέρωση, αυτό δεν σημαίνει ότι οι γυναίκες είναι ή θέλουν παντού να είναι το ίδιο. Η επιθυμία της αυτοέκφρασης είναι παγκόσμια αλλά η προσέγγιση είναι διαφορετική. Αξίζει να σημειωθεί για παράδειγμα, ότι στην Δύση το δικαίωμα της γυναίκας να κατέχει περιουσία είναι ένα σχετικά πρόσφατο επίτευγμα. Ο Ισλαμικός νόμος, έδινε πάντα αυτό το δικαίωμα στις γυναίκες. Στην Νιγηρία, η ιστορική μαρτυρία έχει καταγράψει περιπτώσεις γυναικών που έχουν ηγηθεί σε πολέμους, άλλες που έχουν επηρεάσει κοινωνικο-πολιτικές αλλαγές και άλλες που έχουν παλέψει σκληρά για τα δικαιώματα των γυναικών.[2]

Στην πραγματικότητα, σε κάθε περιοχή σε κάθε ήπειρο, υπάρχει μια συνεχόμενη εργασία με απίστευτους τρόπους για την γυναικεία απελευθέρωση. Στην Βοσνία, οι γυναικείες ομάδες, επιμένουν να υψώνουν την φωνή τους για τα θέματα της πατρίδας τους, έτσι ώστε να ξαναδημιουργήσουν ένα πολιτισμό ανοχής και να γιατρέψουν τις πληγές των περασμένων συγκρούσεων. Στην Κεντρική Ευρώπη και στα πρόσφατα

---

[1] Albright M.K, Προάγοντας το επίπεδο των γυναικών στον 21ο αι. Οι εισαγωγικές παρατηρήσεις της στην Εθνική Αίθουσα των Γυναικών κατά την επίσκεψη της στην Ταυλάνδη, Ουάσινγκτον, Αύγουστος 1998.
[2] Olangunju et al, Transition to Democracy in Nigeria, 1993. Για τις γυναίκες στην Δύση βλ. Νίκη Κ. Τουρναβίτη, **Η θέση της γυναίκας στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες: Εξελίξεις και Προσαρμογή**, Αθήνα, 1991.

ανεξαρτοποιημένα κράτη, η γέννηση των κινημάτων μεθοδεύτηκε για να δώσει στις γυναίκες έναν συνεταιρικό ρόλο στην δημιουργία των νέων δημοκρατιών. Στην κεντρική Αφρική, γυναίκες Από διαφορετικές εθνικές ομάδες δουλεύουν πλάι πλάι για να εμποδίσουν τον επανερχομό της γενοκτονίας στην γη τους. Στην Λατινική Αμερική, οι γυναίκες συνεργάζονται για να πετύχουν οικονομικές ευκαιρίες και νομική ισότητα στις κοινωνίες τους, όπου η υπερβολική επίδειξη αντρισμού είναι βαθιά ριζωμένη. Και σ΄όλο τον κόσμο, οι γυναίκες Από κάθε εθνικό, θρησκευτικό και πολιτιστικό δεσμό είναι στην πραγματικότητα ενωμένες με την υποστήριξη όλο και περισσοτέρων πολιτικών συστημάτων, βοηθώντας η μια την άλλη να βρουν την θέση τους στην νέα οικονομική πραγματικότητα του κόσμου μέσα Από την παιδεία, την κατάρτιση και τις μικρο-επιχειρήσεις.

Η Νιγηρία, όπως πολλές άλλες χώρες, μόλις πρόσφατα έχει επιδείξει ενδιαφέρον για την θέση των γυναικών και την συμβολή τους στην ανάπτυξη της κοινωνίας. Οι γυναίκες είναι μια μεγάλη δύναμη πίσω Από την συμμετοχή των ανθρώπων στην κοινωνική ζωή του σήμερα. Δεν αποτελούν μόνο την πλειονότητα αυτών που είναι αποκλεισμένοι Από την λήψη των αποφάσεων αλλά παίζουν έναν ηγετικό ρόλο στην εμφάνιση των ομάδων, οργανώσεων και κινημάτων ανά τον κόσμο και σταδιακά ενεργοποιούνται στις κοινωνίες, τις κυβερνήσεις τους και τον διεθνή χώρο.

Η εξέλιξη στην γυναικεία πολιτική και ανάπτυξη αντανακλά και αντανακλάται Από την απελευθέρωση που λαμβάνει χώρα σε αγροτικό επίπεδο. Πολλές ενέργειες ανάπτυξης, ρυθμίζουν τα προγράμματα τους και το έργο τους για την ενδυνάμωση των γυναικών, αφ΄ενός μέσω της ανάπτυξης ικανοτήτων και αφ΄ετέρου, μέσω της ενδυνάμωσης των γυναικείων οργανώσεων και της γυναικείας συμμετοχής στους αγροτικούς συνεταιρισμούς.

Επίσης, η ενημέρωση των ενεργειών των δυο φύλων έχει αποτελέσει ένα σημαντικό μέρος σε κάποια έργα κοινοτικού επιπέδου.

Η γυναικεία συμμετοχή στους αγροτικούς οργανισμούς σταδιακά αναγνωρίζεται ως σημαντική στην ενδυνάμωση τους και σαν βοηθητικός τρόπος για τις γυναίκες να δημιουργήσουν μεθόδους ανάπτυξης.

Η μαζική συμμετοχή των αγροτισσών στην παραγωγή και στην εθνική οικονομική ανάπτυξη πάντα αποτελούσε μια πραγματικότητα στην Αφρική, εφόσον η παραγωγή του φαγητού που καταναλώνεται τοπικά παράγεται Από γυναίκες, και το 60-70% του εργατικού δυναμικού της ηπείρου στις ανεπίσημες εργασιακές θέσεις αποτελείται Από γυναίκες. Αλλά εκτός Από αυτό, η έννοια της κινητοποίησης των αγροτισσών για μεγαλύτερη και βελτιωμένη συμμετοχή στην αναπτυξιακή διαδικασία είναι γενικά καινούργια.[3]

Στην Νιγηρία, το πρόγραμμα "Για μια Καλύτερη Ζωή" για τις αγρότισσες, το πρόγραμμα οικογενειακής υποστήριξης για να αναφερθούν μερικά, είναι παραδείγματα προγραμμάτων που έχουν αποτελέσει τα όργανα για την ενδυνάμωση των αγροτισσών και των οποίων οι μέθοδοι και οι πρακτικές αλλάζουν με την αυξανόμενη ενημέρωση του φύλου και την συλλογική δυναμική των γυναικών.[4]

Σε οποιαδήποτε αξιολόγηση των γυναικών όσον αφορά αυτούς τους στόχους, ο ρόλος της επικοινωνίας δεν μπορεί να αγνοηθεί. Η επικοινωνία στα πλαίσια αυτής της μελέτης θα αντιμετωπισθεί ως μετάδοση ιδεών, απόψεων, λέξεων και στάσης από ένα άτομο απέναντι σε μερικά πρόσωπα ή στις μάζες.

Στις περισσότερες χώρες του κόσμου, τα βασικά φιλοσοφικά θεμέλια των συστημάτων μαζικής επικοινωνίας, συμπεριλαμβάνουν την πληροφόρηση, την εκπαίδευση, την διασκέδαση, την πειθώ και τα συναφή. Για παράδειγμα, στην Μεγάλη Βρετανία και στις ΗΠΑ απ΄όπου τα συστήματα των ΜΜΕ της Νιγηρίας παίρνουν τα παραδείγματα τους, τα ΜΜΕ ονομάζονται αντιστοίχως «The fourth property of the Real» και «The Fourth Sector of Government». Αυτή η δήλωση, με κατάλληλο τρόπο περιγράφει τους

[3] Hafkin N.J. et al., (eds) **Women in Africa, Studies in Social and Economic Change**, California, 1976.
[4] Hassan H.R., **Nigerian Womanhood**, TEL Publications Kaduna, Nigeria, 1992.

σημαντικούς ρόλους των ΜΜΕ σε κάθε έθνος. Στην πραγματικότητα στην μαζική επικοινωνία εμπλέκονται οι κοινωνικοί φορείς των οποίων ο ρόλος είναι σημαντικός για την συνέχιση οποιασδήποτε πολιτικής.

Η κοινωνική αλλαγή όπως γνωρίζουμε, συνήθως εισάγεται και εφαρμόζεται Από μια μικρή ομάδα της κοινωνίας. Η αλήθεια είναι πως καμιά ριζική αλλαγή δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς την συγκατάθεση και την συνεργασία της - συνήθως - σιωπηλής πλειονότητας. Επίσης, γνωρίζουμε ότι η παθητική αλλαγή, όταν την δέχεται ο κόσμος, είναι βραχύχρονη. Για να τελειώσει μια κοινωνική αλλαγή, πρέπει να αγκαλιαστεί Από ενθουσιώδεις ανθρώπους που αντιλαμβάνονται την συμμετοχή τους στην δημιουργική αλλαγή.[5] Οπότε, μια ερώτηση κλειδί για την κοινωνική αλλαγή είναι πως μπορούμε να δεχθούμε τις καινούργιες ιδέες και να τις μετασχηματίσουμε Από ένα παθητικό σε ένα ενεργητικό φαινόμενο; Αυτός ο μετασχηματισμός μπορεί να γίνει μέσω της συμμετέχουσας επικοινωνίας, περιλαμβάνοντας συνεργασία διαλόγου, αμοιβαίο σεβασμό, συνεισφορά με πρωτοβουλία, μαζικό μετασχηματισμό πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής κινητοποίησης των ανθρωπίνων πηγών, για να κατορθωθεί η κάθετη και οριζόντια ενοποίηση την οποία οι πολιτικοί επιστήμονες θεωρούν σαν την αναγκαία προϋπόθεση για την εθνική ανάπτυξη.[6]

Με βάση τα παραπάνω αυτή η μελέτη προσπαθεί να εξετάσει τον ρόλο των ΜΜΕ στην κοινωνικο-πολιτική ανάπτυξη της Νιγηρίας και τις συνέπειες του στην απελευθέρωση των γυναικών στον αγροτικό κόσμο. Πρώτα θα εξετασθεί το ιστορικό της γυναικείας ανάπτυξης, η γυναικεία πολιτική εξέλιξη σε διεθνές επίπεδο, οι γυναίκες στην Νιγηρία, οι αγρότισσες στην Νιγηρία και οι γυναίκες στην Ελλάδα. Θα εξετασθεί επίσης η έννοια της ανάπτυξης, πολιτικής και κοινωνικής, και οι τρόποι με τους οποίους έχει εξετασθεί Από ερευνητές και άλλους. Θα γίνει προσπάθεια συσχέτισης της με την δική μας εξήγηση της ανθρώπινης επικοινωνίας, ειδικότερα της μαζικής επικοινωνίας. Θα παρατηρηθούν κάποιες στρατηγικές δημιουργίας ανάπτυξης προσανατολισμένοι στην

[5] Κουτσούκης Κλ. Σ., Η ανάπτυξη ως σύνθετο φαινόμενο. «Η πολλαπλή της διάσταση στην ελληνική κοινωνία», **Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών (Social Science Tribune),** Μάιος 1988.
[6] Rustow D.A., **A World of Nation's Problems of Political Modernization**, Washington DC., The Brooklin Institution, pp. 135-169, 1967.

κοινωνική αλλαγή. Στην προσπάθεια να προτείνουμε τρόπους με τους οποίους οι αγρότισσες μπορούν να αγωνιστούν για τον μεγάλο στόχο της κοινωνικο-πολιτικής απελευθέρωσης, θα καταγραφούν παραδείγματα Από την εμπειρία των γυναικών της Νιγηρίας και της Ελλάδας στην πολιτική απ΄όπου αυτή η μελέτη πραγματοποιήθηκε.

1.1. Ορισμός του προβλήματος

Παλιότερες μελέτες έδειξαν πως η μαζική επικοινωνία μπορεί και πρέπει να παίζει σημαντικό ρόλο στην επίλυση των προβλημάτων και στην ενθάρρυνση των αναγκαίων αλλαγών στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική οργάνωση την οποία η ανάπτυξη υποτίθεται πως απαιτεί. Οι προσπάθειες που πρέπει να γίνουν Από την μαζική επικοινωνία για να κατανοηθεί το πρόβλημα της υπό-ανάπτυξης ώστε να προωθήσει και να καταφέρει κοινωνική αλλαγή στις φτωχές χώρες έχουν γενικά συζητηθεί πολύ. Ο ρόλος της επικοινωνίας στην ανάπτυξη έχει γίνει μέρος μιας μεγαλύτερης συζήτησης.

Τα τελευταία χρόνια, έχουν γεννηθεί πολλά ερωτήματα και έχουν γίνει αναθεωρήσεις παλιότερων ιδεών ανάπτυξης, και λίγα αναπτυξιακά προγράμματα εκπλήρωσαν τις παλιότερες προσδοκίες. Ιδέες για την επικοινωνία στον Τρίτο Κόσμο επίσης ξαναήρθαν στο προσκήνιο για αναθεώρηση. Η μελέτη αυτή σκοπεύει να συνεισφέρει σ΄αυτήν την αναθεώρηση.

Οι εκστρατείες για την γυναικεία ανάπτυξη και τα σχέδια για τις αγρότισσες στη Νιγηρία μπορούν να αποβούν αναποτελεσματικές εάν δεν δοθεί επαρκής προσοχή στην σωστή επιλογή και την προσαρμογή των πολιτιστικά προσανατολισμένων μηνυμάτων και της μεσολάβησης. Αυτό συμβαίνει σε κάθε επικοινωνία προσανατολισμένη -προς την αύξηση- ατζέντα. Η γυναικεία ανάπτυξη Από άποψη επικοινωνιακής ανάπτυξης, είναι ανθρώπινη και επικεντρωμένη κοινοτικά. Για να έχουμε μια παρατεινόμενη επικοινωνιακή ανάπτυξη, πρέπει να υιοθετηθούν και να σχεδιαστούν στρατηγικές με γνώμονα την κατανόηση του πολιτιστικού περιβάλλοντος όπως θεωρεί ο Wilbur Schramm:

«Τα ΜΜΕ ρισκάρουν να είναι αναποτελεσματικά-στην πραγματικότητα αντιφατικά αποδοτικά- αν χρησιμοποιούνται χωρίς επαρκή γνώση του τοπικού πολιτισμού που πρόκειται να τα δεχθεί. Αυτή είναι η αλήθεια της επικοινωνίας, μαζικής ή διαπροσωπικής...μια ικανή χρήση των ΜΜΕ για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη συνεπάγεται ότι θα πρέπει να προέρχονται Από το ίδιο το κοινό τους...το πρόγραμμα θα πρέπει να ετοιμάζεται Από ανθρώπους που κατανοούν τις κουλτούρες για τις οποίες μιλούν».[7]

Ο σημερινός κόσμος ευημερεί πάνω στην δύναμη της επικοινωνίας και της πληροφόρησης. Τα μέσα και η πληροφόρηση είναι μετασχηματιζόμενα, γι΄αυτό τον λόγο η χρήση τους είναι πολυάριθμη σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Η επικοινωνία έχει γίνει συνώνυμη με την ανάπτυξη όπως τονίζει ο Robert Hornicks στα παρακάτω σημεία, δηλαδή πως Από την πλευρά της ανάπτυξης, έχουμε τέσσερις μεγάλες τάξεις ενδεχόμενης χρήσης της επικοινωνίας στο πλαίσιο της γρήγορης περιβαντολλογικής αλλαγής, σαν ένα συστατικό προγράμματος που εισάγει καινούργιες πηγές για να έρθει εις πέρας. και υπάρχει για τις προοπτικές της κοινοτικής οργάνωσης για την ανάπτυξη.[8]

Η γυναικεία ανάπτυξη είναι μια συνειδητή προσπάθεια ώστε να επανεξετασθεί ο ρόλος των γυναικών και για να οδηγηθούν στην επικρατούσα τάση, μέσα στο πλαίσιο των γρήγορων παγκόσμιων επιτευγμάτων. Στοχεύει επίσης να ενδυναμώσει μια προοπτική βιώσιμης ανάπτυξης που εστιάζεται στο φύλο. Γι΄αυτό, η υλοποίηση της στην Νιγηρία, πρέπει να είναι μέσα σε περιβάλλον ανάλογο με ικανότητα προσαρμογής.

Μια ελαττωματική προσέγγιση στην ανάπτυξη ή την ενδυνάμωση των γυναικών στην Νιγηρία, θα οδηγούσε μόνον σε μια μάταιη υποταγή, ματαίωση και περαιτέρω περιθωριοποίηση των γυναικών. Φαίνεται σε μας πως φεμινιστικές, σεξιστικές και επιθετικές προσεγγίσεις στην ενδυνάμωση των γυναικών στην Νιγηρία θα αποσπούσαν παραπάνω σωβινισμό και κυριαρχία Από τον ανδρικό πληθυσμό. Τα τελευταία χρόνια, (στην Νιγηρία) έχει γίνει σύνηθες το φαινόμενο των πρωτοεμφανιζόμενων ομάδων αυτο-

[7] Schramm W., **Mass Media and National Development**, Stanford University Press, 1964, p.123-133
[8] Hornick R., **Development Communication, Information Agriculture and Nutrition in the 3rd World**, New York, p. 17.

έρευνας. Οι μοντέρνες γυναίκες, ανεβαίνουν στο βήμα να καταλαγιάσουν «φεμινιστικά μανιφέστα» που προκαλούν χυδαιότητα και ασέβεια. Αυτό ίσως να συνεισφέρει σε μια κοινωνικό-πολιτιστική απόκλιση, βία στο σπίτι και ακόμη μεγαλύτερη ασφυξία κοινωνικής ευθύνης. Η πρωταρχική επιθυμία της μελέτης αυτής είναι να κοιτάξει τους τρόπους με τους οποίους η ενδυνάμωση του φύλου δεν θα υπηρετήσει μόνο τον εαυτό του, αλλά και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

Επίσης θα είναι χρήσιμο να μελετηθεί το πως η επικοινωνία πραγματικά λειτουργεί στις αγροτικές περιοχές. Τα κυριότερα επιχειρήματα είναι:

- Έχουν αυτά τα προγράμματα δημιουργήσει αρκετή ενημέρωση γύρω Από την κατάσταση των αγροτισσών;
- Ποίες είναι οι επιτυχίες και ποια τα λάθη του προγράμματος Από την έναρξη τους; Συγκεκριμένες απαντήσεις στις παρακάτω ερωτήσεις παρουσιάζονται μέσα σ΄αυτήν την μελέτη.

1.2. Αντικείμενο Μελέτης

Αυτή η μελέτη αποσκοπεί στην αναζήτηση των επικοινωνιακών και πολιτικών στρατηγικών που σχετίζονται με την υλοποίηση των γυναικείων προγραμμάτων ανάπτυξης στην Νιγηρία. Επίσης, θα προσπαθήσει να ερευνήσει την φύση του περιεχομένου και των μηνυμάτων που χρησιμοποιούνται στις διάφορες αναπτυξιακές εκστρατείες γυναικών.

Ακόμη, η μελέτη σκοπεύει να εξετάσει τις στρατηγικές επικοινωνιακής υποστήριξης που υιοθετήθηκαν για την διανομή των μηνυμάτων ενδυνάμωσης, και που πιθανά να είναι η ενοποίηση των μοντέρνων ΜΜΕ με τον παραδοσιακό (εναλλακτικό) τρόπο επικοινωνίας ή αλλιώς «Oramedia».

Από πλευράς επικοινωνίας, σκοπός της είναι να εξετασθούν τα θεωρητικά πλαίσια που συνήθως συνδέονται με την αναπτυξιακή επικοινωνία. Ίσως θα μπορούσαμε να τα

συμφιλιώσουμε κάτω Από το φως των επειγουσών σκέψεων για ώριμες, εφαρμόσιμες πολιτικές μελέτες επικοινωνίας.

1:3 Σκοπός

Αυτή η εργασία είναι μια προσπάθεια να εξετάσουμε περαιτέρω, μέχρι ποιο βαθμό η επικοινωνία έχει πετύχει να απελευθερώσει την κοινωνικο-πολιτική ανάπτυξη των αγροτισσών της Νιγηρίας. Οι συγκεκριμένοι στόχοι είναι:

1. Να κοιτάξουμε τα εμπόδια που αφορούν την φτώχεια, την παιδεία, τα παραδοσιακά έθιμα, την πληροφόρηση, την νομοθεσία κ.λ.π που εμπλέκονται στην κοινωνικο-πολιτική ανάπτυξη των Νιγηριανών αγροτισσών.
2. Να αποφασίσουμε ποίοι τύποι ενεργειών και εθνικών προγραμμάτων μπορούν να μεταβάλλουν και να αναμορφώσουν την κοινωνικο-πολιτική της καταπίεση.
3. Να εξακριβώσουμε τον ρόλο των λαϊκών μέσων και των ΜΜΕ στην διαμόρφωση της ενημέρωσης του κοινού για αυτά τα προγράμματα στις αγροτικές περιοχές.
4. Να βρούμε τα επιτεύγματα και τα σφάλματα αυτών των προγραμμάτων.

Η έρευνα μας σκοπεύει να εκτιμήσει αυτές τις μεταβολές και να εξακριβώσει πόσο έχει βοηθήσει η παρακίνηση των γυναικών στον ρόλο αυτό που καλούνται να παίξουν. Αυτό το τελευταίο, είναι αναγκαίο γιατί οι αγρότισσες δεν είναι μορφωμένες και γι΄αυτόν τον λόγο συχνά δεν είναι ενήμερες για τα πολιτικά τους δικαιώματα και την συμμετοχή.

1:4 Μερικές Ερευνητικές Ερωτήσεις

Ενδεικτικά τα ερωτήματα στα οποία θα επιδιώξει να δώσει απάντηση είναι

- Πως προσωπικά δεδομένα όπως η ηλικία, το φύλο και το μορφωτικό επίπεδο επηρεάζουν την δημόσια αντίληψη όσον αφορά τους οργανισμούς γυναικείας ανάπτυξης;
- Υπάρχει κάποια ιδιαίτερη σχέση μεταξύ δομικής κυριότητας και κοινής αντίληψης όσον αφορά τους οργανισμούς γυναικείας ανάπτυξης;
- Πόσο αποτελεσματικές είναι οι επικοινωνιακές στρατηγικές που υιοθετούνται Από αυτές τις οργανώσεις;
- Υπάρχει κάποια ιδιαίτερη διαφορά μεταξύ της αντίληψης του εξωτερικού και εσωτερικού κοινού των επιλεγμένων οργανώσεων για την γυναικεία ανάπτυξη;
- Ποίες είναι οι μεγαλύτερες επικοινωνιακές στρατηγικές που υιοθετήθηκαν Από τις οργανώσεις αυτές και πόσο συχνά εκτίθεται το εξωτερικό και εσωτερικό κοινό τους σ΄αυτές;
- Πόσο αξιόπιστα είναι τα επικοινωνιακά μηνύματα των οργανώσεων για την γυναικεία ανάπτυξη στον κόσμο;
- Ποια είναι τα μεγαλύτερα επικοινωνιακά προβλήματα που συναντάμε και ποιες προσπάθειες έγιναν για να ξεπεραστούν τα προβλήματα αυτά;

1:5 Σημασία της μελέτης

1:5.1 Η Πρακτική Σημασία

Η πρακτική σημασία της παρούσας μελέτης, βρίσκεται στην αναμενόμενη ακαδημαϊκή συνεισφορά της στην πρακτική και την εφαρμογή της γυναικείας ανάπτυξης σαν μια προοπτική ανάπτυξης της επικοινωνίας. Όσο η επιθυμία της γυναικείας ανάπτυξης αυξάνεται, τόσο και οι σχετικές προκλήσεις ακολουθούν την εφαρμογή της. Αυτή η μελέτη ελπίζει να φέρει στο φως καινούργιες στρατηγικές, δομές και ιδέες που θα ωφελήσουν αυτούς που υπηρετούν την πληροφόρηση και την ανάπτυξη, τους ερευνητές

και τους διαμορφωτές πολιτικής στην μεσολάβηση τους για την γυναικεία ανάπτυξη της Νιγηρίας.

Ελπίζουμε, πως ακολουθώντας τα αποτελέσματα της μελέτης, μια εκστρατεία μαζικών μέσων θα αρχίσει να παρέχει στις γυναίκες χρήσιμη πληροφόρηση, για παράδειγμα γύρω Από τις οικογενειακές στάσεις και μεθόδους, την φροντίδα της υγείας, κοινωνικο-πολιτιστικά θέματα που θα αυξήσουν την παραγωγικότητα και την ποιότητα ζωής, συνεργασίες, εργαστήρια κά. Αυτό θα είναι ένα σημαντικό βήμα αν οι επικοινωνιακές τεχνικές ανάπτυξης έχουν τον αντίκτυπο που οι Ομοσπονδιακές Κυβερνήσεις σχεδίασαν για την χώρα στην πολιτική της εθνικής επικοινωνίας. Σταδιακά, η μελέτη σκοπεύει να ερευνήσει το ψυχο-κοινωνικό περιβάλλον της Νιγηριανής και τις προσδοκίες των εκστρατειών των μέσων να σπάσουν τα εμπόδια της παράδοσης, των δογμάτων και των συστημάτων πίστεως. Υπάρχει αυξανόμενη ανάγκη να πληροφορήσουμε και να μορφώσουμε τον κόσμο για τα θέματα που έχουν να κάνουν με την κοινωνική ευθύνη, την πολιτιστική ταυτότητα, την ψυχο-κοινωνική προσαρμογή ανοχής, την ισότητα και την σύγκλιση ως θετικές συνεισφορές σε μια αυξανόμενη και υποστηρικτική ανάπτυξη.

1:5.2 Η Θεωρητική Σημασία

Η μελέτη αυτή σχεδιάστηκε ειδικά για να καταμετρήσει τις μεθόδους, τα μηνύματα και τα αποτελέσματα της γυναικείας ανάπτυξης και μεσολάβησης μεταξύ των αγροτισσών στην Νιγηρία. Επιπρόσθετο επίτευγμα είναι να μετακινήσουμε τα όρια της γνώσης μέσα Από την έρευνα, με την ελπίδα πως με αυτό, θα προβληθούν νέα και ακαδημαϊκά ενδιαφέροντα καθώς επίσης θα προστεθεί κάτι, στην βιβλιογραφία και στο ήδη υπάρχον υλικό των αναφορών, για την γυναικεία ανάπτυξη ειδικότερα, και την επικοινωνιακή ανάπτυξη γενικότερα. Θεωρητική και εμπειρική μελέτη τέτοιου είδους, που είναι μια συνεισφορά Από μια τριτοκοσμική χώρα, θα έχει ιδιαίτερη σημασία στην εύκαιρη, υπέρογκη βιβλιογραφία που προέρχεται Από τα ανεπτυγμένα έθνη του κόσμου.

1:6 Οριοθέτηση της Μελέτης

Όπως δείχνει και ο τίτλος της εργασίας, το πλαίσιο της ανάλυσης θα επικεντρωθεί στην καταμέτρηση των μεθόδων, των μηνυμάτων και των αποτελεσμάτων της μεσολαβητικής ατζέντας της γυναικείας ανάπτυξης. Η ενδυνάμωση των γυναικών είναι ευαίσθητη περιοχή, επιλεκτική, προσκολλημένη σε συγκεκριμένα θέματα, και προσανατολισμένη σε ένα συγκεκριμένο κοινό. Πως μπορούμε να σιγουρέψουμε την αποτελεσματικότητα μιας φυσιολογικής εκστρατείας ενδυνάμωσης; Ποιο είναι το κοινό στο οποίο στοχεύουμε; Πως μπορούμε να θέσουμε την διάρκεια, την αξιολόγηση, την συμβουλευτική παρουσίαση της ή ακόμη να εξασφαλίσουμε την ανατροφοδότηση; Αυτές είναι μερικές Από τις ερωτήσεις που η εργασία καλείται να εξακριβώσει.

Ακόμη και αν η μελέτη επικεντρώνεται στην Νιγηρία, είναι πολύ σημαντικό να προωθήσουμε τις ερμηνείες μας, ειδικότερα και την βιβλιογραφική επισκόπηση, σε περαιτέρω διαστάσεις της ενδυνάμωσης του φύλου, ως ένα παγκόσμιο θέμα. Στην πραγματικότητα, η γυναικεία ανάπτυξη δεν βρίσκεται στο κενό. Έχει άμεσους δεσμούς με την πολιτιστική, πολιτική, οικονομική και δομική στρωμάτωση του κοινωνικού περιβάλλοντος.

Η μελέτη θα εξετάσει ακόμη, τους περιορισμούς της γυναικείας ανάπτυξης στην Νιγηρία και θα αναζητήσει εναλλακτικές στρατηγικές εκτός Από τα ΜΜΕ που θα εξασφαλίσουν μια αποτελεσματική και αναλογική σύνθεση των μέσων.

Σε γενικές γραμμές, η μελέτη θα κινηθεί μεταξύ των εκτεταμένων θεμάτων της πολιτικής επικοινωνίας, του πολιτισμού και της ανάπτυξης. Εξάλλου, η ενδυνάμωση του φύλου στην Νιγηρία είναι μια υπόθεση που αγγίζει τα πολιτικά, οικονομικά, νομικά και τεχνολογικά όρια που διασταυρώνονται μεταξύ τους.

1:7. Ορισμός των εννοιών και των όρων που χρησιμοποιήθηκαν στην μελέτη

1:7.1 Επικοινωνία

Ο όρος επικοινωνία (communication) προέρχεται Από την λατινική λέξη communicare και δηλώνει το μοίρασμα, την πνευματική συνάντηση. Περιληπτικά, μια συγκέντρωση κοινών συμβόλων στο μυαλό των μετεχόντων και μια κατανόηση. Αυτός ο ορισμός δηλώνει πως η επικοινωνία είναι μια διαδικασία που δίνει την άδεια στα μηνύματα να περνούν αμφίδρομα και έχει ως αποτέλεσμα το μοίρασμα ανθρώπινων εμπειριών.

Αιώνες πριν, ο Αριστοτέλης έδωσε τον ορισμό της μελέτης της ρητορικής (που είναι επικοινωνία), ως την αναζήτηση «όλων των δυνατών τρόπων της πειθούς». Κατά τον Αριστοτέλη, ο κυρίως σκοπός της επικοινωνίας ήταν η πειθώ, που σημαίνει, ο ομιλητής να κάνει αυτούς που τον ακούν, να ενστερνιστούν την άποψη του. Η ρητορική παρέμεινε δημοφιλής μέχρι το τέλος του 18^{ο} αιώνα.

Πολύ συνοπτικά, η επικοινωνία είναι το μοίρασμα εμπειριών. Μπορεί να περιλαμβάνει δυο ανθρώπους ενεργώντας σε μια κατάσταση πρόσωπο με πρόσωπο. Μπορεί να περιλαμβάνει ένα πρόσωπο που διηγείται λαϊκά παραμύθια μπροστά σε μια ομάδα ανθρώπων. Ακόμη, πολλούς ανθρώπους που να διαβάζουν τις σκέψεις ενός ή ν' ακούνε την φωνή του στο ραδιόφωνο. Όλα τα παραπάνω είναι παραδείγματα μοιράσματος εμπειριών.

Ο Bittner θεωρεί πως η επικοινωνία είναι το μοίρασμα ιδεών, αξιών και πληροφοριών μεταξύ της πηγής και του παραλήπτη. Κάθε κοινωνία για να είναι δυνατή, οι κάτοικοι της πρέπει να σχετίζονται, να απαντούν και να αντιδρούν μεταξύ τους. Κάθε άνθρωπος αυτής της κοινωνίας πρέπει να έχει την κοινή βασική γραμμή συνεννόησης πολιτιστικά, κοινωνικά, πολιτικά. Γι' αυτό τον λόγο η επικοινωνία προφορική ή όχι, γίνεται ισχυρή όταν τα άτομα της μοιράζονται κάποια πιστεύω, αξίες και επιθυμίες.[9]

[9] J. Devito, **Human Communication the Basic Course**, 3rd ed, Harper and Row Publishers Inc. N.Y 1985.

Ο ορισμός του Mahrabrian για την επικοινωνία δηλώνει ότι ο σκοπός της επικοινωνίας μπορεί να είναι κάτι Από τα παρακάτω:

Α) **Η Διασκέδαση**-να παρέχει στους παρόντες μια ψυχαγωγική ακουστική εμπειρία, να τους προσφέρει το ίδιο είδος ευχάριστης ανάπαυσης που θα έβρισκαν σε μια ανάλαφρη κοινωνική συζήτηση

Β) **Η Πληροφόρηση**-να περαστούν, πληροφορίες, ιδέες, έννοιες και το κυριότερο, το περιεχόμενο των μηνυμάτων που θα λάβουν οι ακροατές

Γ) **Η Δράση**-το κάλεσμα της άμεσης δράσης περισσότερο παρά της απλής πνευματικής ανάλυσης ή της αλληλεπίδρασης της δράσης σε κάποιον αόριστο μελλοντικό χρόνο.

Δ) **Η Παιδεία**-Η διδασκαλία ενός ακροατηρίου ή πλήθους μιας καινούργιας ιδέας, έννοιας ή πιστεύω, που θα βοηθήσει στην αύξηση της κατανόησης του περιβάλλοντος τους ή θα ενισχύσει όσα ήδη γνωρίζουν.[10]

Όπως ο Borgoon και ο Ruffner σημειώνουν, η επικοινωνία βοηθάει στην εμφάνιση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης στην οποία, τα ανθρώπινα όντα επιζούν, ενημερώνονται και κρατούν την κοινωνία δεμένη, γιατί όταν οι άνθρωποι μιλούν ο ένας με τον άλλο και εκφράζουν τις απόψεις τους, καταλαβαίνουν καλύτερα τους εαυτούς τους.[11]

Τόσο νωρίς όσο το 1948, ο Harold Lasswell διαχώρισε την λειτουργία της επικοινωνίας στην κοινωνία σε τρεις ευκρινείς τίτλους:

- Επιτήρηση του περιβάλλοντος
- Συσχετισμός των μερών της κοινωνίας που αποκρίνονται στο περιβάλλον και
- Η μεταβίβαση της κοινωνικής κληρονομιάς Από την μια γενιά στην επομένη[12]

---

[10] Mehrabian A., **Silent Messages**, Belmont Cliff Wadsworth Publications, 1971
[11] Borgoon & M. Ruffner, Human Communication, **A revision of Approaching Speech**/comm..., Holt Rhinehart Communication in Society, N.Y., 1948.
[12] Lasswell H., **The Structure and Functions of Communication in Society**, N.Y., 1948

Με άλλα λόγια, στην συνοχή της επικοινωνίας των ΜΜΕ περιλαμβάνεται-η Αναφορά, η Ερμηνεία και η Μόρφωση. Αλλά στην πιο ακριβή της μορφή, ο κύριος ρόλος των ΜΜΕ στην κοινωνίας είναι να πληροφορεί, να μορφώνει και να ψυχαγωγεί.

1:7.2. Ανάπτυξη

Η έννοια «ανάπτυξη» συνήθως χρησιμοποιείται για να δηλώσουμε την πρόοδο, την εξέλιξη, την αλλαγή κλπ. Όλες αυτές οι έννοιες εξηγούνται καλύτερα στην οικονομική ανάπτυξη αφού αναφέρονται στα οικονομικά δεδομένα ή στόχους.[13] Για πολλούς, η οικονομική ανάπτυξη είναι συνώνυμη με την οικονομική ευημερία που υπολογίζεται σε συνολικούς όρους. Στην πρόταση του (U Thant phrase), ο ΟΗΕ, την Πρώτη Δεκαετία Ανάπτυξης, την συνοψίζει σαν οικονομική ευημερία και κοινωνική αλλαγή. Ένας περισσότερο συμπαθητικός ορισμός δόθηκε Από τον δυτικό-Ινδό Walter Rodney στο προκλητικό του βιβλίο "How Europe Underdeveloped Africa". Γράφει:

«Η Ανάπτυξη στην ανθρώπινη κοινωνία είναι μια πολύπλευρη διαδικασία. Σε ατομικό επίπεδο, σημαίνει αναπτυσσόμενες ικανότητες και δυνατότητες, περισσότερη ελευθερία, δημιουργικότητα, αυτοπειθαρχία, υπευθυνότητα και υλική ευημερία. Η επιτυχία μιας Από τις παραπάνω πλευρές προσωπικής ανάπτυξης είναι στενά συνδεδεμένη με το κράτος της κοινωνίας στο σύνολο του.»[14]

Ο Βρετανός οικονομολόγος Dudly Sears, ίσως έχει δώσει μια εξήγηση που πηγαίνει παραπέρα Από του Rodney. Για τον Sears, η ανάπτυξη περιλαμβάνει την δημιουργία ευκαιριών για την αναγνώριση της ανθρώπινης δυνατότητας. Θεωρεί ότι οι ανθρώπινες απαιτήσεις πρέπει να ικανοποιούνται με σκοπό να λειτουργήσουν μετά κατάλληλα. Ανάμεσα σε αυτές είναι: επαρκής (και καλής ποιότητας) διατροφή, μια ασχολία που αξίζει να ασχοληθεί κανείς (εργασία) και εξάλειψη όλων των ειδών της αδικίας που οδηγούν στην ανέχεια. Έτσι λοιπόν, σύμφωνα με τον Sears, ένα «πλάνο» που δεν

[13] Koutsoukis, Kl. S., **The Progress of Political and Socio-Economic Development in Greece**, 1922-1971, A Case Study in the Theory of Political Development.
[14] Upobor, A.E., **Mass Communication and Modern Development in Nigeria in Mass Communication in Nigeria** ed., by Nwumedi E.O., Fourth Dimension Publishing Co Inc. Enugu, 1985, p. 155.

περιλαμβάνει στόχους για να ελαττωθεί η φτώχεια, η ανεργία και η ανισότητα, δύσκολα μπορεί ν θεωρηθεί σαν «αναπτυξιακό πλάνο».[15]

Ο Λατινοαμερικάνος επιστήμονας Luis Ramiro Beltran, έχει συμβάλει με ένα «νέο μοντέλο αντίληψης της ανάπτυξης», σύμφωνα με το οποίο, η εθνική ανάπτυξη είναι μια κατευθυνόμενη και ευρέως μετέχουσα διαδικασία, με βαθιά και επιτυγχάνουσα κοινωνικο-πολιτική αλλαγή, κανονισμένη για να παράγει ουσιαστικές αλλαγές στην οικονομία, την τεχνολογία, την οικολογία και σε ολόκληρο τον πολιτισμό της χώρας, ώστε η ηθική και η υλική προαγωγή της πλειοψηφίας των κατοίκων της να μπορεί να επιτευχθεί σε συνθήκες γενικής ισότητας, αξιοπρέπειας, δικαιοσύνης και ελευθερίας.[16]

Ο Beltran θεωρεί αυτό το μοντέλο σαν «μια εξανθρωπισμένη δημοκρατική, δομική και ολοκληρωμένη αντίληψη στην εθνική ανάπτυξη βασισμένο στο ευλαβές όραμα της ανθρώπινης ζωής και μοίρας».

Μπορούμε να δείξουμε ότι και οι πέντε απόψεις του ορισμού της ανάπτυξης, είναι συνδεδεμένες με μια κοινή αντίληψη αφού όλες συμπεριλαμβάνουν την έννοια της αλλαγής. Οι απόψεις του Rodney, Sears και Beltran αν και εκφράζονται με πιο διάχυτους όρους, μοιράζονται ωστόσο μια κοινή έννοια που είναι η ανάπτυξη σαν μια αλλαγή ωφέλιμη για το άτομο.

Κάθε άποψη ή ορισμός της ανάπτυξης στην Αφρική που δεν υπολογίζει δραστική αλλαγή για το καλύτερο, και αφορά τους αγρότες, τους αλιείς, τους μικρο-πωλητές, τους βοσκούς ή τους εργάτες, είναι χονδρικά ανεπαρκής. Αυτή η άποψη σημαίνει πως τα αναπτυξιακά προγράμματα πρέπει να σχεδιαστούν ούτως ώστε να προσφέρουν την μεγαλύτερη δυνατή ωφέλεια στις αγροτικές περιοχές, και πρέπει να περιλαμβάνουν εντατικά προγράμματα εργασίας, να παρέχουν την δυνατότητα στην παραμελημένη πλειονότητα των αγροτών της Αφρικής να συνεχίσουν να καλυτερεύουν την ποιότητα ζωής τους μέσα Από τις δικές τους προσπάθειες. Τα είδη της αλλαγής που μπορούμε να

[15] Ibid, p.155
[16] Beltran, L.R. "Rural Developments and Strategies Reported I the future of the free press", **A Collection of Papers, Reports and Comments Presented at the World Media Conference**, N.Y., 1978, p. 89

ορίσουμε σαν ανάπτυξη – κατευθυνόμενη αλλαγή, συμβαίνουν αργά σε κάποιες Αφρικανικές χώρες. Απρόθυμα όμως μιλούν για αυτό. Δυστυχώς, μόνον ένας μικρός αριθμός Αφρικανικών χωρών σήμερα, διαμορφώνουν μόνες τους μέρος της βιοτικής τους πραγματικότητας.

1:7.3 Κοινωνική Ανάπτυξη

Η κοινωνική ανάπτυξη, θα πρέπει να κατανοηθεί σε μια ευρύτερη αίσθηση εφαρμοσμένης προόδου, για ένα καλύτερο βιοτικό επίπεδο, περισσότερη ισότητα ευκαιριών και κατοχύρωση συγκεκριμένων βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που αγκαλιάζει τις φιλοδοξίες των ανθρώπων να κατευθύνουν τις ζωές τους μέσα Από οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές ενέργειες.

1:7.4 Πολιτική Επικοινωνία

Είναι δύσκολο να οριστεί με ακρίβεια ο ορισμός της απλά γιατί και τα δυο συστατικά της παραπάνω φράσης είναι ανοιχτά για πολυάριθμους ορισμούς, περισσότερο ή λιγότερο διαδεδομένους. Οι Denton και Woodward την ορίζουν σαν την Δημόσια Συζήτηση γύρω Από την κατανομή των δημόσιων πόρων (προσόδων) και που ως επίσημη αρχή, έχει την δύναμη να παίρνει νομοθετική, εκτελεστική απόφαση και επίσημες εγκρίσεις (ό,τι το κράτος ανταμείβει ή δίνει κυρώσεις). Αυτός ο ορισμός συμπεριλαμβάνει προφορική και γραπτή πολιτική ρητορική αλλά όχι συμβολική επικοινωνία.[17]

Η Doris Graber προάγει τους ορισμούς περικλείοντας τους σ΄αυτούς αυτό που ονομάζει "πολιτική γλώσσα", θεωρώντας ότι συμπεριλαμβάνει όχι μόνο την ρητορική αλλά και παρά- γλωσσικά σημεία όπως η γλώσσα του σώματος και πολιτικές ενέργειες όπως τα μποϊκοτάζ και οι διαμαρτυρίες.[18]

---

[17] Denton & Woodward, Political News, **Narrative Form and Ethnics of Denial in Denton (ed), Ethnical Dimensions of Political Communication,** Praeger, N.Y., 1991, P.199-223

[18] D. Graber, "Political Language" in Sanders et al., eds **Handbook of Political Communication**, Beverly Hills, 1983.

Οι Denton και Woodward περαιτέρω, ορίζουν την πολιτική Επικοινωνία ως τις προθέσεις των αποστολέων της που έχουν στόχο να επηρεάσουν το πολιτικό περιβάλλον. Όπως το διατυπώνουν: «...το κρίσιμο στοιχείο που κάνει την επικοινωνία πολιτική δεν είναι η πηγή του μηνύματος αλλά το περιεχόμενο και ο σκοπός του»[19]

Ο Lycian Pye γράφει για την πολιτική επικοινωνία στο βιβλίο του Επικοινωνία και Πολιτική Ανάπτυξη και σημειώνει ότι οι προσεγγίσεις στην επικοινωνία έχουν σκοπό να παρέχουν βαθύτερη και πιο ευφυή κατανόηση της πολιτικής συμπεριφοράς και ότι υπάρχει μια ιδιάζουσα στενή σχέση μεταξύ της πολιτικής και της επικοινωνιακής διαδικασίας.

Οι άνθρωποι αντίθετα, επιχειρηματολογεί, πρέπει να στηρίζονται πάνω σε ένα επικοινωνιακό σύστημα που θα τους παρέχει την κατανόηση της πραγματικότητας της πολιτικής σε κάθε δεδομένη στιγμή.

Η διαδικασία της επικοινωνίας επίσης παρουσιάζει μια ευρύτερη λειτουργία στην μεγένθυση κάποιων ατομικών ενεργειών σε σημείο που να μπορούν να γίνουν αισθητές σε ολόκληρη την κοινωνία και μ΄αυτόν τον τρόπο να μετασχηματιστούν Από το μέγεθος της απλής «ατομικής πράξης» στο μέγεθος της «κοινωνικής πράξης».

Μια ακόμη λειτουργία της επικοινωνιακής διαδικασίας είναι η παρουσίαση της ουσιαστικής βάσης του ορθολογισμού στην πολιτική της μάζας. Ένας λαός μπορεί με σύνεση να συζητήσει τις συλλογικές πράξεις του, μόνον εαν έχει την ελάχιστη εκτίμηση για το πως άλλοι έχουν πληροφορηθεί την κατάσταση των σχέσεων για τις οποίες οι πολίτες μπορούν να αποφασίζουν, πάνω στην σοφία και την αξία της λογικής που βρίσκεται πίσω Από τις ενέργειες των πολιτικών αρχηγών τους.

Σύμφωνα με τον Pye, όλες οι μορφές πολιτικής ενέργειας βασίζονται στην προσπάθεια να βυθομετρηθεί το άγνωστο που πάντα σκεπάζει τις ατομικές κινήσεις στην συλλογική συναφή έκφραση. Τοιουτοτρόπως, η πολιτική καλεί σε υπολογισμούς για την φύση

[19] Denton & Woodward, (1991, p. 199-223), op.cit.

άλλων, προβλέψεις γύρω Από την πιθανή συμπεριφορά των ανθρώπων σε διαφορετικά ενδεχόμενα, και σε ερμηνείες γύρω Από την σημασία των φαινομενικά τυχαίων γεγονότων. Μέχρι έναν σημαντικό βαθμό, η διαδικασία της επικοινωνίας πληροφορεί τα μέλη της κοινωνίας της σε σημείο που να μπορούν και δικαιωματικά να πρέπει να ρωτήσουν τα κίνητρα και τις προθέσεις αυτών που ηγούνται των πολιτικών ενεργειών.

Η επικοινωνιακή διαδικασία εγκαθιδρύει κανόνες, οι οποίοι συγκρατούν τους ανθρώπους να μην γίνουν ανάρμοστα αφελείς, ή υπέρμετρα καχύποπτοι για το τι μπορεί να κάνουν οι άνθρωποι όταν αποκτούν μεγάλη δύναμη στην εξουσία τους. Με λίγα λόγια, με μια αποτελεσματική επικοινωνιακή διαδικασία, οι άνθρωποι μπορούν πρόθυμα να αποκτήσουν μια ρεαλιστική αίσθηση της κυριαρχίας του αρμόδιου, με την κατανόηση των πολιτικών ενεργειών.

Κατά τον ίδιο τρόπο, η επικοινωνιακή διαδικασία, εγκαθιδρύει ένα κοινό πλαίσιο μελετών αφού οι άνθρωποι στοχεύουν να κοιτάξουν προς το μέλλον. Η επικοινωνιακή διαδικασία πληροφορεί τον κόσμο, για το πόσο οξυδερκείς ή μη είναι οι πολιτικοί του αρχηγοί.

1:7.5 Πολιτική ανάπτυξη

Αυτή θα μπορούσε να οριστεί Από διάφορους θεωρητικούς της ανάπτυξης, ως μια έννοια που έχει στην κατοχή της δυο στοιχεία, αυτό της «αλλαγής» και της «αύξησης». Για παράδειγμα, ο S.N. Eisenstadt, ορίζει την πολιτική ανάπτυξη σαν «μια συνεχής διαδικασία αύξησης που παράγεται Από δυνάμεις μέσα στο πολιτικό σύστημα και που απορροφάται Από αυτό».

Ο Howard Wriggins θεωρεί την πολιτική ανάπτυξη σαν την αύξηση των θεσμών και των μεθόδων που βραχυπρόθεσμα αφήνουν ένα πολιτικό σύστημα να διαπραγματευτεί με τα δικά του θεμελιώδη προβλήματα με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα ενώ μακροπρόθεσμα, δουλεύουν στο να ανταποκρίνεται η κυβέρνηση περισσότερο στα λαικά αιτήματα.

Ο J. Spengler θεωρεί σαν ουσιώδη συστατικά του πολιτικού συστήματος, την «αύξηση» των μεθόδων και την «ανταπόκριση» στην «λύση» των μελλοντικών προβλημάτων. Τέλος, ο Frederick Fray εξετάζει την σημασία της πολιτικής ανάπτυξης σαν τις «αλλαγές με κατεύθυνση προς μια μεγαλύτερη κατανομή και αμοιβαιότητα της δύναμης».[20]

1:7.6 Συνέπειες

Το Λεξικό Chambers του 20ου αιώνα ορίζει ως συνέπεια αυτό που ακολουθεί ή έρχεται πίσω Από ένα αποτέλεσμα επίδρασης. Είναι το αποτέλεσμα, η σχέση ενός αποτελέσματος με την αιτία του, η σημασία, η κοινωνική θέση. Στην μελέτη αυτή, θέλουμε να εξετάσουμε τον ρόλο της επικοινωνίας στην κοινωνικο-πολιτική ανάπτυξη των Νιγηριανών γυναικών και τις συνέπειες στην απελευθέρωση των αγροτισσών της Νιγηρίας.

1:7.7 Ενδυνάμωση

Όπως ορίστηκε πιο πάνω ενδυνάμωση είναι η παραχώρηση της εξουσίας σε κάποιον να κάνει κάτι...Σ΄αυτήν την εργασία, μας ενδιαφέρει να δοθεί δύναμη στις γυναίκες γιατί είναι ένα κομμάτι που αφορά την εθνική ανάπτυξη.

[20] Koutsoukis, K.I.S., op.cit., p.15-16

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Madeline K. Albright, "Advancing the status of women in the 21st century", Her remarks upon induction into the National Women's Hall of Fame, during a state visits to Thailand, Washington, and August 1998.
2. Olagunju et al, **Transition to Democracy in Nigeria**, 1993
3. Hafikin, N.J. and Bay, G. Edna (eds) **Women in Africa, Studies in Social and Economic Change**, California 1976.
4. Helena, R. Hassan, **Nigerian Womanhood,** Tel Publication, Kaduna, 1992
5. Koutsoukis, Kl. S. "Η ανάπτυξη ως σύνθετο φαινόμενο. Η πολλαπλή της διάσταση στην ελληνική κοινωνία". **Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών (Social Science Tribune),** Μάιος 1988
6. Bl. Dunkuranti A. Sustow. **A world of Nations Problems of Political Modernization.** Washington D.C, The Brooklyn Institution, pp. 135-169, 1967
7. Wilber Schramm: **Mass Media and National Development**, Stanford University, Press 1964, pg. 123-133.
8. Robert Honrich: **Development Communication, Information Agriculture and Nutrition in the 3rd world**, New York, 1998, pg.17
9. Devito, J. **Human Communication the Basic Course** (3rd ed) New York Hamper and Row Publishers Inc.1985
10. Mehrabian A., **Silent Messages**, Belmont Cliff Wad Worth Publications Co. 1971
11. Borgoon and Ruffer P., "Human Communication: A Revision of Approaching Speech Comm.", N.Y Rhinehart **Communication in Society**, N.Y.1948, Νικη Καλτσογία, 1998.
12. Harold Lasswell, **The Structure and Functions of Communication in Society,** N.Y. 1948.
13. Koutsoukis Kl. S., **The Process of Political and Socio-Economic Development in Greece 1922-1971, A Case Study in the Theory of Political Development**
14. Opubor Alfred, E., **Mass Communication and Modern Development in Nigeria in Mass Communication in Nigeria** ed. By Nwumedi E.O., Fourth Dimension Publishing Co Inc. Enugu, 1985, pg.155

15. Ibid pg. 155
16. Luis Ramiro Beltran, "Rural Developments and Strategies. Reported in Future of the Free Press". **A Collection of Papers, Reports and Comments presented at the World Media Conference**, New York, 1978, pg. 89.
17. Denton and Woodward: "Political News: Narrative Form and the Ethics of Denial" in Denton ed., **Ethical Dimensions of Political Communication**, N.Y. Praeger, 1991 pg. 199-223
18. Doris Graber, "Political Language" in Nimmo and Sanders eds, **Handbook of Political Communication**, Beverly Hills, 1983
19. Denton and Woodward, op.cit.
20. Koutsoukis Kl. S., op.cit., p.15-16.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2:0 ΙΣΤΟΡΙΚΟ

2:1. Κοινωνικο-Πολιτική Ιστορία της Νιγηρίας

Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Νιγηρίας είναι μια Από τις δυτικές χώρες της Αφρικής. Η χώρα συνορεύει ανατολικά με το Καμερούν, ΒΔ με το Τσαντ, βόρεια με τον Νίγηρα, δυτικά με το Μπενίν και με τον Ατλαντικό Ωκεανό νότια. Μέχρι το 1991, πρωτεύουσα ήταν η μεγαλύτερη πόλη της, το Λάγος στην ΝΔ ακτή. Εκείνη την χρονιά, η καινούργια πόλη Αμπούτζα, στο εσωτερικό της χώρας, έγινε η πρωτεύουσα. Η Νιγηρία έχει ομοσπονδιακή μορφή κυβέρνησης και είναι χωρισμένη σε 36 πολιτείες και την ομοσπονδιακή περιοχή της πρωτεύουσας.

Η Νιγηρία είναι για πολύ καιρό τώρα η πιο πολυάνθρωπη Αφρικανική χώρα. Οι πολλές εθνικές της ομάδες, με τις περίπου 250 τοπικές δαλέκτους, δίνουν στην χώρα έναν πλούσιο πολιτισμό αλλά και τοποθετούν μεγάλες προκλήσεις στην δομή του έθνους. Ανάμεσα σ΄αυτές τις εθνικές ομάδες, τρεις είναι οι μεγαλύτερες: Hausa-Fulani, Yoruba και Igbo.

Στην προ-αποικιοκρατική εποχή, η περιοχή ήταν ένα μέρος με πολλά βασίλεια και φυλετικές κοινότητες. Αν και η επικοινωνία με την Ευρώπη άρχισε τον 16° αιώνα, οι κοινότητες και τα βασίλεια παρέμειναν αυτόνομα μέχρι τον 19° αιώνα, όταν η Βρετανία πήρε στα χέρια της την εξουσία της Νιγηρίας. Το 1914, οι Βρετανοί ένωσαν τα βόρεια και νότια προτεκτοράτα σε μια πολιτεία που ονομάστηκε "Η Αποικία και το Προτεκτοράτο της Νιγηρίας". Η απελευθέρωση της Νιγηρίας Από την Βρετανία έγινε το 1960. Από τότε, η χώρα έχει περάσει δεκαετίες κάτω Από την κατοχή στρατιωτικών καθεστώτων.

Η Νιγηρία καλύπτει μια γεωγραφική περιοχή της τάξεως των 923,768 τ.χμ. (356,669 τ. μίλια) και το 2001, ο πληθυσμός της υπολογιζόταν στα 126,635,626 κατοίκους. Η χώρα έχει μακρά ιστορία αστικής ανάπτυξης ειδικότερα στο βόρειο και ΝΔ τμήμα της, όπου σημαντικές πόλεις υπήρχαν αιώνες πριν την Βρετανική αποικιοκρατία. Σήμερα, περίπου το 43% του πληθυσμού της χώρας μένει στις πόλεις. Γι' αυτό, οι αστικές περιοχές, διπλασίασαν τον πληθυσμό τους την περίοδο 1970-1996.

Το Ισλάμ, ο Χριστιανισμός και οι τοπικές θρησκείες είναι κυρίαρχα στοιχεία για το πως οι Νιγηριανοί προσδιορίζουν τους εαυτούς τους. Σύμφωνα με την απογραφή του 1963, 47% των Νιγηριανών ήταν Μουσουλμάνοι και 35% Χριστιανοί. Προς το παρόν, οι εκτιμήσεις ποικίλουν και δεν είναι πολύ βάσιμες. Τα θέματα αυτά γίνονται ακόμη πιο σύνθετα εφόσον πολλοί Μουσουλμάνοι και Χριστιανοί υιοθετούν τα "πιστεύω" και τις πρακτικές που σχετίζονται με τοπικές θρησκείες.

Η Νιγηριανή κοινωνία ποικίλει πολύ μεταξύ των αστικών και των αγροτικών περιοχών, Από το ένα εθνικό και θρησκευτικό σύνορο στο άλλο καθώς και το μορφωτικό επίπεδο. Ακόμη, πολλοί Νιγηριανοί μοιράζονται μια πολύ δυνατή προσκόλληση στην οικογένεια και ειδικότερα στα παιδιά τους. Ο ρόλος του άνδρα και της γυναίκας είναι πολύ ξεκάθαρος, υπάρχει μια ιεραρχική κοινωνική δομή, και η κυριαρχία της θρησκείας διαμορφώνει τις αξίες της κοινωνίας.

Η Νιγηριανή κοινωνία λειτουργεί με την μορφή της πατριαρχίας, με τους άνδρες να κατέχουν εξέχοντα έλεγχο πάνω στις ζωές των γυναικών, οι οποίες είναι λιγότερο μορφωμένες και έχουν περιορισμένη πρόσβαση στην υγεία και στις κοινωνικές υπηρεσίες. Οι γυναίκες δουλεύουν σαφώς περισσότερες ώρες Από ότι οι άνδρες. Αυτές φέρουν εις πέρας τα οικιακά και την ανατροφή των παιδιών. Επίσης (οι περισσότερες) δουλεύουν πολλές ώρες για τα έσοδα του σπιτιού, κυρίως με την γεωργία. Εξαιρέσεις υπάρχουν σε μερικές νότιες πολιτείες όπου οι γυναίκες είναι πιο δραστηριοποιημένες στο εμπόριο και ασκούν υπολογίσιμη πολιτική επιρροή. Στον βορρά, στις Μουσουλμανικές κοινωνίες κυρίως των πόλεων, οι γυναίκες είναι

περιορισμένες στο σπίτι σύμφωνα με το ***purdah***.[21] Πολλές γυναίκες στο ***purdah,*** συμμετέχουν κρυφά στο εμπόριο χειροτεχνικών προϊόντων ή την ετοιμασία και πώληση φαγητών και άλλων αγαθών, χρησιμοποιώντας τα παιδιά σαν μεσολαβητές.

Η Νιγηρία είναι χωρισμένη σε 36 πολιτείες και την ομοσπονδιακή περιοχή της πρωτεύουσας. Οι πολιτειακές κυβερνήσεις αποτελούνται Από τον εκλεγμένο κυβερνήτη, τον αντικαταστάτη του που τον διαλέγει ο κυβερνήτης και την εκλεγμένη πολιτειακή συνέλευση. Ο κυβερνήτης προτείνει επιτρόπους που τους διορίζει η συνέλευση. Στην ομοσπονδιακή περιοχή της πρωτεύουσας ηγείται ο πρωθυπουργός που είναι διορισμένος Από τον Πρόεδρο.[22]

(Βλ. **Πίνακες 1 & 2** για τους Νιγηριανούς αρχηγούς και τις χρονολογικές τους περιόδους).

---

[21] **Purdah**. Ο αποκλεισμός των γυναικών απο τα δημόσια μέρη, η εφαρμογή του οποίου γίνεται επι το πλείστον στις Μουσουλμανικές κοινωνίες

[22] Oparaocha E., **The dynamic of social representation in relation with diversified social practices, adjustment and integration-the family structure within the members of Igbo tribe in Nigeria and in Greece** (on going Doctorate work), Panteion University of Social and Political Sciences, Athens, 2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΝΙΓΗΡΙΑΝΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ

ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΟΝΟΜΑ	ΚΟΜΜΑ
	ΚΥΒΕΡΝΗΤΕΣ ΓΕΝΙΚΑ	
1960	James Robertson	Ανεξάρτητος
1960-1963	Nnamdi Azikiwe	Εθνικό Δημοκρατικό Κόμμα Νιγηρίας
	ΠΡΟΕΔΡΟΙ*	
1963-1966	Nnamdi Azikiwe	Εθνικό Δημοκρατικό Κόμμα Νιγηρίας
1966	Johnsson Aguiyi-Ironsi	Στρατιωτικός
1966-1975	Colonel Yakubu Gowon	Στρατιωτικός
1975-1976	Murtala Mohammed	Στρατιωτικός
1976-1979	Gen. Olusegun Obasanjo	Στρατιωτικός
1979-1983	Shehu Shagari	Εθνικό Κόμμα Νιγηρίας
1983-1985	Major Gen. Mohammed Buhari	Στρατιωτικός
1985-1993	Major Gen. Ibrahim Babanida	Στρατιωτικός
1993	Ernest Shonekan	Ανεξάρτητος
1993-1998	Gen. Sani Abacha	Στρατιωτικός
1998-1999	Gen. Abdulsalam Abubakar	Στρατιωτικός
1999-	Olusegun Obasanjo	Λαϊκό Δημοκρατικό Κόμμα

* Οι αρχηγοί του κράτους Από τον Ιανουάριο του 1976 έως τον Οκτώβριο του 1979 και Από τον Δεκέμβριο του 1983 δεν χρησιμοποίησαν επίσημα τον τίτλο του Προέδρου. 2001 Microsoft ® Encarta® Encyclopedia 2002. © 1993-2001 Microsoft

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.

ΝΙΓΗΡΙΑ: ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ

Γύρω στο 500 π.Χ-200 μ.Χ	Ευδοκιμεί η φυλή των Νοκ στην κεντρική Νιγηρία
Γύρω στο 1,000-1300	Πολιτείες Χάουσα αναπτύσονται στη δυτική Νιγηρία. Το βασίλειο του Κανεμ-Μπορνού στην ΒΑ Νιγηρία φέρνει την Ισλαμική θρησκεία. Η φυλή Γιούρουμπα ευημερεί γύρω Από την περιοχή Ίφε.
1400	Οι Πορτογάλοι ναυτικοί επισκέπτονατι την Νιγηρία και αρχίζουν εμπορικές συναλλαγές με το πλούσιο βασίλειο του Μπενίν, που έλεγχε την περιοχή μεταξύ του Λάγος και το Δέλτα του ποταμού Νίγηρα.
1700	Οι Βρετανοί, για να κυριαρχήσουν στην Ευρώπη, έρχονται για να πάρουν τον έλεγχο στο επικερδές εμπόριο σκλάβων στην Νιγηριανή ακτή.
1807	Η Βρετανία ανακόπτει το δουλεμπόριο και με την βία απαγορεύει και σε άλλες χώρες να το κάνουν αυτό με τα Νιγηριανά βασίλεια.
1861	Η Βρετανία καταλαμβάνει το Λάγος με σκοπό να μεγαλώσει την επιρροή της και να αναπτύξει το εμπόριο στην περιοχή. Σιγά-σιγά παίρνει τον έλεγχο και στην υπόλοιπη χώρα.
1914	Η Βρετανία σχηματίζει την Αποικία και το Προτεκτοράτο της Νιγηρίας
1947	Η Βρετανία χωρίζει την Νιγηρία σε τρεις περιοχές βασισμένη σε φυλετικές κατηγορίες
1960	Η Νιγηρία ανεξαρτοποιείται. Τα πρώτα χρόνια η χώρα στιγματίζεται Από αυξανόμενους εθνικούς ανταγωνισμούς.
1966	Η Νιγηρία καταλαμβάνεται Από στρατιωτικό καθεστώς που κρατάει μέχρι το 1979.
1967	Η πλούσια σε πετρέλαιο ανατολική περιοχή ανακηρύσει την ανεξαρτησία της σαν το αυτόνομο κράτος της Μπιάφρα. Αρχίζει εμφύλιος πόλεμος.
1970	Η Μπιάφρα καταλαμβάνεται, τέλος του εμφύλιου πολέμου. Η Κυβέρνηση αρχίζει να διορθώνει τις εκτεταμένες καταστροφές που προκλήθηκαν Από τον εμφύλιο.
1970-9	Η Νιγηρία γίνεται μια Από τις μεγαλύτερες χώρες παραγωγής πετρελαίου. Το Πορτ-Χάρκορτ γίνεται σημαντικό κέντρο πετρελαιοβιομηχανίας.
1979	Το στρατιωτικό καθεστώς αφήνει την εξουσία στο λαό.
1980	Η πτώση των τιμών του πετρελαίου πληγώνει την οικονομία της Νιγηρίας.
1983	Η Δικτατορία ξαναπαίρνει την εξουσία.
1991	Η πρωτεύουσα μετακομίζει στην κεντρική Νιγηρία, στην Αμπούτζα.
1993	Δημοκρατικές εκλογές διεξάγονται αλλά το στρατιωτικό καθεστώς αρνείται να δώσει την εξουσία στον εκλεγμένο πρόεδρο. Ο στρατηγός Σάνι-Αμπάτσα παίρνει τη θέση του Προέδρου.
1998	Ο Σάνι-Αμπάτσα πεθαίνει
1999	Το δικτατορικό καθεστώς επιτρέπει την διεξαγωγή των εκλογών και ψηφίζεται η καινούργια πολιτική κυβέρνηση.

Microsoft ® Encarta ® Encyclopedia 2002. © 1993-2001 Microsoft Corporation

2:1.1 Οι γυναίκες στην Νιγηριανή Ιστορία

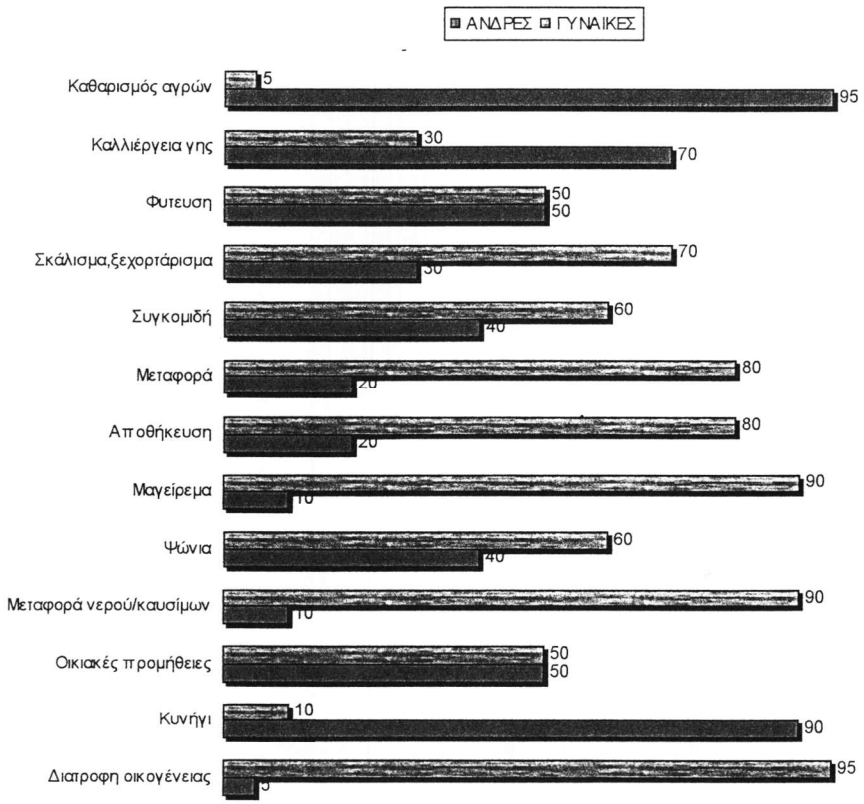
Μια κοντινή ματιά σε οποιαδήποτε Αφρικανική κοινωνία θα αποκαλύψει μια υπέρμετρη απόδειξη των συνεισφορών που οι γυναίκες έχουν κάνει στο παρελθόν. Οι περισσότερες προφορικές Αφρικανικές παραδόσεις διατηρώντας τις θρησκευτικές λατρείες και διασώζοντας πολιτικούς θεσμούς, ακόμη πιστοποιούν την σημαντική θέση που κατείχαν οι γυναίκες στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική εξέλιξη των διαφόρων Αφρικανικών κοινοτήτων. Αυτή η απόδειξη δείχνει επίσης συμπερασματικά ότι ο ρόλος τους δεν ήταν απλά παθητικός και υποστηριχτικός αλλά δυναμικός και εποικοδομητικός. Πράγματι, έχει προταθεί πως μια ανάλυση του κύριου αριθμού της προ του 20ου αιώνα Αφρικής, θα δείξει ότι οι γυναίκες ήταν περισσότερες των ανδρών στο μέτωπο της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής ζωής Από ότι σήμερα, και ότι εκείνη την περίοδο, η κυρίαρχη δύναμη που κρατούσαν οι γυναίκες ήταν ποιοτική και ποσοτική.[23] (Βλ. **Γράφημα 1:** Πως έχει διανεμηθεί η εργασία (το ποσοστό της συνολικής εργασίας σε ώρες στην Αφρική).

Οι Νιγηριανές γυναίκες είχαν πάντα μια ισχυρή ιστορική συμμετοχή στην κοινωνικο-πολιτική ιστορία της Νιγηρίας Από την προ-αποικιακή εποχή μέχρι τις μέρες μας. Υπολογίζεται πως περίπου το 70% του πληθυσμού κατοικεί στις αγροτικές περιοχές Από όπου οι γυναίκες σχηματίζουν την πλειοψηφία του πληθυσμού. Τα 44 εκατομμύρια γυναίκες της Νιγηρίας, αντανακλούν την ποικιλία του πληθυσμιακού ανθρωπίνου μωσαϊκού της χώρας. Πολλές στοχεύουν να αλλάξουν το πρόσωπο της κοινωνίας. Λίγες ακόμη, δεν ονειρεύονται καν να δείξουν το πρόσωπο τους δημόσια. Μερικές καταλαμβάνουν ανώτερες θέσεις σε επαγγελματικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο, άλλες πάλι αισθάνονται ότι το μόνο μέρος για αυτές είναι το σπίτι τους. Μερικές υιοθετούν ένα κοσμικό παρουσιαστικό, άλλες είναι προσκολλημένες στις θρησκευτικές παραδόσεις. Η πλειονότητα των γυναικών στην Νιγηρία συνδυάζει την ευρεία αποδοχή της του προσανατολισμού του ρόλου τους στα οικιακά με την αυξανόμενη διαπίστωση της ατομικής τους δυνατότητας. Οι Νιγηριανές γυναίκες αποτελούν το 49% του

[23] Obbo C., **African Women, Their struggle for economic independence**, Zed Press, London, 1980

πληθυσμού. Με την αρετή της φυσιολογίας τους, οι γυναίκες είναι οι δημιουργοί και οι τροφοδότριες της ζωής.[24]

ΓΡΑΦΗΜΑ 1
ΠΩΣ ΕΧΕΙ ΚΑΤΑΝΕΜΗΘΕΙ Η ΕΡΓΑΣΙΑ
(Το ποσοστό της συνολικής εργασίας σε ώρες στην Αφρική)

[24] **Γράφημα 1**. Πηγή: Karl M., **Women and Empowerment, Participation and Decision Making**, Zed Books, ltd, London, 1995

2:1.2. Οι γυναίκες στην προ-αποικιακή Νιγηρία

Ένας επιπόλαιος παρατηρητής της πολιτικής ιστορίας της Νιγηρίας, πιθανώς να συμπεράνει πως οι γυναίκες δεν είναι σημαντικές στην πολιτική διαδικασία. Οι ιστορικοί έχουν συμβάλλει σ΄αυτήν την μονομερή άποψη Από τις ανακριβείς υποθέσεις της πολιτικής οργάνωσης στις προ-αποικιακές κοινωνίες. Όμως, οι γυναίκες στην προ-αποικιακή Νιγηρία δεν ήταν εξ' ολοκλήρου αδύναμες, όπως λανθασμένα παρουσιάζεται. Τα ιστορικά στοιχεία μαρτυρούν τον παραπάνω ισχυρισμό, αλλά αυτές οι υποθέσεις έχουν διατυπωθεί σαν μυθολογικές Από τους άνδρες. Αναμφίβολα, δεν μπορούμε να ισχυριστούμε πως η προ-αποικιακή Νιγηρία είναι ουσιαστικά πατριαρχική. Οι γυναίκες είχαν πρόσβαση στην πολιτική συμμετοχή, μέσω ενός σύνθετου και σοφιστικέ δικτύου σχέσεων, δικαιωμάτων και ελέγχου των πηγών. Η πολιτική δύναμη των γυναικών, διαφέρει Από την μια κοινωνία στην άλλη. Σε μερικές κοινωνίες, οι γυναίκες απολάμβαναν ίσες εξουσίες με τους άνδρες ενώ σε άλλες, οι ρόλοι τους ήταν συμπληρωματικοί ή βοηθητικοί.

Στην γη των Hausa, η πρόσβαση των γυναικών στην πολιτική συμμετοχή έχει γίνει παράδειγμα, με την εμφάνιση της βασίλισσας Amina του Zaira, μια φημισμένη στρατιωτική και πολιτική αρχηγός. Είχε εξουσία και στους άνδρες και στις γυναίκες στην γη των Hausa.

Η απήχηση της πολιτικής και στρατιωτικής επιτυχίας της Amina του Zaira, έχει καταγραφεί στα χρονικά του Σουλτάνου Bello Infaq και του Kano.[25]

Άλλα παραδείγματα βρίσκονται στην Ισλαμική Αυτοκρατορία του Borno. Εκεί, η οργάνωση του χαρεμιού, δεν ήταν ένας περιορισμός για την πολιτική συμμετοχή των γυναικών. Όπως τονίζει ο Mohammed, εκτός του πατριαρχικού συστήματος, οι γυναίκες στην purdah ήταν στενά συνδεδεμένες με την κρατική οργάνωση. ' Άλλες γυναικείες παρουσίες κλειδιά στην πολιτική οργάνωση του Borno, συμπεριλαμβάνουν την "Magira"

[25] Mohammed H.D., "Women in Nigerian History from Borno Empire, Nupe Land and Igbo Land" in Bappa et al., (eds) **Women in Nigeria Today**, Zed Books, London, 1985, p.46

(Βασιλομήτωρ). Αυτή κατείχε ένα πλήρες διοικητικό προσωπικό με οπλοφόρους, οι οποίοι ήταν κάτω Από την πολιτική της εξουσία. Μέσω των βοηθών της, αποφάσιζε και εκδίκαζε υποθέσεις που αφορούσαν τις γυναίκες του χαρεμιού και ακόμη άπλωνε τον πολιτικό της έλεγχο και σε άλλες περιοχές.

Σε πολλές παραδοσιακές κοινωνίες των Igbo, η δύναμη των γυναικών αντανακλάται στο δυαδικό πολιτικό σύστημα. Παραδοσιακά, δομές πολιτικής συμμετοχής ίσες ή παράλληλες με αυτές των ανδρών, υπήρχαν για τις γυναίκες, όπου η φωνή τους ακουγόταν και η συμμετοχή τους ήταν εγγύηση Από τα προσφιλοί νοικοκυριά μέχρι τα συμβούλια στην ευρύτερη κοινωνία. Οι Okonjo και Allen, ευκρινώς αποκαλύπτουν το αποσπασματικό μέρος αυτής της εξουσίας.

> Σ΄αυτήν την κοινωνία, η πολιτική εξουσία είναι διαχυτική και η αρχηγία ρευστή και ανεπίσημη. Οι αποφάσεις της κοινωνίας παίρνονταν και αμφισβητούνταν τοποθετημένες σε μια ποικιλία Από συγκεντρώσεις, συναθροίσεις στα χωριά, γυναικείες συναντήσεις, ηλικιακές ομάδες, σε μυστικές και κοινωνίες τίτλων. Οι αποφάσεις παίρνονταν με συζητήσεις μέχρι να επιτευχθεί η αμοιβαία συμφωνία. Και κάθε ενήλικας που ήταν παρών και είχε να πει κάτι στο θέμα την ώρα της συζήτησης, μπορούσε να πάρει τον λόγο όσο έλεγε κάτι που οι άλλοι πρόσεχαν να ακούσουν.[26]

Από τα προηγούμενα είναι ξεκάθαρο πως οι σύζυγοι, οι κόρες και οι άντρες, είχαν ίση πρόσβαση στην πολιτική συμμετοχή. Οι γυναίκες συμμετείχαν ολοκληρωτικά στην λήψη των αποφάσεων στα περισσότερα στάδια. Για παράδειγμα, οι Igbo, της κέντρο-δυτικής Νιγηρίας, τα χωριά και οι αγροτικές περιοχές κυβερνούνται Από τον Obi (τον αρσενικό βασιλιά) και την Omu (τον θηλυκό βασιλιά). Η Omu δεν είναι η γυναίκα του Obi ούτε έχει κάποια σχέση μαζί του, κυβερνάει μαζί με τον Obi. Κυβερνάει τις γυναίκες, εκδικάζει υποθέσεις, βάζει ποινές σε υποθέσεις μοιχείας, κλεψιάς και άλλων βιοπραγιών που υπάγονται στους τοπικούς νόμους.[27]

---

[26] Okonjo K., (1975), "The Role of Women in the Development of Culture in Nigeria" in R.R. Leavitt (ed)., 1975, **Women Cross-Culturally, Change and Challenge**, Monton Publishers, Paris; J.V. Allen, (1988), "Riots or the Igbo Women's Way?" **Ideology, Stratification and the Invisibility of Women** in Hajikin and Bay, Stanford University Press, California.

[27] Okonjo K., (1975), "The Role of Women in the Development of Culture in Nigeria" in R.R. Leavitt (ed)., 1975, p. 18 **Women Cross-Culturally, Change and Challenge**, Monton Publishers, Paris.

Σε άλλες περιοχές των Igbo που δεν υπήρχαν Obi και Omu, οι γυναίκες είχαν κάποιες λειτουργίες. Οι ενήλικες γυναίκες στα χωριά, ήταν παρούσες στις τοπικές συναντήσεις με τους άνδρες. Επίσης, οι γυναίκες συμμετείχαν σε συζητήσεις γενεολογικού ενδιαφέροντος. Κατά τον ίδιο τρόπο, μια ομάδα γνωστή ως "Umu-Okpu" ή "Umu-ada" σχηματισμένη Από πρωτότοκες γυναίκες, αποτελούσε στο χωριό κομμάτι του κυβερνώντος σώματος.

Πειθαρχούσαν μη – κομφορμιστικά και εξασφάλιζαν ότι οι γυναίκες θα σέβονταν την λήψη αποφάσεων Από την τοπική συνεύλευση. Επίσης, λειτουργούσαν και ως ειρηνοποιοί σε περίοδο πολέμου μεταξύ του χωριού τους και ενός γειτονικού χωριού.[28]

Μερικές κοινωνίες θα αναφερθούν ενδεικτικά για να μας δώσουν την γενική εικόνα της γυναικείας θέσεως στην γη των Yoruba. Κατά τον Farsheke, οι γυναίκες της φυλής **Yoruba συμμετείχαν** στην πολιτική. Κατείχαν σημαντικές θέσεις στον κοινωνικο-**πολιτικό και** οικονομικό τομέα των κοινωνιών τους.[29] Στην γη των Yoruba, οι παραδόσεις μιλούν για τους θηλυκούς βασιλιάδες "Obas", τοπικά γνωστοί ως Ile-Ife, βασίλειο Oyo, Ilesa και Ondo. Οι γυναίκες σε κάθε κοινωνία ήταν απαραίτητες στο παλάτι και στην δημόσια διοίκηση. Ήταν η "Iya-Afin" (η μητέρα του παλατιού) "Ayaba" και "Erelu". Η "Iya-Afin" ενεργούσε σαν πολιτικός και θρησκευτικός σύμβουλος στους Ogboni και σαν μεσολαβήτρια μεταξύ του λαού και του Oba (βασιλιά). Οι "Erelu" ήταν γυναίκες-μέλη της λατρείας Ogboni, μιας πολιτικής οργάνωσης όπου κυριαρχούσαν οι άντρες. Εκπροσωπούσαν τα ενδιφέροντα των γυναικών της Egbaland.[30]

---

[28] E. Isichie, "Igbo World", [Macmillan Educational ltd, London] **The Guardian Editorial (Nigeria)** Monday November 11, 1977, p. 74.

[29] Fasheke M, **The Role of Women in Traditional Yoruba Society** in G.O Ogunreme & Adediran (eds), Essay on Yoruba Culture, Obajemi Awolowo University, Ile Ife, 1981, p.1-4.

[30] Williams P. "Colonialism, Religion and the Status of Women", **A Paper Presented at the Symposium on the Impact of Colonialism on Women in Nigeria,** Women's Research Documentation Centre Institute of Africa Studies, University of Ibadan, October 16th-18th, 1989, p. 8.

2:1.3 Οι Νιγηριανές γυναίκες και η αποικιοκρατική αρχή

Πολιτικά, η αποικιοκρατία ήταν εχθρική προς την απελευθέρωση των γυναικών. Με την εγκαθίδρυση του αποικιοκρατικού καθεστώτος στην Νιγηρία, η Βρετανία κυβέρνησε την χώρα, βασισμένη στην δική της γενεαλογική ιδεολογία με διαφορετικές σφαίρες αντίληψης για τους άνδρες και τις γυναίκες. [31] Περισσότεροι άνδρες παρά γυναίκες ήταν μορφωμένοι και γι΄ αυτό αυτοί στρατολογήθηκαν στην καινούργια (άμεση) δομή εξουσίας. Η εξέλιξη του θεσμού του γάμου και ειδικότερα η μονογαμία στον πυρήνα της οικογένειας, καθιέρωσε την οικογένεια σαν μια βασική οικονομική ενότητα της κοινωνίας, στην οποία οι γυναίκες εξαρτιώνταν Από τους άνδρες.[32] Αυτό με την σειρά του αύξησε τον πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό έλεγχο των ανδρών πάνω στις γυναίκες Από αυτόν που είχαν παλαιότερα.[33]

Πολιτικά, η θέση της γυναίκας πήρε μια άσχημη τροπή. Οι γυναίκες που συνήθιζαν να χειρίζονται πολιτική εξουσία στις προ-αποικιακές κοινωνίες, με την εισαγωγή της εγχώριας διοίκησης, περιθωριοποιήθηκαν.

Οι άνδρες (για λόγους αλφαβητισμού) στρατολογήθηκαν στην νέα διοίκηση και όχι οι παραγκωνισμένες γυναίκες. Οι πολιτικοί τίτλοι των γυναικών αχρηστεύτηκαν. Έτσι, οι γυναίκες σταμάτησαν να λειτουργούν στην πολιτική σφαίρα. Στις κοινωνίες των Igbo, τα τοπικά δικαστήρια αντικατέστησαν αποτελεσματικά τις δικαστικές αποφάσεις που παίρνονταν στις συναντήσεις των γυναικών.

Στην παιδεία, ο σεξισμός εκδηλώνονταν στις μεθόδους της. Οι γυναίκες ενθαρρύνονταν να παίρνουν αντικείμενα μελέτης που είχαν να κάνουν με τον οικιακό ρόλο ενώ οι άνδρες κατευθύνονταν προς επαγγέλματα που έτειναν να προάγουν την αρχηγία τους. Μέχρι το 1950, ελάχιστες γυναίκες είχαν πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Η ελαχιστότατη

---

[31] Mba N., "Women and Politics in Colonial Nigeria", **A Paper Presented at the Symposium on the Impact of Colonialism of Women in Nigeria,** Women's Research Documentation Centre Institute of Africa Studies, University of Ibadan, 1989, p.3.

[32] **Madunagu** B.E., **Contemporary Positions and Experiences of Women in Nigeria Today**, Zed Books, London, 1985, p.135.

[33] Etienne M., et al., **Women and Colonization, Anthropological Perspectives**, Preager Publishers, N.Y., 1980,p.19.

αποφοίτηση των πτυχιούχων γυναικών Από το Πανεπιστήμιο του Ibadan, ζωγραφίζει γλαφυρά το παράδειγμα της αποικιοκρατικής εκπαίδευσης, (βλ. **Πίνακας 3**). Από το σύνολο των 615 αποφοίτων μεταξύ του 1950-1960 μόνον 37 ήταν γυναίκες (αριθμός αποφοίτων γυναικών ανά χρόνο).

Η διαφοροποίηση της εκπαιδευτικής κατεύθυνσης των ανδρών έναντι αυτής των γυναικών συνεισέφερε πολύ στις ευκαιρίες που είχαν στην διάθεση τους οι άνδρες την χρονιά της ανεξαρτησίας το 1960, για να προχωρήσουν, όχι μόνον σε αρχηγικές θέσεις στις υποθέσεις της μοντέρνας Νιγηρίας, αλλά και να φτάσουν σε υψηλότερο κοινωνικό status.

Η οικογένεια και τα σχολεία συνέχιζαν να λειτουργούν σαν κέντρα όπου τα παιδιά αφομοίωναν τους σεξιστικούς ρόλους μέσα Από την διαδικασία της πρωτοβουλίας. Προσδιορισμός και Εσωτερικοποίηση. Ανάμεσα σε πολλά άλλα, αυτή η διαδικασία της εκμάθησης συσχετίζει τα κορίτσια με το στενό περιβάλλον ενώ τα αγόρια με το ευρύτερο. Εκτός Από τα εμπόδια και όλα τα όρια, οι γυναίκες έδειξαν μεγάλη αντίσταση στην καταπιεστική αποικιοκρατική διοίκηση. Στην γη των Igbo, όπου η αποικιοκρατική διοίκηση είχε επινοήσει τους εξουσιοδοτημένους άρχοντες με μη παραδοσιακές εξουσίες σε άνδρες και γυναίκες, οι γυναίκες αντιστάθηκαν και πήραν τα όπλα κατά της «απεχθής φορολογίας».

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΑΝΑ ΧΡΟΝΟ[34]

Έτος Αποφοίτησης	Συνολικός Αριθμός Αποφοίτων	Αριθμός Γυναικών
1950	2	0
1951	18	0
1952	32	1
1953	31	3
1954	33	2
1955	48	2
1956	46	2
1957	66	3
1958	54	2
1959	103	9
1960	182	13
Σύνολο	615	37

Παρόλο που η φορολογική απειλή ήταν η άμεση αιτία, οι γυναίκες στην πραγματικότητα πάλευαν ενάντια σε μια μαζική διάβρωση των πολιτικών τους εξουσιών.[35]. Στην διάρκεια των επαναστάσεων του 1929, οι επιθέσεις εστιάστηκαν στο τοπικό δικαστήριο και τους εξουσιοδοτημένους άρχοντες. Οι επαναστάσεις είναι μια μαρτυρία της πολιτικής προφητείας των γυναικών. Ακόμη, μας παρουσιάζουν την δυνατότητα των γυναικών

[34] **Πίνακας 3. Πηγή**: Iwana A., "Nigerian Women Formal Education and the Colonial Period", **A paper Presented at the Symposium on the Impact of Colonialism on Women in Nigeria**, Women's Research Documentation Centre Institute of African Studies, University of Ibadan, 1989, p. 2

[35] Mba N., **Nigeria Women Mobilized Women's Political Activity in Southern Nigeria 1900-1965**, Institute of International Studies, University of California, 1982, p. 140-141.

στην κινητοποίηση. Στις δυτικές επαρχίες, οι γυναίκες ήρθαν σε άγρια ρήξη με τις αποικιοκρατικές αρχές οι οποίες ήταν επιζήμιες στα οικονομικά τους ενδιαφέροντα την δεκαετία του '30.

Αν και η γυναικεία αντίθεση ήταν οργανική στις μικρότερες διαρρυθμίσεις, δεν ήταν δομικά αποφασιστική. Όποιος κι αν ήταν ο ρόλος των γυναικών εναντίον των ανδρών στην πολιτική σφαίρα, ωστόσο δεκαετίες δυνατής αποικιοκρατικής ηγεμονίας έφεραν πανωλεθρία στις θέσεις των γυναικών. Την περίοδο που το αποικιοκρατικό κράτος αποφάσισε να αφήσει τις γυναίκες να αντιπροσωπεύονται στην δεκαετία του '50, οι δεκαετίες της απόρριψης, της παραμερίσεις και της καταπίεσης είχαν σοβαρά παραλύσει τις γυναίκες στον δρόμο για τον αποχρωματισμό των πολιτειών. Η γενεαλογική ιδεολογία των αποικιοκρατών αρνήθηκε στις γυναίκες την ίση πρόσβαση στους πόρους όπως στους άνδρες, και έτσι έχασαν μια πηγή πολιτικής εξουσίας.[36]

2:1.4 Οι Νιγηριανές γυναίκες στην μετα-αποικιοκρατική πολιτική

Η συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική ζωή μετά την ανεξαρτησία της Νιγηρίας πρέπει να τοποθετηθεί σε κατηγόριες διαφορετικών επιπέδων. Όπως έγινε σαφές προηγούμενα, η οικονομική και πολιτική διαφοροποίηση συνάμα με έναν ισχυρό χρωματισμό φύλου, έθεσαν τις βάσεις για μια συστηματική αποξένωση των γυναικών στην μετα-αποικιοκρατική περίοδο. Η αποικιοκρατία Από μόνη της ήταν ένα καταπιεστικό σύστημα που στέρησε πράγματα και Από τους άνδρες και τις γυναίκες. Οι επιδράσεις της όμως ήταν χειρότερες για τις γυναίκες.

Οι γυναίκες, σύμφωνα με την επικρατούσα άποψη των ευρωπαίων ανδρών του 19ου αιώνα έπρεπε να φαίνονται αλλά να μην ακούγονται! Αυτή η ιδεολογία αποδείχτηκε χρήσιμη στην αναγκαία, αυτόχθονη εξουσία που εκμεταλλεύτηκε τους κρατικούς θεσμούς σε βάρος των γυναικών.

---

[36] Bohannam P., et al., **Africa and Africans Double Day**, N.Y., 1971, p. 107-108.

2:2 Οι Νιγηριανές γυναίκες στο κατώφλι της Ανεξαρτησίας

Η περίοδος που καλύπτει τον αγώνα της ανεξαρτησίας σε ότι αφορά την ανάμειξη και συμμετοχή των γυναικών έχει τα λιγότερα γεγονότα. Η Νιγηριανή πολιτική σκηνή ήταν πρακτικά μονοπώλιο των ανδρών. Η πρώτιστη ενασχόληση τους συνδέεται με την προσπάθεια για την ανεξαρτησία του έθνους. Έγιναν εκδότες και ίδρυσαν τις περισσότερες εφημερίδες και εκδότες Από΄ όπου γνωστοποιούσαν τους αγώνες τους. Τα πολιτικά κόμματα, σχηματίστηκαν για να εξυπηρετήσουν, μια μαζική κινητοποίηση, και να παρέχουν την πολιτική ηγεσία του τόπου. Δυστυχώς τα πολιτικά κόμματα, σχηματίστηκαν χωρίς την εμφανή παρουσία των γυναικών. Πολύ λίγες γυναίκες αργότερα όπως η κυρία Fumilayo Sansome Kuti, Chief (κυρία) Margaret Ekpo, Hajia Gambo-Sawaba και Λαίδη Onyikan Abayomi ανακατεύτηκαν στην κομματική πολιτική. Αξιοσημείωτες συνεισφορές έγιναν Από τις παραπάνω αναφερόμενες γυναίκες, όμως ποτέ δεν κατέλαβαν μεγάλες ηγετικές θέσεις. Ακόμη, αποτέλεσαν όργανα γυναικείας κινητοποίησης στην πολιτική κατάσταση μετά την ανεξαρτησία.

Αυτές οι γυναίκες είχαν κάτι κοινό, την δέσμευση να αποδείξουν την θέση των Νιγηριανών γυναικών και να τις μορφώσουν πάνω στα δικαιώματα τους, όταν και όπου τις τα στερούσαν. Κυρίως, μέσα στους σκοπούς τους ήταν να μάθουν στις γυναίκες τον σημαντικό ρόλο τους στην κοινωνία, και πόση δύναμη μπορούσαν να αποκτήσουν με πρωτοβουλία και επιρροή στον δημόσιο βίο, αν οργανώνονταν.

2:2.1 1960-1966

Αυτήν την περίοδο, δημιουργήθηκε η πρώτη Δημοκρατία αμέσως μετά την Ανεξαρτησία. Αργότερα η κυρία Fumilayo Sansome Kuti, και άλλες ήταν ακόμη ενεργά πολιτικοποιημένες μέχρι το πρώτο στρατιωτικό πραξικόπημα στις 15 Ιανουαρίου 1966.

2:2.2 1966-1979

Αυτή ήταν μια ενεργή περίοδος για τις γυναίκες στην πολιτική αφού ήταν λίγο-πολύ μια στρατιωτική εποχή και η αντιστασιακή πολιτική πάγωσε. Οι κυβερνήσεις του Gowon και Obasanjo έδωσαν κάποια προσοχή στις γυναίκες με το να τους δώσουν μερικές θέσεις σε εθνικά ζητήματα. Βέβαια, αυτές οι δυνατότητες ήταν ασήμαντες αφού δεν υπήρχαν γυναίκες υπουργοί ή επίτροποι στην κυβέρνηση.

2:2.3 1979-1983

Αυτή ήταν η δεύτερη δημοκρατική φάση που έφερε μια νέα ελπίδα στις γυναίκες. Η διοίκηση του Alhaji shehu Shagari δεν μπορούσε να βοηθήσει αλλά αναγνώρισε τις γυναίκες που αγωνίστηκαν στις εκλογές και κέρδισαν. Τέσσερις γυναίκες ψηφίστηκαν στην Βουλή των Αντιπροσώπων και μια γυναίκα επίτροπος. Δέκα γυναίκες ψηφίστηκαν στις Κρατικές Συνελεύσεις.. Οι περισσότερες πολιτείες είχαν τουλάχιστον μια γυναίκα επίτροπο. Στην πραγματικότητα, διορίστηκαν μέχρι το επίπεδο τοπικών διοικήσεων. Αυτό ήταν επίτευγμα που ξεπέρασε την κατάσταση του παρελθόντος αλλά δεν ήταν αρκετό. Υπήρχε ακόμη πολύ χώρος για βελτίωση.[37]

2:2.4 1983-1992

Η Δικτατορία ανέτρεψε το 2° δημοκρατικό καθεστώς στις 31 Δεκεμβρίου 1983. Το στρατιωτικό καθεστώς υποστήριξε πολύ τις γυναίκες σε ποικίλους τομείς, συμπεριλαμβανομένης και της πολιτικής. Το πρόγραμμα για μια καλύτερη ζωή στις αγροτικές περιοχές, πληροφόρησε περισσότερο τις γυναίκες για τα δικαιώματα τους και τις έκανε να ενδιαφερθούν περισσότερο για την πολιτική εξουσία.

Σε κάθε πολιτεία, ο στρατιωτικός κυβερνήτης είχε εντολή Από την Ομοσπονδιακή Στρατιωτική Κυβέρνηση, να συμπεριλαμβάνει τουλάχιστον μια γυναίκα στο Κρατικό Εκτελεστικό Συμβούλιο, 2 γυναίκες ψηφίζονταν σαν αναπληρώτριες κυβερνήτες. 2 σαν

[37] Hassian R.H., **Nigerian Womanhood**, Jel Production, Kaduna, 1992, p.54-55

αναπληρώτριες αρχι-γραμματείς του Πανεπιστημίου και μερικές για την θέση του προέδρου ή του αρχηγού του εκτελεστικού σώματος των τραπεζών και άλλων θεσμών. Καμία γυναίκα δεν είχε διοριστεί σε υπουργική ομοσπονδιακή θέση ή σαν κυβερνήτρια ούτε σαν μέλος των Στρατιωτικών Δυνάμεων του Συμβουλίου (AFRC).

Σύμφωνα με το Κέντρο Δημοκρατικών Μελετών, στην εκλογή των τοπικών κυβερνώντων το 1990, ψηφίστηκαν μόνον 4 γυναίκες σε προεδρικές θέσεις Από τις 600 υποψηφιότητες. Το 1991 η Κρατική Συνεύλευση έδωσε στις γυναίκες μόνον 26 θέσεις Από τις 1,172 και 2 για τις θέσεις του αναπληρωτή κυβερνήτη.

Το 1992, Από τις 92 γερουσιαστικές θέσεις, μόνον 4 γυναίκες έθεσαν υποψηφιότητα και κέρδισε μόνο 1. Για το Συμβούλιο των Αντιπροσώπων, ενώ μόνο 7 γυναίκες κέρδισαν Από τις 593 θέσεις, στα ομοσπονδιακά, νομικά συμβούλια Από τις 21 που πήραν μέρος στις εκλογές κέρδισαν 8.[38]

2:2.5 1993-1999

Το αδιέξοδο στις προεδρικές εκλογές, κρατούσε ακόμη το στρατιωτικό καθεστώς στην εξουσία, έτσι η Νιγηρία παρέμενε ένα δικτακτορικό καθεστώς και μια μίξη Από πολιτικούς και στρατιωτικούς άνδρες που υπηρετούσαν την κυβέρνηση σε διάφορα αξιώματα και πολιτικά προγράμματα μέχρι το 1999 οπότε τελικά το στρατιωτικό καθεστώς έδωσε την θέση του σε μια πολιτική δημοκρατική κυβέρνηση. Το 1996, υπήρχαν 2 γυναίκες υπουργοί Από τους 36 υπουργούς.

2:2.6 1999-Σήμερα

Η Νιγηρία ξαναγύρισε στην κοινωνία των εθνών με εκλεγμένους κυβερνήτες τον Μάιο του 1999. Ένας παράγοντας-κλειδί στην ενδυνάμωση των γυναικών άμεσα και έμεσα, μέσω του ρόλου τους στην λήψη αποφάσεων, είναι οι θέσεις που κατέλαβαν σε ανώτερα αξιώματα στην ιδιωτική και δημόσια ζωή. Αν και το πληροφοριακό υλικό σε αυτόν τον

[38] Hassian R.H., 1992, Ibid p. 57-61

τομέα δεν είναι επαρκώς καταχωρημένο και αναλυμένο αυτό που είναι διαθέσιμο μας δείχνει πως οι γυναίκες δεν ήταν επαρκώς αντιπροσωπευμένες σε θέσεις κλειδιά για την λήψη αποφάσεων. Βλ. Πινακας 4, που παρουσιάζει την πολιτική και την στατιστική λήψη αποφάσεων των γυναικών το 1999.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ / ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ[39]

ΘΕΣΗ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	% ΓΥΝΑΙΚΕΣ
Υπουργοί				
Σύμβουλοι	35	9	44	20.5
Πρ. Βουλής	35	1	36	2,7
Κυβερνήτες	36	-	36	0
Αναπληρωτές Κυβερνήτες	35	1	36	2,7
LGA Πρόεδροι	765	9	774	1,2
Σύμβουλοι	8,667	143	8,810	1,6
Βουλευτές	978	12	990	1,2
Γερουσιαστές	106	3	109	2,8
Συμβούλιο των Αντιπροσώπων	347	13	360	3,6

[39] Ο παραπάνω πίνακας παρουσιάζει την πολιτική και την στατιστική λήψη των αποφάσεων ανά φύλο σε πολιτικές θέσεις στην Νιγηρία το 1999. Ακόμη μας δείχνει, την αντιπροσώπευση των δυο φύλων σε θέσεις κλειδιά το 1999. Όπως δείχνει το υλικό του **Πίνακα 4,** βλέπουμε ότι το 20.5% των υπουργών και των ανώτατων συμβούλων ήταν γυναίκες. Μια γυναίκα, πρόεδρος Βουλής απο τους 36 φτάνει το 2.7%. Γυναίκες-κυβερνήτριες πολιτειών δεν έχουμε, αλλά σαν αναπληρώτριες κυβερνήτριες φτάνουν το 2.7%. Σε άλλες πολιτικές θέσεις, οι γυναίκες αντιπροσωπεύονταν σε 1.2% στη προεδρία LGA, 1.6% σε Συμβούλια, 1.2% στη κρατική αντιπροσωπεία των Συνεδριάσεων, 2.8% στην γερουσιαστική αντιπροσωπεία και 3,6% στο Συμβούλιο των Αντιπροσώπων. Αυτές οι στατιστικές ενδείξεις δείχνουν πως η πολιτική συμμετοχή των γυναικών είναι ακόμη σε εμβρυακό επίπεδο στην Νιγηρία με όρο συμμετοχής λιγότερο του 4% σε όλες τις πολιτικές θέσεις κλειδιά. **Πηγή:** Nwosu A.U., & C.Ogbeleje, ed., N.E Nwankwo, (1999), **State of Nigerian Women and Men Statistical Profile**, UNIFEM Publication.

2:2.7 Η Στρατιωτική Μεσοβασιλεία

Από το σύνολο των 41 χρόνων ανεξαρτησίας, το στρατιωτικό καθεστώς κυβέρνησε την Νιγηρία για 29 χρόνια. Το πρώτο Δημοκρατικό Πολίτευμα Από τον Οκτώβριο του 1963 μέχρι τις 15 Ιανουαρίου 1966, όταν πήρε την εξουσία το στρατιωτικό καθεστώς, δεν είχε καμιά παροχή πολιτικής συμμετοχής στις γυναίκες αλλά η δεύτερη δημοκρατική περίοδος που άρχισε το 1979 σημείωσε μια καινούργια αρχή για τις γυναίκες.

Θεωρητικά το σύνταγμα του 1979 εγγυήθηκε την ισότητα των γυναικών και ανδρών. Η περίοδος σηματοδότησε την είσοδο των γυναικών ως πολιτικών. Παρόλες τις συνταγματικές ρυθμίσεις, η θέση των γυναικών στην δομική εξουσία παρέμεινε ασήμαντη. Οι λίγες γυναίκες που εκλέχτηκαν δεν βοήθησαν πολύ στην ανάδειξη των γυναικών. Ο αριθμός τους ήταν ασήμαντος για να ασκήσουν μια πραγματική επιρροή στην κοινωνία.

Εξάλλου, το ενδιαφέρον της στρατιωτικής διοίκησης να προωθήσουν την γυναικεία συμμετοχή στην ανάπτυξη Από το 1985 κάτω Από την διοίκηση του Στρατηγού Babaginda ήταν ιδιαίτερα αξιοσημείωτη. Άρχισε με την πρόσληψη γυναικών σε διάφορες θέσεις πολιτικών σωμάτων. Δεσμεύτηκε στο να δημιουργήσει το γραφείο της πρώτης κυρίας που δρούσε για την γυναικεία κινητοποίηση. Αυτές οι Πρώτες Κυρίες Maryam Babangida και Maryam Abacha αντίστοιχα, εισήγαγαν τα Προγράμματα για "Μια Καλύτερη Ζωή για τις Αγρότισσες" (BLP) στις 14 Σεπτεμβρίου 1987 και το "Πρόγραμμα Οικογενειακής Υποστήριξης" (FSB) τον Ιούλιο του 1994. Το τελευταίο είναι η αναγέννηση του Προγράμματος για Μια Καλύτερη Ζωή για τις Αγρότισσες. Αυτή η αναγέννηση επηρεάστηκε Από την προκήρυξη του ΟΗΕ το 1994 που όρισε εκείνο το έτος σαν Διεθνές Έτος Οικογένειας. Η σημερινή πρώτη κυρία Chief Stella Obasanjo που κρατάει την θέση της πρώτης κυρίας της κυβέρνησης, έχει αγωνιστεί και ενθαρρύνει πολλές γυναικείες δραστηριότητες που συμπεριλαμβάνουν την "Συνάθροιση Γυναικών" για την επιβίωση της δημοκρατίας.

2:3 Οι Αγρότισσες της Νιγηρίας

Ο Akinpelu έκανε έναν κατάλογο με τα θέματα που ήταν και είναι ακόμα μειονεκτήματα στον τομέα της πολιτικής, της εκπαίδευσης και του πολιτισμού. Αυτά έχουν να κάνουν με τις αναλφάβητες ενήλικες γυναίκες στις αγροτικές και αστικές περιοχές.[40]

Μια άλλη κατηγορία είναι οι φτωχοί άνθρωποι των πόλεων, οι άνεργοι και οι χαμηλόμισθοι εργάτες, οι μικροπωλητές και οι αγρότες που δεν έχουν δική τους γη, που οι περισσότεροι είναι αναλφάβητοι ή με ελλιπή μόρφωση. Η λέξη «αγρότες» δηλώνει ανθρώπους λιγότερο σοφιστικέ, χωρίς κοινωνικές αρετές και «λεπτότητα». Η μέση Νιγηριανή αγρότισσα βρίσκεται σε μια δυσμενή πνευματική θέση που δεν της υπαγορεύει να βγει μπροστά να μιλήσει ή να πει την γνώμη της για τα δημόσια ζητήματα παρά μόνον αν πάρει την άδεια του συζύγου της. Αλλιώς, θα χαρακτηριστεί φιλόδοξη ή ακόμη αμφισβητούμενη.

Η αγρότισσα αντιπροσωπεύει τις αναξιοποίητες παραγωγικές πηγές. Είναι τόσο δημιουργική και δυναμική όσο οποιοσδήποτε άλλος, ακόμη όμως παραμένει ένα αίνιγμα γι΄αυτούς που έζησαν την ζωή της και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα συχνά να χαρακτηρίζεται αρνητικά. Η άθλια κατάσταση των αγροτισσών χρειάζεται να ανακουφιστεί γιατί όπως λέει μια παλιά παροιμία, μια κοινωνία που συγκροτείται Από αναλφάβητες γυναίκες είναι μια αναλφάβητη κοινωνία,

> Να μορφώσεις έναν άνδρα είναι σαν να μορφώνεις ένα άτομο
> Αλλά να μορφώσεις μια γυναίκα είναι σαν να μορφώνεις ένα έθνος

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, ο γυναικείος πληθυσμός κουβαλάει το φορτίο της οικονομικής δραστηριότητας. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Οργανισμού Τροφών και Γεωργίας (FAO) του 1985, οι γυναίκες βγάζουν όλη την δουλειά στην διαδικασία της τροφής, το 60% στο εμπόριο, το 50% στην κτηνοτροφική παραγωγή και περισσότερο Από το 10% στην αγροτική συγκομιδή. Δουλεύουν 14-17 ώρες την ημέρα στην γη και στο σπίτι. Είναι απαραίτητες στο σπίτι, στην κοινωνία και το έθνος, αν και ακόμη η

[40] **The Guardian Editorial** {Nigeria}, Monday, November 11, 1998, p.14

προσφορά τους δεν λογαριάζεται στην σύνταξη των στατιστικών και τον σχεδιασμό των αναπτυξιακών προγραμμάτων.[41]

Οι αγρότισσες, υπέφεραν κάτω Από την δύσκολη οικονομία, τους κοινωνικούς και νομικούς περιορισμούς, τα θρησκευτικά και παραδοσιακά πιστεύω και πρακτικές. Τα προϊόντα τους είναι αυτό που πραγματικά βοηθάει το εισόδημα των μισθωτών ανδρών για να τους δώσει την δυνατότητα να φροντίσουν την οικογένεια. Τις περισσότερες φορές, οι άνδρες δουλεύουν στην πόλη. Οι γυναίκες παραμένουν στο χωριό με τα παιδιά αφού εκεί η ζωή είναι σχετικά φτηνότερη και με λιγότερη ένταση.[42]

Οι αγρότισσες συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της χώρας. Έχουν ενεργό μέρος στην δομή του έθνους και είναι πρόθυμες να μάθουν καινούργιους τρόπους για να βελτιώσουν την εργασία τους. Είναι επινοητικές, και έχουν μεγάλη επίγνωση στις λειτουργίες της αγροτικής οικονομίας, συμπεριλαμβανομένης και της παραγωγής της τροφής.

Παρά τις παραπάνω ευθύνες, δεν έχει δοθεί στις αγρότισσες η απαιτούμενη προσοχή που τους αξίζει όσον αφορά την κρατική υποστήριξη μέσω της δίκαιης αντιπροσώπευσης ή την φροντίδα, μέσω της ανάπτυξης των πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών τους δραστηριοτήτων.

2:4. Η Ιστορία της γυναικείας ανάπτυξης

Η Ιστορία της γυναικείας ανάπτυξης φαίνεται πως απέκτησε κίνηση το 1974 όταν τα Ηνωμένα Έθνη (UN), οργάνωσαν το πρώτο συνέδριο πληθυσμού στο Βουκουρέστι και το σλόγκαν ήταν «Η Ανάπτυξη είναι η καλύτερη Αντισύλληψη». Ακολούθως, το 1975 ανακηρύχθηκε σαν Διεθνές Έτος Γυναικών (IYW) Από τον ΟΗΕ. Επίσης στο Μεξικό το 1975 έγινε το πρώτο διεθνές συνέδριο για τις γυναίκες και την ανάπτυξη. Η ατζέντα της γυναικείας ενδυνάμωσης παρουσιάστηκε διαδοχικά στο Ναϊρόμπι το 1985, το Κάιρο το 1994 και το Πεκίνο το 1995.

---

[41] **Pan Africa Center for Research & Education for Women** CEA, Addis Ababa
[42] O. Deoba., "Educate Women for National Development", **National Concord**, 14th August, 1990, p.5

Η γυναικεία ανάπτυξη έχει γίνει ένα παγκόσμιο ζήτημα στις μέρες μας και το τελευταίο σύνθημα μετά το συνέδριο στο Πεκίνο το 1985 ήταν «Τα γυναικεία δικαιώματα είναι ανθρώπινα δικαιώματα». Η ενδυνάμωση έτσι μπορεί να εξεταστεί Από ευρύτερες οπτικές γωνίες, όπως τα δικαιώματα των γυναικών, η αντιπροσώπευση, η ισότητα, η παιδεία, η υγεία και η παραγωγική εργασία, η ασφάλεια και η νομοθεσία. Η ενδυνάμωση Από μια λειτουργική προοπτική μπορεί σταδιακά να γίνει μια μετακίνηση Από το παθητικό στο ενεργητικό, Από την αδράνεια στην δράση, Από τις τυπικές απεικονίσεις στον σεβασμό, Από τον αναλφαβητισμό στον αλφαβητισμό, Από την αφθονία στην παραγωγικότητα, Από την περιθωριοποίηση στην ουσιαστική σημασία κλπ. Το λεξικό Chambers Universal Learners ορίζει την ενδυνάμωση ως «η χορήγηση της νόμιμης δύναμης δηλαδή της εξουσίας να κάνει κάτι». Όπως η Evelyn Onyekwere το τοποθέτησε

> Η ενδυνάμωση όπως η ανάπτυξη είναι μια διαδικασία δυναμική, συνεχόμενη, πολυ-διάστατη, βαθιά προσανατολισμένη στην αλλαγή. Είναι συνώνυμη της ικανότητας και ένα εργαλείο για την μαζική τάση των πραγμάτων. Η ενδυνάμωση θεωρείται ότι προσφέρει δύναμη στις γυναίκες, κατευθύνει μαζικά τις ανησυχίες τους σαν ένα μέρος ανησυχίας της εθνικής ανάπτυξης.[43]

Με αυτό το πνεύμα, το ίδρυμα του ΟΗΕ για τις γυναίκες (UNIFEM), στην ετήσια έκθεση του το 1994 αναφέρει ότι «Η δυνατότητα των γυναικών να συμμετέχουν και να διαμορφώνουν την ανάπτυξη, εξαρτάται Από την εγγύηση των δικαιωμάτων τους να μιλήσουν και να ενεργήσουν στον δημόσιο χώρο».[44] Μια στατιστική ανάλυση της UNIFEM ακόμη, μας δείχνει ότι οι γυναίκες αποτελούν το μισό του πληθυσμού της γης αλλά ακόμη αντιπροσωπεύουν το 60% των περισσότερο Από ένα δισεκατομμύριο ενηλίκων που δεν έχουν πρόσβαση στην βασική εκπαίδευση. Τα κορίτσια λέγεται ότι αποτελούν την πλειονότητα των παιδιών που δεν έχουν πρόσβαση στην δημοτική εκπαίδευση. Τα στοιχεία πηγαίνουν ακόμη πιο μακριά και δείχνουν πως «η οικονομική

[43] Onyekwe E., "Empowering Women for National Development", **A Paper Presented During an UNDP in House Seminar** Lagos Nigeria 1995, p. 4.
[44] **UNIFEM**, Annual Report, 1994, p.16

και πολιτική ενδυνάμωση είναι ουσιαστική για να εξαλειφθεί η ανέχεια και η βία στις γυναίκες και να δημιουργηθούν σταθεροί οικονομικοί πόροι ζωής και σταθερές ζωές.[45]

> Η Φύση ταξινομεί τις γυναίκες σαν το «ασθενές φύλο» και αυτό δίνει λόγο στην ύπαρξη μιας πολύχρονης παράδοσης ανδρικής κυριαρχίας και ελέγχου ενώ η διαφοροποίηση των **ρόλων και των** λειτουργιών περνά Από γενιά σε γενιά. Ο **ρόλος των** ανδρών ήταν κυρίαρχος ενώ των γυναικών **οικιακός**. Η ενασχόληση με τα οικιακά συνέβαλε σε μια παθητικότητα, στασιμότητα και αμελεία σε πολλές παραδοσιακές κοινωνίες.

Υπάρχουν συνήθως περισσότερα ταμπού στις γυναίκες παρά στους άνδρες ακόμη και στις σημερινές, μοντέρνες κοινωνίες. Υποτίθεται πως οι γυναίκες πρέπει να αναπληρώνουν τους άνδρες.

Το Διεθνές Έτος Γυναικών (IWY) που ανακηρύχθηκε Από τον ΟΗΕ το 1975, ήταν η εστία για την παγκόσμια προσοχή σχετικά με την θέση των γυναικών, τα δικαιώματα και τις ευθύνες τους. Ανάμεσα στους σπουδαιότερους στόχους είναι: η προαγωγή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών να υποστηριχθεί η ολοκλήρωση των γυναικών στη συνολική οικονομική, κοινωνική και αναπτυξιακή διαδικασία, η αναγνώριση της προσφοράς της γυναίκας στην προαγωγή των σχέσεων φιλίας και την συνεργασία μεταξύ των εθνών για να ισχυροποιηθεί η παγκόσμια ειρήνη.

Πολλά παγκόσμια συνέδρια, έχουν θεωρήσει την γυναικεία ανάπτυξη σαν μια επιθυμητή πτυχή της ανάπτυξης. Το πρόγραμμα του Ναϊρόμπι (1985) για δράση, καθορίζει ξεκάθαρα το πλεονέκτημα των γυναικών και την εξάλειψη όλων των εμποδίων στην ενεργή γυναικεία συμμετοχή σε όλες τις σφαίρες της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής, μέσα Από μια ολοκληρωμένη και ισότιμη συμμετοχή στην οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική λήψη αποφάσεων.[46]

---

[45] **UNIFEM**, Annual Report, 1994, p.4

[46] "Empowerment" vol.5 No. 2, September, **A Publication of Legal Research and Source Development Centre,** Lagos, Nigeria, 1995,p.5.

Ακόμη, η γυναικεία ανάπτυξη δεν υφίσταται σε ένα κενό. Συμπεριλαμβάνει την χρήση τέτοιων αναγκαίων οργάνων, όπως την παιδεία της πληροφόρησης και τεχνικές κατάρτισης και επικοινωνίας. Η γυναικεία ανάπτυξη είναι μια επαναστατική ατζέντα για τις γυναίκες, αφού καλούνται να αναλάβουν ρόλους και ευθύνες ισότιμες των ανδρών. Αυτό περιλαμβάνει διαύγεια στόχων, κουράγιο, σκληρή δουλειά, ευφυΐα και φυσικά, την ανατροπή των ισχυρών, παραδοσιακών, δογματικών πεποιθήσεων στις κοινωνίες μας. Ταυτόχρονα, η μεγαλύτερη πρόκληση έχει τις πολιτιστικές, αναπτυξιακές, και κοινωνικο-πολιτικές της αντιθέσεις. Η ενδυνάμωση των γυναικών βρίσκεται στο κατώφλι της ανδρικής εξουσίας, του σωβινισμού και του εγώ τους. Η επιτυχής παραδοχή και η εκτέλεση της ατζέντας της γυναικείας ενδυνάμωσης πρέπει να μάθει τους άνδρες να δεχτούν τις γυναίκες σαν ισότιμους συνέταιρους στην πρόοδο. Είναι ακόμη φυσικό για τους άνδρες, να βλέπουν την γυναικεία ενδυνάμωση σαν μια απλή «συζήτηση γυναικών» ή μια «φεμινιστική προπαγάνδα». Γι' αυτό τον λόγο, η χρήση της Πληροφόρησης, της Παιδείας και της Επικοινωνίας (IEC) είναι αναγκαία για να αλλάξουν οι υπάρχουσες γνώμες και στάσεις μπροστά στην ολοκλήρωση και την αποδοχή της ενδυνάμωσης σαν μια πλευρά ανάπτυξης. Η Irene Modupe Thomas της Εσω-Αφρικανικής Επιτροπής των Βλαβερών Παραδοσιακών Πρακτικών που επηρεάζουν τις ζωές των παιδιών και των γυναικών επαναλαμβάνει:

> Η μάχη δόθηκε σε όλα τα μέτωπα αλλά ίσως το πιο δύσκολο εμπόδιο είναι να αλλαχτεί η στάση των ανδρών Από την ισχυρογνωμοσύνη, την έλλειψη ευαισθησίας, την έλλειψη γνώσης και κατανόησης και καθαρής ηλιθιότητας...Τα αγόρια και οι άνδρες, απεγνωσμένα χρειάζονται διαφωτισμένα προγράμματα, ανοιχτές συζητήσεις και διαλόγους πάνω στα θέματα των δυο φύλων για να τους θυμίζουν συνεχώς πως οι μητέρες, οι αδελφές, οι κόρες κ.λ.π είναι ανθρώπινα όντα και αξίζει να εκτιμούνται, να τιμούνται, να τους σέβονται και να τους συμπεριφέρονται με την οφειλόμενη προσοχή όλη την ώρα.[47]

Η περιθωριοποίηση των γυναικών φαίνεται να είναι ιδιάζουσα σε κάθε πολιτισμό του κόσμου. Ένα κορίτσι, περιμένουν να υπακούει τον πατέρα πριν τον γάμο και τον σύζυγο μετά. Αυτή είναι μια ιδιόμορφη κατάσταση, στις περισσότερες παραδοσιακές κοινωνίες.

[47] Modube I., **Strategies and Tactics for Prevention and Eradication of Female Genital Mutilation**, Sister Help/IAC Publication, Lagos, Nigeria, 1995, p.9.

Ενισχύοντας περισσότερο την παραπάνω διαπίστωση, η Diane Eldon κά, έγραψε ότι οι γυναίκες κάθονται στο σταυροδρόμι...μεταξύ της οικονομικής δράσης και της φροντίδας της ανθρώπινης ζωής. Είναι εργάτες και στους δυο τομείς....οι πιο ευαίσθητες στην ανάγκη για την ολοκλήρωση και των δύο...αλλά στην ιστορία και παντού, οι διαφορές των φύλων περιορίζουν τις ικανότητες των γυναικών να ανταποκριθούν στις νέες οικονομικές ευκαιρίες, ριψοκινδυνεύουν την ευημερία τους και μειώνουν την αποτελεσματικότητα των μεταρρυθμίσεων.[48]

Όπως βλέπουμε η αναγνώριση της μειονεκτικής θέσης των γυναικών σε ολόκληρο τον κόσμο, έκανε απαραίτητη την ίδρυση μιας επιτροπής για τη θέση των γυναικών (CSW) το 1946. Η επιτροπή είναι ένας νόμιμος φορέας για το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του ΟΗΕ και είναι υπεύθυνη για την προώθηση των γυναικών.

Το CSW έχει λειτουργήσει σαν μια επιτροπή προετοιμασίας για κάθε συνέδριο του ΟΗΕ για τις γυναίκες και πάντα είχε την ευθύνη για την εκτέλεση των προγραμμάτων δράσης όπως αυτό του Ναϊρόμπι, 86 Στρατηγικές Εμπρός (FLS) για την προώθηση των γυναικών το 2000.

Επιπρόσθετα, μετά το συνέδριο του ΟΗΕ για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (UNCED 92) στο Ρίο Ντε Τζάνερο, η ατζέντα του CSW, *21-Παγκόσμια Δράση* για τις γυναίκες για μια υποστηρικτική και ισότιμη ανάπτυξη, αφέθηκε για να κοιτάξει «τα στοιχεία-κλειδιά που σχετίζονται με τις κρίσιμες οικονομικές, κοινωνικές και περιβαντολλογικές συνεισφορές των γυναικών για μια υποστηρικτική ανάπτυξη». (Βλ. **Πίνακας 5**, Η Ημερησία Ατζέντα των Γυναικών). Αυτές οι προσπάθειες πρέπει να ήταν το αποτέλεσμα της διακήρυξης του ΟΗΕ πως «τα ίσα δικαιώματα των γυναικών και η ολοκληρωμένη συμμετοχή τους σε όλες τις σφαίρες της κοινωνικής ζωής, είναι μια αναγκαιότητα για την πλήρη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της χώρας, την ευημερία του κόσμου και τον σκοπό της ειρήνης». Το συνέδριο πάνω στην εξάλειψη όλων των μορφών διάκρισης κατά των γυναικών, υιοθετήθηκε και επικυρώθηκε Από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ,

[48] Elson D. et al., **Gender and Economic Reform Through omen's Eyes**, British Council, London, 1996, p.1-2.

με την απόφαση 34/180 της 18ης Δεκεμβρίου 1979. Τέθηκε σε ισχύ δυο χρόνια αργότερα, στις 3 Σεπτεμβρίου 1981.

Σχεδόν κάθε μέλος του ΟΗΕ υπέγραψε την απόφαση αυτή. Εν τούτοις, μια απόφαση που υιοθετείται σε παγκόσμιο επίπεδο μπορεί να μην βρίσκει αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Κάποιοι τομείς όπως η τεχνολογία και ο σεβασμός για την παραδοσιακή γνώση των γυναικών έχουν εκτιμήσει, σύμφωνα με την έκδοση του *Κεφαλαίου για την Ανάπτυξη των Γυναικών* των Ηνωμένων Εθνών το 1985, ότι η προσχώρηση των γυναικών στην τεχνολογία έχει βελτιωθεί και ο σεβασμός για την παραδοσιακή γνώση των γυναικών έχει μεγαλώσει. Ωστόσο ακόμη, εμπόδια για τις γυναίκες εξακολουθούν να υπάρχουν, εμποδίζοντας τες να κερδίσουν πλήρη είσοδο στην εκπαίδευση, στα τεχνολογικά επαγγέλματα ή να επηρεάσουν την πολιτική διάσταση της επιστήμης. Ο γυναικείος αποκλεισμός και μια εκτενής ατζέντα έρευνας για τα ωφέλη των γυναικών υπονοούν ότι οι γυναίκες ωφελούνται λίγο Από τα κέρδη της επίσημης επιστήμης και της τεχνολογίας.[49]

[49] "UN's Declaration on the Elimination of Discrimination Against Women", in Tokumbo Ige and Olumide Lewis (ed), **Human Rights Made Easy** , Legal Research and Development Centre, Lagos, p.111-126.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΑΤΖΕΝΤΑ[50]

- ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
- Νομική ισότητα
- Επιβολή
- Συνειδητοποίηση-Ανατροφή
- ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΗΣΗ
- Πρόσβαση και
- Έλεγχος στις πηγές παραγωγής και υπηρεσιών
- 3. ΕΠΕΝΔΥΣΗ
- Εξάλειψη του χάσματος των δυο φύλων στην ανθρώπινη ανάπτυξη
- Υποστήριξη των αναγκών των δυο φύλων
- 4. ΦΩΝΗ
- Λήψη αποφάσεων
- Το γυναικείο όραμα για εναλλαχτική ατζέντα ανάπτυξης
- 5. ΑΝΕΧΕΙΑ
- Μέθοδος / Προγράμματα επέμβασης
- Μητριαρχικές οικογένειες
- 6. ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
- Ανδρικό μερίδιο ή ευθύνες
- Δημόσιος / Ιδιωτικός τομέας παροχής υπηρεσιών
- 7. ΑΣΦΑΛΕΙΑ
- Βία και εκμετάλλευση στο σπίτι
- Βία και Βασανισμός στην δημόσια κυριαρχία
- 8. ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ
- Ενίσχυση της αντιπροσώπευσης

Αν και η έκθεση του UNIFEM επιβεβαιώνει μια αμυδρή παραδοχή και αυξημένη παρουσία των γυναικών στον τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας, για τις γυναίκες ακόμη δεν υπάρχει μεγάλος αριθμός απασχολήσεων και θέσεων εργασίας. Η συμμετοχή τους στην πολιτική ή οικονομική λήψη αποφάσεων είναι ακόμη μικρή. Στην πραγματικότητα, σύμφωνα με την έκθεση του UNIFEM του 1995[51], ο λιγότερο αναπτυγμένος κόσμος έχει συνολικά, ένα καλύτερο ποσοστό βουλευτικής εκπροσώπευσης των γυναικών της τάξης του 12% έναντι των βιομηχανοποιημένων εθνών που έχουν 9%. Άρα το ζήτημα της περιθωριοποίησης των γυναικών είναι ακόμη κυρίαρχο στις αναπτυγμένες κοινωνίες. Αυτό είναι πλέον ένα ζήτημα που επιβάλει την επανεξέταση της κοινωνικής ευθύνης, καθώς επίσης και των πολιτικών, οικονομικών και πολιτιστικών υπέρ-δομών των κοινωνιών.

---

[50] Rounaq Jahan. **The Elusive Agenda: Mainstreaming Women in Development**, Zed books, London, 1995,p.5.

[51] **Empowerment Tools, Technology and Women's Empowerment**, UNIFEM Publication, 1995.

Μολονότι το ποσοστό των γυναικών επιχειρηματιών έχει αυξηθεί Από τις 26 γυναίκες για κάθε 100 άνδρες το 1970 στις 40 το 1990, η Διεθνής Οργάνωση για την Εργασία (ILO) το βλέπει σαν μη ικανοποιητικό και υπογραμμίζει την ανάγκη των γυναικών να παίξουν ένα πιο ισότιμο ρόλο στην λήψη αποφάσεων, έτσι:

Πρώτον, είναι ένα ζήτημα για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι γυναίκες αποτελούν το μισό του παγκόσμιου πληθυσμού και περισσότερο Από το ένα τρίτο του εργατικού δυναμικού. Είναι δικαίωμα τους να έχουν ίσες ευκαιρίες και ίση μεταχείριση στην εργασία. Δεύτερον, είναι θέμα κοινωνικής δικαιοσύνης. Η διάκριση εναντίον των γυναικών είναι πιο σκληρή στο θέμα της εργασίας. Τρίτον, είναι μια ουσιαστική απαίτηση για την επίσπευση και την αποτελεσματικότητα της ανάπτυξης, αφού οι γυναίκες θα ήταν σε θέση να προσφέρουν τις ικανότητες και την δημιουργικότητα τους. Μπορούν επίσης να εξασφαλίσουν μια καλύτερη ισορροπία στην διανομή των πηγών και την κατανομή των ωφελημάτων της προόδου.[52]

Το Διεθνές Συνέδριο για τον Πληθυσμό και την Ανάπτυξη στο Κάιρο το 1994, ήταν η αρχή για μια καινούργια εποχή στον γυναικείο πληθυσμό και την ανάπτυξη. Σε αυτό το συνέδριο η γυναικεία ενδυνάμωση εξετάστηκε σαν ο σπουδαιότερος στόχος και σαν το κλειδί της βελτίωσης της ποιότητας ζωής για τον καθένα. Ομολογουμένως, ο πληθυσμός και η ανάπτυξη είναι τώρα αναγνωρισμένοι με ένα σύνθετο δεσμό μεταξύ τους και εξαρτώνται Από την ενδυνάμωση των γυναικών. Το Πρόγραμμα Δράσης ICPD αναγνωρίζει αυτόν τον δεσμό. Αυτή η συνάντηση επίσης, εστίασε την προσοχή της στις ανάγκες των γυναικών και των ανδρών σαν μονάδες και δεν προσπάθησε να επιτύχει δημογραφικούς στόχους. Κρίσιμο για αυτήν την προσέγγιση ήταν να δοθούν στις γυναίκες περισσότερες επιλογές στην ζωή, μέσα Από μια ευρεία πρόσβαση στην παιδεία, την υγεία, τις υπηρεσίες και τις ευκαιρίες εργασίας.[53]

Από παγκόσμια άποψη, πολλά έχουν γίνει Από τους INDP, UNIFEM, UNFPA, UNICEF κλπ., κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς για να εξασφαλίσουν

[52] **UN, Focus on Women and Economic Decision Making**, UN's Publication, NY. 1995, p.3
[53] **UNFPA** Reports, 1995, p. 4-5

παρατεταμένες βελτιώσεις στο γυναικείο ζήτημα. Ωστόσο, η Αφρικανική ήπειρος φαίνεται να είναι εστία παραδόσεων πολύ σκληρών για να εξαλειφθούν και φαίνεται πως μονίμως συνεισφέρουν στην καθυπόταξη του γυναικείου πληθυσμού Από τον αντίστοιχο ανδρικό.

Στο μέτωπο της Νιγηρίας, υπάρχει ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για το θέμα των δυο φύλων που, σε μεγάλο βαθμό ενθαρρύνονται Από διάφορα ιδιωτικά, κυβερνητικά, μη-κυβερνητικά και αναπτυξιακά μέσα. Παίρνοντας μια γραφική αποτίμηση αυτού του πράγματος η Ayo Olokutun γράφει:

> Οι ακτιβιστές της ενδυνάμωσης του φύλου, έχουν καταιγιστικά καταλάβει τον δημόσιο χώρο, αναγκάζοντας όλους εμάς να δώσουμε προσοχή. Η εκστρατεία που στην αρχή διαδέχονταν περιόδους σχετικής απραξίας με φάσεις έντονης δραστηριότητας, πρόσφατα έχει αποδυθεί σε δράση. Οι γυναίκες μας επενδύουν στον αγώνα με τις ιδιόρρυθμες, τοπικές τους χρηματοδοτήσεις: πλάνα στρατηγικής, εσωτερική και οργανωτική ευφυία![54]

Όλο και περισσότερο πολλές αξιοσημείωτες τακτικές και προγράμματα έχουν αρχίσει με κυβερνητικά κεφάλαια και υποστήριξη. Το αξιοπρόσεχτο πρόγραμμα «Καλύτερη Ζωή για τις Αγρότισσες» (BLR) που δημιουργήθηκε Από την Maryan Babangida, το Πρόγραμμα για την Υποστήριξη της Οικογένειας (FSP) και συμπληρωματικού του, Οικογενειακό Οικονομικό Πρόγραμμα Προόδου (FEAP) Από την Maryan Abacha, εστιάζονται πρώτα Από όλα, στις γυναίκες και την οικογένεια.

Αλλά το πιο σπουδαίο είναι ότι όλες οι δράσεις που περικλείουν δραστηριότητες για την γυναικεία ανάπτυξη στην Νιγηρία διέπονται Από την πίστη πως η επικοινωνία και η μεσολάβηση της είναι βασικές για την μετάδοση των επιθυμητών αποτελεσμάτων. Από εδώ πηγάζει και το ενδιαφέρον μας για αυτήν την μελέτη. Είναι μια μελέτη που έχει προκύψει Από την ανάγκη και την απαίτηση να ελεγχτεί μια κρίσιμη πτυχή της πορείας της προόδου μας προς την εθνική ανάπτυξη και την κοινωνική αλλαγή. Είναι ένα όραμα που επιδιώκει να αποτελέσει μια ουσιώδη συμβολή στη σχετική ήδη υπάρχουσα βιβλιογραφία πάνω στην αναπτυξιακή επικοινωνία.

---

[54] A. Olokutum, "Refocusing the Gender Debate", **Sunday Times**, March 9, 1998, p.5

2:5. Η γυναικεία πολτική ανάπτυξη σε διεθνές επίπεδο

Παρόλους τους σκληρούς και δύσκολους αγώνες, οι γυναίκες κέρδισαν το δικαίωμα του εκλέγειν σχεδόν παντού αρχίζοντας με την Νέα Ζηλανδία το 1893. Η μεγάλη πάλη για το δικαίωμα ψήφου στο Ηνωμένο Βασίλειο και τις ΗΠΑ για παράδειγμα, άρχισε στα μέσα του 19ου αιώνα και διάρκησε μέχρι το πρώτο τέταρτο του 20ου αιώνα.

Στις Φιλιππίνες, οι γυναίκες άρχισαν να οργανώνονται για την ψήφο τα πρώτα χρόνια του 20ου αιώνα αλλά τον κέρδισαν μόλις το 1937. Η ινδική γυναικεία κίνηση απαίτησε ψήφο Από τις Βρετανικές αποικιοκρατικές αρχές το 1920 και πίεσαν παρασκηνιακά τα πολιτικά τους κόμματα υποστηρίζοντας τα αλλά τελικά το 1950 κέρδισαν το δικαίωμα της ψήφου. Οι γυναίκες της Ελβετίας έπρεπε να περιμένουν μέχρι το 1971 για να ψηφίσουν στα ομοσπονδιακά θέματα.[55]

Σε άλλα μέρη του κόσμου, μόνον έντεκα χώρες έδωσαν το δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες πριν τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο: η Βολιβία, Βραζιλία, Κούβα, Μαλβίδες, Μογγολία, Φιλιππίνες, Σρι-Λάνκα, Ταυλάνδη και Ουρουγουάη.

Σε μερικές χώρες το δικαίωμα του εκλέγειν δόθηκε μόνον στις γυναίκες ευρωπαϊκής καταγωγής αλλά όχι στις αυτόχθονες γυναίκες όπως στην Αυστραλία, Κένυα, Ν. Αφρική και Νότια Ροδεσία (Ζιμπάμπουε). Σήμερα, τέτοιου είδους περιορισμοί δεν υφίστανται πια σε αυτές τις χώρες και σε όλες τις χώρες που έχουν Βουλή και εκλογές. Ακόμη και στο Κουβέιτ, οι γυναίκες έχουν το δικαίωμα της ψήφου. Σε μερικές χώρες που είχαν αποικιοκρατηθεί, οι γυναίκες απόκτησαν το δικαίωμα της ψήφου με την ανεξαρτησία.

2:5.1 Οι γυναίκες στην Βουλή

Το 1999, υπήρχαν εκλεγμένες γυναίκες στην Βουλή σχεδόν σε όλες τις χώρες του κόσμου. Μόνο η Βουλή της Νήσου Κομόρο, του Τζιμπουτί, το Κιριμπάτη, των Νήσων Σολόμωντα και των Αραβικών Εμιράτων δεν είχαν ποτέ γυναικεία μέλη εκτός του

[55] Kalina R., **Where Women are Leaders: the SEWA Movement in India**, 2nd Books, London, 1992

Κουβέιτ που πρόσφατα, εκλέχτηκαν ελάχιστες γυναίκες. Οι γυναίκες δεν έχουν πλήρη αντιπροσώπευση σε κάθε εθνική Βουλή, μολονότι η εκπροσώπευση των γυναικών έχει βελτιωθεί σημαντικά σε αρκετές περιοχές του κόσμου (βλ. **Πίνακας 6,** το ποσοστό των βουλευτών γυναικών σε μονοθεσία ή κατώτερα συμβούλια Εθνικής Βουλής).

Οι μεγαλύτερες αυξήσεις σημειώθηκαν στην κάτω της Σαχάρας αφρικανικές υποανάπτυκτες περιοχές. Αν και ο ρυθμός της αύξησης είναι άνισος, οι γυναίκες κρατούν ένα μέσο όρο 10% των βουλευτικών θέσεων. Αυτή η τάση συνεχίστηκε μέχρι την δεκαετία του ΄90 και την αρχή της χιλιετίας, με σημαντική εξαίρεση τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης, όπου ο αριθμός των μελών έχει πέσει δραματικά, ακολουθώντας την πολιτική αλλαγή Από το μονοκομματικό στο πολυ-κομματικό σύστημα. Κάτω Από τις μόνο-κομματικές σοσιαλιστικές κυβερνήσεις, οι γυναίκες κράτησαν ένα σχετικά υψηλό ποσοστό βουλευτικών θέσεων σε πολλές χώρες αλλά είχαν ένα χαμηλό ποσοστό θέσεων στα σώματα λήψης αποφάσεων σε κυβερνητικό επίπεδο.[56] Μια εξήγηση γι΄αυτό είναι ότι τα κοινοβούλια σε αυτά τα πολιτικά συστήματα ήταν αδύναμα συγκριτικά με τις κυβερνήσεις όπου οι αληθινές αποφάσεις παίρνονταν (Βλ. επίσης **Πίνακας 7**).

[56] Karal M., **Women and Empowerment, Participation and Decision Making**, Zed books, Ltd, London, 1995.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΣΤΑ ΜΟΝΟΚΟΜΜΑΤΙΚΑ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΑ[57]

	1987	1995	1999
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	9	9	11
ΑΦΡΙΚΗ			
Βόρεια Αφρική	3	4	3
Κάτω της Σαχάρας Αφρική	7	9	10
ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ & ΚΑΡΑΙΒΙΚΗ			
Καραϊβική	9	11	13
Κεντρική Αμερική	8	10	13
Νότια Αμερική	7	9	13
ΑΣΙΑ			
Ανατολική Ασία	18	12	13
ΝΑ Ασία	10	9	12
Νότια Ασία	5	5	5
Κεντρική Ασία	-	8	8
Δυτική Ασία	4	4	5
ΩΚΕΑΝΙΑ	2	2	2
ΑΝΕΠΤΥΓΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ			
Ανατολική Ευρώπη	26	9	10
Δυτική Ευρώπη	14	18	21
Άλλες ανεπτυγμένες περιοχές	7	12	18

[57] Οι γυναίκες δεν αντιπροσωπεύονται πλήρως παντού, σε όλα τα κοινοβούλια μολονότι η ντιπροσώπευση τους έχει βελτιωθεί σημαντικά σε μερικές περιοχές. (1999). Οι πληροφορίες είναι απο την Εσωτερική Κοινοβουλευτική Ένωση του τμήματος στατιστικής της γραμματείας του ΟΗΕ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΑ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΑ ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΟ 25% (ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1999)[58]

ΑΦΡΙΚΗ	
Νότια Αφρική	30
ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ & ΚΑΡΑΙΒΙΚΗ	
Αργεντινή	28
Κούβα	28
ΑΣΙΑ	
Βιετνάμ	26
ΑΝΕΠΤΥΓΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
Αυστρία	26
Δανία	37
Φιλανδία	37
Γερμανία	31
Ισλανδία	35
Ολλανδία	36
Ν. Ζηλανδία	29
Νορβηγία	36
Σουηδία	43

2:5.2 Γυναίκες σε υπουργικές θέσεις

Το 1998 ένα μέσο 8% των υπουργικών θέσεων καλύπτονταν Από γυναίκες σε όλο τον κόσμο έναντι του 6% το 1994. Ακόμη, σε 45 χώρες δεν υπήρχε καμιά γυναίκα υπουργός, έναντι των 59 χωρών το 1994. Το 1998, δεκατρείς χώρες δεν είχαν ούτε

[58] **ΣΗΜΕΙΩΣΗ**: Μόνον σε 16 χώρες, η γυναικεία αντιπροσώπευση στα εθνικά κοινοβούλια είναι κάτω του 26%. **Πηγή**: (1999), οι πληροφορίες είναι απο την Εσωτερική Κοινοβουλευτική Ένωση του τμήματος στατιστικής της γραμματείας του ΟΗΕ

υπουργό ούτε υφυπουργό γυναίκα έναντι των 26 το 1994. Η Σουηδία, έχει το μεγαλύτερο ποσοστό γυναικών υπουργών Από αυτό των ανδρών.[59]

Οι γυναίκες γενικά κατέχουν ένα μεγαλύτερο αριθμό θέσεων υφυπουργού απ΄ότι υπουργού. Ωστόσο, σε μερικές χώρες που οι γυναίκες έχουν καλή εκπροσώπευση σε υπουργικό επίπεδο, η αντιπροσώπευση τους σε υφυπουργικό είναι χαμηλή.

Οι περισσότερες γυναίκες υπουργοί βρίσκονται στον τομέα της υγείας, της παιδείας, της ανάπτυξης, του πολιτισμού και στα γυναικεία θέματα. Αυτά τα υπουργεία είναι παραδοσιακά μελετημένα για να είναι γυναικεία. Αντίθετα, οι οικονομικές, πολιτικές και νομικές περιοχές παραμένουν σχεδόν αποκλειστικότητα των ανδρών εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων. Π.χ. γυναίκες υπουργοί εξωτερικών έχουν διατελέσει στην Μποτσουάνα, Καναδά και Κολομβία, αμύνης στην Φιλανδία και οικονομικών στην Νέα Ζηλανδία[60] (Βλ. **Πίνακες 8Α, Β & Γ).**

[59] **UN's Trends and** Statistics, The World's Women 2000
[60] **V. Will's, "Public** Life, Women Make a Difference", Paper for the Expert Group Meeting on the Role of Women in Public Life organized by the UN Division for the Advancement of Women, Vienna 1991.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8[A]

ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΙΚΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΑΠΟ ΓΥΝΑΙΚΕΣ[61]

	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1994		ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1998	
	Υπουργική Θέση	**Υφυπουργική Θέση**	**Υπουργική Θέση**	**Υφυπουργική Θέση**
ΑΦΡΙΚΗ				
Βόρεια Αφρική				
Υπο-Σαχαρική	**2**	**4**	**3**	**6**
Αφρική	**6**	**7**	**8**	**10**
ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ & ΚΑΡΑΙΒΙΚΗ	**8**	**17**	**11**	**23**
Καραιβική	**10**	**11**	**6**	**15**
Κεντρική Αμερική	**5**	**6**	**10**	**14**
Νότια Αμερική				
ΑΣΙΑ				
Ανατολική Ασία	**2**	**1**	*	*
ΝΑ Ασία	**3**	**3**	**4**	**7**
Νότια Ασία	**5**	**2**	**4**	**3**
Κεντρική Ασία	**3**	**4**	**5**	**5**
Δυτική	**2**	**1**	**2**	**3**
ΩΚΕΑΝΙΑ	**5**	**5**	**5**	**10**
ΑΝΕΠΤΥΓΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ				
Ανατολική Ευρώπη				
Δυτική Ευρώπη	**3**	**6**	**8**	**14**
Άλλες Ανεπτυγμένες Περιοχές	**16**	**11**	**16**	**14**
	11	**19**	**12**	**21**

[61] **ΣΗΜΕΙΩΣΗ:** Οι **υπουργικές θέσεις** εδώ καλύπτουν υπουργούς, γενικούς γραμματείς, κορυφές κεντρικών τραπεζών και αντιπροσώπους υπουργείων. **Οι υφυπουργικές** περιλαμβάνουν: υφυπουργούς και αναπληρωτές υπουργούς ή τους αντίστοιχους τους, μόνιμους γραμματείς ή τους αντίστοιχους τους-όπως διευθυντές και συμβούλους. Το σήμα * δείχνει οτι ο μέσος όρος μιας χώρας δεν παρουσιάζεται γιατί δεν υπάρχουν τα στοιχεία για την χώρα αυτή. **Πηγή**: Απο τον τομέα της στατιστικής της γραμματείας του ΟΗΕ για τους δείκτες γυναικών και στατιστικών στοιχείων (WISTAT), κθεση 4, CD-ROM (έκδοση του ΟΗΕ, sales no. E.00.XV11.4), 1999.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8Β

ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΘΕΣΕΩΝ[62] ΑΠΟ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΤΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ (ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1998)

	Ολα τα Υπουργεία	Διευθυντές	Οικονομικά	Νόμος και Δικαιοσύνη	Κοινωνικά	Πολιτικά
ΑΦΡΙΚΗ						
Βόρεια Αφρική	6	3	3	10	11	0
Υπο-Σαχαρική	15	17	9	0	23	15
Λοιπές Υπο-Σαχάριες Αφρ. Χώρες	9	5	5	7	17	5
ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ & ΚΑΡΑΙΒΙΚΗ						
Καραιβική	19	26	11	16	29	18
Κεντρική Αμερική	13	10	11	15	17	1
Νότια Αμερική	12	9	8	22	20	8
ΑΣΙΑ						
ΝΑ Ασία	6	3	6	1	8	3
Νότια Ασία	4	4	3	0	4	2
Κεντρική Ασία	4	2	5	20	4	1
Δυτική Ασία	3	1	3	9	6	0
ΩΚΕΑΝΙΑ	9	5	7	2	15	4
ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ						
Ανατολική Ευρώπη	12	12	12	17	18	7
Δυτική Ευρώπη	13	7	8	21	17	13
Άλλες Χώρες	20	23	16	19	28	14

[62] Και υπουργικές και υφυπουργικές θέσεις. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε οτι η Ανατολική Ασία δεν παρουσιάζεται γιατί τα στοιχεία είναι διαθέσιμα για μια μόνο ασιατική χώρα. **Πηγή**: Απο τον τομέα της στατιστικής της γραμματείας του ΟΗΕ για τους δείκτες γυναικών και στατιστικών στοιχείων (WISTAT), Έκθεση 4, CD-ROM (έκδοση του ΟΗΕ, sales no. E.00.XV11.4), 1999.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8Γ

ΧΩΡΕΣ ΜΕ ΤΟ 20% ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΙΚΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΑΠΟ ΓΥΝΑΙΚΕΣ, (ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1998)[63]

ΑΦΡΙΚΗ	
Κάμπια	29
Μάλι	21
Σεϋχέλλες	33
ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ & ΚΑΡΑΙΒΙΚΗ	
Μπαρμπάντος	
Δομίνικος	27
Εκουαδόρ	20
	20
ΩΚΕΑΝΙΑ	
Παλάου	
	20
ΑΝΕΠΤΥΓΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ	
Αυστρία	
Δανία	20
Φιλανδία	41
Ιρλανδία	29
	21

2:5.3 Γυναίκες Πρόεδροι ή Πρωθυπουργοί

Ο 21ος αιώνας έχει δει ελάχιστες γυναίκες αρχηγούς κρατών, εκλεγμένες ή διορισμένες. Αυτές οι γυναικείες κεφαλές κυβέρνησης πήραν την θέση αυτή μέσα Από οικογενειακή πολιτική ανάμειξη ή μετά Από τον θάνατο γονέα ή συζύγου. Για παράδειγμα, η Corazon Aquino ήταν σύζυγος του αρχηγού της αντιπολίτευσης στις Φιλιππίνες που εκτελέστηκε. Η Khaleda Zia, ήταν η χήρα ενός τέως προέδρου του Μπαγκλαντές. Όλες αυτές οι γυναίκες διακρίθηκαν για τις δικές τους ικανότητες και οι περισσότερες Από αυτές θεωρήθηκαν ισχυρές αρχηγοί.

---

[63] **ΣΗΜΕΙΩΣΗ**: Οι **υπουργικές θέσεις** καλύπτουν υπουργούς, γενικούς γραμματείς, κορυφές κεντρικών τραπεζών και αντιπροσώπους υπουργείων. **Πηγή**: **The World Women (2000), Trends and Statistics**, UN Publication

Η Mary Robinson πρόεδρος της Ιρλανδίας που αναγνώρισε την σημασία του γυναικείου κινήματος, είχε συγκροτήσει το υπουργικό της συμβούλιο με ίσο αριθμό ανδρών και γυναικών, όταν οι περισσότερες γυναίκες αρχηγοί δεν είχαν ακόμη συνδέθει με το γυναικείο κίνημα η έκαναν ειδικές προσπάθειες για να προωθήσουν τα θέματα των γυναικών ή την πολιτική τους συμμετοχή (βλ. **Πίνακας 9**: Ένας κατάλογος Από γυναίκες προέδρους και πρωθυπουργούς τον 20ο-21ο αιώνα).

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ ΚΑΙ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΙ ΤΟΝ 20° & 21° ΑΙΩΝΑ[64]

ΧΩΡΑ	ΠΡΟΕΔΡΟΙ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΘΗΤΕΙΑΣ
Αργεντινή	Maria Estela Martinez de Peron	1974-1976
Βολιβία	Lydia Gueiler Tejada	1979-1980
Φιλανδία	Tarja Halonen	2000-
Γερμανία (πρώην Ανατολική)	Sabine Bergmann-Phl	1990
Γουιάνα	Janet Jagan	1997-1999
Αιτή	Ertha Pascal Trouillot	1990-1991
Ισλανδία	Vigdis Finnbogadottir	1980-1996
Ιρλανδία	Mary Robinson / Mary Mc Aleese	1990-1997 / 1997-
Λεττονία	Vaira Vike-Freiberga	1999-
Λιβερία	Ruth Perry	1996-1997
Μάλτα	Agatha Barbara	1982-1997
Νικαράγουα	Violeta Barrios de Chamorro	1990-1996
Παναμάς	Mireya Moscoso	1999-
Φιλιππίνες	Corazon Aquino	1986-1992
Σίρι-Λάνκα	Chandrika Kumaratunge	1994-
Ελβετία	Ruth Dreifuss	1999

ΧΩΡΑ	ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΙ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΘΗΤΕΙΑΣ
Μπαγκλαντές	Begum Khaleda Zia / Sheikh Hasina Wajed	1991-1996 / 1996-
Βουλγαρία	Reneta Indzhova	1994
Μπουρούντι	Sylvie Kinigi	1993-1994
Καναδάς	Kim Campbell	1993
Δημ. Κεντρικής Αφρικής	Elizabeth Domitien	1974-1976
Δομίνικος	Mary Eugenia Charles	1980-1995
Γαλλία	Edith Cresson	1991-1992
Γουιάνα	Janet Jagan	1997
Αιτή	Claudette Weriegh	1995-1996
Ινδία	Indira Ganhdi	1966-1977 & 1980-1984
Ισραήλ	Golda Meir	1969-1974
Λιθουανία	Kazimiera Prunshiene	1990-1991
Ν. Ζηλανδία	Jenny Shipley / Helen Clark	1997-1999 / 1999-
Νορβηγία	Gro Harlem Brundtland	1981; 1986-1989; 1990-1996
Πακιστάν	Benazir Bhutto	1988-1990; 1993-1996
Πολωνία	Hanna Suchocka	1992-1993
Πορτογαλία	Maria de Lourdes Pintasilgo	1979-1980
Ρουάντα	Agathe Uwilingiyimana	1993-1994
Σιρι-Λάνκα	Sirimavo Bandaranaike	1960-1965; 1970-1977; 1994-
Τουρκία	Tansu Ciller	1993-1996
Ηνωμ. Βασίλειο	Margaret Thatcher	1979-1990
Γιουκοσλαβία	Milka Planinc	1982-1986

[64] **Πηγή**: **The World's Women 2000, Trends and Statistics**, A UN's Publication

2:6. Η Γυναικεία Ανάπτυξη στην Ελλάδα

Το κοινωνικό-οικονομικό παράδειγμα της Ελλάδας, επιδεικνύει πολλά χαρακτηριστικά και αντιθέσεις τόσο Από τις αναπτυγμένες όσο και τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες. Σύμφωνα με την Ελένη Σταμήρη η Ελλάδα συνδυάζει μια σημαντική «παραθαλάσσια» εμπορική και ναυτιλιακή σύνθεση, με πατριαρχική αγροτική οικονομία και μια αδύναμη κατασκευαστική βάση.[65]

Μολονότι ο ρόλος των γυναικών στην ελληνική οικονομία έχει διαφοροποιηθεί τα τελευταία τριάντα χρόνια, οι γυναίκες δεν έχουν αυξήσει την παρουσία τους στην λήψη των πολιτικών αποφάσεων. Παρόλη την συνταγματική και νομική εγγύηση των γυναικείων δικαιωμάτων, υπάρχει ανισότητα στην παρουσία των δυο φύλων στην πολιτική και δημόσια ζωή της χώρας σε αστικό και επαρχιακό επίπεδο.[66] Όπως σε όλους τους μεγάλους αγώνες, ο μακροχρόνιος πόλεμος των Ελλήνων για ανεξαρτησία στην αρχή του 19ου αιώνα, τροφοδότησε τις γυναίκες με αντοχή και κουράγιο. Τον περισσότερο καιρό της περιόδου αυτής, όσο οι άνδρες πολεμούσαν στα βουνά τον Οθωμανικό στρατό, οι γυναίκες έπρεπε να διατηρήσουν την γεωργική οικονομία.

Όταν ολόκληρη η χερσόνησος κέρδισε την ελευθερία της το 1821, μερικές γυναίκες Από τις ανώτερες τάξεις που είχαν αναμειχθεί στο εθνικό κίνημα άρχισαν να διεκδικούν την ίδρυση σχολείων θηλέων και γυναικείας λογοτεχνίας σαν τα πρώτα βήματα για την ανάδειξη του γυναικείας κοινωνικής θέσης. Εν τούτοις, όσο μερικά τμήματα της Ελλάδας παρέμειναν κάτω Από την Τουρκική κυριαρχία, το «γυναικείο ζήτημα» συνέχισε να επισκιάζεται Από τις προσπάθειες του πολέμου και οι ενέργειες των γυναικών της αστικής τάξεως ανα-κατευθύνονταν προς την φιλανθρωπική εργασία με τα ορφανά και τους πρόσφυγες.

---

[65] Stamiris E., "The Women's Movement in Greece", **In Women Power and Policy Toward the Year 2000** (2nded), Edited by E. Banepath and E. Staper, Pergamon Press, 1989.

[66] **National Report of Greece to UN Commission for the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women**, National Print House, Athens, 1995, p. 57.

Αυτό που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε σωστά σαν πρώτο κύμα κίνησης των Ελληνίδων φαίνεται να αρχίζει μετά το 1856. Ήταν η μεσο-αστική τάξη γυναικών που πήρε τα ηνία για να ακουστεί μια πιο ριζική και ελευθεριάζουσα απαίτηση για την γυναικεία ψήφο και την κατάργηση των άχρηστων νόμων που τις απέκλειε Από επαγγέλματα, εργασίες και κυβερνητικές θέσεις.[67]

Σύμφωνα με την Ελένη Σταμήρη, το πρωτοπόρο γυναικείο περιοδικό *Ευρυδίκη*, που εκδόθηκε το 1870 καλούσε για περισσότερο ίση μεταχείριση στην εργασία και την μόρφωση, ενσωματώνοντας φεμινιστικές ιδέες Από την Δυτική Ευρώπη. Το 1872, ιδρύθηκε η Ένωση Κυριών για την Παιδεία των γυναικών. Το 1879, ο Σύλλογος Ελλήνων Γυναικών. Το 1887 η εφημερίδα των κυριών άρχισε την τριαντάχρονη ιστορία της, ενώ το 1908, γράφτηκε η πρώτη φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Η μαζική μετανάστευση στην Βόρεια Αμερική εξασφάλισε την κύρια έξοδο ανδρικών εργατικών χεριών, ενώ οι γυναίκες έμειναν πίσω για να φροντίζουν τα παιδιά και να καλλιεργούν την γη.
Επίσης, οι οικονομικές κρίσεις των κρατών και ο πόλεμος ή η απειλή του, έκανε σχεδόν αδύνατο το αίτημα των γυναικών να ακουστεί.

Άλλο ένα μεγάλο θέμα στην αϊζέντα των γυναικών ήταν η αντοχή στις παραδοσιακές αξίες και η αντίληψη των γυναικείων ρόλων. Παραμένει ολοφάνερο ότι η πολιτική περιθωριοποίηση ήταν ένας ισχυρός λόγος να κρατήσει τις γυναίκες αδύναμες, διαιωνίζοντας την χαμηλή κοινωνική και οικονομική τους θέση. Εμπορικοί σύλλογοι, πολιτικά κόμματα, κοινοβουλευτικά σώματα και η ίδια η κυβέρνηση είχαν έναν θλιβερό κατάλογο αποτυχιών να ενσωματώσουν τις γυναίκες όχι μόνον σε θέσεις ανώτερων υπαλλήλων αλλά ακόμη και μέσα στις τάξεις τους.

Σύμφωνα με την Ελένη Σταμήρη, τα πρώτα χρόνια της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ πραγματικά πέτυχαν να ανοίξουν για τις γυναίκες ένα παράθυρο μεταρρύθμισης αν και οι θεμελιώδεις αλλαγές μπορούσαν να έρθουν μόνο στην βάση άλλων εξελίξεων και

[67] Stanaris E., op.cit. p. 534

κοινωνικών αλλαγών Οι σοσιαλιστικές κυβερνήσεις που μετακινήθηκαν προς την αποκέντρωση ωφέλησαν ελάχιστες γυναίκες που ψηφίστηκαν στα τοπικά συμβούλια. Το 1985 η Ελληνική Βουλή είχε 13 γυναίκες βουλευτές Από το σύνολο των 300. Αυτό σηματοδότησε μια σημαντική αλλά πολύ μικρή αύξηση έναντι του 1956 που μόνον 2 γυναίκες καταλάμβαναν βουλευτικές θέσεις.

Σύμφωνα με την 4η και 5η Εθνική Αναφορά της Ελλάδας στην επιτροπή του ΟΗΕ για τον περιορισμό όλων των μορφών διάκρισης εναντίον των γυναικών, στο άρθρο «Συμμετοχή των Γυναικών στην Πολιτική και Δημόσια ζωή της χώρας» αναφέρεται:

«Η Κυβέρνηση έχει ενσωματώσει την αρχή της ισότητας σε όλες τις πρακτικές, δημιουργώντας ένα καινούργιο πεδίο δράσης για τις Ελληνίδες του 21ου αιώνα. Η νομική και θεσμική εγγύηση της ισότητας έχει επιτευχθεί και η σύγχρονη Ελληνίδα επιδεικνύει τον σοβαρό της ρόλο στον πολιτικό, επιστημονικό και επιχειρηματικό τομέα κάθε ημέρα που περνάει».[68]
(Βλ. **Πίνακας 10:** Ελληνίδες στην λήψη αποφάσεων μέχρι το 2000).

Η πολιτική θέληση στην Ελλάδα, βαδίζει χέρι-χέρι με τους αγώνες και την δράση των γυναικών: συγκεκριμένες πρακτικές βοηθούν να διαμορφωθεί ένα μέλλον που συναντάει τις γυναικείες φιλοδοξίες. Η συμμετοχή των γυναικών στον προγραμματισμό της ανάπτυξης ενθαρύνεται και οι γυναικείες δραστηριότητες σταδιακά αναμειγνύονται στην αναπτυξιακή διαδικασία. Επίσης, οι ευρωπαϊκές και εθνικές μέθοδοι στο θέμα της ισότητας, εστιάζουν την προσοχή στην ενεργή συμμετοχή των γυναικών στην οικονομική ζωή.

[68] "Participation of Women in Political and Public Life of the Country", **4th & 5th National Report of Greece to the UN Commission for the Elimination of All forms of Discrimination Against Women**, A Publication of the Ministry of the Interior & Public Administration and Decentralization, Athens, Dec., 2000.βλ. και Γιώτα Παπαγεωργίου, Ηγεμονία και φεμινισμός: Η εξελίξη της Ελληνίδας στην σύγχρονη Ελλάδα, Gutenberg.2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΣΤΗΝ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 2000[69]

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1η Γυναίκα στην Βουλή	1952 & 1967, εκλέχτηκαν 13 γυναίκες, κατέλαβαν ταυτόχρονα 4 θέσεις
1η Γυναίκα στην κυβέρνηση	1956-1958 Λίνα Τσαλδάρη, Υπουργός Κοινωνικών Θεμάτων και Υγείας
1ο Υπουργείο για τα θέματα γυναικών	
% γυναικών στο Εθνικό Κοινοβούλιο	10,3% (2000)
% γυναικών στην Εθνική Κυβέρνηση	12,0% (2000)

ΠΑΙΔΕΙΑ

% Γυναίκες με απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	65,0% (1994/1995)
% Γυναίκες με απολυτήριο ανώτερης εκπαίδευσης	Ανεπαρκή στοιχεία
% Γυναίκες σε ανώτατες διευθυντικές θέσεις	6,4 % (1999)

ΠΟΣΟΣΤΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Πλήρης απασχόληση	37,3% (1998)
Μερική Απασχόληση	10,6 (1998)
Ποσοστό Απασχόλησης	49,8 (1998)
Ανεργία	17,4 (1998)

[69] Fotini Simou, **Report from Greece, Employment in Europe**,1999 and **Schlösslahlen zum Blildgungswesen in Europäischen Union, Amt fur amtliche Veröffentlichungen der Europäischen Gemeinschaft** 1997, Luxemburg; European Database,Women in Decision Making

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

21 **Purdah**. Ο αποκλεισμός των γυναικών Από τα δημόσια μέρη, η εφαρμογή του οποίου γίνεται ως επι το πλείστον στις Μουσουλμανικές κοινωνίες

22 Oparaocha E., **The Dynamic of Social Representation in Relation with Diversified Social Practices, Adjustment and Integration-The Family Structure Within the Members of Igbo Tribe in Nigeria and in Greece,** (on going Doctorate work), Panteion University of Social and Political Sciences, Athens, 2001.

23 Obbo C., **African Women, Their struggle for Economic Independence**, Zed Press, London, 1980

24 **Γράφημα 1**: **Πηγή**: Karl M., **Women and Empowerment, Participation and Decision Making**, Zed books, Ltd, London, 1995

25 Mohammed H.D., "Women in Nigerian History from Borno Empire, Nupe Land and Igbo Land" in Bappa et al., (eds) **Women in Nigeria Today,** Zed books, London, 1985, p.46

26 Okonjo K., (1975), "The Role of Women in the Development of Culture in Nigeria" in R.R. Leavitt (ed)., 1975, **Women Cross-Culturally, Change and Challenge**, Monton Publishers, Paris; J.V. Allen, (1988), "Riots or the Igbo Women's Way?" **Ideology, Stratification and the Invisibility of Women** in Hajikin and Bay, Stanford University Press, California.

27 Okonjo K., (1975), "The Role of Women in the Development of Culture in Nigeria" in R.R. Leavitt (ed)., 1975, p. 18 **Women Cross-Culturally, Change and Challenge**, Monton Publishers, Paris.

28 E. Isichie, "Igbo World", [Macmillan Educational Ltd, London] **The Guardian Editorial (Nigeria)** Monday November 11, 1977, p. 74.

29 Fasheke M, **The Role of Women in Traditional Yoruba Society** in G.O Ogunreme & Adediran (eds), Essay on Yoruba Culture, Obajemi Awolowo University, Ile Ife, 1981, p.1-4.

30 Williams P. "Colonialism, Religion and the Status of Women", A paper Presented at the Symposium on the Impact of Colonialism on Women in Nigeria, Women's

Research Documentation Centre Institute of Africa Studies, University of Ibadan, October 16th-18th, 1989, p. 8.

31 Mba N., "Women and Politics in Colonial Nigeria", A Paper Presented at the Symposium on the Impact of Colonialism of Women in Nigeria, Women's Research Documentation Centre Institute of Africa Studies, University of Ibadan, 1989, p.3.

32 Madunagu B.E., **Contemporary Positions and Experiences of Women in Nigeria Today**, Zed books, London, 1985, p.135.

33 Etienne M., et al., **Women and Colonization, Anthropological Perspectives**, Preager Publishers, N.Y., 1980,p.19.

34 **Πίνακας 3: Πηγή**: Iwana A., "Nigerian Women Formal Education and the Colonial Period", A paper presented at the symposium on the impact of colonialism on women in Nigeria, Women's Research Documentation Centre Institute of African Studies, University of Ibadan, 1989, p. 2

35 Mba N., **Nigeria Women Mobilized Women's Political Activity in Southern Nigeria 1900-1965**, Institute of International Studies, University of California, 1982, p. 140-141.

36 Bohannam P., et al., **Africa and Africans Double Day**, N.Y., 1971, p. 107-108.

37 Hassian R.H., **Nigerian Womanhood**, Jel Production, Kaduna, 1992, p.54-55

38 Hassian R.H., (1992, Ibid p. 57-61)

39 Ο πίνακας παρουσιάζει την πολιτική και την στατιστική στην λήψη των αποφάσεων ανά φύλο σε πολιτικές θέσεις στην Νιγηρία το 1999. Ακόμη μας δείχνει, την αντιπροσώπευση των δυο φύλων σε θέσεις κλειδιά το 1999. Όπως δείχνει το υλικό του **Πίνακα 4**, βλέπουμε ότι το 20.5% των υπουργών και των ανώτατων συμβούλων ήταν γυναίκες. Μια γυναίκα, πρόεδρος Βουλής Από τους 36 φτάνει το 2.7%. Γυναίκες κυβερνήτριες πολιτειών δεν έχουμε, αλλά σαν αναπληρώτριες κυβερνήτριες φτάνουν το 2.7%. Σε άλλες πολιτικές θέσεις, οι γυναίκες αντιπροσωπεύονταν με το 1.2% στη προεδρία LGA, 1.6% σε συμβούλια, 1.2% στη κρατική αντιπροσωπεία των συνεδριάσεων, 2.8% στην γερουσιαστική αντιπροσωπεία και 3,6% στο Συμβούλιο των Αντιπροσώπων. **Αυτές οι στατιστικές** ενδείξεις, δείχνουν πως η πολιτική συμμετοχή των γυναικών

είναι ακόμη σε εμβριακό επίπεδο στην Νιγηρία με όρο συμμετοχής λιγότερο του 4% σε όλες τις πολιτικές θέσεις κλειδιά. **Πηγή:** Nwosu A.U., & C.Ogbeleje, ed., N.E Nwankwo, (1999), **State of Nigerian Women and Men Statistical Profile**, UNIFEM Publication.

40 The **Guardian Editorial** {Nigeria}, Monday, November 11, 1998, p.14

41 Pan Africa Center for Research & Education for Women CEA, Addis Ababa

42 O. Deoba., "Educate Women for National Development", **National Concord**, 14th August, 1990, p.5

43 Onyekwe E., "Empowering Women for National Development", A Paper Presented During a UNDP in House Seminar, Lagos Nigeria 1995, p. 4.

44 **UNIFEM**, Annual Report, 1994, p.16

45 **UNIFEM**, Annual Report, 1994, p.4

46 **Empowerment** vol.5 No. 2, September, A publication of Legal Research and Source Development Centre Lagos, Nigeria, 1995, p.5.

47 Modube I., **Strategies and Tactics for Prevention and Eradication of Female Genital Mutilation**, Sister Help/IAC Publication, Lagos, Nigeria, 1995, p.9.

48 Elson D. et al., **Gender and Economic Reform Through Women's Eyes**, British Council, London, 1996, p.1-2.

49 UN's Declaration on the Elimination of Discrimination against women, in Tokumbo Ige and Olumide Lewis (ed), Human Rights Made Easy , Legal Research and Development Centre, Lagos, p.111-126.

50 Rounaq Jahan. **The Elusive Agenda: Mainstreaming Women in Development**, Zed books, London, 1995,p.5.

51 **Empowerment Tools, Technology and Women's Empowerment** UNIFEM Publication, 1995,pl.

52 **UN, Focus on Women and Economic Decision Making**, UN's Publication, NY. 1995, p.3

53 **UNFPA** Reports, 1995, p. 4-5

54 A. Olokutum, "Refocusing the Gender Debate", **Sunday Times**, March 9, 1998, p.5

55 Kalina R., **Where Women are Leaders: The SEWA Movement in India**, 2nd books, London, 1992

56 Karal M., **Women and Empowerment, Participation and Decision Making,** Zed books, Ltd, London

57 Οι γυναίκες δεν αντιπροσωπεύονται πλήρως παντού, σε όλα τα κοινοβούλια μολονότι η αντιπροσώπευση τους έχει βελτιωθεί σημαντικά σε μερικές περιοχές. (1999). Οι πληροφορίες είναι Από την Εσωτερική Κοινοβουλευτική Ένωση του τμήματος στατιστικής της γραμματείας του ΟΗΕ.

58 **ΣΗΜΕΙΩΣΗ**: Μόνον σε 16 χώρες, η γυναικεία αντιπροσώπευση στα εθνικά κοινοβούλια είναι κάτω του 26%. **Πηγή**: (1999). Οι πληροφορίες είναι Από την Εσωτερική Κοινοβουλευτική Ένωση του τμήματος στατιστικής της γραμματείας του ΟΗΕ

59 **UN's Trends and Statistics, The world's Women 2000**

60 V. Will's, **Public Life, Women Make a Difference**, Paper for the Expert Group Meeting on the Role of Women in Public Life Organized by the UN Division for the Advancement of Women, Vienna 1991.

61 **ΣΗΜΕΙΩΣΗ:** οι **υπουργικές θέσεις** καλύπτουν υπουργούς, γενικούς γραμματείς, διοικήσεις κεντρικών τραπεζών και αντιπροσώπους υπουργείων. **Οι υφυπουργικές** περιλαμβάνουν: υφυπουργούς και αναπληρωτές υπουργούς ή τους αντίστοιχους τους, μόνιμους γραμματείς ή τους αντίστοιχους τους-όπως διευθυντές και συμβούλους. Το σήμα * δείχνει ότι ο μέσος όρος μιας χώρας δεν παρουσιάζεται γιατί δεν υπάρχουν τα στοιχεία για την χώρα αυτή. **Πηγή**: Από τον Τομέα της Στατιστικής της γραμματείας του ΟΗΕ για τους δείκτες γυναικών και στατιστικών στοιχείων (WISTAT), Έκθεση 4, CD-ROM (έκδοση του ΟΗΕ, sales no. E.00.XV11.4), 1999

62 Και υπουργικές και υφυπουργικές θέσεις. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι η Ανατολική Ασία δεν παρουσιάζεται γιατί τα στοιχεία είναι διαθέσιμα για μια μόνο ασιατική χώρα. **Πηγή**: Από τον Τομέα της Στατιστικής της γραμματείας του ΟΗΕ για τους δείκτες γυναικών και στατιστικών στοιχείων (WISTAT), Έκθεση 4, CD-ROM (έκδοση του ΟΗΕ, sales no. E.00.XV11.4), 1999.

63 **ΣΗΜΕΙΩΣΗ**: οι **υπουργικές θέσεις** καλύπτουν υπουργούς, γενικούς γραμματείς, διοικήσεις κεντρικών τραπεζών και αντιπροσώπους υπουργείων. **Πηγή: The World Women (2000), Trends and Statistics**, UN Publication

64 **Πηγή: The World's Women 2000, Trends and Statistics**, UN's Publication

65 Stamiris E., **The Women's Movement in Greece. In Women Power and Policy Towards the Year 2000** (2nded), Edited by E. Banepath and E. Staper, Pergamon Press, 1989.

66 National Report of Greece to UN, Commission for the Elimination of All forms of Discrimination Against Women, National Print House, Athens, 1995, p. 57.

67 Stanaris E., op.cit. p. 534

68 "Participation of Women in Political and Public Life of the Country", **4th & 5th National Report of Greece to the UN Commission for the elimination of all forms of discrimination against women**, A Publication of the Ministry of the Interior & Public Administration and Decentralization, Athens, Dec., 2000.

69 Fotini Simou, **Report from Greece, Employment in Europe,** 1999 and **Schlösslahlen zum Blildgungswesen in Europäischen Union, Amt fur amtliche Veröffentlichungen der Europäischen Gemeinschaft** 1997, Luxemburg; European Database-Women in Decision-Making

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3:0.ΘΕΩΡ ΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ: Γυναικεία Ανάπτυξη και Επικοινωνίες στην Νιγηρία

3:1. Επισκόπηση της βιβλιογραφίας

Η υπάρχουσα βιβλιογραφία για τις γυναίκες και την ανάπτυξη είναι δείκτης του γεγονότος ότι οι γυναίκες είναι απόλυτα αναγκαίες, ένας καταλύτης αλλαγής και το κλειδί στην ανάπτυξη. Είναι σκόπιμο εδώ να αναφερθεί ότι αυτή η μελέτη έγινε σε μια περίοδο που ο όρος «ενδυνάμωση» ή «γυναικεία ανάπτυξη» στην Νιγηρία, χρειάζεται ακόμη να έχει την σωστή, οριστική εστίαση σε σχέση με τις επικοινωνιακές έρευνες. Η πρόκληση του μανιφέστου επομένως κείται στον προσδιορισμό της θεωρητικής ή της ακαδημαικής σχέσης της αλληλο-συσχέτισης και αλληλο-εξάρτησης της ενδυνάμωσης, βελτίωσης της ανάπτυξης και της επικοινωνίας.

Κατά γενική ομολογία, αρκετές ενέργειες προχωράνε για την υλοποίηση του προγράμματος της γυναικείας ανάπτυξης στην Νιγηρία, όμως, λίγοι επικοινωνιακοί μελετητές έχουν δώσει χρόνο να διεκπεραιώσουν μια μελέτη αποτίμησής της όπως αυτή. Ακόμη, πολλοί που έχουν εμπλακεί σε μια σειρά εκστρατειών για την γυναικεία ανάπτυξη στην Νιγηρία, είναι φαινομενικά πολύ επιπόλαιοι για να υλοποιήσουν τα αποτελέσματα αυτών των προσπαθειών Από τις χρονοβόρες συζητήσεις και τις διεθνείς συνεδριάσεις στα γυναικεία ζητήματα, φαίνεται πως χάνουν τη θέα στις θεμελιώδεις διασυνδέσεις μεταξύ πολιτικο-οικονομίας, πολιτισμού και επικοινωνίας. Υπάρχει μια μόνιμη ανάγκη να εξεταστούν μεθοδικά τα συστατικά της ενδυνάμωσης του φύλου ως μια επείγουσα προσέγγιση και έννοια στην επικοινωνιακή ανάπτυξη.

Ο κόσμος ακμάζει με την δύναμη της επικοινωνίας. Αλλά για να παραμείνει αυτή η δύναμη πρέπει να υπάρχει κατανόηση μεταξύ των χρηστών και των ειδικών στις λεπτές επιπτώσεις, και αντιθέσεις στα πολιτιστικά, διαπολιτιστικά και ακόμη στα διεθνικά μέσα. Για να τοποθετηθεί αυτή η εργασία σε ένα σωστό θεωρητικό πλαίσιο, είναι επιτακτικό για μας να επανεξετάσουμε τα υπάρχοντα παραδείγματα, τις ένοιες και τις προσεγγίσεις

που αφορούν την γυναίκα στο πλαίσιο της ανάπτυξης ειδικότερα και την επικοινωνιακή ανάπτυξη γενικότερα.

3:2. Γυναίκες και ανάπτυξη, έννοιες και προσεγγίσεις

Η Margaret C. Snyder και η Mary Tadesse στα βιβλία τους για τις γυναίκες της Αφρικής και την ανάπτυξη, συνέβαλαν σε μια εκτενή ιστορική εξέλιξη των ενοιών όπως ευημερία, ανθρώπινη πηγή ανάπτυξης, αποδοτικότητα και ενδυνάμωση, έννοιες που αποδόθηκαν στις γυναίκες της Αφρικής και στις αναπτυξιακές προσπάθειες[70].

3:2.1. Προσέγγιση ευημερίας

Η υιοθέτηση της προσεγγίσεως της ευημερίας που αφορά τις γυναίκες και την ανάπτυξη προέρχεται Από την προσεχτική παρατήρηση πως ο κόσμος είναι κυρίως πατριαρχικός και η διαφοροποίηση του ρόλου των δυο φύλων δείχνει τους άνδρες σαν παραγωγικούς ενώ τις γυναίκες σαν αναπαραγωγικές. Στην πραγματικότητα, η ανάπτυξη των γυναικών θεωρείται σαν «η καλύτερη αντισύλληψη».

Η θεωρία της ευημερίας αναγνωρίζει ότι οι γυναίκες βρίσκονται στην μέση εξωτερικών παραγόντων που τις τοποθετούν σε ιδιάζουσες και παθητικές καταστάσεις. Συνεπώς, θεωρούνται απλά παθητικοί αποδέχτες των οφελημάτων Από την ανάπτυξη. Αυτά τα οφελήματα περιλαμβάνουν εκπαίδευση σε οικουμενικές δραστηριότητες και οικο-οικονομικές δραστηριότητες που συνεισφέρουν σε οικιακό επίπεδο . Επίσης, τα οφέλη ανάπτυξης βελτίωσαν τον τομέα της αναπαραγωγικής υγείας, ώστε να ελλατωθεί η βρεφική και μητρική θνησιμότητα. Η προσέγγιση της ευημερίας ήταν δυτικού τύπου και ως γνωστό εφαρμόστηκε Από τους αποικιοκράτες στις δεκαετίες του '50 και του '60. Είναι εξίσου σημαντικό να πούμε πως θρησκευτικά και αποστολικά ιδρύματα αποτέλεσαν τις σημαντικότερες αντιπροσωπείες χορηγών.

---

[70] Snyder M.C., et al., **African Women and Development: A History**, Zed books ltd, London

Παράλληλα, το πρόγραμμα ευημερίας ήταν «η θεωρία της μοντερνοποίησης» που έδειξε να αλλάζει τις «πρωτόγονες», παραδοσιακές κοινωνίες σε δυτικά πρότυπα. Σαν αποτέλεσμα, οι προηγούμενες προσπάθειες για «την γυναίκα και την ανάπτυξη» και ακόμη της ίδιας της ανάπτυξης, ήταν ιμπεριαλιστικές, προπαγανδιστικές με εξαρτημένη κατεύθυνση. Αυτές οι πρωταρχικές προσεγγίσεις στην ανάπτυξη και την επικοινωνία, εξακολούθησαν να είναι αντικείμενο θεώρησης Από την ελίτ του Τρίτου Κόσμου.

3:2.2 Προσεγγίσεις ανάπτυξης ανθρωπίνων πηγών

Η θεωρία της μοντερνοποίησης υποχώρησε την δεκαετία του '70 (μετα-αποικιακή εποχή για τις περισσότερες Αφρικανικές χώρες). Τα πλεονεκτήματα της πολιτικής απελευθέρωσης φαινόταν να έχουν περάσει στο γυναικείο επίπεδο. Εφόσον οι άνδρες προχώρησαν στην ανάληψη των νέων αρχηγικών τους ρόλων, με τον ίδιο τρόπο, ο αναπαραγωγικός ρόλος των γυναικών πέρασε σε αυτόν της παραγωγής. Οι γυναίκες κέρδισαν μια καινούργια θέση σαν συνεργάτες των ανδρών στην ανερχόμενη εθνότητα. Αυτό, κατέστησε αναγκαίο μια αλλαγή θέσεως στην προσέγγιση της ανάπτυξης για τις γυναίκες και την ανάπτυξη των ανθρωπίνων πηγών. Σύμφωνα με την Margaret C. Synder και την Mary Tedesse, «αυτή η προσέγγιση προκάλεσε την προϋπόθεση της θεωρίας του εκσυγχρονισμού, ώστε τα οφέλη της ανάπτυξης να περάσουν μεταξύ άλλων και στις γυναίκες. Αυτό, έκανε την πρόσβαση των γυναικών στους παραγωγικούς πόρους ένα ζήτημα ανάπτυξης, φέρνοντας μαζί αυτοπεποίθηση και μια φωνή που απαιτούσε να τεθούν προτεραιότητες».[71]

3:2.3 Δικαιοσύνη και Ανθρώπινα Δικαιώματα

Η σταδιακή προβολή των γυναικών σε οικονομικούς και παραγωγικούς όρους μέσα Από την προσέγγιση της ανάπτυξης της ανθρώπινης πηγής φαίνεται να έχει περάσει στα «φεμινιστικά» και τα «αναγνωρισμένα» κινήματα που έκαναν την εμφάνιση τους στην Δύση την δεκαετία του '60. Επιπλέον, η επιτροπή του ΟΗΕ για το κοινωνικό status των γυναικών (CSW) αναγνώρισε τις στρατηγικές του στο συνέδριο για τον περιορισμό της

[71] Snyder M.C, et al, **African Women and Development**, op.cit. p.10

διάκρισης κατά των γυναικών (CEDAW), το οποίο οδήγησε στην ολοκληρωτική θεώρηση των γυναικείων δικαιωμάτων ως ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η δικαιοσύνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα γύρω Από την γυναίκα και την ανάπτυξη επιδιώκουν να ολοκληρώσουν τον φαινομενικά περιθωριοποιημένο γυναικείο κόσμο. Η νομιμότητα και η ισότητα συνθέτουν την κύρια εστία, την καινούργια σκέψη που θεωρεί πως ο,τι μπορεί να κάνει ένας άνδρας, μπορεί να το κάνει καλύτερα και μια γυναίκα. Αυτή η διαδικασία σκέψης φαίνεται να αποτελεί την μεγαλύτερη πολιτικο-οικονομική κίνηση στην ιστορία των φύλων. Είναι και επαναστατική και ριζική στην προσέγγιση της. Ακόμη θίγει τους καθιερωμένους κανόνες των εθιμικών νόμων και παραδόσεων. Επίσης, συγκεκριμένες, παραδοσιακές, κανονιστικές δομές, όπως νόμους κληρονομιάς, επιταγές και ισοροπίες μέσα στην οικογένεια καθώς και στην σεξουαλικότητα. Το σκληρό πατριαρχικό αρχέτυπο των αφρικανικών κοινωνιών μένει στο κατώφλι της απόρριψης. Αυτή η προσέγγιση παραμένει στην δίνη της γυναικείας ενδυνάμωσης μέχρι τις μέρες μας.

3:2.4 Η Προσέγγιση κατά της ανέχειας

Η προσέγγιση κατά της ανέχειας προέρχεται Από στατιστικές που λένε πως οι γυναίκες αποτελούν πάνω Από το 50% της παγκόσμιας εργατικής δύναμης και ακόμη ζούνε κάτω Από τις δυσμενέστερες κοινωνικές συνθήκες. Ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας (ILO) και η Παγκόσμια Τράπεζα είναι οι πρόγονοι αυτής της προσέγγισης. Τα προγράμματα ανάπτυξης σκοπό έχουν την εισοδηματική αναπαραγωγή και βασίζονται στις επιχειρηματικές συνεργασίες. Οι γυναίκες έχουν βρεθεί στο επίκεντρο της προσοχής με σκοπό να ελλατωθεί η πείνα και η κακή διατροφή. Δάνεια εύκολα δίνονται σε γυναικείες συνεργασίες και ομάδες, ενώ αποταμίευση και σχέδια δανείων ενθαρύνονται μεταξύ των των γυναικείων ομάδων. Στην Νιγηρία, το πρόγραμμα της Maryam Babangida «Καλύτερη Ζωή γα τις Αγρότισσες» φαίνεται να έχει αγκαλιάσει αυτήν την προσέγγιση. Ο πληθυσμιακός έλεγχος έχει θεωρηθεί σαν το αντίδοτο στον υποσιτισμό και την ένδεια.

3:2.5 Αποδοτικές Προσεγγίσεις

Αφού η αίγλη για μια βιώσιμη ανάπτυξη πήρε διαστάσεις, τελικά αυτή η προσέγγιση σε σχέση με τις γυναίκες και την ανάπτυξη, πήρε μια περισσότερο οικονομική κατεύθυνση διότι αυτή η προσέγγιση φαίνεται πως βλέπει τον οικονομικό εμπλουτισμό των γυναικών, μέσα Από μια αυξανόμενη παραγωγικότητα και εργατική απασχόληση. Η "αποδοτική προσέγγιση" φαίνεται να είναι στενά δεμένη με την «θεωρία αντιστροφής της εξάρτησης» που προσπάθησε να ελλατώσει την αυταρχική εξάρτηση των αναπτυσόμενων χωρών Από τα αναπτυγμένα. Το δικό μας Νιγηριανό Δομικό Πρόγραμμα Ρύθμισης (SAP), Η Μαζική Κίνηση γαι την Κοινωνική Κινητοποίηση και την Αυτο-εξάρτηση (MAMSER) ακόμη τα Προγράμματα Οικονομικής Προόδου (FEAP), υπόκεινται στην προσέγγιση της οικονομικής ρύθμισης για τις γυναίκες και την ανάπτυξη.

3:2.6 Προσεγγίσεις Ενδυνάμωσης

Αυτή η προσέγγιση όσο αφορά τις γυναίκες και την ανάπτυξη είναι στο επίκεντρο αυτής της μελέτης. Όλες οι άλλες προσεγγίσεις για τις γυναίκες και την ανάπτυξη φαίνεται πως εστιάζουν το πρόγραμμα τους στην ανθρώπινη ανάπτυξη σαν ολότητα αλλά η προσέγγιση της ενδυνάμωσης φαίνεται να εξετάζει την ανθρώπινη ανάπτυξη μόνο Από την γυναικεία πλευρά. Ιστορικά, η έννοια και η προσέγγιση των γυναικών και της ανάπτυξης μέσα Από την ενδυνάμωση ήρθε στο προσκήνιο στα μέσα της δεκαετίας του '80. Λέγεται πως είναι το αθροιστικό αποτέλεσμα μιας σειράς συζητήσεων και κριτικών Από τις φεμινίστριες του Τρίτου Κόσμου, ειδικότερα αυτών που ανήκαν στην ομάδα DAWN-Development Alternatives with Women for a New Era (Εναλλάχτηκες Μορφές Ανάπτυξης με τις Γυναίκες για μια Καινούργια Εποχή). Τα ιδρυτικά του μέλη Από την Αφρική συμπεριλάμβαναν την Fatima Mernisi (Μαρόκο) Achola Pala Okeyo (Κένυα) και Marie-Angelique Savane (Σενεγάλη).[72]

[72] Sen G., et al., "Development Crisis and Alternative Visions", **Monthly Review**, N.Y., 1987

3:3. Η Διαδικασία της Ενδυνάμωσης

Η έννοια της γυναικείας ενδυνάμωσης πηγάζει Από την επιθυμία να γίνει κίνημα ένας μακροπρόθεσμος, «περιθωριοποιημένος» και «αποδυναμωμένος» γυναικείος κόσμος. Γράφοντας περισσότερο γι' αυτό, η Srilatha Batliwa λέει ότι μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80, ο όρος ενδυνάμωση έγινε δημοφλής στον τομέα της ανάπτυξης ειδικά σε σχέση με τις γυναίκες. Στα ριζικά προγράμματα και την μέθοδο των συζητήσεων, η ενδυνάμωση πρακτικά αντικατέστησε τους όρους ευημερία, αναμόρφωση, κοινότητα, συμμετοχή και ανακούφιση Από την φτώχεια για να περιγράψει με έμφαση τον στόχο της ανάπτυξης και της επέμβασης. Παρόλη την επικράτηση του όρου, πολλοί άνθρωποι μπερδεύτηκαν για το τι σημαίνει ενδυνάμωση σε κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτικούς όρους. Πως οι στρατηγικές ενδυνάμωσης διαφέρουν Από ή σχετίζονται με τις προηγούμενες στρατηγικές, όπως η ολοκληρωμένη γεωργική ανάπτυξη, η γυναικεία ανάπτυξη, η κοινοτική συμμετοχή και η διαδικασία συνειδητοποίησης σαν είναι ακόμη ξεκάθαρο.[73]

Η ενδυνάμωση μπορεί να θεωρηθεί σαν επιβεβαίωση και ενίσχυση μιας διαλεκτική των δυο φύλων. Είναι μια πρόκληση για τα κοινωνικά, πολιτιστικά, οικονομικά και πολιτικά προνόμια της κυρίαρχης πατριαρχίας. Η επιτυχία της ενδυνάμωσης που μπορεί να μετρηθεί θα είναι η ξεκάθαρη διακήρυξη της κατανομής της δύναμης, όχι μόνο σε ότι αφορά τα δυο φύλα αλλά και μεταξύ εθνών, τάξεων, καστών, φυλών και ατόμων.

Η ενδυνάμωση είναι μια διαδικασία σκέψης που επιζητεί να μεταμορφώσει τις δομές και τους θεσμούς που ενισχύουν και διαιωνίζουν την διάκριση ανάμεσα στα δυο φύλα και την κοινωνική ανισότητα στην οικογένεια, κάστα, τάξη, θρησκεία, παιδαγωγικές διαδικασίες και θεσμούς, ΜΜΕ και ακόμη μεθόδων και συστήματα υγείας, νόμους και αστικούς κώδικες, πρακτικές διαδικασίες, αναπτυξιακά μοντέλα και κυβερνητικούς θεσμούς.[74]

---

[73] Batliwa S., "The Meaning of Women's Empowerment, New Concepts from Action", in G.Sen et al., **Population Policies Reconsidered**, Harvard University Press, N.Y. p.127
[74] Ibid, p.130

Αν σύμφωνα με τον Frank E.X. Dance η «επικοινωνία είναι ο μηχανισμός με τον οποίο ασκείται η δύναμη»[75], Από αυτό το σημείο, θα μπορούσαμε να δούμε την ενδυνάμωση σαν μια πράξη ανάπτυξης επικοινωνίας ή επικέντρωσης στα μέσα επικοινωνίας. Αυτός ο κανόνας της ενδυνάμωσης επαναλαμβάνεται και πάλι Από την Sharma «Ο όρος ενδυνάμωση αναφέρεται σε μια σειρά ενεργειών Από την ατομική αυτο-ασυνειδησία στην συλλογική αντίσταση, διαμαρτυρία και κινητοποίηση που προκαλούν τις βασικές σχέσεις δύναμης». Για τα άτομα και τις ομάδες όπου η τάξη, η εθνική κάστα και το γενος ορίζουν την πρόσβαση στους πόρους και την δύναμη, η ενδυνάμωση τους αρχίζει όταν όχι μόνον δεν αναγνωρίζουν τις δυνάμεις του συστήματος που τους πιέζουν αλλά και δρουν για να αλλάξουν τις σχέσεις της υπάρχουσας δύναμης. Για αυτό τον λόγο, η ενδυνάμωση είναι μια διαδικασία που σκοπεύει να αλλάξει την φύση και την κατεύθυνση εκείνων των δυνάμεων του συστήματος οι οποίες περιθωριοποιούν τις γυναίκες και άλλες μειονεκτικές ομάδες σε ένα δεδομένο πλαίσιο».[76]

Επιπλέον, το θεωρητικό πλαίσιο που εγκαθιδρύει την ενδυνάμωση ως μια λειτουργία της επικοινωνίας, θα είναι κατάλληλο για να βγάλουμε ξανά τα βασικά στοιχεία, που θεωρούμε ότι είναι ουσιώδη για όλες τις μορφές μηνυμάτων επικοινωνιακής ανάπτυξης όπως η κατασκευή της έννοιας, η δομή του μηνύματος, η αλληλοεπίδραση και οι θεσμικές δυναμικές.[77]

Η διαδικασία της ενδυνάμωσης όμοια με αυτή της επικοινωνίας δεν είναι μια μονόδρομοι διαδικασία ή μια διαδικασία πάνω-κάτω αλλά μια συνεχής ροή εισροής σε περιοχές θετικής συνειδητοποίησης και συναίσθησης σε μια δεδομένη κοινωνία. Η μεσολάβηση της πρέπει να είναι πρακτική, στρατηγική, ψυχολογική και κοινωνιολογική. Αν η ενδυνάμωση είναι μια απόπειρα γυναικών να αποτινάξουν την υποταγή τους, πρέπει κατ' αρχήν να αναγνωρίσουν τις δομές και την ιδεολογία που συνοψίζουν την ανδρική κυριαρχία και μάλλον να αναζητήσουν ρυθμίσεις παρά αλλαγή.

---

[75] Dance F.E.X. "The Concept of Communication", **Journal of Communication**, Vol. 20, Rinehart & Winston, N.Y., 1970, p.204.

[76] Sharma K. **Grass Roots Organizations and Women's Empowerment, Some Issues in the Contemporary Debate,** Shamya Sharti, p. 28

[77] Little John S., **Theories of Human Communication**, Wad South Publishing Company, Belmont California, 1992, p.337-378

Επαρκής απόδειξη υπάρχει στο ότι δυναμώνοντας το οικονομικό επίπεδο των γυναικών, δεν ελαττώνονται τα βάρη ή δεν εκριζώνονται άλλες μορφές καταπίεσης. Αλλά αυτό ίσως οδηγήσει σε αυξανόμενες αντί-κοινωνικές δραστηριότητες όπως βία στο σπίτι, πορνεία, διαζύγιο κλπ.

Η αφρικανική πλατφόρμα δράσης στην διάρκεια του Αφρικανικού Προπαρασκευαστικού Περιφερειακού Συνέδριου (Pre-Bejing) και το NGO Forum για τις γυναίκες στο Ντακάρ της Σενεγάλης τον Νοέμβριο του 1994, ανακήρυξε ότι αν είναι να επιτευχθεί η ειρήνη, η συγκρουσιακή πάλη μέσα στην κοινωνία πρέπει να διευθετηθεί και όχι να προχωρήσει σε πόλωση. Ο αφρικανικός παραδοσιακός τρόπος επίλυσης συγκρούσεων είναι πιο σχετικός στα δικά μας τρέχοντα προβλήματα Από ότι αντίπαλες μέθοδοι όπου υπάρχει νικητής και νικημένος και όπου ο νικητής τα παίρνει όλα.[78]

Επίσης, φαίνεται να υπάρχει ένα επίμονο φεμινιστικό όραμα για την ενδυνάμωση του γυναικείου φύλου. Το δίχτυο των φεμινιστριών του Τρίτου Κόσμου, Εναλλαχτικές Μορφές Ανάπτυξης με τις Γυναίκες σε μια Καινούργια Εποχή (DAWN)- Από την πλευρά των γυναικών και της ανάπτυξης, πιστεύει πως η ανέχεια και η υποταγή του γυναικείου φύλου πρέπει να μετασχηματιστούν με "το δικό μας όραμα". Σε ένα κόσμο και σε χώρες λεηλατημένες, με διαφορές οικονομικών συμφερόντων και πολιτικής ισχύος, δεν μπορούμε να περιμένουμε να εμφανιστεί εθελοντικά πολιτική θέληση για συστηματική αλλαγή. Πρέπει η αλλαγή να καλλιεργηθεί Από τα μαζικά κινήματα που εστιάζουν την προσοχή τους στα «βασικά δικαιώματα» των φτωχών και απαιτούν αναδιάταξη των μεθόδων, προγραμμάτων και σχεδίων μέχρι τέλους...Ο μετασχηματισμός των δομών της υποταγής που είναι επιβλαβής για τις γυναίκες είναι άλλο ένα μέρος του οράματος μας...Αλλαγές στους νόμους, στους αστικούς κώδικες, στα συστήματα δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, τον έλεγχο του σώματος μας, τους εργασιακούς κώδικες και τους κοινωνικούς και νομικούς θεσμούς που εξασφαλίζουν τον αντρικό έλεγχο και τα

[78] Mutero J., **Looking at Peace Through Women**, UNIFEM Publication, N.Y., p.10.

αντρικά προνόμια, είναι ουσιαστικές αν είναι να απολαμβάνουν οι γυναίκες δικαιοσύνη στην κοινωνία.[79]

Υπάρχουν διάφορες απόψεις για την ενδυνάμωση του φύλου που αγγίζουν τον πολιτικό, οικονομικό, πολιτιστικό, φιλοσοφικό ακόμη και τον θρησκευτικό τομέα. Αυτές οι απόψεις κατάγονται Από τις διάφορες ιδεολογίες, τις παγκόσμιες θεωρίες, τα πρότυπα και τα στερεότυπα που είναι διαδεδομένα σε κάθε κοινωνία ή χώρα. Μια αναφορά στις γυναίκες και την ανάπτυξη στο Ιράν δείχνει πως, υιοθετώντας κοινωνικές θέσεις και σχεδιάζοντας μεταρρυθμίσθηκα προγράμματα και πολιτική σε διάφορα θέματα απαιτεί και διορατικότητα και αναγνώριση των ανθρώπων που αναμειγνύονται σε αυτό το ιδιαίτερο αντικείμενο. Η αναγνώριση της προσωπικότητας των γυναικών αποτελεί το θεμέλιο της αντίληψης, της σοφίας και της εκτίμησης της γυναικείας οντότητας, όπως είναι και η κατανόηση ότι η ενότητα και η σχέση μεταξύ γυναίκας και άνδρα, προέρχονται Από μια πραγματικότητα. Είναι η πραγματικότητα της «φιλίας», της «στοργής» και του «ενθουσιασμού»-ένα ευγενές συναίσθημα, μια βαθιά στοργή που προέρχεται Από την ευλογία μιας ιερής ένωσης, μια άγια ένωση στις βαθύτερες γωνίες της κρυμμένης ανθρώπινης συνείδησης. Αν αυτή η ένωση δεν γίνεται σύμφωνα με τις θρησκευτικές αρχές και τους νόμους που τις κυβερνάνε, η πιο καθαρή ουσία της γυναικείας οντότητας θα ήταν παρόμοια με ένα λουλούδι που μεγαλώνει σε έναν σωρό κοπριάς.[80]

Η ενδυνάμωση του φύλου όπως είναι, αγγίζει τις βασικές αρχές της κάθε κοινωνίας. Είναι ριζική, αμφισβητούμενη και εκλεπτυσμένη. Έτσι, ο Rounaq Jahan αναφέρεται στην ενδυνάμωση στην «Αόριστη Ατζέντα».[81] Αυτή η πρόκληση επαναλαμβάνεται σε ένα υπόμνημα των Ηνωμένων Εθνών για τις Γυναίκες και την Βία που δηλώνει ότι η αλλαγή στάσης και νοοτροπίας των ανθρώπων προς τις γυναίκες θα πάρει πολύ καιρό-τουλάχιστον μια γενιά πιστεύουν πολλοί, και ίσως περισσότερο. Ωστόσο, η αυξανόμενη

---

[79] Sen G. et al.,(1987), "Development Crises and Alternative Visions", **Monthly Review**, N.Y., R. Jahan, (1995, p. 9), **Third World Eomen's Perspective, The Elusive Agenda, Mainstreaming Women In Development**, Zed books ltd., N.J

[80] Abdul B., **Women and Development**, The Cultural Consulate, Embassy of Islamic Republic of Iran, Lagos, Nigeria, 1994, p.8

[81] Jaham R., op.cit.

συνδειτοποίηση στο θέμα της βίας προς τις γυναίκες, και μαθαίνοντας τα αγόρια και τους άνδρες να βλέπουν τις γυναίκες σαν πολύτιμους συντρόφους στην ζωή, στην ανάπτυξη της κοινωνίας και την επίτευξη της ειρήνης είναι το ίδιο σημαντικά όπως και τα νομικά βήματα για να προστατευτούν τα δικαιώματα των γυναικών.[82]

Η ενδυνάμωση των γυναικών είναι ουσιαστικά μια συνείδηση που σκοπεύει να αλλάξει τις στάσεις των ανδρών και των γυναικών και θα μπορούσε να τοποθετηθεί στο πλαίσιο της επικοινωνιακής ανάπτυξης. Ενεργώντας με αυτόν τον τρόπο γεννιέται η ανάγκη να εστιάσουμε εν συντομία την προσοχή μας στις κρίσιμες διαστάσεις της αναπτυξιακής επικοινωνίας που αφορούν την Νιγηρία ειδικότερα και τον Τρίτο Κόσμο γενικότερα.

3:4. Η διαδικασία της επικοινωνίας

Οι ετυμολόγοι καθορίζουν την προέλευση της λέξης επικοινωνία (communication) στο λατινικό πρόθεμα communis. Η λέξη αυτή ανήκει στην ίδια οικογένεια λέξεων όπως «κουμμουνισμός» και «κοινωνώ» που σημαίνει κάνω κάτι «Από κοινού». Όταν δυο ή περισσότεροι άνθρωποι ανταλάσσουν μια ιδέα ή μια έννοια και κατανοούν ο ένας τον άλλον έχουν κάτι κοινό. Έχουν επικοινωνήσει μεταξύ τους.

Σύγχρονοι επικοινωνιολόγοι, οι Schramma,[83] Richardson[84] και Devito[85] συμφωνούν ότι χρειάζονται τρία στοιχεία για κάθε τύπο επικοινωνίας-
η πηγή, το μήνυμα και η απόσταση. Η επιτυχημένη επικοινωνία αναπτύσει ό,τι οι ειδικοί αποκαλούν "κοινωνία" μεταξύ της πηγής και της απόστασης.

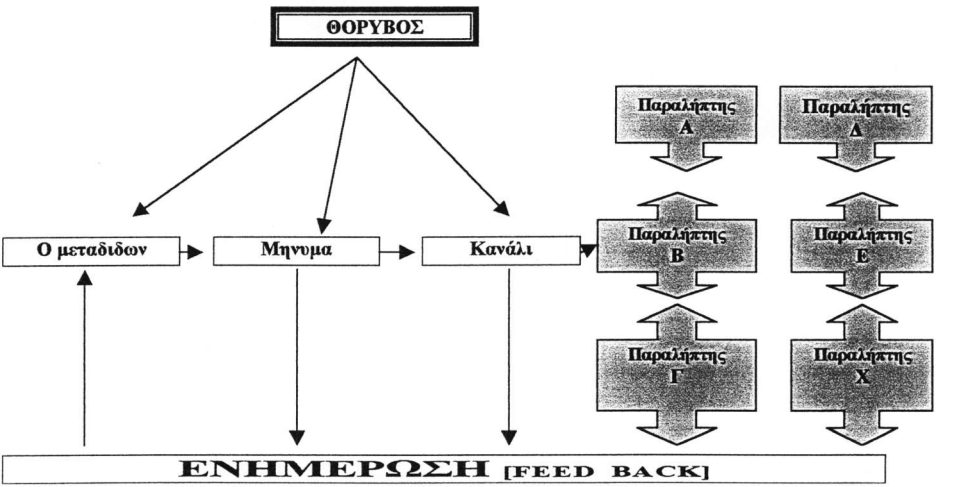
[82] **UN's Backgrounder Human Rights, Women and Violence**, UN, N.Y., 1996, p. 10.
[83] W. Schramman, **The Process and Effects of Mass Communication**, Urbana, University of Illinois Press, 1965, p. 3
[84] Lee R., **Dimensions of Communication**, Prentice Hall Inc., N.J., 1969, p.3
[85] Devito J. A., **Communication Comcepts and Processes**, Prentice Hall Inc., N.J., 1976, p. 11, 175.

3:4.1 Το Μοντέλο της Μαζικής Επικοινωνίας

Όλα τα είδη επικοινωνίας που κατευθύνονται μέσα Από τα ΜΜΕ προς ένα μεγάλο αριθμό ανθρώπων έχουν κοινά στοιχεία μεταξύ τους και όταν εμφανίζονται τυπωμένα ή όταν μεταδίδονται σε κύματα στον αέρα. Όλα χρειάζονται ένα πομπό μεταδότη, ένα μήνυμα, ένα κανάλι και επιπλέον, έναν μεγάλο αριθμό παραληπτών (δέκτες). Το μήνυμα υποκειμενοποιείται στην περιβαντολλογική παρέμβαση (την αποκαλούμε θόρυβο) και ένα είδος διαδικασίας προβολής προς το μέρος των παραληπτών. Τελικά, ο μεταδότης αποδέχεται ένα είδος ανατροφοδότησης Από τον παραλήπτη. Οι Gilson και Berkman παρουσιάζουν ένα μοντέλο μαζικής επικοινωνίας όπως δείχνει η **Γράφημα 2.**[86]

ΓΡΑΦΗΜΑ 2

ΜΟΝΤΕΛΟ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.[87]

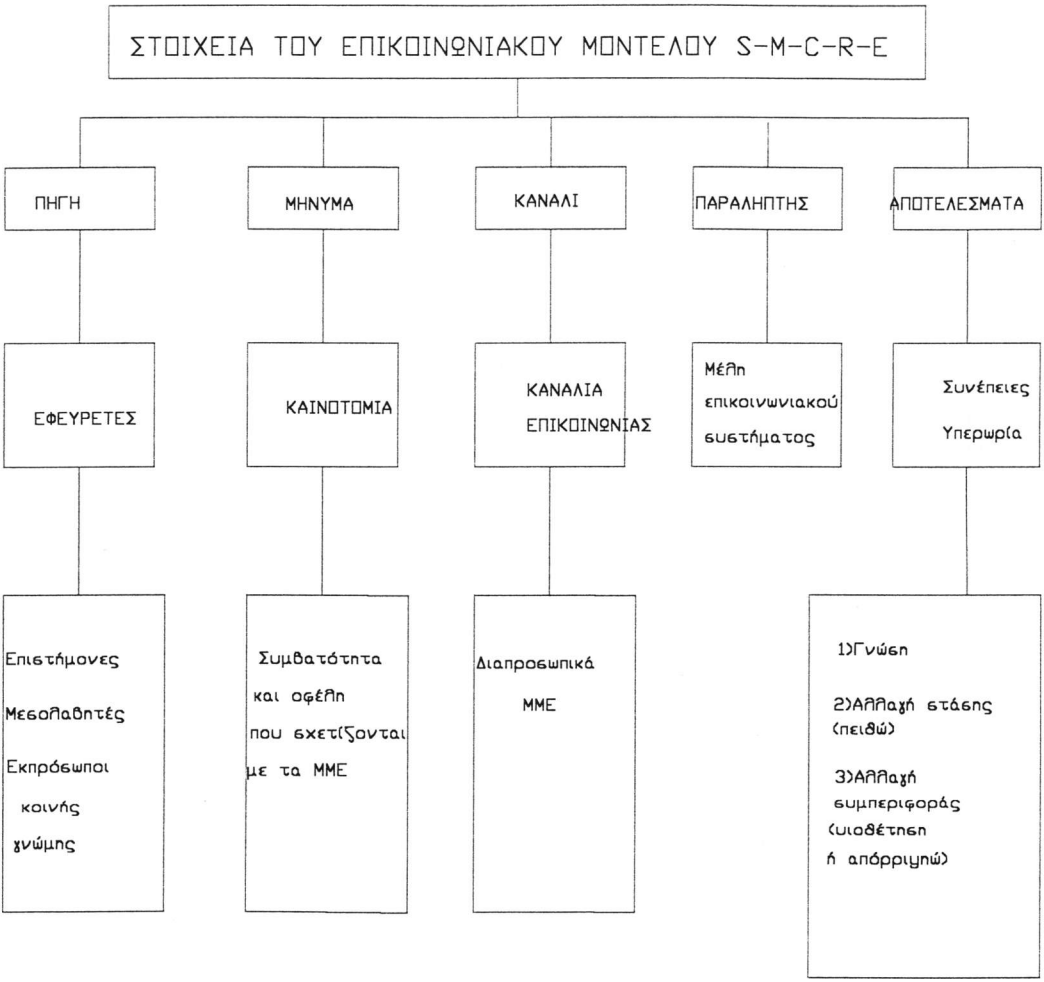
[87] Όλοι οι μεταδότες, κατευθυνόμενοι απο τα ΜΜΕ σε μια μεγάλη μερίδα ανθρώπων έχουν κοινά στοιχεία-τον μεταδότη, το μήνυμα, το κανάλι και πολλούς παραλήπτες. Ένας παραλήπτης μεταδίδει την εμπειρία του μηνύματος με άλλους παραλήπτες, τα αποτελέσματα αυτού του διαλόγου καταλήγουν τελικά ως ανατροφοδότηση στον μεταδότη. **ΠΗΓΗ**: C. Gilson et al., (1980, p. 167) **Διαφημιστικές Έννοιες και Στρατηγικές**, Random House, N.Y

3:4.2 Το Επικοινωνιακό Μοντέλο S-M-C-R-E

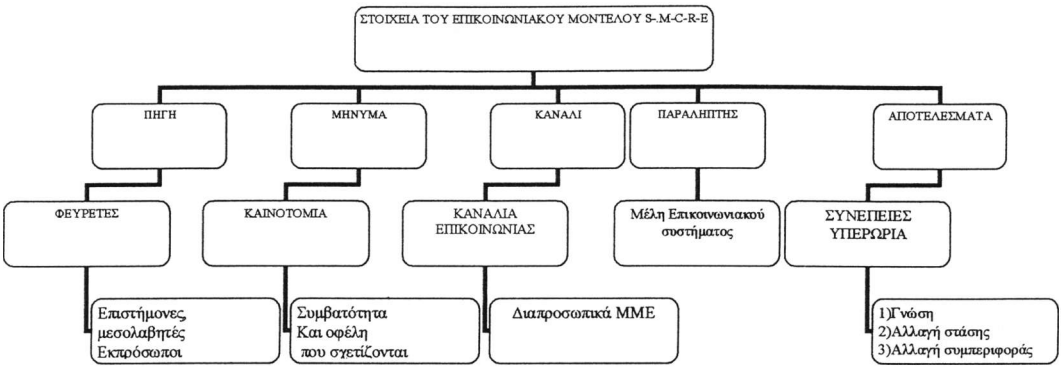
Το μοντέλο της επικοινωνιακής διαδικασίας που αποτελείται Από πέντε στοιχεία, ΠΗΓΗ-ΜΗΝΥΜΑ-ΚΑΝΑΛΙ-ΠΑΡΑΛΗΠΤΗΣ-ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ είναι μια προέκταση του μοντέλου που αποτελείται Από τρία. Στην παρακάτω εικόνα, οι Cutlip, Centre και Brown, αναπαρήγαγαν πως ο Rogers σχεδιάζει τον τρόπο με τον οποίο τα στοιχεία στην διαδικασία διάχυσης και το μοντέλο S-M-C-R-E είναι παρόμοια.

Το στοιχείο των «αποτελεσμάτων» είναι ενδιαφέρον. Το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα για τις γυναίκες έχει τις συνέπειες του κατά τη διάρκεια του χρόνου. Οι γυναίκες αποκτούν γνώση Από τα μηνύματα. Πείθονται για μια αλλαγή στάσης και κατά την διάρκεια της υιοθέτησης ή την απόριψης, αλλαγές συμπεριφοράς είναι πιθανόν να εμφανιστούν αργότερα. Το μοντέλο S-M-C-R-E μας δείχνει ότι η επικοινωνία με μια καινούργια ιδέα ή μέθοδο είναι ένας μακρύς και κουραστικός στόχος. Το **Γράφημα 3** είναι ένα μοντέλο που μας δείχνει τα στοιχεία του επικοινωνιακού μοντέλου S-M-C-R-E. Τα δυο επικοινωνιακά μοντέλα είναι δυο βασικά μοντέλα του πως η επικοινωνία λαμβάνει χώρα.

ΓΡΑΦΗΜΑ 3[88]

[88] **ΠΗΓΗ :** E.M.Rogers et al., (1985,p.272), Effective public relation 6th. Ed.,prantice Hill,Engle wood Cliffs, NJ.

3:5. Μαζική Επικοινωνία και Κοινωνική Ανάπτυξη

Το 1964 ο Wilbur Schramm κυκλοφόρησε ένα βιβλίο με τον τίτλο «Μαζική Επικοινωνία και Εθνική Ανάπτυξη», που γράφτηκε μετά Από αίτημα της UNESCO. Γρήγορα προκάλεσε την προσοχή αφού με πολλούς τρόπους συνοψίζει την σκέψη του καιρού μας ανάμεσα στην μαζική επικοινωνία και στους αναπτυγμένους λαούς. Μαζί με τα βιβλία του Daniel Lerner «Το Πέρασμα της Παραδοσιακής Κοινωνίας»[89] και του Lucian Pye «Επικοινωνία και Πολιτική Ανάπτυξη», αποτελούν την βάση για μελλοντική δουλειά στην επικοινωνία και την ανάπτυξη. Σήμερα, αυτές οι εργασίες ασκούν ακόμη επιρροή.[90]

Ένας λόγος που οι Lerner, Pye, Schramm και άλλοι έγιναν ευρέως αποδεκτοί ήταν γιατί αντανακλούσαν τις θεωρίες των περισσοτέρων επαγγελματιών των ΜΜΕ παρά για την κύρια διαπίστωση τους στην επικοινωνιακή έρευνα. Ίσως το κύριο ενδιαφέρον για αυτούς τους επαγγελματίες είναι η άποψη πως τα ΜΜΕ ασκούν ισχυρές επιρροές στους ανθρώπους. Το 1960, ο Joseph Klapper στο βιβλίο του με τίτλο «Τα Αποτελέσματα της Μαζικής Επικοινωνίας» συνόψισε τις εμπειρικές διαπιστώσεις που έγιναν ορόσημο της συνεχόμενης συζήτησης για τον αντίκτυπο που έχουν τα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

Το συμπέρασμα του Klapper ήταν πως η μαζική επικοινωνία έχει ελάχιστη ή έμμεση επιρροή στους ανθρώπους. Μάλλον αυτά τα συμπεράσματα τείνουν στο να ισχυροποιήσουν τις στάσεις και τις συμπεριφορές που οι άνθρωποι ήδη κατέχουν. Οι Lerner, Pye και Schramm ισχυρίστηκαν λίγο ή πολύ το αντίθετο. Κατά την άποψη τους, τα ΜΜΕ έχουν μεγάλη δυνατότητα να εκπαιδεύσουν τους ανθρώπους να σκέφτονται και να συμπεριφέρονται διαφορετικά.

Σύμφωνα με αυτούς τους ερευνητές, ο ρόλος των ΜΜΕ στην εθνική ανάπτυξη είναι να μάθει στους ανθρώπους νέα πρότυπα, στάσεις και συμπεριφορές, στην θέση των παλιοτέρων, έτσι ώστε να είναι περισσότερο παραγωγικοί. Μια Από τις ψυχολογικές καταστάσεις του μυαλού στην οποία έχει δοθεί ιδιαίτερη προσοχή είναι η «συναισθηματική προσέγγιση». Τα άτομα αυτά έχουν μεγάλη ικανότητα να σχετίζονται με τις νέες πτυχές ενός εναλασσόμενου περιβάλλοντος. Αυτοί οι άνθρωποι αν και

[89] Lerner D., **The Passing of Traditional Society, Modernizing the Middle East**, Free Press, N.Y, 1958
[90] Pye L.W., **Communication and Political Developments**, Princeton University Press, 1963

φαίνεται να κατέχουν μια «επαρχιώτικη προσωπικότητα» έχουν ωστόσο την ικανότητα να βάζουν τους εαυτούς τους σε άλλες καταστάσεις. Πολύ κοντά σε αυτήν την ικανότητα είναι και η έννοια της «κινητικότητας», μια υψηλή ικανότητα αλλαγής, όντας προσανατολισμένη ορθολογιστικά προς το μέλλον. Ο Lerner θεωρεί πως αυτό είναι το προσωπικό στυλ που κυριαρχεί στις μοντέρνες κοινωνίες.

Η «κινητικότητα» δηλαδή η ικανότητα να κινείται κανείς μέσα στον τόπο και στο χρόνο θα μπορούσε να εντοπιστεί ως εμπειρία άμεσα ή έμμεσα Από τα ΜΜΕ. Τα ΜΜΕ κατά την άποψη του Lerner μπορούν να ενεργούν ως πολλαπλασιαστές της κινητικότητας. Ο Lerner και κάποιοι άλλοι πιστεύουν πως η διάδοση των στάσεων και συμπεριφορών που είναι ευνοϊκές στην κοινωνική αλλαγή, θα ήταν ο κυριότερος στόχος των ΜΜΕ στην διαδικασία της ανάπτυξης. Το επικοινωνιακό του μοντέλο για την ανάπτυξη μπορεί να επεξηγηθεί σε αυτό το απλό σχεδιάγραμμα (Βλ. το παρακάτω **Γράφημα 4**).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Αστικοποίηση → Γνώση Ανάγνωσης & Γραφής → Οικονομική & Πολιτική Συμμετοχή

⇓

ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

↓

ΘΕΣΗ

Όπως η «συναισθηματική προσέγγιση» και η «κινητικότητα», άλλη μια ατομική ιδιότητα που έχει θεωρηθεί σημαντική είναι το κίνητρο για την σωστή πράξη, δηλαδή η

αναζήτηση και η αντιμετώπιση προκλήσεων με επιτυχία. Ο McClelland and την αποκάλεσε «η ανάγκη του επιτεύγματος». Θεωρήθηκε σαν ουσιώδες χαρακτηριστικό του μοντέρνου ανθρώπου και των μοντέρνων κοινωνιών. Ο κύριος στόχος των ΜΜΕ στην ανάπτυξη ήταν να αλλάξει η ψυχολογία των ανθρώπων.[91]

Συνεπώς, κάποιος μπορεί καλώς να ρωτήσει αν αυτή είναι η φυσιολογική τάση της επικοινωνίας γενικά και της μαζικής επικοινωνίας ιδιαίτερα στην επιρροή της ανάπτυξης και στην αλλαγή συμπεριφοράς. Αν και αυτή η ερώτηση έχει εκτενώς μελετηθεί σε πολλά επίπεδα και Από την μεριά πολλών θεωριών δεν έχει απαντηθεί τελείως. Θα συζητηθεί σε τρεις πρωταρχικές ομάδες:

I. Έρευνα μαζικής επικοινωνίας
II. Διάχυση της καινοτομικής έρευνας
III. Μελέτες στα ΜΜΕ και την εθνική ανάπτυξη.

Έμφαση θα δοθεί εδώ στις σημαντικότερες εργασίες και στα κυριότερα σημεία της βιβλιογραφίας αν συμφωνούν ή όχι στον ρόλο της μάζας και της διαπροσωπικής επικοινωνίας.

3:5.1. Έρευνες στην μαζική επικοινωνία

Στην θεωρητική τους σκέψη για την επίδραση των ΜΜΕ, οι μελετητές και οι κριτικοί έχουν επηρεαστεί μέχρι ένα σημείο Από την αρχή της θεμελιακής φύσης του ανθρώπου και της συγκεκριμένης κοινωνίας της εποχής τους. Οι ιδρυτές των κοινωνικών επιστημών ανέπτυξαν τα συστήματα σκέψης τους πάνω στις πρωταρχικές παρατηρήσεις ότι η κοινωνία είναι μεγάλη και οργανωμένη και πως αυξάνεται η πολυπλοκότητα με τον καιρό. Οι κοινωνικές θεωρίες του 19ο αιώνα αναπτύχθηκαν στην βάση ενός πολύπλοκου οργανικού μοντέλου. Σε απλούς όρους, η κοινωνία ξεκίνησε σαν ένας ιδιαίτερος τύπος οργανισμού, ενός συλλογικού οργανισμού. Οι κοινωνιολόγοι είδαν πως η κοινωνία είχε μια δομή, ότι ειδικευμένα μέρη λειτουργούν μαζί, ότι η ολότητα ήταν κάτι παραπάνω

[91] Mc Clelland D.C., **The Achieving Society**, Van Nostrand, N.Y.

Από την ύπαρξη του κάθε μέρους της χωριστά, και ότι υφίσταται μια εξελιχτική αλλαγή. Αυτά τα χαρακτηριστικά ήταν των οργανισμών γενικά και έτσι η κοινωνία μπορούσε να ταξινομηθεί κατά αυτό τον τρόπο.

Σε αυτήν την βάση, η μοντέρνα κοινωνία ξεκίνησε σαν μαζική που έφτιαξε διαχωρισμένη μάζα και απομονωμένα άτομα. Αυτή η άποψη της κοινωνικής φύσεως των ανθρώπων συνδέθηκε με μια ισότιμη, γενική θεωρία της ψυχολογικής τους φύσεως. Εν συντομία, η ανθρώπινη συμπεριφορά θεωρήθηκε πως ήταν γενικά ένα προϊόν γενετικού χαρίσματος. Έτσι, η ανθρώπινη φύση θεωρήθηκε πως ήταν σαφώς ομοιόμορφη Από το ένα άτομο στο άλλο. Επίσης πως οι άνθρωποι κληρονόμησαν λίγο ή πολύ τα ίδια διαμορφωμένα σύνολα βιολογικών μηχανισμών που τους προμήθευαν με ερεθίσματα και ενέργειες για να ανταποκριθούν σ' ένα δεδομένο κίνητρο με δεδομένους τρόπους.

Έχοντας αυτήν την άποψη της ανθρώπινης φύσεως, υποτέθηκε ότι τα έξυπνα σχεδιασμένα κίνητρα (μηνύματα) θα έφταναν ατομικά σε κάθε μέλος της μαζικής κοινωνίας μέσω των ΜΜΕ, και κάθε άτομο θα το αντιλαμβάνονταν με τον ίδιο γενικά τρόπο και αυτό θα προκαλούσε λίγο ή πολύ μια ομοιόμορφη ανταπόκριση Από όλους. Αυτές οι θεωρίες αναπτύχθηκαν μέσα στην «σφαιρική θεωρία» της μαζικής επικοινωνίας που βασίστηκε στην γενική πεποίθηση της μεγάλης δύναμης των ΜΜΕ. Τα ΜΜΕ θεωρήθηκαν ότι είναι σε θέση να διαμορφώσουν μια δημόσια γνώμη και να κατευθύνουν τις μάζες των ανθρώπων σχεδόν σε όποια κατεύθυνση επιθυμούσε ο μεταδότης. Όμως αυτή η ενστικτώδης (ερέθισμα-ανταπόκριση) θεωρία της διαδικασίας της μαζικής επικοινωνίας Από τότε δεν ισχύει.

Το 1960, ο Joseph Klapper αναθεώρησε και συνόψισε τα περισσότερα και πλέον σημαντικά ευρήματα για τα αποτελέσματα της μαζικής επικοινωνίας στα άτομα. Έκτοτε, επιτρόσθετες έρευνες δεν αποκάλυψαν ιδιαίτερα καινούργια ευρήματα. Η έρευνα του Klapper, έχει να κάνει με τις αλλαγές στάσεων και συμπεριφορών των ατόμων σαν αποτέλεσμα της έκθεσης τους στα πειστικά μηνύματα που προέρχονται Από τα ΜΜΕ. Από την πληθώρα των αποτελεσμάτων της έρευνας, έκανε πέντε γενικεύσεις που

συνοψίζουν ό,τι είναι γνωστό για την δυνατότητα των ΜΜΕ που επιδρούν στις στάσεις και στις συμπεριφορές των ατόμων.

Η πρώτη γενίκευση του Klapper λέει ότι η μαζική επικοινωνία συνήθως δεν λειτουργεί σαν μια αναγκαία και ικανοποιητική αιτία των αποτελεσμάτων του ακροατηρίου. Μάλλον η μάζα επικοινωνεί με την λειτουργία των μηνυμάτων, μεταξύ και μέσω ενός δεσμού μεσολαβητικών παραγόντων και επιρροών.

Μεταξύ των παραγόντων που μετριάζουν τη δυνατότητα των μηνυμάτων μαζικής επικοινωνίας να αλλάξουν τις στάσεις και τις συμπεριφορές του ακροατηρίου, είναι και «οι επιλεγμένες διαδικασίες». Μέσα Από την διαδικασία της επιλεγμένης έκθεσης, αντίληψης και διατήρησης, ένα άτομο τείνει να εκθέσει τον εαυτό του συνειδητά ή ασυνείδητα στην πληροφορία που συμφωνεί με τις υπάρχουσες στάσεις και πιστεύω του. Αν εκτίθεται σε μη αρεστά μηνύματα, το άτομο «αποτυγχάνει» να τα αντιληφθεί, ή ενδέχεται να διαστρεβλώσει τα μηνύματα για να τα ενσωματώσει στην θεωρία του. Τείνει να ξεχάσει τα μη αρεστά μηνύματα πολύ εύκολα παρά αυτά που συμφωνούν με την προδιάθεση του.

Επίσης, η ομάδα στην οποία το άτομο ανήκει, μεσολαβεί στην επιρροή των πειστικών μηνυμάτων. Η επιθυμία να παραμείνει μέλος σε μια ομάδα, δρα ώστε να αποτρέψει το άτομο Από το να αλλάξει την στάση και την συμπεριφορά του. Επίσης, αυτοί που κατευθύνουν την κοινή γνώμη μεσολαβούν στην επίδραση την μαζικής επικοινωνίας. Αυτοί, τις περισσότερες φορές λειτουργούν για να ενισχύσουν τις απόψεις των οπαδών τους δίνοντας έμφαση στα ευνοϊκά γεγονότα και χρησιμοποιούν την επιρροή τους, για να δυσφημίσουν τις μη αρεστές πληροφορίες. Στην πραγματικότητα, υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που μεσολαβούν στα αποτελέσματα της μαζικής επικοινωνίας. Αλλά το βασικό σημείο έχει συντελεστεί: η μεσολάβηση πολλών παραγόντων μειώνει την αποτελεσματικότητα της πειθούς της μαζικής επικοινωνίας.

Η δεύτερη γενίκευση του Klapper είναι ότι η ενίσχυση ή η σταθερότητα της γνώμης είναι το πιο σύνηθες αποτέλεσμα της μαζικής επικοινωνίας. Οι παράγοντες που μεσολαβούν

όπως αυτοί που ήδη αναφέρθηκαν, ελαττώνουν την πειστική δύναμη της μαζικής επικοινωνίας ώστε τα μέσα να συνεισφέρουν μόνο και όχι να είναι οι μόνες αιτίες στην διαδικασία της ενδυνάμωσης των υπαρχόντων στάσεων και πιστεύω. Μικρότερες παρεκκλίσεις στην γνώμη ενός ατόμου μπορεί να υπάρχουν, αλλά μόνο όταν οι επιλεγμένες διαδικασίες δεν λειτουργούν ή όταν η αλλαγή είναι μέσα στην παρέκκλιση που επιτράπηκε Από την ομάδα των κανονισμών, ή όταν το άτομο είναι μπερδεμένο γιατί έχει αντικρουόμενες ταυτόχρονα απόψεις. Μεγαλύτερες παρεκκλίσεις στην στάση και συμπεριφορά ή αυτό που ο Klapper ορίζει «μετατροπή» είναι σπάνιες. Στάση και παραδείγματα συμπεριφοράς με τα οποία το εγώ του ατόμου εμπλέκεται, αντιστέκονται εξαιρετικά στο να αλλάξουν. Στην πραγματικότητα ο Klapper ανακάλυψε πως η αποτελεσματικότητα της μαζικής επικοινωνίας να επηρεάσει υπάρχουσες στάσεις και συμπεριφορές, φαίνεται πως είναι αντιστρόφως ανάλογη με τον βαθμό αλλαγής που απαιτείται.

Η τρίτη γενίκευση του Klapper αναφέρεται σε εκείνες τις περιπτώσεις που όταν η μαζική επικοινωνία παράγει αλλαγή στάσης και γνώμης, οι μεσολαβητικοί παράγοντες συνήθως ευνοούν την ενίσχυση της αλλαγής ή οι μεσολαβητικοί παράγοντες δεν λειτουργούν καθόλου γιατί ίσως το θέμα είναι πραγματικά καινούργιο και άσχετο με τις υπάρχουσες στάσεις και γνώμες.

Η τέταρτη γενίκευση του Klapper θεωρεί πως υπάρχουν συγκεκριμένες άλλες καταστάσεις στις οποίες, η μαζική επικοινωνία φαίνεται να παράγει άμεσες επιδράσεις ή άμεσα και μόνη της εξυπηρετεί ορισμένες «ψυχο-φυσικές λειτουργίες». Αυτή η γενίκευση είναι πολύ διφορούμενη γιατί καλύπτει παράγοντες που οι επιδράσεις τους δεν έχουν διευκρινιστεί οριστικά.

Η πέμπτη γενίκευση του Klapper λέει πως η αποτελεσματικότητα της μαζικής επικοινωνίας σε κάθε περίσταση επηρεάζεται Από διάφορες πτυχές των μέσων, του μηνύματος και της επικοινωνιακής κατάστασης. Αυτές οι πτυχές συμπεριλαμβάνουν την αξιοπιστία της πηγής, εμπιστοσύνη, γόητρο, πιστότητα μηνύματος, επικαιρότητα των

μέσων, επικοινωνιακό περίγυρο κλπ. Εν ολίγοις, η ολοκληρωμένη επικοινωνιακή κατάσταση μπορεί να είναι κρίσιμη.

Πρόσφατα, φαίνεται να υπάρχει μια περιοριστική αναγέννηση της άποψης ότι η μαζική επικοινωνία μπορεί άμεσα να επηρεάσει τον τρόπο που οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται, σκέφτονται και τελικά ενεργούν στον κόσμο τους.[92] Αλλά η προηγούμενη εστίαση στην πειθώ και στην αλλαγή στάσης άνοιξε δρόμο σε μια πεποίθηση ότι τα ΜΜΕ μπορούν σταδιακά να επιδράσουν στην συνείδηση και την παγκόσμια άποψη του ακροατηρίου.

Η ανησυχία για την επίδραση της μαζικής επικοινωνίας στο πως οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται και οργανώνουν τον κόσμο τους, κερδίζει όλο και περισσότερο την προσοχή πολλών ερευνητών. Επιπλέον «γνωστικές» επιδράσεις έχουν γίνει όλο και περισσότερο ευρέως αντιληπτές και επεκτείνονται πέρα Από τους δείκτες της παραδοσιακής γνώσης, για να συμπεριλάβουν εκβάσεις όπως, αντιλήψεις πραγματικότητας, ζητήματα που προκύπτουν, απόκτηση πληροφοριών, διάκριση μηνυμάτων κλπ. Άλλες υγιής τάσεις συμπεριλαμβάνουν αυξημένη προσοχή στις ενδεχόμενες συνθήκες υπογραμμίζοντας τις επιδράσεις των μέσων, αυξανόμενη προσοχή στην διαδικασία της μαζικής επικοινωνιακής πληροφόρησης Από το ακροατήριο κλπ. Το 1981, μετά Από αναθεώρηση των τελευταίων ερευνών στις επιδράσεις της μαζικής επικοινωνίας, ο Donald Roberts και άλλοι, συμπέραναν ότι τα πιο πρόσφατα ευρήματα μπορεί να έχουν επιφέρει νέες και ενδιαφέρουσες προοπτικές στην επιστημονική έρευνα των αποτελεσμάτων της μαζικής επικοινωνίας, αλλά δεν έχουν αλλάξει σημαντικά την θέση της «ροής των δυο βημάτων» της διαδικασίας της μαζικής επικοινωνίας και Από αυτό το σημείο, την μεσολαβητική επίδραση των ΜΜΕ.[93]

Η βασική θέση του Klapper ότι τα ΜΜΕ λειτουργούν κάτω Από το φορτίο του «νόμου με το μικρότερο αποτέλεσμα», μπορεί να αποτελεί μια υπερβολή. Αλλά τα πιο πρόσφατα αποτελέσματα πάνω στις επιδράσεις της μαζικής επικοινωνίας φαίνεται πως ακόμη δείχνουν ότι τα ΜΜΕ δεν λειτουργούν σε ένα κενό και ότι σε πολλές περιπτώσεις, είναι

[92] Klapper T.J., **The Effects of Mass Communication**. Glencoe Free Press, Illinois.
[93] Robert D.F., "Mass Communication Effects", **Annual Review of Psychology**, 1981.

σχετικά αδύναμα πειστικά όργανα.[94] Υπάρχει άφθονη απόδειξη για παράδειγμα, στην διάχυση της έρευνας της καινοτομίας, ότι η διαπροσωπική επικοινωνία είναι ένας πιο αποτελεσματικός τρόπος πειθούς Από την μαζική επικοινωνία.

3:5.2 Διάχυση της έρευνας της καινοτομίας

Ο Everett Rogers, όπως ο Klapper για την μαζική επικοινωνία έχει συνοψίσει τα μεγαλύτερα αποτελέσματα της διάχυσης της έρευνας της καινοτομίας στο βιβλίο του «Η Διάχυση των Καινοτομιών» που κυκλοφόρησε το 1962. Από τότε ο Rogers έχει κάνει γνωστές τις απόψεις του σε ένα άρθρο με τον τίτλο «Που βρισκόμαστε στην Κατανόηση της Διάχυσης της Καινοτομίας» που κυκλοφόρησε το 1976.

Ένα Από τα βασικότερα σημεία του Rogers είναι ότι αυτοί που υιοθετούν μια καινοτομία μαθαίνουν νέες πρακτικές και ιδέες πολύ συχνά μέσα Από τα ΜΜΕ. Αλλά, στο επίπεδο της διαδικασίας της υιοθεσίας, όταν αυτός που υποθετικά υιοθετεί, αξιολογεί στο μυαλό του πότε ή όχι θα δοκιμάσει μια καινοτομία, στρέφεται σε προσωπικές πηγές πληροφόρησης που τις προτιμάει Από τα ΜΜΕ. Αυτό γιατί η διαπροσωπική επικοινωνία επιτρέπει μια αμφίδρομη στιγμιαία ανταλλαγή πληροφόρησης ώστε να μπορεί να φανεί μια άμεση διευκρίνιση και μια επιπρόσθετη πληροφορία. Έτσι, οι προσωπικές πηγές πληροφόρησης είναι πιο προσιτές στο άτομο, παρά τα ΜΜΕ. Οι προσωπικές πηγές πληροφόρησης είναι επίσης πιθανόν να θεωρηθούν Από αυτόν που τις υιοθετεί πιο αξιόπιστες και πιο έμπιστες Από τα ΜΜΕ, γιατί οι προσωπικές πηγές είναι συνήθως γνωστότερες και αναζητούνται ως συμβουλευτικές. Επιπλέον, η διαπροσωπική επικοινωνία συνοδεύεται συνήθως Από την προσωπική επίδραση αυτών που διαμορφώνουν την κοινή γνώμη και αντιπροσωπεύουν τις εμφανείς ομάδες αναφοράς στις οποίες ανήκει και ταυτίζεται αυτός που υποτίθεται ότι υιοθετεί. Αυτός λοιπόν είναι ο συνδυασμός διαπροσωπικής ανταλλαγής πληροφόρησης και επίδρασης που φαίνεται να είναι κρίσιμος στην απόφαση υιοθέτησης ή μη.

---

[94] Klapper T.J, op.cit.

Αλλά αυτά τα αποτελέσματα δεν εμφανίζονται πολύ στην βιβλιογραφία της επικοινωνίας και της ανάπτυξης. Στην πραγματικότητα οι περισσότερες μελέτες στον τομέα αυτό τείνουν να επικεντρωθούν στην μαζική επικοινωνία του αποκλεισμού της διαπροσωπικής επικοινωνίας. Πολλοί ερευνητές συμφωνούν, αντίθετα με τα αποτελέσματα των ερευνών, ότι τα ΜΜΕ έχουν μεγάλη δύναμη και είναι ικανά να αλλάξουν ουσιαστικά και γρήγορα τις στάσεις και τις συμπεριφορές των ατόμων. Υπάρχουν τέσσερα κρίσιμα στοιχεία στην ανάλυση της διάχυσης των καινοτομιών όπως έχει γράψει ο E. M. Rogers: Η καινοτομία, η επικοινωνία της Από το ένα άτομο στο άλλο, σε ένα κοινωνικό σύστημα, μέσα στο χρόνο.[95]

Έχει παρατηρηθεί, ότι η διάχυση των καινοτομιών, είναι ξεκάθαρα ευδιάκριτη Από την προηγούμενη που διαπραγματευτήκαμε, τις αβεβαιότητες της πιθανής ανάληψης γνωστών μεθόδων ή διαδικασιών που πιθανά μπορούν να αλλάξουν εντελώς το τρόπο ζωής. Σύμφωνα με τον Rogers μπορεί κάποιος να ξεχωρίσει πέντε βήματα στην διαδικασία της υιοθέτησης.

- Το στάδιο της συντοποίησης, στο οποίο το άτομο είναι εκτεθειμένο στην πληροφορία αλλά του λείπει παντελώς η πληροφορία γύρω Από αυτήν .
- Το στάδιο του ενδιαφέροντος, στο οποίο το άτομο ενδιαφέρεται για την καινούργια ιδέα και αναζητεί επιπρόσθετη πληροφόρηση γύρω Από αυτήν.
- Το στάδιο της αξιολόγησης, όπου το άτομο εφαρμόζει πνευματικά την καινοτομία στο παρόν του και στην προσδοκώμενη, μελλοντική του κατάσταση και μετά αποφασίζει αν θα την δοκιμάσει ή όχι.
- Το στάδιο της δοκιμής, στο οποίο το άτομο χρησιμοποιεί την καινοτομία σε μικρή κλίμακα για να αποφασίσει την χρησιμότητα της στην δική του κατάσταση.
- Το στάδιο της υιοθέτησης, όπου το άτομο αποφασίζει να εξακολουθήσει την ολοκληρωτική χρήση της καινοτομίας.

[95] Rogers E.M., **Diffusion of Innovations,** N.Y., 1962

Για την επεξήγηση της διαδικασίας διάχυσης, υπάρχουν μερικά διαθέσιμα μοντέλα. Το AIDA είναι ένα Από αυτά και έχει χρησιμοποιηθεί περισσότερο στην έρευνα αγοράς. Είναι ένα υπόμνημα - τεχνική περίληψη για την δομή του μηνύματος της αγοράς, που υποτίθεται πως προκαλεί σπάνια στον δείκτη ορισμένες αντιδράσεις: Προσοχή, Ενδιαφέρον, Σχεδιασμό και Δράση.[96]

Το Γράφημα 5 δείχνει ένα παράδειγμα μια μελέτης διάχυσης, την περίοδο της υιοθέτησης μιας μεθόδου ψεκασμού ζιζανίων 2-4-D.

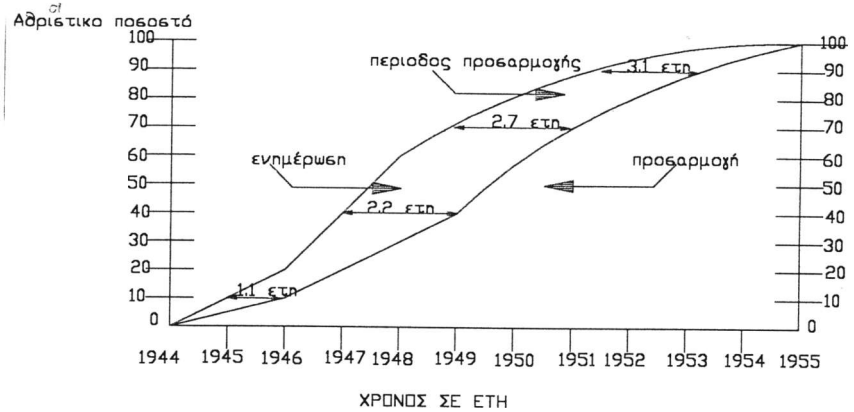
Η σκιαγραφόμενη περιοχή σε αυτήν την εικόνα, δείχνει την συνολική περίοδο υιοθέτησης μεταξύ της συνειδητοποίησης και της υιοθέτησης μιας μεθόδου ψεκασμού ζιζανίων 2-4-D. Η συνειδητοποίηση γίνεται κατά ένα μεγάλο ποσοστό γρηγορότερα από την υιοθέτηση. Αυτό μας δείχνει ότι αυτοί που εφαρμόζουν τον ψεκασμό σχετικά αργότερα έχουν μια μεγαλύτερη περίοδο υιοθέτησης Από αυτούς που την εφαρμόζουν νωρίτερα. Για παράδειγμα, αυτοί είναι 1-7 χρόνια μεταξύ 10% συνειδητοποίησης και 10% υιοθέτησης, αλλά 3.1 χρόνια μεταξύ 92% συνειδητοποίησης και 91% υιοθέτησης.

Για τα έξι στάδια συμπεριφοράς της πειθούς του McGuire που ξεχωρίζουν, δηλαδή την παρουσίαση, προσοχή, κατανόηση, υποχώρηση, συνοχή και δράση (βλ. **Γράφημα 6)**.

[96] S.E. Friedrich, **Communication Manual, Communication and Social Change**, Druck Centre Meccjenheim Ambh, Germany, 1991.

ΓΡΑΦΗΜΑ 5

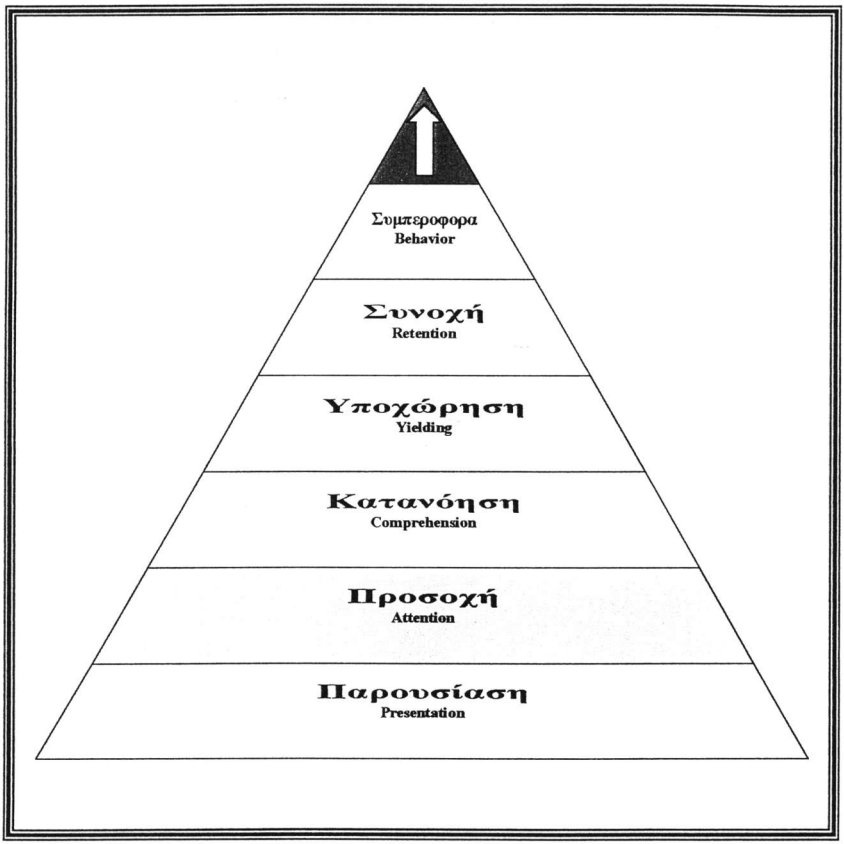
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΜΙΑΣ ΔΙΑΧΥΣΗΣ[97]

ΓΡΑΦΗΜΑ 6

[97] Είναι ένα παράδειγμα, μιας μελέτης διάχυσης που μας δείχνει, για τους IOWA αγρότες, την περίοδο υιοθέτησης εφαρμογής του συστήματος ψεκασμού ζιζανίων 24D ανα χρόνο, στην μελέτη του S.E. Freidrich, **Communication Manual, Communication and Social Change. A Summary of Theories, Policies and Experiences for Media Practitioners in the 3rd World**. 2nd Edition, Germany 1992.

Η ΙΕΡΑΡΧΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Υπάρχει «συμμόρφωση» όταν ένα άτομο δέχεται επιρροή Από ένα άλλο γιατί ελπίζει πως θα καταφέρει να εισπράξει μια αρεστή αντίδραση Από αυτό. Υπάρχει «αναγνώριση» όταν ένα άτομο υιοθετεί μια συμπεριφορά που προέρχεται Από ένα άλλο ή μια ομάδα, γιατί η συμπεριφορά του σχετίζεται με μια ικανοποιητική αυτο-καθοριζόμενη σχέση με αυτό το άτομο ή την ομάδα.[98]

Υπάρχει «διεθνοποίηση» όταν ένα άτομο αποδέχεται επίδραση γιατί η προσκληθείσα συμπεριφορά είναι σύμφωνη με το σύστημα αξιών του. Το περιεχόμενο της συμπεριφοράς είναι πραγματικά η ανταμοιβή σε αυτήν την περίπτωση. Η συμπεριφορά υιοθετείται γιατί έχει χαρακτηριστεί χρήσιμη για την αλλαγή της επίδρασης. Ο μεσολαβητής είναι κρίσιμης σημασίας για την εμφάνιση της διεθνοποίησης. Εξετάζοντας την διάχυση των καινοτομιών, η έρευνα αποκαλύπτει ότι τα ΜΜΕ είναι περισσότερο σημαντικά, κατά την διάρκεια του σταδίου της προσοχής ή της συνειδητοποίησης, ενώ η διαπροσωπική επικοινωνία είναι περισσότερο σημαντική στην φάση της υιοθέτησης.

3:5.3. Τα ΜΜΕ και οι εθνικές μελέτες ανάπτυξης

Πολλοί επιστήμονες της επικοινωνίας και της ανάπτυξης συμφωνούν στον κεντρικό ρόλο της μαζικής επικοινωνίας στην διαδικασία της ανάπτυξης. Για να αναφερθούμε στους σπουδαιότερους οι Schcramm και Lerner έχουν δοκιμάσει να μας πείσουν ότι η εθνική ανάπτυξη μπορεί ουσιαστικά να επιτευχθεί μέσα Από την χρήση των ΜΜΕ. Πραγματικά την δεκαετία του '60, φάνηκε πως οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικο-πολιτιστικές βελτιώσεις πηγαίνουν μαζί με την επέκταση των ΜΜΕ.

Οι επιστήμονες της επικοινωνιολογίας και της ανάπτυξης επιχειρηματολογούν ότι τα ΜΜΕ μπορούν να επιταχύνουν την διαδικασία της ανάπτυξης, γιατί είναι ικανά να επιφέρουν έναν ψυχολογικό και κοινωνικό ανα-προσανατολισμό των ατόμων που χρειάζονται για την ανάπτυξη. Τα ΜΜΕ θεωρείται πως ενεργούν σαν μεσολαβητές της κοινωνικής αλλαγής για να μοντερνοποιήσουν τους ανθρώπους. Με λίγα λόγια, θεωρείται ότι τα ΜΜΕ είναι σε θέση να πείσουν παραδοσιακούς λαούς να γίνουν

[98] Zeri P., **Theory and Policy of the Mass Media Lecture Notes**, Panteion University, Athens, 2000.

μοντέρνοι και αυτό να το κάνουν γρήγορα. Αλλά μέχρι ποιο σημείο αυτού του ισχυρισμού συμφωνούν τα αποτελέσματα των ερευνών; (Βλ. **Πίνακας 11**)

Ο Schramm ισχυρίζεται ότι για την εξυπηρέτηση της εθνικής ανάπτυξης, τα ΜΜΕ είναι οι μεσολαβητές της κοινωνικής αλλαγής. Το συγκεκριμένο είδος της κοινωνικής αλλαγής που προσδοκάται να ολοκληρώσουν είναι η μετακίνηση προς νέα ήθη και μεθόδους και σε μερικές περιπτώσεις, οι διαφορετικές κοινωνικές σχέσεις. Πίσω Από αυτές τις αλλαγές στην συμπεριφορά πρέπει να υπάρχουν ουσιαστικές αλλαγές στις στάσεις και τους προσανατολισμούς, τα πιστεύω, τις ικανότητες και τους κοινωνικούς κανόνες.[99]

Με άλλα λόγια, ο Schramm, προσδοκά Από τα ΜΜΕ να επιφέρουν μεγάλες μετατοπίσεις σε στάσεις και συμπεριφορές, ή ο,τι ο Klapper ονομάζει «μετατροπές». Ακόμη, η περίληψη του Klapper στην έρευνα πάνω στα αποτελέσματα της μαζικής επικοινωνίας που είδαμε πιο πάνω, έδειξαν ότι οι μετατροπές είναι πολύ σπάνιες και γενικεύει ότι η ισχυροποίηση ή η σταθερότητα των στάσεων και των γνωμών είναι τα πιο συνηθισμένα αποτελέσματα της μαζικής επικοινωνίας. Έτσι λοιπόν, ο ισχυρισμός στην βιβλιογραφία της επικοινωνίας και της ανάπτυξης, ότι τα ΜΜΕ μπορούν να δημιουργήσουν μια κοινωνική αλλαγή, αναμορφώνοντας τις στάσεις και τις συμπεριφορές των ανθρώπων, ίσως αντικρούεται ως έναν βαθμό με το τι έχει αποκαλύψει η έρευνα για τα αποτελέσματα των ΜΜΕ.

Άλλος ισχυρισμός στην επικοινωνιακή και αναπτυξιακή βιβλιογραφία είναι ότι τα ΜΜΕ μπορούν να προσφέρουν ένα «κλίμα» αρεστό στην εθνική ανάπτυξη, κάνοντας δυνατή μια ελεύθερη και επαρκή ροή πληροφοριών. Στα λόγια του Schramm ίσως, ο πιο γενικός τρόπος να περιγράψει κανείς τι.... κάνει η αυξανόμενη ροή πληροφοριών σε ένα έθνος, είναι να πει πως παρέχει ένα κλίμα για την εθνική ανάπτυξη. Κάνει την εξειδικευμένη γνώση διαθέσιμη όπου χρειάζεται και παρέχει πεδίο για συζήτηση, αρχηγία και λήψη αποφάσεων.[100]

---

[99] Schramm W., **Mass Media and National Development**, Stanford Univeristy Press, California, 1964.
[100] Ibid

Αν με «την αυξανόμενη ροή της πληροφόρησης» ο Schramm αναφέρεται στην ικανότητα των ΜΜΕ να μεταβιβάσουν αποτελεσματικά την πληροφόρηση, τότε πατάει σε σταθερό έδαφος.

Η λειτουργία της πληροφόρησης των ΜΜΕ είναι ουσιαστικά να μεταδίδουν πληροφορίες και ιδέες. Συνήθως, υπάρχει μικρό ή μη συνειδητό αποτέλεσμα στην αλλαγή στάσεων μέσω της πειθούς. Η έρευνα πάνω στις επιδράσεις της μαζικής επικοινωνίας δείχνει πως τα ΜΜΕ είναι αποδοτικοί μεταφορείς των πληροφοριών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

ΜΜΕ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟ 1961

	ΑΝΑΠΤΥΞΗ			
ΜΜΕ	**Κατά Κεφαλήν Εισόδημα**	**Βασική Εκπαίδευση**	**Αστικοποίηση**	**Εκβιομηχάνιση**
1. Κυκλοφορία εφημερίδων στα 100 άτομα	.83	.79	.75	.51
2. Θέσεις σινεμά στα 100 άτομα	.80	.68	.86	.82
3. Ραδιοφωνικοί δέκτες στα 100 άτομα	.86	.72	.71	.78

ΠΗΓΗ: UNESCO (1981, p. 6) "Mass Media in the Developing Countries", **Report to the UN, Report and Papers on Mass Communication** No. 33, Paris

Αν η πληροφόρηση είναι πάνω σε καινούργια αντικείμενα, ο σχηματισμός στάσεων είναι πιθανότερο να συμβεί. Αλλά, ο σχηματισμός στάσεων που θα συντελεστεί, θα επηρεαστεί σημαντικά Από τις οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικο-πολιτιστικές δυνάμεις που ελέγχουν τα ΜΜΕ στην κοινωνία. Ακόμη, λίγη ή καθόλου προσοχή δεν έχει δοθεί σ΄αυτό το θέμα στην βιβλιογραφία της επικοινωνίας και της ανάπτυξης.[101]

[101] Ibid

Σε πιο πρόσφατες εκδόσεις, ο Schramm έχει αναγνωρίσει ότι το κομμάτι που τα ΜΜΕ μπορούν να παίξουν στην λήψη αποφάσεων είναι μόνο έμμεσο και συμπληρωματικό. Δίνει έμφαση στο γεγονός ότι η διαπροσωπική επικοινωνία μεταξύ αυτού που υποτίθεται πως υιοθετεί την καινοτομία και του διαμορφωτή της κοινής γνώμης είναι πιο αποτελεσματική Από τα μηνύματα των ΜΜΕ στην λήψη αποφάσεων γύρω Από την υιοθέτηση ή μη μιας καινοτομίας. Λέει λοιπόν ότι τα μέσα, θα πρέπει να ταίσουν τα κανάλια της διαπροσωπικής επικοινωνίας με πληροφόρηση που θα συμφωνεί με τους στόχους της εθνικής ανάπτυξης.[102]

Ακόμη, τα ΜΜΕ θα πρέπει να διευρύνουν τον διάλογο τακτικής κάνοντας τους ανθρώπους γνώστες των ζητημάτων και παρουσιάζοντας μια μεγαλύτερη γκάμα απόψεων γύρω Από αυτά τα ζητήματα. Επιπλέον ο Schramm είναι ακριβής όταν λέει ότι τα ΜΜΕ μπορούν να ανεβάσουν το γενικό επίπεδο της φιλοδοξίας των ανθρώπων.
Δυστυχώς, η απόδειξη δείχνει πως σε μερικές περιπτώσεις το έχουν κάνει αυτό από την αναλογία σε αυτό που μπορεί να ικανοποιηθεί εύλογα από τις κυβερνήσεις των λιγότερων ανεπτυγμένων κρατών. 'Οπως το τοποθετεί ο Daniel Lerner, οι άνθρωποι κατευθύνονται στο να θέλουν αυτό που δεν μπορούν να πάρουν, να απαιτούν αυτό που δεν μπορεί να τους δοθεί. Έχουν μάθει να ενεργούν σαν καταναλωτές σε μια αγορά χωρίς παραγωγούς. Έχουν ενθαρυνθεί να προσμένουν οικονομική βελτίωση με αντίτιμο τον πολιτικό τους ενθουσιασμό. Αλλά ο πολιτικός ενθουσιασμός, ακόμη και η «πολιτική επιτυχία» (δηλ. η επίτευξη της ανεξαρτησίας), δεν φέρνει το μάνα εξ΄ουρανού από το πουθενά.

> Οι διεστραμμένοι θέλουν: πάρτε την αναλογία, που είναι στη ρίζα των επικείμενων δυσκολιών ανάπτυξης, είναι το προϊόν μιας πλαστής και λανθασμένης στρατηγικής επικοινωνίας, η οποία έχει οδηγήσει τους ανθρώπους να πιστεύουν πράγματα που δεν ήταν αληθινά και να αναμένουν πράγματα που δεν θα μπορούσαν να συμβούν.[103]

---

[102] Ibid
[103] Lerner D., **Communication and the Innovation Development in Communication and Change in the Developing Countries**, East-West Centre Press, Honolulu, 1976

Εν τούτοις, δεν είναι ρεαλιστικό να περιμένουμε ότι η απλή κατοχή των ΜΜΕ δημιουργεί ένα αρεστό κλίμα για την ανάπτυξη. Υπάρχει επίσης η πιθανότητα ότι τα ΜΜΕ θα μπορούσαν να δημιουργήσουν ένα κλίμα οικονομικής στασιμότητας, κοινωνικο-πολιτιστικής αποσύνθεσης και πολιτικής ανησυχίας. Για να χρησιμοποιηθούν τα ΜΜΕ ευνοϊκά, στην αναζήτηση της εθνικής ανάπτυξης, η απόδειξη δείχνει ότι θα πρέπει να υπάρχει ρητή αναφορά των ειδών περιεχομένου που τα ΜΜΕ θα πρέπει να φέρουν.

Τέλος, έχει υποστηριχθεί, ότι τα ΜΜΕ μπορούν να δημιουργήσουν μια αίσθηση εθνότητας. Στην βιβλιογραφία της επικοινωνίας και της ανάπτυξης, σε αυτόν τον ισχυρισμό δίνεται μεγάλη προτεραιότητα γιατί η οργάνωση κατά φυλές και άλλες φόρμες εθνικής διαίρεσης, είναι ολοφάνερα εμπόδια στα θέματα και τους στόχους της εθνικής ανάπτυξης. Με τα λόγια του Rao, «η συνειδητοποίηση της εθνότητας είναι το πρώτο βήμα πριν ένα άτομο ή μια κοινότητα μπορούν να επιδείξουν κάποιο εθνικό πνεύμα. Στην αγροτική Ινδία, ειδικότερα στο πλαίσιο μιας οικονομικής ανάπτυξης και εθνικού προγραμματισμού, αυτή η συνειδητοποίηση πρέπει πρώτα να ενεργοποιηθεί με όλους τους πόρους της κυβέρνησης, πριν οι λαικές μάζες κάνουν τις απαραίτητες θυσίες και να δείξει, την κατανόηση που είναι ουσιαστική για την ολοκληρωμένη πρόοδο».[104]

Στην υπόθεση πως η εθνότητα είναι παντελώς καινούργια σε ανθρώπους μιας λιγότερο ανεπτυγμένης χώρας, υπάρχει κάποια ελπίδα πως τα ΜΜΕ μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να διαμορφώσουν μια γνώμη πιο γρήγορα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας πάνω στις επιδράσεις της μαζικής επικοινωνίας, όταν το περιεχόμενο ενός πειστικού μηνύματος είναι αληθινά καινούργιο και άσχετο με τις υπάρχουσες στάσεις, οι παράγοντες που συνήθως μεσολαβούν και διαλύουν την πειστική επιρροή του μηνύματος δεν θα θα μπούν στο παιχνίδι. Αλλά, δεν είναι γνωστό αν τα θέματα της ανάπτυξης είναι ουσιαστικά καινούργια στους ανθρώπους των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών.

Εξάλλου, ο ισχυρισμός ότι τα ΜΜΕ μπορούν να δημιουργήσουν μια αίσθηση εθνότητας έχει κατασκευαστεί χωρίς να ληφθούν υπόψιν οι οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικο-

[104] Rao Y.Y.I, **Communication and Development**, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1976.

πολιτιστικές προϋποθέσεις ενός έθνους-κράτους. Πραγματικά, υπάρχουν ελάχιστα παραδείγματα όπου αυτός ο στόχος έχει ολοκληρωθεί. Ο Schramm τονίζει πως πρέπει να θυμηθούμε ότι όλη η δύναμη της μαζικής επικοινωνίας δεν έχει ποτέ χρησιμοποιηθεί, σε καμιά αναπτυσσόμενη χώρα, για να πιέσει στην κατεύθυνση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.[105]

Έτσι μένει να αποδειχτεί ότι τα ΜΜΕ μπορούν αποτελεσματικά να χρησιμοποιηθούν στην εθνική ανάπτυξη. Στην πραγματικότητα, την δεκαετία του '70, η συνεχόμενη συζήτηση για τα ΜΜΕ και την εθνική ανάπτυξη, διαχώρισε το τι μπορούν να κάνουν Από το τι έχουν κάνει για την εθνική ανάπτυξη.[106] Ο διάλογος γύρω Από τον ρόλο των ΜΜΕ στην εθνική ανάπτυξη έχει γίνει περισσότερο μετρημένος. Αλλά αυτό είναι πιο ρεαλιστικό γιατί ο διάλογος είναι τώρα σαφώς καλύτερος με στοιχεία έρευνας Από πραγματική εμπειρία ανάπτυξης. Συνεπώς, είναι πιθανόν, για τους συμμετέχοντες να μιλούν για την επικοινωνία, όχι με ανέκδοτα όπως έγινε συνήθες παράδειγμα το '60, αλλά μάλλον με όρους τεκμηριωμένων στοιχείων στο τι έχει ολοκληρωθεί στα προγράμματα ανάπτυξης. Τα στοιχεία του '70 φαίνεται να παρουσιάζουν ότι η ανάπτυξη των ΜΜΕ σε λιγότερο αναπτυγμένες χώρες (LDC's) δεν έχει οδηγήσει σε σημαντικά οικονομικά και κοινωνικά κέρδη για αυτές τις χώρες. Σε αυτό το σημείο, θα μπορούσε εύλογα να διερωτηθεί κανείς τι ρόλο θα μπορούσε να παίξει η επικοινωνία στην οικονομική, πολιτική και κοινωνικο-πολιτιστική ανάπτυξη ενός έθνους.

3:6 Κοινωνικές θεωρίες μάθησης και επικοινωνία

Η κοινωνική θεωρία μάθησης προσφέρει σημαντικές επεξηγήσεις για τα αποτελέσματα της επικοινωνίας στην προσωπικότητα και την κοινωνική ανάπτυξη των γυναικών. Από κοινού με τις περισσότερες προσεγγίσεις θεωριών μάθησης, η κοινωνική θεωρία είναι βασισμένη στην προϋπόθεση ότι η ανθρώπινη συμπεριφορά είναι στο μεγαλύτερο της μέρος επίκτητη και ότι οι αρχές της μάθησης είναι επαρκείς ώστε να υπολογιστούν στην ανάπτυξη και την συντήρηση αυτής της συμπεριφοράς. Οι θεωρητικοί της κοινωνικής

[105] W. Schramm, op.cit.
[106] Ibid

μάθησης, όπως ο Albert Bandura, μοιράζονται την μηχανιστική προοπτική των συμπεριφοριστών, αλλά αρνούνται ότι όλη η συμπεριφορά είναι αναγώγιμη σε απλές αρχές συνθηκών και ισχυροποίησης. Οι θεωρητικοί της κοινωνικής εκμάθησης, βλέπουν την μάθηση σαν την συνέπεια της παρατήρησης και μίμησης ενός μοντέλου.[107]

Σύμφωνα με τον Bandura και Huston, οι άνθρωποι συνήθως παίρνουν χαρακτηριστικά Από διαφορετικά μοντέλα που διαλέγουν με βάση πόση δύναμη φαίνεται να έχει ένα άτομο ή πόσο επιμελής είναι.[108] Όπως ο συμπεριφορισμός, η κοινωνική θεωρία μάθησης έχει γενικεύσει μια μεγάλη μερίδα ερευνών και έχει πολλές πρακτικές εφαρμογές στην γυναικεία ανάπτυξη. Οι γυναίκες τείνουν να μαθαίνουν τις αρετές και τις κακίες που επιδεικνύονται μέσα σε ομάδες και Από όλες τις άλλες αρχές.

3:6.1. Παρατηρητική Μάθηση. Πρότυπο και Μίμηση

Λίγη αμφιβολία υπάρχει ότι πολλές ικανότητες μαθαίνονται Από την παρατήρηση, τα πρότυπα ή απλά την μίμηση. Τις απαντήσεις διαμόρφωσης δεν μπορούμε αποτελεσματικά να τις μάθουμε Από προφορικές οδηγίες, οι άνθρωποι μαθαίνουν γρήγορα με την παρατήρηση ενός προτύπου (κάποιος που χρησιμεύει ως παράδειγμα). Μελέτες στην μάθηση δια της παρατήρησης δείχνουν ότι η έκθεση στις ενέργειες και τις αξίες άλλων, μπορεί να αλλάξει ποικίλες συμπεριφορές, όπως την προθυμία να βοηθήσουν άλλους, την ικανότητα επίδειξης αυτοελέγχου, την αύξηση συμμετοχής και την μείωση του φόβου.[109]

Ο Coon εξηγεί ότι για να επιτευχθεί η μάθηση μέσω παρατηρήσεων πρέπει να γίνουν μερικά πράγματα

---

[107] Οι Raven, Bertram και Jeffrey Rubin επέμειναν οτι οι άνθρωποι μαθαίνουν περισσότερο, αν όχι όλη η συμπεριφορά τους με την παρατήρηση και την μίμηση. Βλέπουν ακόμη τον προσδιορισμό σαν συνέπεια της παρατήρησης και μίμησης ενός μοντέλου. **Βλ. Επίσης**: Raven, Bertram and J. Rubin, (1976) **Social Psychology, People in Groups**, John Wiley and Sons, N.Y.

[108] **Bandura** A & W. Mischel, (1965, p. 698-705), "Modification of Self Imposed Delay or Reward through Exposure to Live and Symbolic Models", **Journal of Personality and Social Psychology.**

[109] Ibid

- Πρώτα ο μαθητής πρέπει να προσέξει το μοντέλο και να θυμηθεί τι έχει γίνει...
- Μετά ο μαθητής, πρέπει να είναι σε θέση να αναπαράγει την διαμορφωμένη συμπεριφορά...αν το μοντέλο είναι επιτυχημένο ή αποδεχτό, το πιο πιθανό είναι να το μιμηθεί ο μαθητής. Αυτή επίσης είναι η περίπτωση μοντέλων που είναι ελκυστικά, τα θαυμάζουν και κατέχουν υψηλή θέση.
- Τελικά, όταν η απάντηση έχει δοκιμαστεί φυσιολογικά μια φορά, η ενίσχυση ορίζει αν αυτή θα επαναληφθεί.[110]

Ο Coon εξηγεί πως η εκμάθηση μέσω της παρατήρησης, προδιαθέτει το άτομο να αντιγράψει μια απάντηση. Επιπρόσθετη έρευνα δείχνει πως η θέση της απάντησης είναι επίσης σχετική.

Ο Wells Burnett και ο Moriarty παρουσιάζουν μια λίστα Από ψυχολογικούς παράγοντες που έχουν παρουσιαστεί για να ασκήσουν μια ειδική, δυνατή επίδραση στην απάντηση κάποιου στην επικοινωνία ανάπτυξης. Είναι οι αντιλήψεις μάθησης, κίνητρο, στάσεις και προσωπικότητα.[111]

3:6.2. Αντίληψη

Αυτή είναι η διαδικασία με την οποία λαμβάνουμε πληροφορίες μέσα Από τις πέντε αισθήσεις μας, αναγνωρίζουμε και δίνουμε νόημα σε αυτήν την πληροφορία. Στον ορισμό του νοήματος στην πληροφόρηση ο Devito εξηγεί ότι «οι άνθρωποι είναι πάρα πολύ ειδικοί στο να αγνοούν, να παρερμηνεύουν και να μην θυμούνται καλά την επικοινωνία που για τον ένα ή τον άλλο λόγο, δεν την επικαλούνται», χρησιμοποιώντας ψυχολογικές στρατηγικές επιλεγμένης προσοχής, αντίληψης και συνοχής. Οι άνθρωποι εκθέτουν τους ευατούς τους πρωταρχικά στην επικοινωνία που τους αρέσει, την ερμηνεύουν έτσι ώστε συμπίπτει με τις δικές τους προκαταλήψεις και ακόμη τείνουν να

[110] DennisC., **Introduction to Psychology**, 4th ed.. West Publishing Company, Minesota, 1986, p.231,390,394,472.
[111] William W. et al., **Advertising Principles and Practice**. Printice Hall Inc., N.J. 1989, p.124-127.

θυμούνται μόνο όσα θέλουν. Γνώστες αυτού του πράγματος, οι επικοινωνιολόγοι, προσπαθούν να παρουσιάσουν μηνύματα με τρόπο που θα ενδιαφέρουν τους θεατές, σιγουρεύοντας πως το περιεχόμενο είναι ανάλογο του κοινού.[112]

3:6.3 Εκμάθηση

Δεν μπορούμε να μάθουμε κάτι εκτός και αν έχουμε με ακρίβεια αντιληφθεί την πληροφορία και της έχουμε δώσει κάποιο νόημα. Οι εκπαιδευτικοί ψυχολόγοι επιβεβαιώνουν ότι η διαδικασία της μάθησης είναι αποσπασματική. Αρχίζει με κάτι που διεγείρει ή ενθαρρύνει την δράση όπως π.χ. η πείνα. Οι διαφημιστές το αποκαλούν αυτό ανάγκη. Έπειτα ένα σύνθημα καλύπτει εκείνη την ιδιαίτερη ανάγκη, και κάποιος μπορεί να αντιδράσει σε αυτό το σύνθημα θετικά, γιατί είχε ευχάριστες εμπειρίες με αυτό στο παρελθόν. Τέλος, η ενίσχυση της μάθησης συμβαίνει όταν η αντίδραση ακολουθείται Από την ικανοποίηση. Η θετική ενίσχυση δυναμώνει την σχέση μεταξύ της ένδειξης και της αντίδρασης και έτσι αυξάνει την πιθανότητα αυτή η αντίδραση να επαναληφθεί. Όταν έχουμε επαναλάβει αυτή την διαδικασία αρκετές φορές, φτάνουμε σε ένα σημείο που λέγεται συνήθεια, όπου δεν σκεφτόμαστε πια την απόφαση.

3:6.4 Στάση

Μια στάση είναι μια μαθημένη προδιάθεση, ένα συναίσθημα που έχει κάποιος προς ένα αντικείμενο, ένα άτομο ή μια ιδέα που οδηγεί σε μια συγκεκριμένη συμπεριφορά. Επειδή τις μαθαίνουμε τις στάσεις, μπορούμε να τις αλλάξουμε, να τις ξεμάθουμε ή να τις αντικαταστήσουμε με καινούργιες.

3:6.5 Είδη Απόψεων / Αλλαγή Στάσης

Υπάρχουν συγκεκριμένες ένοιες στην στάση – πειθώ στην βιβλιογραφία που φαίνεται να είναι χρήσιμες στην συζήτηση της κοινωνικής κινητοποίησης, ειδικότερα όταν προσπαθούν να προβλέψουν τις εκβάσεις συγκεκριμένων στρατηγικών επικοινωνίας.

---

[112] Devito J.A., **Communication Concepts and Processes**. Printice Hall, Inc., N.J, 1976, p. 11, 175

Μερικοί βλέπουν τις στάσεις Από την προοπτική της ισχυροποίησης και της θεωρίας της εκμάθησης. Άλλοι χρησιμοποιούν διαφορετικές μορφές του κανόνα της ομοιόστασις ή της ισσοροπίας, ή της αρμονίας ή της συνέπειας. Μια Από τις βασικότερες ιδέες του Kelman αρχίζει με την υπόθεση ότι οι γνώμες υιοθετούνται κάτω Από διαφορετικές συνθήκες κοινωνικής επίδρασης και βασίζονται σε διαφορετικά κίνητρα που διαφέρουν ως προς τα ποιοτικά τους χαρακτηριστικά και τις επόμενες τους ιστορίες. Ο Kelman εξετάζει τις στάσεις ως προς τις μορφές και ως προς το γιατί αποκτούνται και πόσο διαρκούν.

Σύμφωνα με τον Kelman, υπάρχουν τρεις διαδικασίες κοινωνικών επιδράσεων, αλλιώς, τρεις τρόποι με τους οποίους ένα άτομο μπορεί να επηρεάσει την συμπεριφορά ή την στάση του άλλου. Τις ονομάζει συμμόρφωση, αναγνώριση, διεθνοποίηση. Ο **Πίνακας 12** συνοψίζει αυτές τις τρεις διαδικασίες της αλλαγής της γνώμης.[113]

[113] **Προτείνει οτι** αυτές οι τρεις διαδικασίες της αλλαγής γνώμης, δεν είναι αμοιβαία οι μοναδικές. Το **αποτέλεσμα των** εμπειρικών του δοκιμών στην υπόθεση που βασίζεται στο σχεδιάγραμμά του, υποστήριξε πολύ την υπόθεση του...για να κατορθώσει ικανοποιητικά αποτελέσματα, θα ήταν δυνατόν να υιοθετηθούν τρεις προσεγγίσεις ξεχωριστά ή σε συνδιασμό με την αναζήτηση κοινωνικών προγραμμάτων αλλαγής. Βλ. Επίσης: H.C. Kelman 1961, p. 57-68, "Διαδικασίες Αλλαγής Γνώμης", **Τριμηνιαία Κοινή Γνώμη**, Vol. 25

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΤΟΥ KELMAN ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΓΝΩΜΗΣ

	ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ	ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ			
1. Βάση για την σπουδαιότητα της επαγωγής	Ενδιαφέρον με κοινωνικό αποτέλεσμα συμπεριφοράς	Ενδιαφέρον με την κοινωνική άκγυρα της συμπεριφοράς	Ενδιαφέρον με την αξία της συμφωνίας στην συμπεριφορά
2. Πηγή δύναμης του επιδρώντος μεσολαβητή	Μέσα ελέγχου	Ελκυστικότητα	Αξιοπιστία
3. Τρόπος επίτευξης της επικρατέστερης προκληθείσας απάντησης	Όρια στην επιλογή της συμπεριφοράς	Σκιαγράφηση της απαίτησης ρόλου	Αναδιοργάνωση των μέσων στο τέλος του πλαισίου εργασίας
ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ			
1. Συνθήκες απόδοσης της προκληθείσας απάντησης	Επιτήρηση με την επιρροή του μεσολαβητή	Προέκταση της σχέσης προς τον μεσολαβητή	Σχετικότητα της αξίας στο ζήτημα
2. Συνθήκες για την αλλαγή και την εξάλειψη της προκληθείσας απάντησης	Αλλαγή στην αντίληψη και στους συνθήκες για τις κοινωνικές ανταμοιβές	Αλλαγή αντίληψης των συνθηκών για να ικανοποιηθεί η σχέση	Αλλαγή αντίληψης των όρων για τη μεγιστοποίηση της αξίας
3. Τύπος συστήματος συμπεριφοράς στον οποίο περιέλαβε την ενσωματωμένη απάντηση.	Εξωτερικές απαιτήσεις μιας συγκεκριμένης ρύθμισης	Προσδοκίες που καθορίζουν έναν συγκεκριμένο ρόλο	Ατομικό σύστημα αξιών

3:7. Πολιτική Ανάπτυξη

Εξετάζοντας τις ένοιες της πολιτικής ανάπτυξης, ο David Wood ξεχώρισε δυο τύπους μοντέλου: το συνεχές και το σταθερό. Περιγράφει το «συνεχές μοντέλο» σαν αυτό που εξετάζει την διαδικασία ανάπτυξης μέσα Από κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές μεταβλητές και προσπαθεί να βρεί λειτουργικές σχέσεις μεταξύ τους. Το άλλο, το «σταθερό μοντέλο» εξετάζει την πολιτική ανάπτυξη σε τρεις κύριες θέσεις, την παραδοσιακή, την μεταβατική και την μοντέρνα.[114]

[114] David M. Wood., "Comparative Government and Politics" in Stephen L. Wesley, **Political Science, The Discipline and Its Dimensions,** in Koutsoukis, op.cit., p. 16.

Ο Robert Packenham στοχεύει σε μια πιο αναλυτική τυπολογία προσέγγισης της πολιτικής ανάπτυξης, ξεχωρίζοντας πέντε βασικές[115]

- Νομική προσέγγιση, που θεωρεί την πολιτική ανάπτυξη σαν μια λειτουργία του νόμου.
- Οικονομική προσέγγιση, που η οικονομική ανάπτυξη είναι πρωταρχικά μια λειτουργία του επιπέδου της οικονομικής ανάπτυξης.
- Η προσέγγιση του κοινωνικού συστήματος όπου η πολιτική ανάπτυξη είναι πρωταρχικά μια προσέγγιση του κοινωνικού συστήματος που διευκολύνει την συμμετοχή στις κυβερνητικές και πολιτικές διαδικασίες σε όλα τα επίπεδα.
- Η διοικητική προσέγγιση που θεωρεί την πολιτική ανάπτυξη σαν μια λειτουργία διοικητικής ικανότητας για να διατηρηθεί ο νόμος και η τάξη, ικανά και αποτελεσματικά
- Η πολτική, πολιτιστική προσέγγιση στην οποία η πολιτική ανάπτυξη είναι πρωταρχικά μια λειτουργία της πολιτικής κουλτούρας.[116]

Ο Gabriel Almond, ένας Από τους πρώτους θεωρητικούς της πολιτικής ανάπτυξης βλέπει το πολιτικό σύστημα σαν ένα «σύστημα αλληλεπιδράσεων που βρίσκεται σε όλες τις ανεξάρτητες κοινωνίες που εμφανίζουν τις λειτουργίες της ολοκλήρωσης και προσαρμογής μέσα Από την εφαρμογή ή την απειλή, περισσότερο ή λιγότερο του νόμιμου φυσικού εξαναγκασμού.[117]

Σύμφωνα με τον ίδιο, το πολιτικό σύστημα είναι η μόνιμη τάξη που διατηρεί ή μεταλάσσει το σύστημα της κοινωνίας. Παραπέρα λέει ότι τα κοινά χαρακτηριστικά όλων των πολιτικών συστημάτων είναι η πολιτική δομή και η πολυ-λειτουργία αυτής της δομής και ότι οι δομές δεν είναι καθαρά παραδοσιακές ή καθαρά μοντέρνες αλλά όλα

---

[115] Robert A. Packenham, "Approacches to the Study of Political Development"in **World Politics** xvii, October 1964, p. 108-117, in Haas-Kariel, p. 172 in Koutsoukis, op.cit., p. 16

[116] Samual P. Hunbington, "the Change to Change Modernization Development and Politics" in **Comparative Politics** 111, April 1971, p. 306-312.

[117] See Gabriel A. Almond., Introduction: A Functional Approach to Comparative Politics" in Gabriel A. Almond and James S. Coleman, **The Politics of the Developing Areas**, Pinceton N.J., 1960, p. 7.

αυτά τα συστήματα έχουν μεικτές δομές και με αυτό τον τρόπο διαφέρουν σύμφωνα με τον βαθμό της μείξης. Ξεχωρίζει δυο μεγάλες κατηγορίες λειτουργιών στις «εισροές» και τις «εκροές». Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει:

1. Πολιτική κοινωνικοποίηση και στρατολόγηση
2. Άρθρωση συμφερόντων
3. Ομαδοποίηση συμφερόντων
4. Πολιτική Επικοινωνία

Στις εκροές ανήκουν:

1. Η θέσπιση των κανόνων
2. Η εφαρμογή των κανόνων
3. Η κύρωση των κανόνων

Η πρώτη κατηγορία των εισροών είναι για τον Almond πιο σημαντική γιατί παράγει τυπολογία και διακριτικά στάδια πολιτικής ανάπτυξης.[118] Ο Almond σε μια άλλη δουλειά με τον Powel, επιχειρηματολογεί ότι όταν η υπάχουσα δομή και κουλτούρα του πολιτικού συστήματος είναι αδύναμη για να αντιμετωπίσει ένα πρόβλημα ή μια πρόκληση, προβαίνει σε περαιτέρω δομικές διαφοροποιήσεις. Και οι δυο ξεχωρίζουν δυο τύπους «πρόκλησης του προβλήματος» που μπορεί να οδηγήσουν ένα πολιτικό σύστημα στην ανάπτυξη. Τυπικά το πρόβλημα της δημιουργίας κράτους (ολοκλήρωση διείσδυσης), δημιουργίας έθνους (πίστη και υποχρέωση), συμμετοχής (πίεση ομάδας) και διανομής (ευημερία).

Επίσης, ξεχωρίζουν τρία κριτίρια πολιτικής ανάπτυξης που περιλαμβάνουν διαφοροποίηση ρόλων, αυτονομία υπο-συστήματος και κοσμικοποίηση της κουλτούρας. Μετρώντας τον βαθμό που τα δυο πρώτα κριτήρια υπάρχουν σε ένα πολιτικό σύστημα,

[118] Gabriel A. Almond and G. Bingham Powell Jr., **Comparative Politics; A Development Approach**, Boston, Little Brown and co., 1966, p. 34

βρίσκουμε τον βαθμό της πολιτικής ανάπτυξης και σύμφωνα με αυτόν ταξινομείται το πολιτικό σύστημα όπως παρακάτω:

1. Πρωτόγονα συστήματα
2. Παραδοσιακά συστήματα
3. Μοντέρνα συστήματα[119]

Ο Alfred Diamant βλέπει τα πιο χαρακτηριστικά γνωρίσματα του πολιτικού συστήματος σε μια μοντερνοποιημένη κοινότητα, σαν «την λύση του προβλήματος» και την «στήριξη αλλαγής». Σημειώνει ότι ένα πολιτικό σύστημα αναπτύσσεται όταν αποκτά την δυνατότητα να στηρίζει και να συνεχίζει με επιτυχία νέες μορφές οργανώσεων. Για να γίνει αυτό, μια πολιτική πρέπει να κεντροποιηθεί και να διαφοροποιηθεί, και να είναι σε θέση να διαχειρίζεται τους πόρους και να έχει την δύναμη πάνω σε περισσότερες σφαίρες και περιοχές της κοινωνίες.[120]

3:8. Κοινωνική και πολιτική ανάπτυξη

Μερικοί θεωρητικοί της πολιτικής ανάπτυξης συμφωνούν ότι η πολιτική, η οικονομική και η κοινωνική ανάπτυξη μαζί συνθέτουν την εθνική ανάπτυξη. Ορίζουν την πολιτική ανάπτυξη σαν την αυξανόμενη κυβερνητική ικανότητα που χρησιμοποιεί τις ανθρώπινες και υλικές πηγές του έθνους για εθνικούς στόχους.[121]

Η κεντρική ιδέα της «κοινωνικής προσέγγισης» όπου η πολιτική ανάπτυξη είναι μια λειτουργία κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων βρίσκεται με διάφορους τρόπους στον Αριστοτέλη [122], τον James Harrington,[123] τον Karl Marx, τον Charles Beard,[124] τον

---

[119] Ibid

[120] Alfred Diamant, "Political Development", in John D. Montgomery and William J.Siffin **Approaches to Development: Politics Administration and Change**, McCraw Hill Book co., N.Y., 1966, p. 25-36

[121] Organski A.F.K., **The Stages of Political Development** (New York: Alfred A. Knorf 1965), p. 5-6.

[122] **Βλ.** Αριστοτέλη, **Πολιτικά**, μεταφραζόμενα απο τον Benjamin Jonett στην έκδοση του Richard McKeon **Οι Βασικές Μελέτες του Αριστοτέλη**, N.Y, Random House 1941.

[123] James Harrington, πολιτικός θεωρητικός και εμπειρικός στη συγκριτική πολιτική του 17ου αι., είναι ο πρόδρομος της θεωρίας συμφερόντων ως προσέγγισης στην πολιτική. Στην θεωρία του «της πολιτικής ισσοροπίας», επιχειρηματολόγησε οτι η διαμόρφωση και οι αλλαγές των πολιτικών θεσμών μιας κοινωνίας ακολουθούν την μορφή και τις αλλαγές των οικονομικών θεμελίων, δηλαδή τις σχέσεις ιδιοκτησίας στην κοινωνία, **βλ.** James Harrington "The Prerogative of Popular Government"in John Toland, **The Oceana**

Arthur Bentley. Η κοινωνική προσέγγιση στην πολιτική ανάπτυξη σαν πολιτική αλλαγή δίνει προτεραιότητα σε εξωγενή ερεθίσματα ή αιτίες, ειδικά σε όσες προέρχονται Από τα κοινωνικά και οικονομικά υπο-συστήματα...[125]. Η άλλη άποψη είναι αυτή σύμφωνα με την οποία συνεισφέρουν οι οικονομικοί και κοινωνικοί παράγοντες στην πολιτική ανάπτυξη ή την πολιτική αλλαγή, αλλά δεν είναι οι μοναδικές πηγές. Μπορεί να ονομαστεί «συσχετιστική» και η άποψη αυτή προέρχεται Από την ιδέα της ισορροπίας στην θεωρία των συστημάτων. Για αυτούς που έχουν ακολουθήσει αυτήν την προσέγγιση, μόνο η συμφωνία της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης φέρνει αρμονία στην κοινωνία. Η ανάπτυξη σε ένα σύστημα, ακολουθεί την ανάπτυξη σε άλλο, μέχρι να επιτευχθεί η ισορροπία.[126]

Αυτή η μελέτη εστιάζεται στον ρόλο της επικοινωνίας και ανάπτυξης της Νιγηρίας και τις συνέπειες στην ανάδειξη των γυναικών της χώρας, ειδικά στις αγρότισσες που είναι σε λιγότερο πλεονεκτική θέση.

3:9. Αναπτυξιακά και κοινωνικά προγράμματα

Στις περισσότερες κοινωνίες υπάρχει μια εκλεπτυσμένη ισσοροπία ανάμεσα στις ανάγκες και τις επιθυμίες των ατόμων και ομάδων, και στις ανάγκες και τις επιθυμίες της κυβέρνησης. Οι περισσότερες κυβερνήσεις επιφυλάσσουν για τους εαυτούς τους την ευθύνη της σχεδίασης της αιτίας, της προόδου του έθνους και των αποφάσεων για το μέλλον του.

---

and Other Works of James Harrington, with an account of his life. Yale University Press (1960) and William Bluhm, **Theories of the Political System** (Englewood Cliffs, NJ, 1966) p. 330,350, 541.

[124] Charles A. Beard: **The Economics Basis of the Politics and Related Writings**, NY: Random House, 1957, p.69

[125] Arthur F. Bentley, **The Process of Government. A Study of Social Pressures** (Bloomington Ind., the principia press Inc., 1949) and David Truman, **The Governmental Process** (NY Alfred Knopf Inc., 1951)

[126] See Philips Cutright "National Political Development: It's Measurement and Social Correlates" in Nelson W. Polsby-Robert A. Deutler-Paul Smith, **Politics and Social Life; An Introduction to Political Behavior** (Boston: Houghton Nifflin co., 1963), p. 582 and Dick Simpson, "The Congruence of the Political, Social and Economic Aspects of Development" in **International Development Review** VI (June 1964), p. 25, Koutsoukis Kl.S., op.cit., p. 23-25

Ανάλογα με την φύση της σχέσεως μεταξύ της κυβερνητικής ομάδας και των κυβερνώντων καμιά τάση δεν μπορεί να γενικευτεί. Σε αυτές τις καταστάσεις, όπου η κυβέρνηση αντιπροσωπεύει τον λαό και εξουσιοδοτείται Από αυτόν να της παρέχει πρωτοβουλία και αρχηγία, οι θεωρίες και τα προγράμματα της κυβέρνησης νομιμοποιούνται Από κοινού, μέσα Από την συγκατάθεση του λαού. Η εγγύτητα της ταυτότητας μεταξύ αυτών που κυβερνούν, και άλλων μελών της κυβέρνησης, υπαγορεύει την «λεπτότητα» της ισορροπίας των αναγκών και των επιθυμιών που αναφέραμε προηγουμένως.

Θα έπρεπε η κυβέρνηση να δώσει στους ανθρώπους ότι θέλουν ή ότι χρειάζονται; Ποιος ορίζει, έτσι και αλλιώς, τα θέλω και τις ανάγκες; Διαφορετικές κοινωνίες απαντούν σε αυτές τις ερωτήσεις με διαφορετικούς τρόπους. Αλλά, η βάση αυτών των διατυπώσεων και απαντήσεων σε τέτοιες ερωτήσεις, είναι η εξέταση του πως οι κυβερνήσεις κατορθώνουν την υποστήριξη και την νομιμότητα των ενεργειών και προγραμμάτων τους. Όταν ο Πρόεδρος Nyerere, είπε λίγα χρόνια πριν, ότι «όταν οι άλλοι προσπαθούν να φτάσουν το φεγγάρι, εμείς προσπαθούμε να φτάσουμε τα χωριά»,[127] εξέφραζε τις προτεραιότητες της κυβέρνησης του, βασισμένες στην αντίληψη της βάσης της νομιμότητάς τους. Είναι ξεκάθαρο ότι η ιδεολογική κατεύθυνση μιας κοινωνίας παρέχει την προοπτική Από όπου προέρχονται οι στρατηγικές για την κοινωνική κινητοποίηση.

3:10 Κοινωνική ανάπτυξη και οι πρόσφατες εμπειρίες των Νιγηριανών γυναικών

Τα τελευταία τριάντα χρόνια, οι κυβερνήσεις της Νιγηρίας έχουν προσπαθήσει να ενσωματώσουν στην χώρα έναν αριθμό κοινωνικών προγραμμάτων με αμυδρά αποτελέσματα. Αυτά τα προγράμματα περιλαμβάνουν.

- Διεύθυνση Διατροφής, Δρόμων και Αγροτικής Υποδομής
- Διεύθυνση Κοινωνικής Κινητοποίησης
- Καλύτερη Ζωή για τις Αγρότισσες
- Πρόγραμμα Οικογενειακής Υποστήριξης

[127] Obopor A., "Mass Communication and Modern Development in Nigeria, Communication Strategies for Population Policies in Africa", in N. Onuora (ed) **Communication and National Development in West Africa**, Third Press, N.Y., 1978.

- Εθνικό Συμβούλιο για τις Γυναίκες

3:10.1 Διεύθυνση Διατροφής, Δρόμων και Αγροτικής Υποδομής (Πρόγραμμα DEFRI)

Θεσμοθετήθηκε το 1986 και είχε την ευθύνη της ταυτοποίησης, ανάμειξης και υποστήριξης βιώσιμων τοπικών κοινοτικών οργανώσεων στην αποτελεσματική κινητοποίηση του αγροτικού πληθυσμού για να στηριχτούν αναπτυξιακές αγροτικές δραστηριότητες, έχοντας υπ΄όψιν, την ανάγκη για την προώθηση μεγαλύτερης κοινοτικής συμμετοχής και οικονομικής αυτο-στήριξης της αγροτικής κοινότητας.

3:10.2 Διεύθυνση κοινωνικής κινητοποίησης

Το πρόγραμμα MAMSER προωθήθηκε το 1987, με έναν αριθμό λειτουργιών όπου μερικοί, σχετικοί με το αντικείμενο είχαν θεσμοθετήσει ένα κατάλληλο πλαίσιο για την θετική κινητοποίηση και εκπαίδευση όλων των Νιγηριανών, για οικονομική αποκατάσταση και ανάπτυξη και μια καινούργια κοινωνική και πολιτική τάξη, και για να ξυπνήσει την συνείδηση των Νιγηριανών για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους σαν πολίτες της χώρας. Το MAMSER θεσμοθετήθηκε για να αφυπνίσει συνειδήσεις, να κινητοποιήσει κοινωνικά τις μάζες σε επίπεδο βάσης. Μια σχετική ερώτηση είναι πόσο πολύ οι αγροτικές περιοχές αντιλαμβάνονται τον αντίκτυπο, όταν η προσοχή επικεντρώνεται στις αστικές περιοχές που έχουν πρόσβαση στο ραδιόφωνο, την τηλεόραση, και που είναι εύκολα προσεγγίσιμες.

3:10.3 Καλύτερη Ζωή για τις Αγρότισσες

Το 1986, το πρόγραμμα Καλύτερη Ζωή για τις Αγρότισσες, που ήταν κλάδος του αγροτικού, αναπτυξιακού προγράμματος, προοριζόταν για να καλυτερεύσει την υπάρχουσα ζωή των αγροτισσών. Ο σκοπός του ήταν να επικεντρωθεί στις γυναικείες δραστηριότητες σε επίπεδο βάσης. Πρώτον, να σιγουρέψει ότι οι γυναίκες θα είχαν ολοκληρωτικά ωφέλη Από τις αγροτικές περιοχές που κατευθύνονταν Από τα

αναπτυξιακά προγράμματα, που θα άρθρωναν και θα άθροιζαν τα συλλογικά αιτήματα και θα απαιτούσαν στις ανάλογες υπηρεσίες την ικανοποίηση αυτών των αιτημάτων. Δεύτερον να οργανώσει τις γυναίκες σε αμοιβαίες ενώσεις συμφερόντων που θα αφιέρωναν τους εαυτούς τους στην ευημερία των μελών τους, και τρίτον να κανονίσει την πλήρη συμμετοχή των γυναικών στα πολιτικά προγράμματα μετάβασης και συμμετοχής στην πολιτική ζωή.

Η μαζική συμμετοχή των αγροτισσών στην παραγωγή και την εθνική οικονομική ανάπτυξη πάντα ήταν μια πραγματικότητα για την Αφρική. Αφού το περισσότερο φαγητό που καταναλώνεται τοπικά, παράγεται Από τις γυναίκες και όπως αναφέρθηκε προηγουμένως το 60-70% της ηπείρου αυτής του εργατικού δυναμικού στον ανεπίσημο τομέα, είναι γυναίκες. Εκτός Από αυτό όμως, η θεωρία να κινητοποιηθούν οι γυναίκες για μια καλύτερη και μεγαλύτερη συμμετοχή στην διαδικασία της ανάπτυξης είναι γενικά μια καινούργια θωριά.

Το Πρόγραμμα Καλύτερη Ζωή για τις Αγρότισσες ήταν το πρώτο του είδους του στην ιστορία της Νιγηρίας και της Αφρικής. Θεμελιώθηκε τον Σεπτέμβριο του 1987 Από την πρώτη κυρία της Νιγηρίας, την κυρία Maryam I. Babangida, για να ανακουφίσει την δύσκολη θέση των γυναικών που μένουν στις αγροτικές περιοχές της Νιγηρίας.

Αυτή, μετά Από μια σειρά περιηγήσεων για την εύρεση στοιχείων και πολυάριθμων συζητήσεων με κυβερνητικούς παράγοντες Από τον Ομοσπονδιακό και Πολιτειακό χώρο για την αγροτική ανάπτυξη, αποφάσισε να φτιάξει ένα εργαστήριο «Γυναικών στην Αγροτική Ανάπτυξη» στην Αμπούτζα, την ομοσπονδιακή πρωτεύουσα και το θέμα του εργαστηρίου ήταν «Μια καλύτερη Ζωή για τις Αγρότισσες».

Ο σκοπός του εργαστηρίου ήταν να βρίσκει αποτελεσματικές στρατηγικές για την κινητοποίηση των αγροτισσών και να ανταλλάσσει ιδέες για το πως θα μεγιστοποιηθεί η συνεισφορά τους στην εθνική ανάπτυξη. Στις περίπου 2,000 συμμετέχουσες συμπεριλαμβάνονταν αντιπρόσωπες αγροτισσών Από τις τότε 304 περιοχές αγροτικών

κυβερνήσεων, γυναίκες γεωργοί, ψαράδες, έμποροι, εργάτριες, βιοτέχνες, πανεπιστημιακές καθηγήτριες, γυναίκες Από κάθε τομέα επαγγελμάτων, φορείς πολιτικής, σχεδιάστριες και εκτελέστριες αγροτικών αναπτυξιακών προγραμμάτων, καθώς επίσης σύζυγοι κυβερνητών Από όλες τις πολιτείες.

Για να δράσουν στην σταυρωτή γονιμοποίηση των ιδεών και των συμπερασμάτων τους και για να δημιουργήσουν μια στρατηγική δραστηριότητας, οι γυναίκες των κυβερνητών περιηγήθηκαν στις αγροτικές κοινότητες των πολιτειών τους για να μάθουν τις ανάγκες και τα προβλήματα των αγροτισσών. Για να κατανοήσουν τι θα αποτελούσε «καλύτερη ζωή» γι αυτές, κάποιοι συγκεκριμένοι περιορισμοί επιστρατεύτηκαν και απαιτήθηκε ένα είδος αρωγής για να καλωσορίσουν τις προσπάθειες των αγροτισσών και να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο...

Το πρόγραμμα για την καλύτερη ζωή σχεδίασε μια στρατηγική εκστρατείας που διαιρέθηκε σε τρεις φάσεις. Η πρώτη φάση ήταν:

- Να διδάξουν τις γυναίκες το πρόγραμμα και να τις δώσουν την αίσθηση ότι ανήκουν κάπου εστιάζοντας την προσοχή τους στην αυτο-ανάπτυξη και σε μια μεγαλύτερη λαϊκή συνειδητοποίηση που αφορούσαν τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι αγρότισσες.
- Η δεύτερη φάση ήταν η κινητοποίηση και οργάνωση
- Η τρίτη φάση είχε να κάνει με την εφαρμογή, τον έλεγχο και την αξιολόγηση των προγραμμάτων και των δραστηριοτήτων. Αυτές οι τρεις φάσεις αν και ξεχωριστές είναι παράλληλες.

Οι ευρείς στόχοι του προγράμματος συμπεριλαμβάνουν τα παρακάτω:

- Να υποκινήσουν και να παρακινήσουν τις αγρότισσες να φτάσουν σε ένα καλύτερο βιοτικό επίπεδο και να ευαισθητοποιήσουν και τους υπόλοιπους Νιγηριανούς στα δικά τους προβλήματα.

- Να διδάξουν τις αγρότισσες την απλή υγιεινή, τον οικογενειακό προγραμματισμό, την σημασία της παιδικής φροντίδας και να αυξήσουν το ποσοστό βασικής εκπαίδευσης
- Να κινητοποιηθούν οι γυναίκες συλλογικά για να βελτιώσουν την γενική τους κατάσταση, να αναζητήσουν και να πετύχουν αρχηγικούς ρόλους σε όλους τους τομείς της κοινωνίας
- Να αφυπνίσουν την συνείδηση τους για τα διακαιώματα τους, την δυνατότητα ευκαιριών και ευκολιών, τις κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές ευθύνες
- Να ενθαρύνουν την αναδημιουργία και να εμπλουτίσουν την οικογενειακή ζωή
- Να εντυπώσουν στο μυαλό τους το πνεύμα της αυτο-ανάπτυξης ειδικότερα στους τομείς της εκπαίδευσης, των επιχειρήσεων, της τέχνης και των χειροτεχνιών και της γεωργίας

Οι επιτυχίες του προγράμματος είναι πολλές αλλά και πολλοί οι περιορισμοί και τα προβλήματα.[128]

3:10.4 Το Πρόγραμμα Οικογενειακής Υποστήριξης

Το Πρόγραμμα Οικογενειακής Υποστήριξης προωθήθηκε υπό την αιγίδα της Maryan Abacha, σύζυγος του προέδρου Abacha που το στήριξε και έδωσε έμφαση σε θέματα όπως οικογενειακές αξίες, εκπαίδευση και γυναικεία ενδυνάμωση, υγεία και κοινωνική ευημερία, ανεβάζοντας το επίπεδο των Νιγηριανών γυναικών, του κοριτσιού και της οικογένειας γενικότερα.

Αυτό το πρόγραμμα όπως και το προηγούμενο ακολούθησε το ίδιο παράδειγμα και λειτούργησε μέσα Από τα συμβούλια που οργανώθηκαν σε χωριά, περιφέρειες, περιοχές τοπικής αυτοδιοίκησης, σε ομοσπονδιακό και πολιτειακό επίπεδο. Στο ομοσπονδιακό

[128] **Four Years of the Better Life Program For the Rural Women**, The National Organizing Committee, Lagos, Nigeria, 1991.

επίπεδο, αρχηγός και πρόεδρος ήταν η σύζυγος του επικεφαλής της πολιτείας. Τα συμβούλια αποτελούνταν επίσης Από τις γυναίκες των στρατιωτικών αρχηγών και διαπρεπείς γυναικείες προσωπικότητες Από όλα τα επαγγέλματα των αστικών και των αγροτικών περιοχών. Τα συμβούλια ήταν υπεύθυνα για την διαμόρφωση και την εφαρμογή του προοδευτικού προγράμματος άμεσα ή έμμεσα με την συνεργασία και άλλων κυβερνητικών οργάνων.

Αυτή η επιτροπή εγκαινιάζεται σε κρατικό και τοπικά κυβερνητικό επίπεδο με προέδρους τις γυναίκες των πολιτειακών κυβερνητών και των προέδρων των τοπικών κυβερνήσεων αντίστοιχα. Τα συμβούλια σε πολλά επίπεδα επικοινωνούσαν μεταξύ τους και παρακινούσαν τις γυναίκες να πάρουν πρωτοβουλίες και να εκτελέσουν τα αυτο-βοηθούμενα αναπτυξιακά σχέδια.[129]

Το πρόγραμμα βασίστηκε στην υπόθεση ότι δίνοντας τους μια ευκαιρία, οι γυναίκες και οι οικογένειες τους θα αντιδράσουν στις νέες οικονομικές ευκαιρίες και θα συμμετέχουν στα προγράμματα εσόδων. Αφού οι γυναίκες συνεισφέρουν τακτικά στο εισόδημα της οικογένειας θα αρχίσουν να έχουν μεγαλύτερη επιρροή στην λήψη των αποφάσεων σε θέματα οικογενειακού προγραμματισμού. Ο στόχος του προγράμματος είναι η ανάπτυξη ενός μοντέλου προγράμματος όπου σε επίπεδο βάσης οι γυναίκες μπορούν:

- Να αποκτήσουν κατάρτηση και υπηρεσίες, αναγκαίες για την συμπλήρωση της αυξημένης παραγωγικής δραστηριότητας
- Να μάθουν για τα αντισυλληπτικά και τις άλλες μορφές μέτρων οικογενειακού προγραμματισμού που θα τους απελευθερώσει Από τις ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες.
- Να μορφωθούν για να μάθουν τεχνικές, να πληροφορηθούν και να εξερευνήσουν γενικά πεδία γνώσεων που τους ενδιαφέρουν
- Να αναπτύξουν και να κάνουν πρακτική των αρχηγικών τους ικανοτήτων, που θα τους φέρει καινούργια γνώση και αντιπροσώπευση των

[129] **Anagbe** S.W., et al., "Rural Development in S.W. Anangbe (ed.), **Better Life**, Ministry of Information, Lagos, 1989.

συμφερόντων των χωριών τους στους κυβερνητικούς εκπροσώπους σε επίπεδο βασης

- Να αναζητήσουν εργασία και ενθάρυνση σε διάφορες γυναικείες δραστηριότητες ειδικότερα στις αγορές και τις συνθήκες τους στα διάφορα μέρη των αγροτικών περιοχών.[130]

3:10.5 Οι Πρώτες Κυρίες – Ανασκόπηση

Η συνεισφορά των Πρώτων Κυριών της Νιγηρίας στην εξέλιξη και την απελευθέρωση των γυναικών της χώρας μπορεί να χρονολογηθεί κατά την διάρκεια των διαφορετικών κυβερνήσεων που αντιπροσώπευαν. Οι λεπτές κινήσεις άρχισαν σοβαρά όταν οι τρεις περιφερειακοί αποικιοκτρατικοί κυβερνήτες παραχώρησαν τις θέσεις τους το 1954 σε τρεις Νιγηριανούς αρχηγούς, τον Ahmadu Bello, στην βόρεια περιφέρεια, τον Dr. Nnamdi Azikiwe στην ανατολική, και τον Chief Obafemi Awolowo στην δυτική.

Οι γυναίκες τους με το πλεονέκτημα της θέσεως των ανδρών τους, αυτόματα έγιναν οι πρώτες τρείς γηγενείς περιφερειακές πρώτες κυρίες της Νιγηρίας. Ήταν δύσκολο για αυτές να φανταστούν το μέγεθος της ευθύνης τους, σύμφωνα με την κυρία Awolowo, το μόνο μέλος που επέζησε Από εκείνο το ελιτίστικο τρίο εκείνης της εποχής. Δήλωσε ότι η συνειδητοποίηση της ευθύνης της προς τις γυναίκες ήταν πολύ βαθιά και συμπερασματικά, ήταν ισορροπημένη, συνδειτοποιημένη για την θέση της, για να δράσει με ένα παραδειγματικό τρόπο για όλες τις γυναίκες που θα την συναντούσαν ή θα έρχονταν σε επαφή μαζί της. Σε αυτό το σημείο, θεωρούσε ότι βοηθούσε τον σύζυγο της να πετύχει τους στόχους του. Για παράδειγμα, πήγαινε με τον σύζυγο της στις καμπάνιες του, και όταν αυτός εισήγαγε το πρόγραμμα ελεύθερης παιδείας, αυτή το είδε σαν μέρος των καθηκόντων της να αναλάβει προσωπικά τις περιοδείες στις αγροτικές περιοχές, για να εξηγήσει στον κόσμο την λειτουργία του προγράμματος. Έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στο να πείσει τους γονείς να στέλνουν τις κόρες τους στο σχολείο, για να ωφεληθούν Από το πρόγραμμα πριν γίνουν οι ίδιες μητέρες γιατί πίστευε ότι μια γενιά Από καλά

[130] E. Fadayoni, E.F., **Rural Women and National Development, Achievements of the Better Life for Rural Women Program in Lagos State**, A paper presented at the two day workshop on the role of women voluntary organizations and support groups in development held at Ikeja 5th-6th October, 1989.

μορφωμένες μητέρες μπορεί να έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο στην πολιτική Από μια γενιά μορφωμένων πατέρων.

Η Hanna Awolowo και η ομάδα της ως πρωτοπόροι, είδαν τον ρόλο τους ως προοδευτικό, με τις παραδοσιακές Αφρικανικές αξίες μιας συζύγου και γυναίκας γεμάτη υποχρεώσεις όπου το καθήκον της ήταν να υποστηρίζει τον άντρα της και τις δραστηριότητες του κάτω Από οποιεσδήποτε συνθήκες. Πέτυχε να γίνει το πρότυπο ρόλου που ήταν αποδεχτό για την εξέλιξη των Νιγηριανών γυναικών, σε μια περίοδο που η γυναίκα της Νιγηρίας ακόμη ήταν στα πρώτα βήματα της μάχης της για την πολιτική της θέση και αναγνώριση.[131]

Flora Azikiwe

Από τις τρείς, η Flora Azikiwe έγινε η Πρώτη Κυρία σε εθνικό επίπεδο όταν ο άνδρας της έγινε ο πρώτος Νιγηριανός Πρόεδρος της Ανεξαρτησίας το 1960. Ήταν πραγματική πατριώτισσα και εθνικίστρια όπως ο σύζυγος της και πραγματικά δούλεψε για την γυναικεία απελευθέρωση και αναγνώριση. Έγινε γνωστή γιατί ταυτίστηκε με τον Ερυθρό Σταυρό, την YMCA, το Εθνικό Συμβούλιο της Γυναικείας Κοινωνίας και την Καθοδήγηση των Κοριτσιών. Οι ρόλοι αυτών των συνδέσμων συνολικά ήταν ρυθμισμένοι για να διατηρούν τις γυναικείες αρετές και να προετοιμάζουν τις γυναίκες για κυβερνητική συμμετοχή και συνεισφορά στην οικονομία.

Hajia[132] Amina Ahmadu Bello

Δεν ξέρουμε πολλά για αυτήν παρά μόνον ότι ενδιαφερόταν για την ευημερία των γυναικών του Βορρά, που αναγνώριζε ότι ήταν εγκλωβισμένες Από την κουλτούρα τους και σε σχετικά μειονεκτική θέση. Οργάνωσε περιοδείες για να επισκεφθεί τις γυναίκες του Βορρά και επισκέφθηκε το Ηνωμένο Βασίλειο για να διαφωτιστεί πάνω στα γυναικεία θέματα. Επίσης, υποστήριξε την ίδρυση του οργανισμού Jammiyarr Matan

[131] Mark-Odu Edith, **Women On the Move-A Course to Remember**, Princess Communications Ltd, Lagos, 1994.
[132] Ο όρος **Hajia** όπως Κυρία είναι ένας τρόπος για να απευθυνθεί κάποιος σε μια παντρεμένη γυναίκα στις βόρειες πολιτείες της Νιγηρίας ή σε μουσουλμάνες .

Arewa, που θεσμίστηκε για την κοινωνική και οικονομική εξέλιξη των γυναικών του Βορρά.

Hajia Zainab Balewa

Η Hajia Zainab ήταν η πρώτη γυναίκα Από τις τέσσερις του Sir Abubakar Tafawa Belewa που ήταν πρωθυπουργός παράλληλα με τον Dr. Nnamdi Azikiwe, γενικό κυβερνήτη. Όλες οι γυναίκες του Balewa συμπεριλαμβανομένης της Zainab ήταν στην purdah κατά την διάρκεια της θητείας του σαν πρωθυπουργός της Νιγηρίας και συνεπώς δεν μπορούσαν να παίξουν κάποιο δημόσιο ρόλο για λογαριασμό των γυναικών.

Σε μια τέτοια μελέτη, δεν είναι δυνατόν να αναφέρουμε όλες τις Πρώτες Κυρίες. Αn και αυτές που αναφέρθηκαν συνεισέφεραν πολλά, ωστόσο στο πλαίσιο της αλλόκοτης οικονομίας της Νιγηρίας, η μοίρα των γυναικών ακόμη εξαρτάται Από την ευαισθησία των πρώτων κυριών στα γυναικεία θέματα. Από αυτά που έχουν ειπωθεί είναι ολοφάνερο ότι η εθνική προσοχή στα γυναικεία ζητήματα ταλαντεύεται στο βαρόμετρο της φροντίδας Από την μια κυρία στην άλλη και Από τις ενέργειες τους μέσα Από τις οργανώσεις. Αν η Πρώτη Κυρία φροντίζει τις επωφελείς δραστηριότητες για την γυναικεία ανάπτυξη τότε αυτές λαμβάνουν επιπρόσθετη ώθηση Από την κυβέρνηση και όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς που σχετίζονται με αυτήν. Αν η Πρώτη Κυρία δεν δείχνει επαρκή φροντίδα, όλες οι δραστηριότητες επιβραδύνονται και όλα τα σχετικά ενδιαφέροντα περιπλέκονται. Αυτό δεν μπορεί να είναι σύμφωνο με την σωστή αναπτυξιακή διαδικασία των γυναικών.

3:10.6 Otu-Olu-Obodo

Στο τέλος του εμφύλιου πολέμου, στις 15 Ιανουαρίου 1970, χιλιάδες άνθρωποι Από την φυλή Ibo, που ήταν υπο κράτηση σε όλη την Νιγηρία ως σαμποτέρ, και εκατομμύρια άλλοι Από όλες τις γωνιές της διαιρεμένης λόγω του πολέμου περιοχής, ξαφνικά πολιόρκησαν την πόλη Enugu, και όλα τα άλλα αστικά κέντρα της πολιτείας. Δεδομένου ότι το νόμισμα Biafran κατασχέθηκε για να γίνει νομική προσφορά, ούτε ένας από αυτά τα εκατομμύρια των ανθρώπων δεν είχε ένα φαρδίνιο. Η Εξοχότητα της,

Mrs. Chinyere Asika πήγε με όλες τις δυνάμεις να οργανώσει τα κέντρα σε όλο το Enugu, για να ταΐσει το πλήθος που πήγε κατ' ευθείαν στο κυβερνητικό σπίτι για συμπαράσταση.

Οι γυναίκες Ibo υπέστησαν σε μεγάλο βαθμό ψυχολογική μεταμόρφωση, γιατί αν και ο παραδοσιακός τους ρόλος είναι να βρίσκονται στην κουζίνα και σε άλλες καθορισμένες γυναικείες δουλειές, τα χρόνια του πολέμου άλλαξαν την θέση τους. Πολλές γυναίκες ήταν αυτές που κέρδισαν το ψωμί, βάζοντας σε κίνδυνο τις ζωές και την σωματική τους ακεραιότητα για να προστατεύσουν τους γιους και τους άνδρες τους Από την στρατιωτική θητεία. Μερικές κρατούσαν όπλα. Οι γυναίκες εν τούτοις δεν είδαν γιατί δεν θα μπορούσαν να παίξουν ένα πιο αρχηγικό ρόλο στην κυβέρνηση της πολιτείας. Ήταν μέσα σε αυτό το ιστορικό πλαίσιο που γεννήθηκε το Otu-Olu-Obodo.

Το πρόγραμμα Otu-Olu-Obodo στόχευε στις γυναίκες της ανατολικο-κεντρικής πολιτείας αλλά ειδικότερα (όπως το Πρόγραμμα για Καλύτερη Ζωή της Maryam) στις αγρότισσες, που αποτελούσαν εκείνη την εποχή πάνω Από το 80% του γυναικείου πληθυσμού. Μόνο ελάχιστες οικογένειες μπορούσαν εκείνη την περίοδο να συντηρήσουν τις μητέρες, τις γυναίκες και τις αδελφές στις μεγάλες πόλεις. Περισσότερο Από ανάγκη έμειναν πίσω στις αγροτικές περιοχές για να σώσουν τα πορτοφόλια τους Από τις υψηλές τιμές των πόλεων.

Υπάρχουν άλλες τρείς παράλληλες κατευθύνσεις που μπορούν να χαρακτούν μεταξύ του Otu-Olu-Obodo προγράμματος και αυτό της Καλύτερης Ζωής.

1. Και τα δυο προγράμματα έχαιραν της υποστήριξης του επικεφαλής της κυβέρνησης.
2. Και τα δυο ενσωμάτωναν ηθικές αρετές, καθώς επίσης και εθνικές στολές που απεικόνιζαν τη "αξιοπρέπεια στην εργασία"
3. Και τα δυο είχαν επιτυχία και έτσι προκάλεσαν πολλή κριτική Από δυσφημιστές και αυτούς που ήταν ανίκανοι να ξεχωρίσουν την διαφορά μεταξύ της πολιτικής και της κοινωνικής εργασίας.

Ένας Από τους παράγοντες που έκανε να ξεχωρίσουν αυτά τα προγράμματα είναι το γεγονός ότι το Otu-Olu-Obodo οργανώθηκε μέσα στο πλαίσιο εργασίας του τοπικού κυβερνητικού συστήματος. Συνεπώς, τα λεφτά δεν ξοδεύτηκαν κατευθείαν Από το κίνημα. Όλα τα έξοδα ήταν κάτω Από την εποπτεία του διοικητή, μέσω του προέδρου της τοπικής κυβέρνησης. Ακόμη η Chinyere οργάνωσε το κίνημα της αλλά κρατήθηκε έξω Από αυτό, δηλαδή δεν ήταν η αρχηγός του κινήματος αλλά η Maryam ήταν μέσα στην ιεραρχία του Προγράμματος Καλύτερης Ζωής ως η αρχηγός του.

3:10.7 Η Εθνική Επιτροπή Γυναικών

Λίγα χρόνια πριν αρχίσει το Πρόγραμμα για την Καλύτερη Ζωή περίπου το 1983, υπήρχε κυβερνητική πρωτοβουλία να συνεισφέρει στην γυναικεία ανάπτυξη. Αυτή η πρωτοβουλία άρχισε στο Συμβούλιο των Γυναικών για την Ανάπτυξη (COWAD) για να συντονίζει τις προσπάθειες των γυναικών σε τοπικά και πολιτειακά επίπεδα. Όταν αργότερα το 1988 δημιουργήθηκε η Διεύθυνση Γυναικείων Θεμάτων το COWAD πήγε με αυτήν. Τα οφέλη του εκδημοκρατισμού σε όλο τον κόσμο και στη συνέχεια στη Νιγηρία τα έκανε πράξη η δημοσίευση του διατάγματος 30 του 1989 για την δημιουργία της Εθνικής Επιτροπής Γυναικών, τώρα λέγεται Ομοσπονδιακό Υπουργείο για τα Γυναικεία Θέματα και την Κοινωνική Ανάπτυξη. Αυτό το διάταγμα έλαβε μέτρα για:

- Τον περιορισμό όλων των κοινωνικών και πολιτιστικών πρακτικών που τείνουν να κάνουν διακρίσεις εις βάρος των γυναικών
- Η προαγωγή του επιχειρηματικού πνεύματος στον τομέα τοπικών και μικρής κλίμακας βιομηχανιών
- Βελτιωμένη πολιτική και οικονομική εκπαίδευση για τις γυναίκες και αύξηση της χρησιμότητας τους στις ανθρώπινες πηγές ανάπτυξης και να πετύχουν την αποδοχή στην πλήρη συμμετοχή τους σε κάθε στάδιο της εθνικής ανάπτυξης με ισότιμα δικαιώματα και ανάλογες ευθύνες.

3:10.8. Εθνικό Κέντρο Γυναικών

Η εκτεταμένη εκπαιδευτική δραστηριότητα του Προγράμματος Καλύτερης Ζωής έγινε με την ίδρυση του Εθνικού Κέντρου για την Γυναικεία Ανάπτυξη που ονομάστηκε όπως η ιδρύτρια του Dr. Maryam Babangida. Η λειτουργία του άρχισε στις 17 Οκτωβρίου του 1992.

Το Κέντρο έχει 16 μέλη στο Συμβούλιο των επιτρόπων, με μοναδικό μόνιμο μέλος την ιδρύτρια του Κέντρου. Το Κέντρο θεσμοθετήθηκε ειδικά για τις γυναίκες της Νιγηρίας των οποίων την θέση στόχευε να καλυτερέψει με το Πρόγραμμα για Καλύτερη Ζωή το 1987. Χτίστηκε Από δωρεές πνευματικών ανθρώπων της χώρας, της διπλωματικής κοινότητας, διεθνείς οργανισμούς, την ομοσπονδιακή, πολιτειακές και τοπικές κυβερνήσεις όλης της χώρας. Το Κέντρο που είναι πηγή έρευνας, εκπαίδευσης και κινητοποίησης των γυναικών προς την αυτο-ενεργοποίηση και ένταξη στην επικρατούσα εθνική ανάπτυξη, είναι αυτο-στηριζόμενο. Θεσμοθετήθηκε για να:

- Προωθήσει την έρευνα στις δραστηριότητες και τα επιτεύγματα των γυναικών
- Να εξυπηρετήσει σαν τράπεζα πληροφοριών για την γυναικεία ανάπτυξη.
- Να διευκολύνει στον σχηματισμό πολιτικών που επηρεάζουν τις γυναίκες ειδικά στους τομείς της εκπαίδευσης, εργασίας, υγείας και οικονομικών.
- Να παρέχει εκπαίδευση στην ανάπτυξη ικανοτήτων και έσοδα Από τις παραγωγικές περιοχές σε διευθύντριες και αρχηγούς
- Να δημιουργήσει ένα φόρουμ προσανατολισμού, παροχής συμβουλών και κινητοποίησης
- Να επικοινωνεί με διάφορους εθνικούς, περιφερειακούς, και διεθνείς μεσολαβητές που ασχολούνται με τα προγράμματα της γυναικείας ανάπτυξης
- Να υπηρετήσει τις Νιγηριανές γυναίκες και σαν μια εκδήλωση της αποφασιστικότητάς τους να αρχίσουν να συμμετέχουν στα δρώμενα της εθνικής ανάπτυξης

Το Κέντρο ενδιαφέρεται να οδηγήσει τα στρατηγικά στοιχεία και τους κριτικούς παράγοντες που έχουν αντίκτυπο επάνω του και επιπτώσεις στην αποστολή του. Τα ερευνητικά προγράμματα είναι σε μακροαπρόθεσμες και βραχυπρόθεσμες βάσεις.

Δουλεύοντας με την υποστήριξη της Νιγηριανής Ατζέντας για τα ζητήματα του Φύλου, την Αφρικανική Πλατφόρμα Δράσης και την Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου του 1995, το Κέντρο έχει μεταξύ άλλων συμπεριλάβει τις παρακάτω περιοχές στις δραστηριότητες ερευνών του όπως είναι:

Η θέση της γυναίκας στην Νιγηρία, η θέση του Νιγηριανού κοριτσιού, οι γυναίκες και η αγροτική ανάπτυξη, η μητριαρχική οικογένεια, οι γυναικείες επιχειρήσεις στην Νιγηρία, η Νιγηριανή οικογένεια, οι γυναίκες στην Πολιτική κά.

Το Κέντρο λειτουργεί με βασικές τομεακές αντιπροσωπείες που περιλαμβάνουν το Ομοσπονδιακό Υπουργείο για τα Γυναικεία Θέματα και την Ανάπτυξη των Νέων, το Εθνικό Συμβούλιο για τις Γυναικείες Κοινωνίες, Ο Νιγηριανός Σύνδεσμος Επιχειρηματιών Γυναικών και οι Πολιτικές Κοινωνικές Οργανώσεις που κατευθύνουν τα ζητήματα και τα προβλήματα των γυναικών.

Το πρόγραμμά του και τα σχέδια του εκτελούνται μέσα Από άμεσες δραστηριότητες, συνεταιρισμούς και συνεργασίες με τα Νιγηριανά NGO και τα σώματα που εργάζονται για την υποστήριξη της προόδου του.

Καινούργιες δραστηριότητες προωθούνται για υποστήριξη στον ιδιωτικό τομέα καθώς επίσης και η συνεχόμενη αρωγή των διεθνών μεσολαβητών και της κοινότητας των χορηγών. Το Κέντρο δουλεύει με ειδικούς και εξειδικευμένους μεσολαβητές στην εκτέλεση της αποστολής του.

3:11. Προοπτικές Ανάπτυξης Επικοινωνίας του 3^{ου} κόσμου

3:11.1. Το Κυρίαρχο παράδειγμα

Η ανάπτυξη είναι ουσιαστικά μια διαδικασία αλλαγής στάσεων. Η αλλαγή στάσεων είναι μια Από τις βασικές λειτουργίες της επικοινωνίας. Αυτή η θεσμοθετημένη σχέση μεταξύ επικοινωνίας και ανάπτυξης διαμόρφωσε και έδωσε την κύρια ώθηση στον προγραμματισμό της επικοινωνίας και της ανάπτυξης στον 3° κόσμο.

Ο D. Lerner πιστεύει ότι τα MME είναι «το παράθυρο σε έναν μεγαλύτερο και πιο παρακινητικό κόσμο». Εξάλλου, συμφωνεί με τον ισχυρισμό του Frank Dance ότι «η επικοινωνία είναι μια διαδικασία που ενώνει ασυνεχή μέρη του ζωντανού κόσμου το ένα με το άλλο».[133] Ο Pool ήταν ακόμη πιο συγκεκριμένος, λέγοντας ότι τα Άτομα στα αναπτυσσόμενα έθνη είναι «αρκετά παραδοσιακά» και γενικά «αδιάφορα» στις τεχνολογικές καινοτομίες. Κάθε αναπτυξιακή στρατηγική πρέπει λοιπόν να προσπαθεί να επιφέρει τις αναγκαίες αλλαγές (χρησιμοποιώντας την επικοινωνία) στην λανθάνουσα δομή των ατομικών στάσεων, αλλαγές που είναι ικανές να παράγουν κινητοποίηση «αυτο-στήριξης προς τον εκσυγχρονισμό».[134]

Οι παραπάνω κανόνες επικοινωνιακής ανάπτυξης που προσπάθησαν να μοντερνοποιήσουν τις «πρωτόγονες» ή παραδοσιακές κοινωνίες με τα δυτικά πρότυπα αναφέρονται σαν κυρίαρχο παράδειγμα ή σαν «η θεωρία της μοντερνοποίησης».

3:11.2 Οι Αναθεωρητές

Μελετητές και ειδικοί της ανάπτυξης του Τρίτου Κόσμου ωστόσο έχουν αποδώσει σφάλμα σε αυτό το παράδειγμα ισχυριζόμενοι ότι απέτυχε να αναγνωρίσει τους διαφορετικούς κανόνες ανάπτυξης Από μια κοινωνία στην άλλη. Γράφοντας παραπέρα πάνω σε αυτό, ο Charles Okigbo λέει ότι μια Από τις σοβαρότερες αναπηρίες στο σχεδιασμό ανάπτυξης είναι η άνευ διακρίσεως εισαγωγή ιδεών και θεσμών που έχουν λειτουργήσει στην Δύση σε αναπτυσσόμενες χώρες, πολύ συχνά με ελάχιστη

[133] Dance F.E.S., op.cit, 1970, p.206.
[134] Pool, "The Mass Media and Politics in the Modernization Process", in L. Pye, (ed), **Communication and Political Development**, Princeton, N.J., 1963, p.41.

τροποποίηση...Οι επικοινωνιολόγοι της ανάπτυξης πρέπει να υιοθετήσουν κάποιες νέες ιδέες, νέες πρακτικές και μεθόδους ή και προϊόντα σχεδιασμένα για να ανεβάσουν τους ανθρώπους Από τις παρούσες και διάφορες θέσεις τους, στο επιθυμητό επίπεδο της ανάπτυξης.[135]

Το 1986, οι Jamshid Gharajedaghi και Russel Achoff έγραψαν ότι «οι κυριότερες συνέπειες της έλειψης ορισμού της ανάπτυξης προέρχονται Από την λανθάνουσα έννοια της αύξησης για την ανάπτυξη. Όπως λέει χαρακτηριστικά η ανάπτυξη έχει να κάνει λιγότερο με το πόσα πολλά έχουν οι άνθρωποι, παρά με το πόσα πολλά κάνουν με αυτά που έχουν».[136]

Ωστόσο ο καθηγητής, S.C. Dube συνοψίζοντας στην εργασία του «Επανεξετάζοντας την Ανάπτυξη» που εκπόνησε μαζί με το Ινδικό Συμβούλιο Έρευνας Κοινωνικών Επιστημών, το Πανεπιστήμιο των Ηνωμένων Εθνών, τα Ηνωμένα Ασιατικά Έθνη και το Αναπτυξιακό Κέντρο Ειρηνικού, ισχυρίστηκε ότι σε ότι αφορά την αναπτυξιακή αύξηση και την τεχνολογική αλλαγή – ή την ανάπτυξη γενικότερα – ο Τρίτος Κόσμος έχει μετακινηθεί Από την ευφορία στην απόγνωση. Στην διάρκεια αυτής της περιόδου, ο ονειρικός τους κόσμος γκρεμίστηκε. Η πρόσφατα κερδισμένη πολιτική ανεξαρτησία απέτυχε να συμβαδίσει με την υποσχόμενη εποχή της ευημερίας. Αυτό προκάλεσε αγωνία στους ανθρώπους των οποίων η επανάσταση των αυξημένων προσδοκιών γύρισε σε εφιάλτη απογοητεύσεων. Η εκσυγχρονισμένη ελίτ βρέθηκε με εξαγνισμένη διάθεση. Το σχέδιο και οι αναπτυξιακές στρατηγικές της εξασθένησαν και απέτυχαν. Με τα ίχνη μιας ουτοπίας πίσω της, η ανάπτυξη έχασε το μυστήριο της. Η κατάρρευση του κλασσικού παραδείγματος ανάπτυξης έχει προκαλέσει σοβαρή αναθεώρηση καθώς επίσης και αναζήτηση εναλλαχτικών λύσεων.[137]

---

[135] C. Okogbo, "Communication and National Development", University of Lagos, **Communication Review**, Vol. 3, No. 1, March 1998, p. 80.

[136] Gharaijedaghi J., et al. **A Prologue to National Development Planning,** Greenwood Press, London, 1986, p.3.

[137] Daube S.C., **Modernization and Developments, The Search for Alternative Paradigms**, Indian Council of Social Sciences Research, the UN University Development Centre, N.Y., 1988, p. 16.

Όλο και περισσότερο, υπάρχουν ισχυρισμοί Από μερικούς επιστήμονες ότι υπάρχει μια υπέρ-εξάρτηση Από τα μαζικά μέσα επικοινωνίας όπως της τηλεόρασης, του ραδιοφώνου και των ταινιών για τον προγραμματισμό και την υλοποίηση των αναπτυξιακών (επικοινωνιακών) σχεδίων. Γράφοντας για αυτό, ο Frank Ugboaja λέει ότι «οι αναπτυξιακές μελέτες για καιρό έχουν κρατήσει μια σειρά δογμάτων που έχουν προκαλέσει τους ερευνητές και τους εφαρμοστές τους να εστιάσουν το ενδιαφέρον τους σε τεχνολογικές και οργανωτικές απόψεις εισαγόμενων προτύπων μαζικής επικοινωνίας και να υποτιμήσουν τα κοινωνικο-πολιτιστικά στοιχεία των εγχώριων μέσων».[138]

Η αναζήτηση βέβαια για εναλλαχτική επικοινωνία στην ανάπτυξη του Τρίτου Κόσμου συνεχίστηκε. Ο Amadou – Mahtar M' Bow την ισχυροποιεί λέγοντας: «χρειάζονται να γίνουν οι απαραίτητοι δεσμοί μεταξύ των ζωντανών μορφών διαπροσωπικής και κοινοτικής επικοινωνίας και των μέσων. Μια τέτοια συμβίωση, της οποίας η ανάγκη προοδευτικά αναγνωρίζεται, μπορεί να είναι πετυχημένη μόνο στην περίπτωση όπου παραδοσιακές μορφές επικοινωνίας διατηρούν την σπουδαιότητα και ισχύ τους».[139]

Όλο και περισσότερο, το επείγον όραμα βλέπει τις στρατηγικές επικοινωνιακής ανάπτυξης για τον Τρίτο Κόσμο σαν προπαγάνδα και διάσπαση παρά σαν στρατηγικές συμπληρωματικές και με κατεύθυνση προς την αύξηση. Ένας Από τους αναθεωρητές, ο Fidelis Amatokwu, στο πρόσταγμα αύξησης της επικοινωνίας θεωρεί ότι οι στρατηγικές ανάπτυξης της επικοινωνίας δεν είναι απλά συντηρητικά προσανατολισμένες, εμφανίζονται να είναι αντιπαραθετικές, αδιεξοδικές, ανατρεπτικές, αγενείς, υβριστικές στην βασική δομή, προσβλητικές και απεχθείς, σε σημείο που να καταλήγουν στο μέσον του νικητή και του νικημένου, της ανα-διευθέτησης της τάξεως ή θέσεως του status και του ίδιου του κοινωνικού συστήματος.

Η αύξηση της επικοινωνίας Από την άλλη είναι ισότιμη με την αύξηση των βασικών κερδών. Εστιάζει περισσότερο στην προσαρμογή παρά στην υιοθέτηση ή την

---

[138] F. Ugboajah., ed. **Mass Communication, Culture and Society in West Africa**, Hans Zell Publishers, Oxford 1985, p. 101.

[139] Amadou Mahtar M. Bow, **Final Report on Inter-Govermental Conference of Communication Policies,** 1980.

απεριόριστη μίμηση. Στην προοδευτικά προσανατολισμένη επικοινωνία, δεν δίνεται έμφαση σε καμία αλλαγή ή αντικατάσταση, αλλά στην αλλαγή θέσεως και ρύθμισης. Διατηρώντας σε όλους τους τομείς του συστήματος την σχέση που είναι λιγότερο προετοιμασμένη ή ελλιπής κάθε στιγμή που δεν είναι έτοιμη να λειτουργήσει με ικανότητα αλλά χρειάζεται καθοδήγηση και συμβουλή.[140]

Τα κρίσιμα ζητήματα που αφορούν την επικοινωνιακή ανάπτυξη στον Τρίτο Κόσμο φέρουν εκτενώς μια κατευθυνόμενη μεσολάβηση ενδυνάμωσης στην Νιγηρία. Τα ΜΜΕ στην Νιγηρία αναπτύσονται παράλληλα με τα παραδοσιακά μέσα (Oramendia) ή την εναλλαχτική επικοινωνία και πολύ πρόσφατα με το internet (cybernetics).

Οι προκλήσεις και οι συνέπειες των ΜΜΕ και οι ευρύτερες πολιτικές, οικονομικές και πολιτιστικές δομές θα εξεταστούν στα επόμενα κεφάλαια. Με τα προηγούμενα έχουμε προσπαθήσει να αναγνωρίσουμε τις ένοιες, τις προσεγγίσεις και τις θεωρίες που σχετίζονται με τις γυναίκες, την ενδυνάμωση του φύλου και την επικοινωνιακή ανάπτυξη στον Τρίτο Κόσμο γενικότερα και στην Νιγηρία ειδικότερα. Αυτή η μελέτη, διαφορετική Από τις περισσότερες που προαναφέραμε έχει σχεδιαστεί ειδικά για να διερευνήσει το προφίλ της επικοινωνίας για την ενδυνάμωση και τις συνέπειες του στις αγρότισσες της Νιγηρίας. Επίσης στις προθέσεις της μελέτης είναι να προσεγγίσει τις μεθόδους, τα μηνύματα και τις στρατηγικές που υιοθετήθηκαν στις σημερινές εκστρατείες του φύλου, για να εξεταστούν οι δυναμικές, οι αδυναμίες, οι ευκαιρίες και οι απειλές (SWOT). Αυτό με την ελπίδα ότι τα προηγούμενα κεφάλαια μας έχουν δώσει το σωστό ιστορικό και θεωρητικό πλαίσιο για να συνεχίσουμε παραπέρα. Μετά Από μια λεπτομερή επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, οι παρακάτω άκυρες υποθέσεις **(HO)** διατυπώθηκαν:

HO1. Δεν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ προσωπικών χαρακτηριστικών (φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο) και της αντίληψης του εξωτερικού κοινού (της κοινής γνώμης) για τις οργανώσεις της γυναικείας ανάπτυξης.

---

[140] F. Amataokwu, **A Mass Communication Audit of the Political and the Cultural Economy of a Campaign for Gender Empowerment,** Mass Communication Department, University of Lagos, 1996, p.47

ΗΟ2. Δεν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ δομής της ιδιοκτησίας και δημόσιας αντίληψης για τις οργανώσεις της γυναικείας ανάπτυξης.

ΗΟ3. Δεν υπάρχει σημαντική διαφορά σε επίπεδο αποτελεσματικότητας στις διάφορες στρατηγικές ανθρώπινης ανάπτυξης που υιοθετήθηκαν Από τις οργανώσεις της γυναικείας ανάπτυξης.

ΗΟ4. Δεν υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ της αντιλήψεως του εσωτερικού και εξωτερικού κοινού των επιλεγμένων γυναικείων οργανώσεων ενδυνάμωσης.

Επιπρόσθετα, οι παρακάτω ερωτήσεις προ-έρευνας έγιναν για την ανάλυση του υλικού.

Ερώτηση Έρευνας 1:

Ποίες είναι οι μεγαλύτερες επικοινωνιακές στρατηγικές που χρησιμοποιήθηκαν Από τις οργανώσεις της γυναικείας ενδυνάμωσης και πόσο συχνά είναι ο κόσμος εκθετειμένος σε αυτές;

Ερώτηση Έρευνας 2:

Πόσο αξιόπιστες είναι αυτές οι στρατηγικές επικοινωνίας στην εκστρατεία της ενδυνάμωσης των γυναικών στις αγρότισσες και πόσο συχνά είναι εκτεθειμένες σε αυτές;

Ερώτηση Έρευνας 3:

Τι είδους προβλήματα αντιμετωπίζονται στην διαδικασία της υλοποίησης των προγραμμάτων της γυναικείας ενδυνάμωσης και τι τροποποιήσεις έχουν γίνει για να ξεπεραστούν;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

70 Snyder M.C., et al., **African Women and Development: A History,** Zed Books Ltd, London

71 Snyder M.C, et. al, **African Women and Development**, op.cit. p. 10

72 Sen G., et al., "Development Crisis and Alternative Visions", **Monthly Review**, N.Y., 1987

73 Batliwa S., "The Meaning of Women's Empowerment, New Concepts from Action", in G.Sen et al., **Population Policies Reconsidered**, Harvard University Press, N.Y. p.127

74 Ibid, p.130

75 Dance F.E.X. "The Concept of Communication", **Journal of Communication,** Vol. 20, Rinehart & Winston, N.Y., 1970, p.204.

76 Sharma K. **Grass Roots Organizations and Women's Empowerment, Some Issues in the Contemporary Debate**, Shamya Sharti, p. 28

77 Little John S., **Theories of Human Communication**, Wad South Publishing Company, Belmont California, 1992, p.337-378

78 Mutero J., **Looking at Peace Through Women**, UNIFEM Publication, N.Y., p.10.

79 Sen G. et al.,(1987), "Development Crises and Alternative Visions", **Monthly Review**, N.Y., R. Jahan, 1995, p. 9, **Third World Women's Perspective, The Elusive Agenda, Mainstreaming Women in Development**, Zed books Ltd., N.J

80 Abdul B., **Women and Development**, The Cultural Consulate, Embassy of Islamic Republic of Iran, Lagos, Nigeria, 1994, p.8

81 Jaham R., op.cit.

82 UN's Backgrounder Human Rights, **Women and Violence**, UN, N.Y., 1996, p. 10.

83 W. Schramman, The **Process and Effects of Mass Communication**, Urbana, University of Illinois Press, 1965, p. 3

84 Lee R., **Dimensions of Communication**, Prentice Hall Inc., N.J., 1969, p.3

85 Devito J. A., **Communication Concepts and Processes**, Prentice Hall Inc., N.J., 1976, p. 11, 175

86 Όλοι οι μεταδότες κατευθυνόμενοι Από τα ΜΜΕ σε μια μεγάλη μερίδα ανθρώπων έχουν κοινά στοιχεία- τον μεταδότη, το μήνυμα, το κανάλι και πολλούς παραλήπτες. Ένας παραλήπτης μεταδίδει την εμπειρία του μηνύματος σε άλλους παραλήπτες, τα αποτελέσματα αυτού του διαλόγου καταλήγουν τελικά ως ανατροφοδότηση στον μεταδότη. **ΠΗΓΗ**: C. Gilson, et al., (1980, p. 167). **Διαφημιστικές Έννοιες και Στρατηγικές**, Random House, N.Y

87 Lerner D., **The Passing of Traditional Society, Modernizing the Middle East**, Free Press, N.Y, 1958

88 Pye L.W., **Communication and Political Developments**, Princeton University Press, 1963

89 McClelland D.C., **the Achieving Society**, Van Nostrand, N.Y

90 Klapper T.J., **the Effects of Mass Communication**. Glencoe Free Press, Illinois.

91 Robert D.F., "Mass Communication Effects", **Annual Review of Psychology**, 1981.

92 Klapper T.J, op.cit.

93 Rogers E.M. **Diffusion of Innovations,** N.Y., 1962

94 S.E. Friedrich, **Communication Manual, Communication and Social Change**, Druck Centre Meccjenheim Ambh, Germany, 1991.

95 Είναι ένα παράδειγμα μια μελέτης διάχυσης που μας δείχνει την περίοδο υιοθέτησης για τους IOWA αγρότες που εφάρμοσαν τον σύστημα ψεκασμού ζιζανίων 2-4-D ανα χρόνο στην μελέτη του S.E. Freidrich, **Communication Manual, Communication and Social Change. A Summary of Theories, Policies and Experiences for Media Practitioners in the 3rd World**. 2nd Edition, Germany 1992.

96 Zeri P., **Theory and Policy of the Mass Media**, Lecture Notes, Panteion University, Athens, 2000.

97 Schramm W., **Mass Media and National Development**, Stanford Univeristy Press, California, 1964

98 Ibid

99 Ibid

100 Ibid

101 Lerner D., **Communication and the Boscerts of Innovation Development in Communication and Change in the Developing Countries,** East-West Centre Press, Honolulu, 1976

102 Rao Y.Y.I, **Communication and Development**, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1976.

103 W. Schramm, op.cit.

104 Ibid

105 Οι Raven, Bertram και Jeffrey Rubin επέμεναν ότι οι άνθρωποι μαθαίνουν περισσότερο, αν όχι όλη η συμπεριφορά τους, με την παρατήρηση και την μίμηση. Βλέπουν ακόμη τον προσδιορισμό σαν συνέπεια της παρατήρησης και μίμησης ενός μοντέλου. **Βλ. Επίσης**: Raven, Bertram and J. Rubin, (1976) **Social Psychology, People in Groups**, John Wiley and Sons, N.Y.

106 Bandura A & W. Mischel, (1965, p. 698-705), "Modification of Self Imposed Delay or Reward Through Exposure to Live and Symbolic Models", **Journal of Personality and Social Psychology**

107 Ibid

108 DennisC., **Introduction to Psychology**, 4th ed.. West Publishing Company, Minesota, 1986, p.231,390,394,472.

109 William W. et al., **Advertising Principles and Practice**, Printice Hall Inc., N.J. 1989, p.124-127.

110 Devito J.A., **Communication Concepts and Processes**. Printice Hall, Inc., N.J, 1976, p. 11, 175

111 Προτείνει ότι αυτές οι τρείς διαδικασίες αλλαγής γνώμης δεν είναι αμοιβαία οι μοναδικές, το αποτέλεσμα των εμπειρικών του δοκιμών στην υπόθεση που βασίζεται στο σχεδιάγραμμά υποστήριξε πολύ την υπόθεση του...για να κατορθώσει ικανοποιητικά αποτελέσματα, θα ήταν δυνατόν να υιοθετηθούν τρείς προσεγγίσεις ξεχωριστά ή σε συνδιασμό με την αναζήτηση κοινωνικών προγραμμάτων αλλαγής. **Βλ. Επίσης**: H.C. Kelman, 1961, p. 57-68, "Διαδικασίες Αλλαγής Γνώμης", **Τριμηνιαία Κοινή Γνώμη**, Vol. 25

[112] David M. Wood., "Comparative Government and Politics" in Stephen L. Wesley, **Political Science, The Discipline and its Dimensions** in Koutsoukis, op.cit., p. 16

[113] Robert A. Packenham, "Approaccches to the Study of Political Development"in **World Politics** XVII, October 1964, p. 108-117, in Haas-Kariel, p. 172 in Koutsoukis, op.cit., p. 16

[114] Samual P. Hunbington, "The Change to Change Modernization Development and Politics" in **Comparative Politics** 111, April 1971, p. 306-312.

[115] See Gabriel A. Almond., "Introduction; A functional Approach to Comparative Politics" in Gabriel A. Almond and James S. Coleman, **The Politics of the Developing Areas**, Pinceton N.J., 1960, p. 7.

[116] Gabriel A. Almond and G. Bingham Powell Jr., Comparative Politics; A Development Approach, Boston, Little Brown and co., 1966, p. 34

[117] Ibid

[118] Alfred Diamant, "Political Development" in John D. Montgomery and William J.Siffin **Approaches to Development: Politics Administration and Change**, McCraw Hill Book Co., N.Y., 1966, p. 25-36

[119] Organski A.F.K., **The Stages of Political Development** (New York: Alfred A. Knorf 1965), p. 5-6.

[120] **Βλ.** Αριστοτέλη, **Πολιτικά** μεταφραζόμενα Από τον Benjamin Jonett στην έκδοση του Richard McKeon, **Οι Βασικές Μελέτες του Αριστοτέλη**, N.Y, Random House 1941.

[121] James Harrington, πολιτικός θεωρητικός και εμπειριστής στις συγκριτικές πολιτικές του 17ου αι., είναι ο πρόδρομος της ομάδας ενδιαφέροντος προσέγγισης στα πολιτικά. Στην θεωρία του «της πολιτικής ισσοροπίας», επιχειρηματολόγησε ότι η διαμόρφωση και οι αλλαγές των πολιτικών θεσμών μιας κοινωνίας ακολουθούν την μορφή και τις αλλαγές των οικονομικών θεμελίων δηλαδή τις σχέσεις ιδιοκτησίας στην κοινωνία, **βλ.** James Harrington "The Prerogative of Popular Government"in John Toland, **The Oceana and Other Works of James Harrington** with an account of his life, Yale University Press (1960) and William

Bluhm, **Theories of the Political System** (Englewood Cliffs, NJ, 1966) p. 330,350, 541.

122 Charles A. Beard: **The Economics Basis of the Politics and Related Writings,** NY: Random House, 1957, p.69

123 Arthur F. Bentley, **The Process of Government. A Study of Social Pressures** (Bloomington Ind., The Principia Press Inc., 1949) and David Truman, **The Governmental Process** (NY Alfred Knopf Inc., 1951)

124 See Philips Cutright "National Political Development: It's Measurement and Social Correlates" in Nelson W. Polsby-Robert A. Deutler-Paul a. Smith, **Politics and Social Life; An Introduction to Political Behavior,** Boston: Houghton Nifflin Co., 1963, p. 582 and Dick Simpson, "The Congruence of the Political, Social and Economic Aspects of Development" in **International Development Review** VI (June 1964), p. 25, Koutsoukis Kl.S., op.cit., p. 23-25

125 Obopor A., "Mass Communication and Modern Development in Nigeria, Communication Strategies for Population Policies in Africa", in N. Onuora (ed) **Communication and National Development in West Africa,** Third Press, N.Y., 1978

126 **Four Years of the Better Life Program For the Rural Women**, The National Organizing Committee, Lagos, Nigeria, 1991.

127 Anagbe S.W., et al., " Rural Development" in S.W. Anangbe (ed.), Better Life, Ministry of Information, Lagos, 1989.

128 E. Fadayoni, E.F., **Rural Women and National Development, Achievements of the Better Life for Rural Women Program in Lagos State,** A paper presented at the two day workshop on the role of women voluntary organizations and support groups in development held at Ikeja 5th-6th October, 1989.

129 Mark-Odu Edith, **Women on the Move- A Course to Remember**, Princess Communications Ltd, Lagos, 1994

130 Ο όρος **Hajia** όπως Κυρία είναι ένας τρόπος να απευθυνθεί κανείς is σε μια παντρεμένη γυναίκα στην βόρεια Νιγηρία ή σε μια μουσουλμάνα

131 Dance F.E.S., op.cit, 1970, p.206

[132] Pool, "The Mass Media and Politics in the Modernization Process", in L. Pye, (ed), **Communication and Political Development**, Princeton, N.J., 1963, p.41.

[133] C. Okogbo, **Communication and National Development**, University of Lagos, Communication Review, Vol. 3, No. 1, March 1998, p. 80

[134] Gharaijedaghi J., et al. **A Prologue to National Development Planning**, Greenwood Press, London, 1986, p.3

[135] Daube S.C., **Modernization and Developments, The Search for Alternative Paradigms**, Indian Council of Social Sciences Research, the UN University Development Centre, N.Y., 1988, p. 16

[136] F. Ugboajah., ed. **Mass Communication, Culture and Society in West Africa**, Hans Zell Publishers, Oxford 1985, p. 101.

[137] Amadou Mahtar M. Bow, **Final Report on Inter-Govermental Conference of Communication Policies**, 1980

[138] F. Amataokwu, A Mass **Communication Audit of the Political and the Cultural Economy of a Campaign for Gender Empowerment**, Mass Communication Department, University of Lagos, 1996, p. 47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4.0 Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αυτή η έρενα σκοπεύει να μετρήσει και να αποτιμήσει τον ρόλο της επικοινωνίας και τις συνέπειες του στην ενδυνάμωση των αγροτισσών στην Νιγηρία.

Οι υποθέσεις (ΗΟ) της εργασίας που διατυπώθηκαν και θα ερευνηθούν είναι:

ΗΟ1. Δεν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ προσωπικών χαρακτηριστικών (φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο) και της αντίληψης του εξωτερικού κοινού για τις οργανώσεις της γυναικείας ανάπτυξης.

ΗΟ2. Δεν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ δομής ιδιοκτησίας και δημόσιας αντίληψης για τις οργανώσεις της γυναικείας ανάπτυξης.

ΗΟ3. Δεν υπάρχει σημαντική διαφορά σε επίπεδο αποτελεσματικότητας στις διάφορες στρατηγικές ανθρώπινης ανάπτυξης που υιοθετήθηκαν Από τις οργανώσεις της γυναικείας ανάπτυξης.

ΗΟ4. Δεν υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ της αντιλήψεως του εσωτερικού και εξωτερικού κοινού των επιλεγμένων γυναικείων οργανώσεων ενδυνάμωσης.

Επιπρόσθετα, οι παρακάτω ερωτήσεις έρευνας έγιναν για την ανάλυση του υλικού.

<u>Ερώτηση Έρευνας 1:</u>

Ποίες είναι οι μεγαλύτερες επικοινωνιακές στρατηγικές που χρησιμοποιήθηκαν Από τις οργανώσεις της γυναικείας ενδυνάμωσης και πόσο συχνά είναι ο κόσμος εκθετειμένος σε αυτές;

Ερώτηση Έρευνας 2:

Πόσο αξιόπιστες είναι αυτές οι στρατηγικές επικοινωνίας στην εκστρατεία της ενδυνάμωσης των γυναικών στις αγρότισσες και πόσο συχνά είναι εκτεθειμένες σε αυτές;

Ερώτηση Έρευνας 3:

Τι είδους προβλήματα αντιμετωπίζονται στην διαδικασία της υλοποίησης των προγραμμάτων της γυναικείας ενδυνάμωσης και τι τροποποιήσεις έχουν γίνει για να ξεπεραστούν;

Τα κυριότερα θέματα που θα συζητηθούν σε αυτό το κεφάλαιο είναι:

1. Ο Σχεδιασμός
2. Μελέτη Πληθυσμού
3. Διαδικασία Δειγματοληψίας
4. Χρήση Οργάνων
5. Συνεντεύξεις
6. Εγκυρότητα και Αξιοπιστία
7. Μέθοδος Συλλογής Υλικού
8. Μέθοδος Ανάλυσης Υλικού

4:1. Ο Σχεδιασμός

Αυτή η μελέτη ανέλαβε μια εξεταστική μέθοδο έρευνας σύμφωνα με τις συνήθειες της επικοινωνιακής έρευνας. Αυτός ο σχεδιασμός θεωρήθηκε ο πιο κατάλληλος Από την άποψη ότι επικεντρώθηκε περισσότερο στην ατομική άποψη παρά στην ομαδική αντίληψη. Επίσης, σχετικό είναι το γεγονός ότι ο πληθυσμός στον οποίο στοχεύουμε είναι πάρα πολύ μεγάλος και πολυποίκιλος για άλλες μεθόδους όπως τα ψυχολογικά τεστ ή οι παρατηρήσεις. Η ειδική εξέταση που σχεδιάστηκε εδώ συμπεριλαμβάνει την αναγνώριση μιας ιδιαίτερης τάξης ανθρώπων στους οποίους θα εφαρμόζονταν μιαμέθοδος η οποία σχεδιάστηκε για να μετρήσει την αντίληψη τους. Τα

ερωτηματολόγια, ακόμη και δομημένες και μη συνεντεύξεις χρησιμοποιήθηκαν για να αποσπάσουμε πληροφορίες και για το εσωτερικό και για το εξωτερικό κοινό των αναπτυξιακών οργανώσεων.

Σύμφωνα με την Kate Young η έρευνα στην γυναικεία ανάπτυξη μπορεί να γίνει με δυο τρόπους, μέσω του κλασσικού τύπου εξέτασης, χρησιμοποιώντας γραπτές ερωτήσεις στους ερωτηθέντες στο πλαίσιο επίσημων συνεντεύξεων, ή μέσω άγραφτων μη-δομημένων συνεντεύξεων.[141]

Η ιδιαίτερη κατάσταση των Αφρικανών γυναικών απαιτεί μεθόδους πρσέγγισης μάλλον διαφορετικές Από ότι χρησιμοποιήθηκαν στις βιομηχανικές χώρες. Σε αυτήν την περίπτωση ευρέως έγιναν συνεντεύξεις με γυναίκες αρχηγούς Από αγροτικές και αστικές περιοχές.

Αυτές οι ανεπίσημες συνεντεύξεις στόχευαν στις γυναίκες που δουλεύουν στις αγορές, τις μικροπωλήτριες, τις αγρότισσες, τις ειδικευμένες εργάτριες κλπ. Με τον Αφρικανικό τρόπο βοήθησαν να αναπτυχθεί διορατικότητα στις επιθυμίες, τα ιδανικά και τα προβλήματα των γυναικών.

4:2. Μελέτη Πληθυσμού

Ο πληθυσμός που μελετήθηκε αποτελούνταν Από άτομα σε κυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις, σε διεθνείς οργανισμούς με βάση το Λάγος και την Αμπούτζα που τώρα ασχολούνται με σχέδια που διαχειρίζονται την γυναικεία ατζέντα. Η επιλογή του Λάγος και της Αμπούτζα σαν τους κυριότερους τόπους-στόχους βασίζεται στο γεγονός ότι οι δυο πόλεις ήταν η τωρινή και τέως πρωτεύουσα της Ομοσπονδίας. Με αυτό το status που έχουν κατοικούν εκεί άνδρες και γυναίκες διαφόρων θέσεων, δηλαδή Από την Κυβέρνηση, δημόσιοι υπάλληλοι, ακαδημαϊκοί, δημοσιογράφοι, επαγγελματίες, βιομήχανοι, επιχειρηματίες, μικρο-έμποροι,

[141] Young Kate, **Structure in Development, Theory and Policy, Women and Economic Development**, UNESCO, Berg, Paris, 1994.

ειδικευμένοι τεχνίτες κλπ. πετυχαίνοντας έτσι ένα ευρύ αντιπροσωπευτικό αστικό δείγμα ερωτώμενων.

4:3. Τεχνική Δειγματοληψίας

Η μέθοδος που υιοθετήθηκε για την επιλογή του δείγματος το εσωτερικό κοινό καθορίστηκε Από τα είδη των οργανισμών ενδυνάμωσης που λειτουργούν τώρα στην Νιγηρία. Συλλέγοντας τα δείγματα έγινε αντιληπτό ότι μια απλή, τυχαία δειγματοληψία, το πιο πιθανό ήταν να είχε ως αποτέλεσμα μεγαλύτερη αντιπροσώπευση ιδιωτικών, σχετικά μικρών οργανισμών. Αυτή η θέση θεωρήθηκε μη ικανοποιητική εφόσον ο σκοπός μας ήταν να καλύψουμε όλους τους μεγάλους τύπους οργανισμών, συμπεριλαμβάνοντας τους λίγους αλλά ισχυρής επιρροής κυβερνητικούς και διεθνείς οργανισμούς. Κάτω Από αυτές τις περιστάσεις, επιστρατεύτηκε μια διαδικασία στρωματοποίησης στην επιλογή των οργανισμών. Η τεχνική της επιλογής της τυχαίας στρωματοποίησης έφερε σαν αποτέλεσμα την επιλογή των δειγμάτων σύμφωνα με τους οργανισμούς.

Α) Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς (**NGO's**)-(Γυναίκες στην Ανάπτυξη, Λάγος, Γυναίκες στην Πολιτική, Λάγος, Αμπούτζα)-.
Β) Συνδεδεμένους Διεθνείς Οργανισμούς (Ταμείο Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών/Πρόγραμμα για τις Γυναίκες, Ίδρυμα Ford),
Γ) Κυβερνητικοί Οργανισμοί (Εθνικό Κέντρο για την Γυναικεία Ανάπτυξη, Κοινωνική Ανάπτυξη της Πολιτείας του Λάγος, Γραφείο Γυναικών και Νέων, Λάγος).

Όπως και για τις άλλες πηγές υλικού, δηλαδή, το εσωτερικό και εξωτερικό κοινό αυτών των εταιρειών, ένας συνδυασμός τεχνικής Από τυχαία δειγματοληψία στρωματοποίησης που προτάθηκε Από τους Moser και Kalton χρησιμοποιήθηκε και εδώ. Αυτή η τεχνική ορίζει την διαδικασία ως εξής: Η διαδικασία της επιλογής ενός

δείγματος γίνεται με τέτοιο τρόπο που όλα τα άτομα σε έναν κριμένο πληθυσμό έχουν ισότιμη και ανεξάρτητη ευκαιρία να επιλεγούν ως δείγματα.[142]

Το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε για το εσωτερικό κοινό των οργανώσεων αποτελούνταν Από ασφαλιστές, διευθυντές, αρχηγούς προγραμμάτων, ανώτερους υπάλληλους τομέων κ.λπ.. Συνολικά 40 ερωτηματολόγια μοιράστηκαν. Αυτό το μικρό μέγεθος δείγματος χρησιμοποιήθηκε εξαιτίας του τύπου αυτών των οργανισμών. Μερικοί Από αυτούς, βγαίνουν έξω σε αναθέσεις τομέων και λίγο προσωπικό παραμένει μέσα στα γραφεία. Ωστόσο, τα δείγματα του εσωτερικού κοινού επιλέχθηκαν κυρίως με βάση την ευκολία, εξασφαλίζοντας την αντιπροσώπευση των διάφορων κατηγοριών ανώτερων υπαλλήλων. Το δείγμα Από το εξωτερικό κοινό επιλέχθηκε σε συμφωνία με τα παρακάτω:

Α. Ακαδημαϊκούς και Εεπαγγελματίες
Β. Ιδιοκτήτες ιδιωτικών επιχειρήσεων και οργανισμών
Γ. Δημόσιους και Ιδιωτικούς Υπαλλήλους
Δ. Μικροπωλητές, Ειδικευμένους Εργάτες και Καλλιτέχνες

Ο ερευνητής για να δώσει μορφή σε αυτή την στρωματοποίηση ήταν όσο το δυνατόν πιο διαφοροποιημένος. Για παράδειγμα, οι ακαδημαικοί και οι επαγγελματίες αποτελούνταν Από λέκτορες, πτυχιούχους, σπουδαστές, διδάκτορες, δικηγόρους και άλλους, επιχειρηματίες ακόμη Από δημόσιους υπαλλήλους διαφορετικών βαθμίδων Από τον ομοσπονδιακό και πολιτειακό χώρο και τις τοπικές κυβερνήσεις. Το Εθνικό Κέντρο για την Γυναικεία Ανάπτυξη στην Αμπούτζα επιλέχθηκε ως βάση για την επιλογή δειγμάτων Από τον προσβάσιμο πληθυσμό που συνήθως συμμετέχει στο Κέντρο στα σεμινάρια, τα εργαστήρια, την κατάρτιση κλπ. Το Κέντρο κρίθηκε πως ταίριαζε για την συλλογή υλικού Από το εξωτερικό κοινό γιατί λειτουργεί με βασικές τομεακές αντιπροσωπείες συμπεριλαμβανομένου του Υπουργείου για τα Γυναικεία Θέματα και την Ανάπτυξη των Νέων και αστικές κοινωνικές οργανώσεις. Το Κέντρο έγινε σύμφωνα με τα πρότυπα του Ινστιτούτου Διεθνών Ερευνών και Κατάρτισης για

[142] Moser A.C., et al. **Survey Methods in Social Investigation**, 2nd edition, Heineman Educ.Book, 1979.

την Πρόοδο των Γυναικών, των Ηνωμένων Εθνών και είναι ημικρατικό κάτω Από την εποπτεία του Υπουργείου για τα Γυναικεία Θέματα και την Ανάπτυξη των Νέων. Οι αποστολές του είναι Κατάρτιση, Έρευνα και Τεκμιρίωση των ζητημάτων που αφορούν την κατάσταση των γυναικών στην Νιγηρία.

Η απόφαση να επιλεχθεί δείγμα Από το Κέντρο βασίστηκε στην πρόθεση να διασφαλίσουμε έναν βαθμό αντιπροσώπευσης Από έναν ευρή πληθυσμό Νιγηριανών και εκπατριζόμενων που συγκεντρώνονταν εκεί σε διεθνή και εθνικά συνέδρια κατάρτισης κλπ.

4:4. Χρήση Εργαλείων

4:4.1 Πιλοτική Μελέτη

Η πρόθεση της πιλοτικής μελέτης ήταν να συλλέξει το απαραίτητο υλικό για την δομή των τελικών ερωτηματολογίων. Διακόσια αντίγραφα ερωτηματολογίων μοιράστηκαν σε τυχαία επιλεγμένους ερωτώμενους στο Λάγος και την Αμπούτζα για να εξασφαλιστεί ένα περιεχόμενο με ισχύ και αξιοπιστία. Όταν όλες οι ανακτημένες απαντήσεις συλλέχθησαν, επιτεύχθηκε η επιστροφή του 56% των ερωτηματολογίων. Το ερωτηματολόγιο πιλοτικής μελέτης (βλ. **Παράρτημα Ι**), αποτελούνταν Από δυο τομείς τον Α και Β. Ο Α επικεντρώθηκε στον στόχο της μελέτης μας στην επικοινωνία και την ενδυνάμωση των γυναικών, τα μηνύματα των μεθόδων, τα αποτελέσματα και τις προτάσεις. Αυτές οι πληροφορίες είχαν γενικά χρησιμοποιηθεί και είχαν σαν στόχο να μάθουν τα κίνητρα των ερωτηθέντων και τους λόγους των απόψεων τους, για να αποβάλουν τις προκαταλήψεις και τις αμφιβολίες και ακόμη για να προσαρμόσουν τις διαλείπουσες προτάσεις. Ο τομέας Β έδωσε στους ερωτηθέντες πληροφορίες δημογραφικής φύσεως.

4:4.2 Τελικό Ερωτηματολόγιο

Αφού ένας σχεδιασμός δειγμάτων χρησιμοποιήθηκε σε αυτήν την μελέτη, τα κυριότερα εργαλεία που αναπτύχθηκαν για αυτήν την εργασία αποτελούνταν Από δυο σετ ερωτηματολογίων και δυο προγράμματα συνεντεύξεων. Το πρώτο ερωτηματολόγιο (ερωτηματολόγιο για εργαζόμενους βλ. Επίσης **Παράρτημα ΙΙ**) προορίστηκε για το εσωτερικό κοινό των αντιπροσωπειών (το προσωπικό των οργανώσεων).

Ειδικοί τομείς κατευθύνθηκαν στις Μονάδες Κατάρτισης Πληροφοριών και Δημοσίων Σχέσεων των μεσολαβητών, και οι ερωτήσεις σχεδιάστηκαν για να διαμορφώσουν κλίμακες που θα παρήγαγαν αποτελέσματα που θα μετρούσαν τις εξαρτημένες εκδοχές της έρευνας. Τα ερωτηματολόγια παρείχαν απαντήσεις στις ερωτήσεις έρευνας αλλά και υλικό για να δοκιμαστούν οι υποθέσεις που μορφοποιήθηκαν μετά Από την ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας.

Το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν Από 18 ερωτήσεις, χωρισμένες σε δυο μέρη. Συνολικά 40 ερωτηματολόγια μοιράστηκαν στις διάφορες κατηγορίες προσωπικού με τους επιλεγμένους μεσολαβητές τον Ιούνιο του 2001. Ομοίως, το δεύτερο ερωτηματολόγιο ετοιμάστηκε για το εξωτερικό κοινό και αποτελούνταν Από 19 ερωτήσεις, χωρισμένες σε τέσσερα μέρη (βλ. επίσης **Appendix 3**).

Όπως με την περίπτωση του πρώτου ερωτηματολογίου, το δεύτερο έδειξε τις πληροφορίες που χρειάστηκαν για να απαντηθεί η ανάλογη έρευνα ερωτήσεων και να δοκιμαστούν οι υποθέσεις. Συνολικά, 180 ερωτηματολόγια μοιράστηκαν στο εξωτερικό κοινό τον Νοέμβριο του 2001. Αυτή η δομή των δυο σετ ερωτηματολογίων που συζητήθηκε παραπάνω επηρεάστηκε Από την απάντηση της πιλοτικής μελέτης που έγινε τον Σεπτέμβριο του 2000.

4:5. Συνεντεύξεις

Επιπλέον δυο προγράμματα συνεντεύξεων ετοιμάστηκαν για το εσωτερικό κοινό (το προσωπικό των οργανισμών) για να επιβεβαιώσουν ή όχι την πληροφόρηση που έδωσαν τα ερωτηματολόγια. Η συνέντευξη είχε την άμεση, προσωπική, πρόσωπο με πρόσωπο ανταλλαγή πληροφοριών, μεταξύ του ερευνητή και των ερωτώμενων. Τα σχήματα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν η επίσημη προσέγγιση στην οποία τα αιτήματα για συνεντεύξεις τυπικά επιδιώχθηκαν. Σε αυτήν την περίπτωση, ραντεβού, επίσημες συναντήσεις, η ώρα και ο τόπος συναντήσεως προσχεδιάστηκαν.[143]

Σε αυτήν την προσέγγιση, ημι-δομημένες, έμμεσες και μεγάλες ερωτήσεις χρησιμοποιήθηκαν (βλ. **Appendix 4,5,6)** για συστατικές επιστολές σε διάφορους οργανισμούς και για δείγματα των ερωτηματολογίων των συνεντεύξεων, που διαμόρφωσαν μέρος Από το υλικό, που συλλέχθηκε για την έρευνα.[144] Οι τελικές και περιεκτικές συνεντεύξεις διεξήχθησαν τον Μάρτιο-Ιούνιο του 2002.

Οι ανεπίσημες συνεντεύξεις διεξήχθησαν περιοδικά καθ' όλη την διάρκεια της εργασίας, όπου ήταν αναγκαίες. Ερωτήσεις έγιναν για να εξετάσουν περαιτέρω τις πληροφορίες των ειλικρινών συζητήσεων. Οι ανεπίσημες συνεντεύξεις ήταν το μεγαλύτερο μέσο που χρησιμοποιήθηκε για να φτάσουμε στους συμμετέχοντες των προγραμμάτων που πολλοί Από αυτούς ήταν ημι-αλφάβητοι ή αναλφάβητοι Από την αγροτική περιοχή των «αστικο-αγροτικών» κατοίκων.

Με την βοήθεια κάποιων υψηλά ιστάμενων υπαλλήλων στο Κέντρο Ανάπτυξης των Γυναικών, αυτές οι γυναίκες με τις αρχηγούς τους έδωσαν συνέντευξη. Επίσης και στον τόπο συναντήσεως της Συνάθροισης Γυναικών για την Επιβίωση της Δημοκρατίας[145], μερικές γυναίκες έδωσαν συνέντευξη. Επίσης άλλες 10 γυναίκες

[143] Κάποιοι απο τους οργανισμούς που προσεγγίστηκαν, απαίτησαν μια επίσημη συστατική επιστολή απο την Σχολή για να παραχωρήσουν συνέντευξη.
[144] Μαζί με το υλικό που συλλέχθηκε απο τους διάφορους οργανισμούς, υπήρχαν και προσπέκτους, φυλλάδια κλπ., που διαφώτισαν παραπάνω το ιστορικό πλαίσιο και τις δραστηριότητες της γυναικείας ενδυνάμωσης του οργανισμού.
[145] Αυτή η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στην Αμπούτζα στις 8 Απριλίου 2002.

Από κάθε περιοχή έδωσαν συνέντευξη,[146] την Αμπούτζα, το Ενούγκου, και το Λάγος και έκαναν τον αριθμό να φτάσει τις 30 συνεντεύξεις. Ο σκοπός ήταν να πάρουμε τις απόψεις των γυναικών που ήταν έμποροι, γεωργοί, βιοτέχνες, ειδικευμένες εργάτριες κλπ. που είναι σε λιγότερο πλεονεκτική θέση Από την κοινωνική τους τάξη. Επίσης, συνεντεύξεις έγιναν και στην Αθήνα σε κάποιους οργανισμούς γυναικείας ανάπτυξης για να αποκρυπτογραφήσουμε την θέση της ανάπτυξης των γυναικών εδώ στην Αθήνα.

4:6 Ισχύς και Αξιοπιστία

Επαρκή βήματα έγιναν για να εξασφαλιστεί η ισχύς και η αξιοπιστία του περιεχομένου. Τα δείγματα επιλέχθηκαν με προσοχή για να εξασφαλιστεί ότι τα αποτελέσματα θα γενικευτούν μέχρι ένα σημείο. Τα ερωτηματολόγια δοκιμάστηκαν Από πριν και τομείς που δεν ήταν σαφείς ξανα-διαπώθηκαν ή αποσύρθηκαν. Οι οδηγίες ήταν ξεκάθαρες και οι ερωτήσεις κατανοητές.

4:7. Μέθοδος Συλλογής Πληροφοριών

Τα εργαλεία εφαρμόστηκαν κατά τη διάρκεια μιας περιόδου έξι εβδομάδων για κάθε μελέτη. Με την βοήθεια των συνεργατών, τα ερωτηματολόγια δόθηκαν ατομικά για να εξηγηθεί στους ερωτώμενους ο σκοπός της άσκησης.

Για να μειώσουμε την πίεση στα άτομα και να διατηρήσουμε την ανωνυμία, τα ερωτηματολόγια δεν τα πήραμε πίσω επι τόπου. Ένα άτομο Από το προσωπικό του κάθε οργανισμού ζητήθηκε να πάρει για τον ερευνητή το ερωτηματολόγιο αφού είχε συμπληρωθεί. Η διαδικασία αυτή την φορά έγινε έτσι για να εξασφαλιστεί ένα αξιόπιστο αποτέλεσμα στοιχείων. Λίγα άτομα επέλεξαν να παραδώσουν το ερωτηματολόγιο συμπληρώνοντας το επι τόπου.

[146] Εφόσον η Νιγηρία συμπεριλαμβάνει τρεις περιφερειακές περιοχές, την βόρεια, ανατολική και δυτική, προσπαθήσαμε να φέρουμε εις πέρας την εργασία μέσα σε αυτές τις μεγάλες περιοχές.

- Από τα 200 ερωτηματολόγια της πιλοτικής μελέτης 106 δόθηκαν πίσω
- Από τα 40 ερωτηματολόγια που μοιράστηκαν στο εσωτερικό κοινό τα 31 δόθηκαν συμπληρωμένα πίσω
- Από τα 180 ερωτηματολόγια που μοιράστηκαν στο εξωτερικό κοινό 154 δόθηκαν πίσω συμπληρωμένα

Το ποσοστό συμμετοχής των ερωτηματολογίων για το εσωτερικό και εξωτερικό κοινό ήταν 84% Από τα συνολικά 220 που μοιράστηκαν. Αυτά τα 184 που συλλέχθησαν χρησιμοποιήθηκαν όλα για την ανάλυση του υλικού αυτής της εργασίας.

4:8. Μέθοδος Ανάλυσης των Στοιχείων

Διάφορες στατιστικές μέθοδοι εφαρμόστηκαν στην ανάλυση του υλικού. Απλά ποσοστά εφαρμόστηκαν όπου ήταν επιτρεπτό. Το τεστ εξίσωσης στο τετράγωνο (x^2 διαφορά-σχέση) εφαρμόστηκε στην δοκιμή των υποθέσεων. Οι απαντήσεις Από τις συνεντεύξεις συνοψίσθηκαν και συζητήθηκαν σε σχέση με τις σχετικές ερωτήσεις της έρευνας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

139 Young Kate, **Structure in Development, Theory and Policy, Women and Economic Development**, UNESCO, Berg, Paris, 1994.

140 Moser A.C., et al. **Survey Methods in Social Investigation**, 2nd Edition, Heineman Educ.Book, 1979

141 Κάποιοι Από τους οργανισμούς που προσεγγίστηκαν απαίτησαν μια επίσημη συστατική επιστολή Από την Σχολή για να παραχωρήσουν την συνέντευξη.

142 Μαζί με το υλικό που συλλέχθηκε Από τους διάφορους οργανισμούς υπήρχαν και προσπέκτους, φυλλάδια κλπ., που διαφώτισαν παραπάνω το ιστορικό πλαίσιο και τις δραστηριότητες της γυναικείας ενδυνάμωσης του οργανισμού.

143 Αυτή η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στην Αμπούτζα στις 8 Απριλίου 2002

144 Εφόσον η Νιγηρία συμπεριλαμβάνει τρεις περιφερειακές περιοχές, την βόρεια, την ανατολική και την δυτική, προσπαθήσαμε να φέρουμε εις πέρας την εργασία μέσα σε αυτές τις μεγάλες περιοχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

5.0 ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗ

Αυτό το κφάλαιο ασχολείται με την ανάλυση και την συζήτηση γύρω Από το υλικό που συλλέχθηκε με τα εργαλεία που χορηγήθηκαν στο εσωτερικό και εξωτερικό κοινό των οργανώσεων της ανάπτυξης γυναικών.

Οι δημογραφικές πληροφορίες παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν πριν οι διαμορφωμένες υποθέσεις δοκιμαστούν και οι ερωτήσεις έρευνας απαντηθούν.

5:1. Παρουσίαση των Αποτελεσμάτων: Τα Δημογραφικά Στοιχεία

Για να παρουσιαστεί μια βάση συζήτησης για τα στοιχεία που συλλέχθησαν, τα δημογραφικά στοιχεία παρουσιάστηκαν πρώτα. Εξαιτίας των υποθέσεων και των ερωτήσεων έρευνας, μόνο τα δημογραφικά στοιχεία του εξωτερικού κοινού (της κοινής γνώμης) αναθεωρήθηκαν σε αυτό το τμήμα.

Τα δημογραφικά στοιχεία δείχνουν την κατανομή των ερωτηθέντων σύμφωνα με το φύλο, την ηλικία, τα μορφωτικά προσόντα και την οικογενειακή κατάσταση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

Φύλο	N	%
Γ	86	55.8%
Α	68	44.2%
Σύνολο	154	100%

Ο **Πίνακας 13** δείχνει ότι 86 (55.8%) των αποκρινόμενων είναι γυναίκες ενώ 68 (44.2%) είναι άνδρες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΑΠΟΚΡΙΝΟΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΗΛΙΚΙΑ	N	%
20-30 ετών	58	37,7%
31-40 ετών	58	37,7%
41-50 ετών	24	5,6%
51-και άνω	14	9,0%
ΣΥΝΟΛΟ	154	100%

Ο **Πίνακας 14** δείχνει την κατανομή των αποκρινόμενων ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα. Ο Πίνακας αποκαλύπτει ότι ο αριθμός των αποκρινόμενων μεταξύ 20-30 είναι 58 (37,7%), μεταξύ 31-40 είναι επίσης 58 (37,7%) και μεταξύ των 41-50 είναι 24 (15,6%), ενώ άνω των 50 είναι 14 (9,8%). Δηλαδή, η πλειονότητα των αποκρινόμεων κυμαίνεται ηλικιακά Από 20-40.

ΠΙΝΑΚΑΣ 15

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΑΠΟΚΡΙΝΟΜΕΝΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Προσόν	N	%
WASC/GCE/ άλλα ισότιμα πτυχία	24	15,6%
NCE/OND/ άλλα ισότιμα πτυχία	19	12,3%
Πρώτο Πτυχίο	56	36,4%
Ανώτερο Πτυχίο	55	35,7%
Σύνολο	154	100%

Ο **Πίνακας 15** δείχνει την κατανομή των αποκρινόμενων σύμφωνα με το μορφωτικό επίπεδο. Συνολικά 24 (15,6%) των αποκρινόμενων έχουν WASC, GCE ή κάποιο αντίστοιχο πτυχίο, ενώ 19 (12,3%) έχουν δίπλωμα NCE/OND ή κάτι αντίστοιχο. Συνολικά, 56 (35,7%) είχαν HND ή πρώτου βαθμού πτυχία ενώ το 55 (35,7%) είχαν ανώτερα πτυχία. Αυτό το αποτέλεσμα δείχνει ότι η πλειοψηφία των υποκειμένων (γύρω στο 72%) έχουν ανώτερη παιδεία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 16

Κατανομή των αποκρινόμενων κατά οικογενειακή κατάσταση (% στην παρένθεση)

Φύλο	Παντρεμένοι	Ανύπαντροι	Σύνολο
Γυναίκα	53 (61.6%)	33(38.4%)	86(100%)
Άνδρες	41 (60.3%)	27(39.7%)	68(100%)
Σύνολο	94(61.0%)	60(39.0%)	154(100%)

Ο **Πίνακας 16** δείχνει την κατανομή των αποκρινόμενων ανάλογα με την οικογενειακή τους κατάσταση. 53 (61,6%) Από τις γυναίκες ήταν παντρεμένες ενω 33 (38,4%) Από το σύνολο ήταν ανύπαντρες.Οι άνδρες, 41 (60,3%) των ερωτηθέντων ήταν παντρεμένοι, 27 (39,7%) ανύπαντροι.

5:1.2 Υποθέσεις {HO}

Έχοντας εξετάσει το δημογραφικό προφίλ των αποκρινόμενων που διέθεσαν τα στοιχεία για αυτήν την μελέτη τώρα περνάμε στα τεστ των υποθέσεων που διατυπώθηκαν για να ερευνήσουν το κεντρικό πρόβλημα της εργασίας αυτής.

5:1.2.1 HO1. Δεν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ προσωπικών χαρακτηριστικών (φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο) και της ενημέρωσης του εξωτερικού κοινού για τις οργανώσεις της γυναικείας ανάπτυξης.

Τα δημογραφικά στοιχεία αυτής της υπόθεσης (το φύλο, η ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο των υποκειμένων) συγκεντρώθηκαν και ταξινομήθηκαν σε πίνακες με την ατομική θετική ή αρνητική αντίληψη των υποκειμένων. Η θετικότητα ορίστηκε με τον υπολογισμό των αποτελεσμάτων του επιπέδου αντίληψης του ερωτώμενου, ερωτήσεις 14 και 15 του ερωτηματολογίου.

Η κλίμακα που χρησιμοποιήθηκε για να τεστάρουμε τις υποθέσεις είναι:

Πολύ καλή=5, Καλή=4, Μέση=3, Λίγη=2, Φτωχή=1

Οι αποκρινόμενοι των οποίων το κύριο αποτέλεσμα της αντίληψης τους ήταν μεταξύ του 3 και 5 στην κλίμακα, ορίστηκαν ως θετικοί. Αυτοί με αποτέλεσμα κάτω του 3 ορίστηκαν ως αρνητικοί.

Λεπτομέρειες για την διαγώνια ταξινόμηση σε πίνακες των ανάλογων εκδοχών αλλά ακόμη και τα αποτελέσματα των υποθέσεων που δοκιμάστηκαν παρουσιάζονται στον **Πίνακα 17**.

ΠΙΝΑΚΑΣ 17

Σχέση μεταξύ φύλου και ενημέρωσης (% στην παρένθεση)

Φύλο	Θετική Ενημέρωση	Αρνητική Ενημέρωση	Σύνολο
Α	27 (39,7%)	41 (60,3%)	68 (100%)
Γ	40 (46,5%)	46 (53,5%)	86 (100%)
Σύνολο	67 (43,5%)	87 (56,5%)	154 (100%)

5:1.2.2 Σχέση μεταξύ φύλου και βαθμού ενημέρωσης

Σύμφωνα με τον **Πίνακα 17** Από τους συνολικά 68 άνδρες που απάντησαν, 27 (39.7%) είχαν θετική ενημέρωση για την οργάνωση της ανάπτυξης των γυναικών ενώ 41 (60.3%) είχαν αρνητική. Από τις 86 γυναίκες που ρωτήθηκαν , 40 (46,5%) είχαν θετική ενημέρωση για την οργάνωση της ανάπτυξης των γυναικών ενώ 46 (53,5%) είχαν αρνητική. Όταν μετρήθηκαν όλες οι απαντήσεις των ερωτηθέντων, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι Από τους 154, 67 (43,5%) είχαν θετική άποψη ενώ 87 (56,5%) είχαν αρνητική για τους οργανισμούς.

Ένα τεστ εξίσωσης σπουδαιότητας προέκυψε Από το υλικό όπως παρουσιάζεται παρακάτω. Ο τύπος που χρησιμοποιήθηκε για να μετρηθούν τα αποτελέσματα του τεστ είναι ο εξής:

$$X^2 = N\ \underline{\{(AXD)-(BXC)\}-N/2}$$

(A+B) (C+D) (A+C) (B+D)

Παρακάτω ο **Πίνακας 18**, δείχνει το αποτέλεσμα του τεστ της εξίσωσης

ΠΙΝΑΚΑΣ 18

Σχέση μεταξύ φύλου και ενημέρωσης

N	df	Critical X^2	X^2obtained	level	Significance
154	1	3.84	1.02	0.5	NS*

*** P>0.5**

Από τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στον **Πίνακα 18** δεν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ φύλου και ενημέρωσης. Η πιθανότητα είναι μεγαλύτερη Από το υπολογισμένο επίπεδο της ενημέρωσης. Η υπόθεση λοιπόν είναι αποδεχτή που αφορά τον μεταβλητή, γένος. Αυτό σημαίνει ότι η ενημέρωση του κοινού για τις γυναικείες οργανώσεις ανάπτυξης δεν έχει να κάνει με το φύλο.

5:1.2.3 Η Σχέση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και του βαθμού ενημέρωσης

Όπως και στην περίπτωση με το φύλο, η ενημέρωση των αποκρινόμενων υποταξινομήθηκε σύμφωνα με την ηλικιακή τους ομάδα. Ο **Πίνακας 19** προυσιάζει αυτήν την ταξινόμηση με τα αναμενόμενα ποσοστά στις παρενθέσεις.

Ο **Πίνακας 19** δείχνει ότι Από τους 58 που απάντησαν ηλικίας 20-30 χρονών, 24 (41,4%) είχαν θετική ενημέρωση. Τα ίδια αποτελέσματα ισχύουν και για τους αποκρινόμενους ηλικίας 41-50, 14 (58,3%) είχαν θετική άποψη ενώ 10 (44,7%) είχαν αρνητική. Από τους 14 ερωτηθέντες Από 50 και πάνω οι 9 είχαν αρνητική ενημέρωση (64,3%). Από αυτά τα αποτελέσματα μπορούμε να δούμε ότι οι ηλικίας 41-50 και πάνω έχουν μια πιο θετική άποψη Από αυτούς ηλικίας 20-40 ετών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 19

Σχέση μεταξύ ηλικιακής ομάδας και βαθμού ενημέρωσης

Ηλικιακή Ομάδα	Θετική Ενημέρωση	Αρνητική Ενημέρωση	Σύνολο
20-30 ετών	24 (26.7)	34 (31.3)	58
31-40 ετών	24 (26.7)	34 (31.3)	58
41-50 ετών	14 (11.1)	10 (12.9)	24
50 και άνω	9 (6.5)	5 (7.5)	14
Σύνολο	71	83	154

Ο πίνακας μας δείχνει επίσης τα αναμενόμενα ποσοστά για κάθε ηλικιακή ομάδα στην παρένθεση. Από όσο φαίνεται υπάρχουν διαφορές μεταξύ πραγματικών και αναμενόμενων ποσοστών σε μερικές ηλικιακές ομάδες. Από τους αποκρινόμενους 20-30 ετών το αναμενόμενο θετικό ποσοστό (26,7%) ήταν ψηλότερο Από το πραγματικό (24). Το αναμενόμενο αρνητικό ποσοστό για την ίδια ομάδα (31.3) ήταν μικρότερο Από το πραγματικό (34). Αυτό δείχνει ότι λίγοι Από αυτούς που απάντησαν ηλικίας 20-30 είχαν θετική άποψη Από το ποσοστό που αναμενόταν. Επίσης ο πίνακας δείχνει ότι ανάμεσα στους αποκρινόμενους 31-40 ετών, τα ίδια αποτελέσματα ισχύουν με αυτά της ομάδας των 20-30. Από αυτούς μεταξύ 41-50 το αναμενόμενο ποσοστό (11.1) ήταν χαμηλότερο Από το πραγματικό (14) ενώ η αναμενόμενη αρνητική άποψη (12.9) ήταν μεγαλύτερη Από την πραγματική (10). Αυτό μας δείχνει ότι υπήρχαν λιγότεροι μεταξύ των ηλικιών 41-50 με αρνητική ενημέρωση παρά θετική. Από αυτούς που ήταν 51 και πάνω, το αναμενόμενο θετικό ποσοστό (6.5) ήταν λιγότερο Από το πραγματικό (9), (7.5) ήταν υψηλότερο Από το πραγματικό (5). Αυτό φανερώνει ότι λιγότερα άτομα μεταξύ 51 και πάνω έχουν αρνητική ενημέρωση. Τα αποτελέσματα οδηγούν στο ότι όσο μεγαλύτερος σε ηλικία ο αποκρινόμενος, τόσο υψηλότερη η θετική του άποψη για τους οργανισμούς της γυναικείας ανάπτυξης.

Για να κάνουμε ένα τεστ αν αυτές οι διαφορές είναι στατιστικά σημαντικές χρησιμοποιήσαμε το τεστ X^2 στο υλικό μας και τα αποτελέματα του φαίνονται στον **Πίνακα 20**.

ΠΙΝΑΚΑΣ 20

Σχέση μεταξύ ηλικίας και βαθμού ενημέρωσης

N	df	Critical X^2	X^2obtained	level	Significance
154	3	7,81	4,3	.0,5	NS*

*P>.05

Όπως δείχνει ο **Πίνακας 20,** το X^2 είναι πολύ μικρότερο Από το κριτικό X2, και αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ ηλικίας και αντίληψης. Έτσι δεχόμαστε αυτή την υπο-υπόθεση.

5:1.2.4 Η Σχέση μεταξύ της Παιδείας και του βαθμού ενημέρωσης

Ο **Πίνακας 21,** παρουσιάζει τον πίνακα του μορφωτικού επιπέδου και του βαθμού ενημέρωσης με τα αναμενόμενα ποσοστά στις παρενθέσεις.

Τα στοιχεία του πίνακα μας δείχνουν ότι Από αυτούς που ρωτήθηκαν και έχουν πτυχίο WAEC ή κάτι αντίστοιχο 15 (62.5%) είχαν θετική άποψη. Από τους 56 που είχαν HND ή κατώτερα πτυχία 27 (48.2) είχαν θετική άποψη ενώ 29 (31.6) αρνητική. Από τους 55 που είχαν ανώτερα πτυχία 17 (30.9) είχαν θετική και 38 (69.1) αρνητική. Αυτά τα αποτελέσματα δείχνουν λοιπόν πως όσο ψηλότερη είναι η μόρφωση, τόσο αρνητικότερος είναι ο βαθμός ενημέρωσης .

Για να κάνουμε ένα τεστ αν αυτές οι διαφορές δείχνουν μια σημαντική σχέση μεταξύ των μεταβλητών της μελέτης, το τεστ X^2 εφαρμόστηκε στα στοιχεία. Το αποτέλεσμα είναι στον **Πίνακα 22.**

ΠΙΝΑΚΑΣ 21

Σχέση ανάμεσα στην εκπαίδευση και τον βαθμό ενημέρωσης

Επίπεδο εκπαίδευσης	Θετική Ενημέρωση	Αρνητική Ενημέρωση	Σύνολο
WAEC/GCL/ισότιμα πτυχία	15 (10.4)	9 (13.6)	24
NCE/OND/ισότιμα πτυχία	8 (8.3)	11 (10.7)	19
HND/Πρώτο Πτυχίο	27 (24.4)	29 (31.6)	56
Ανώτερο Πτυχίο	17 (23.9)	38 (31.1)	55
Σύνολο	67	87	154

ΠΙΝΑΚΑΣ 22

Σχέση μεταξύ βαθμού ενημέρωσης και μορφωτικού επιπέδου

N	Df	Critical X^2	X^2 obtained	level	Significance
154	3	7,81	6,14	.05	NS*

NS* p>.05

Το X^2 είναι χαμηλότερο Από το κριτικό ποσοστό στο .05 επίπεδο. Έτσι αυτή η υπο-υπόθεση επίσης γίνεται αποδεκτή. Δεν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου και του βαθμού ενημέρωσης για τις οργανώσεις ανάπτυξης.

Η αποδοχή αυτής της τρίτης άποψης της υπόθεσης 1 σημαίνει ότι όλες οι εκδοχές που δοκιμάστηκαν για τον συσχετισμό με την ενημέρωση, καμία δεν δείχνει κάποια στατιστικά σημαντική σχέση με την ενημέρωση. Έτσι η **HO1** γίνεται αποδεχτή. Αυτό σημαίνει ότι τα προσωπικά χατρακτηριστικά που εξετάστηκαν εδώ, δεν επηρεάζουν την

αντίληψη των ερωτηθέντων όσο αφορά την οργάνωση γυναικείας ανάπτυξης. Όμως εδώ χρειάζεται να σημειώσουμε ότι το X^2, ανάλογα με την σχέση μορφωτικού επιπέδου και αντίληψης (6.14) είναι σημαντικός (με επίπεδο στα 7.28). Σε αυτήν την περίπτωση είναι σωστό να ερμηνεύσουμε τα στοιχεία σαν ένδειξη μιας τάσης ότι το μορφωτικό επίπεδο τείνει να επηρεάζει την πληροφόρηση. Αυτό είναι αναμενόμενο αφού όσο πιο μορφωμένο είναι το άτομο, τόσο περισσότερο πληροφορημένο πιθανό να είναι για τις δραστηριότητες του οργανισμού πάνω στην γυναικεία ανάπτυξη.

5:1.3 HO2. Δεν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ της δομής ιδιοκτησίας και της δημόσιας πληροφόρησης για τις οργανώσεις της γυναικείας ανάπτυξης

Δοκιμάζοντας την υπόθεση αυτή, η ενημέρωση αυτών που απάντησαν σχετικά με τα είδη των οργανισμών που έχουν να κάνουν με την γυναικεία ανάπτυξη ταξινομήθηκε ανάλογα με την θετικότητα. Οι διάφορες απαντήσεις ταξινομήθηκαν με την παρακάτω κλίμακα: Υψηλή-4, Αρκετά Υψηλή-3, Χαμηλή-2, Καμιά-1. Οι απαντήσεις που είναι μεταξύ 4 και 3 χαρακτηρίστηκαν θετικές, αυτές στο 2 και 1 αρνητικές.

Αφού το τεστ X^2 σπουδαιότητας έπρεπε να χρησιμοποιηθεί, τα αναμενόμενα ποσοστά για κάθε τετραγωνάκι επίσης ταξινομήθηκαν όπως παρουσιάζονται στον **Πίνακα 23**.

ΠΙΝΑΚΑΣ 23

Ταξινόμηση της ενημέρωσης ανάλογα με το είδος του οργανισμού

Είδος Οργανισμού	Θετική Ενημέρωση	Αρνητική Ενημέρωση	Σύνολο
Ιδιωτικός Οργανισμός	45 (101,2)	109 (52,8)	154
Κυβερνητικός Οργανισμός	122 (101,2)	32 (52,8)	154
Διεθνής Οργανισμός	135 (101,2)	19 (52,8)	154
NGO οργανισμός	104 (101,2)	50 (52,8)	154
Πρεσβεία/εκπαιδ/κλπ	100 (101,2)	54 (52,8)	154
Σύνολο	506	264	770

Από τον **Πίνακα 23** προκύπτει μια μεγάλη ποικιλία Από τα αναμενόμενα ποσοστά ειδικά όσον αφορά τους ιδιωτικούς οργανισμούς. Το αναμενόμενο θετικό ποσοστό (101.2) ήταν αρκετά μεγαλύτερο Από το πραγματικό (45) ενω η αναμενόμενη αρνητική άποψη (52.8) ήταν αρκετά μικρότερη Από την πραγματική (109). Ο πίνακας δείχνει ότι οι ιδιωτικοί οργανισμοί είναι ελλιπώς πληροφορημένοι. Αυτοί οι οργανισμοί που χαίρουν υψηλής αποδοχής είναι οι διεθνώς συνδεδεμένοι οργανισμοί, με το αναμενόμενο θετικό ποσοστό (101.2) που είναι χαμηλότερο Από το πραγματικό θετικό ποσοστό (35). Ακολουθώντας τους διεθνείς οργανισμούς έχουμε αυτούς της Κυβέρνησης με αναμενόμενο θετικό ποσοστό (101.2) όντας χαμηλότερο Από το πραγματικό.

Το τεστ X^2 παρουσιάστηκε με τον εξής τύπο:

$$X^2 \left\{ = \frac{(o-e)^2}{e^2} \right.$$

Τα αποτελέσματα του τεστ παρουσιάζονται στον **Πίνακα 24**

ΠΙΝΑΚΑΣ 24

Σχέση μεταξύ ενημέρωσης και οργανισμού

N	df	Critical X^2	X^2obtained	level	Significance
154	4	9.48	136.67	.05	S*

* P<.05

Ο υπολογισμένος X^2 (136.67) έχει πολύ υψηλότερο ποσοστό Από τον κριτικό X^2 (9.48) και αυτό δείχνει μια σημαντική σχέση μεταξύ του είδους του οργανισμού και της ενημέρωσης. Άρα δεν αποδεχόμαστε την υπόθεση **HO2**.

Όπως ήταν αναμενόμενο οι διεθνείς οργανισμοί χαίρουν το μεγαλύτερο ποσοστό καλύτερης πληροφόρησης και μετά ακολουθούν οι κυβερνητικοί οργανισμοί. Αυτό ίσως

φανερώνει την έλειψη εμπιστοσύνης κάποιων Νιγηριανών προς τις επιχειρησιακές δραστηριότητες.

5:1.4 ΗΟ3. Δεν υπάρχει σημαντική διαφορά σε επίπεδο αποτελεσματικότητας των διαφορετικών επικοινωνιακών στρατηγικών που υιοθετήθηκαν Από τις οργανώσεις της γυναικείας ανάπτυξης.

Συλλέγοντας τα στοιχεία για να δοκιμάσουμε την υπόθεση αυτή θεωρήθηκε ότι κάθε στρατηγική επικοινωνίας που δεν ήταν αρεστή στο κοινό που στοχεύαμε δεν μπορεί να θεωρηθεί αποτελεσματική. Η αποτελεσματικότητα λειτούργησε ως διαδικασία που αποσπά την επιθυμητή απάντηση του κοινού παρά σαν αυτή που το κοινό έρχεται συχνά σε επαφή μαζί της. Ο **Πίνακας 25** έγινε για να παρουσιάσει την στάση των ερωτηθέντων σε κάθε μια Από αυτές τις στρατηγικές. Η υπόθεση λοιπόν ήταν ότι κάθε στρατηγική που θεωρείται αρεστή θα επιδρούσε σχετικά ισχυρά στο κοινό. Ο **Πίνακας 25** συμπεριλαμβάνει τα αναμενόμενα ποσοστά στις παρενθέσεις για κάθε μια Από τις στρατηγικές στις ανάλογες στήλες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 25

Κατάταξη της ενημέρωσης των υποκειμένων σε σχέση με την επικοινωνιακή στρατηγική

Στρατηγική	Ευνοική	Μη-ευνοική	Σύνολο
Σύνθεση ΜΜΕ	121(101.8)	33 (52.2)	154
Προγράμματα Ομιλιών	99(101.8)	55(52.2)	154
Σεμινάρια Εργαστήρια	119(101.8)	35(52.2)	154
Προέχοντα Άρθρα	71(101.8)	83(52.2)	154
Έντυπη Αγγελία	99(101.8)	55(52.2)	154
Σύνολο	509	261	770

Το τεστ X^2 εφαρμόστηκε στα στοιχεία και το αποτέλεσμα παρουσιάζεται στην συνέχεια στον **Πίνακα 26**

ΠΙΝΑΚΑΣ 26

Σχέση μεταξύ στρατηγικών και αποτελεσματικότητας

N	df	Critical X^2	X^2obtained	Level	Significance
143	4	9.48	47.26	.05	S*

*P<.05

Τα αποτελέσματα μας δείχνουν ότι υπάρχει σημαντική διαφορά ανάμεσα στην στρατηγική επικοινωνίας που εφαρμόζεται Από τις γυναικείες οργανώσεις ανάπτυξης και της πληροφόρησης. Γι αυτό και η υπόθεση **HO3** δεν γίνεται αποδεχτή. Αυτό σημαίνει ότι η αποτελεσματικότητα των στρατηγικών διαφέρει και η πληροφόρηση μπορεί να εξαρτάται Από την στρατηγική που υιοθετήθηκε Από τους αναπτυξιακούς οργανισμούς. Διαφημίσεις στην τηλεόραση, το ραδιόφωνο και τις εφημερίδες, φαίνεται να αποτελούν την πιο κατάλληλη μέθοδο. Από τον πίνακα βλέπουμε ότι η αναμενόμενη ευνοϊκή αξία (101.8) ήταν χαμηλότερη Από την πραγματική που πήραμε (121) ενώ η αναμενόμενη μη ευνοική (52.2) ήταν υψηλότερη Από την πραγματική (33). Η αμέσως επόμενη πιο αποτελεσματική μέθοδος του πίνακα είναι τα σεμινάρια, τα εργαστήρια, η κατάρτιση κλπ. Με την αναμενόμενη ευνοική αξία (101.8) χαμηλότερη του πραγματικού (119). Τα προγράμματα ομιλιών και οι έντυπες αγγελίες φαίνεται να έχουν τον ίδιο βαθμό αποτελεσματικότητας. Έχουν και τα δυο την ίδια αναμενόμενη ευνοική αξία (101.8) που ήταν υψηλότερη Από την δηλωμένη πραγματική και για τις δυο στρατηγικές (99) όταν η μη αναμενόμενη ευνοϊκοί αξία και στις δυο στρατηγικές (52.2) ήταν χαμηλότερη Από την πραγματική 55. Τα κύρια άρθρα φαίνεται να έχουν την μικρότερη αποτελεσματικότητα με την αναμενόμενη ευνοϊκή αξία (101.8) όντας υψηλότερη Από την πραγματική (71) όταν η μη ευνοϊκή αναμενόμενη (52.2) ήταν πολύ χαμηλότερη Από την καταγραμμένη πραγματική.

5:1.5 HO4. Δεν υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ της ενημέρωσης του εσωτερικού και εξωτερικού κοινού Από τις επιλεγμένες οργανώσεις της γυναικείας ενδυνάμωσης

Για να επαληθεύσουμε αυτήν την υπόθεση χρησιμοποιήθηκαν τα σχετικά τμήματα των δύο διανεμηθέντων ερωτηματολογίων για να μετρηθούν οι στάσεις των δυο ομάδων που ερωτήθηκαν: κοινό εσωτερικό δηλαδή εντός του οργανισμού και κοινό εξωτερικό δηλαδή εκτός του οργανισμού. Τα στοιχεία έπειτα ταξινομήθηκαν διαγώνια όπως παρουσιάζονται στον **Πίνακα 27**.

ΠΙΝΑΚΑΣ 27

Οι στάσεις του εσωτερικού και εξωτερικού κοινού προς τις γυναικείες οργανώσεις ανάπτυξης

Κοινό	Θετική Στάση	Αρνητική Στάση	Σύνολο
Εσωτερικό	24(A)	7(B)	31
Εξωτερικό	67(C)	87(D)	154
Σύνολο	91	94	185

Ο τύπος που θεωρήθηκε κατάλληλος και χρησιμοποιήθηκε ήταν

$$X^2 = \frac{(N\,(AXD) - (BXC) = N/22)}{(A+B)\,(C+D)\,(A+C)\,(B+D)}$$

Το αποτέλεσμα του τεστ παρουσιάζεται στον **Πίνακα 28**

ΠΙΝΑΚΑΣ 28

Η διαφορά βαθμού ενημέρωσης μεταξύ του εσωτερικού και του εξωτερικού κοινού

N	df	Κρίσιμο X^2	X^2 αποκτηθείς	Επίπεδο	Σπουδαιότητα
185	1	3.84	11.13	.05	S*

*P<.05

Καθώς ήταν αναμενόμενο το εσωτερικό κοινό του αναπτυξιακού οργανισμού έχει μια θετικότερη άποψη για τον οργανισμό. Αυτό μπορεί να συμβαίνει για διάφορους λόγους. Πρώτον, είναι πιθανό κάποιος που είναι μέρος ή προσωπικό του οργανισμού να έχει μεγαλύτερη πίστη προς αυτόν και θετικότερη άποψη. Επίσης, είναι ακόμη δυνατόν το εσωτερικό κοινό στον οργανισμό να έχει περισσότερη πληροφόρηση γύρω Από τις δραστηριότητες του οργανισμού Από ότι το εξωτερικό κοινό και αυτό ίσως έχει δημιουργήσει την θετική τους αντίληψη. Τέλος, το εξωτερικό κοινό είναι αυτό που συχνά είναι ο πελάτης και το θύμα. Είναι φυσικό οι πελάτες να έχουν περισσότερες δυσάρεστες εμπειρίες Από το εσωτερικό κοινό του οργανισμού.

Από τα αποτελέσματα είναι φανερό ότι υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ του βαθμού ενημέρωσης μεταξύ του εσωτερικού και εξωτερικού κοινού. Γι΄αυτό η υπόθεση HO4 αποκλείεται.

5:1.6 Πρόσθετες Ερωτήσεις Έρευνας.

Όπως τονίσθηκε κατά τον σχεδιασμό της έρευνας για την επαλήθευση των υποθέσεων της εργασίας, φροντίσαμε να υπάρχουν και μερικές ακόμη ερωτήσεις που ως δευτερογενείς υποθέσεις θα συμπλήρωναν τις αρχικές υποθέσεις εργασίας. Τα αποτελέσματα αυτών των ερωτήσεων είναι πολύ διαφωτιστικά και παρουσιάζονται από κάτω:

5:1.6.1. <u>Ερώτηση Έρευνας 5</u>: Ποίες είναι οι κυριότερες στρατηγικές επικοινωνίας που χρησιμοποιούνται Από τους οργανισμούς της γυναικείας ενδυνάμωσης και πόσο συχνά ο κόσμος είναι εκτεθειμένος σε αυτές;

Για να απαντηθεί η ερώτηση αυτή συλλέχθησαν στοιχεία μέσω πέντε ερωτηματολογίων και για το εσωτερικό και για το εξωτερικό κοινό των αναπτυξιακών οργανώσεων. Επίσης Από τις συνεντεύξεις που έγιναν για την έρευνα αυτή βρέθηκε ότι οι μεγαλύτερες επικοινωνιακές στρατηγικές στο εξωτερικό κοινό περιλαμβάνουν διαφημίσεις στην τηλεόραση, το ραδιόφωνο, τις εφημερίδες κλπ. σεμινάρια, εργαστήρια, γυναικείες

δραστηριότητες, ανοιχτές συζητήσεις, έντυπες αγγελίες κατάρτισης, αφίσες, φυλλάδια, προσπέκτους, talk shows στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο, και κύρια άρθρα στις εφημερίδες.

Οι στρατηγικές επικοινωνίας για το εσωτερικό κοινό των οργανισμών χρησιμοποιήθηκαν κυρίως με την μορφή προγραμμάτων κατάρτισης και εσωτερικής βιβλιογραφίας όπως υπομνήματα, δελτία και ενημερωτικές στήλες περιοδικών.

Για να μάθουμε πόσο συχνά και το ένα και το άλλο κοινό εκτίθεται στις διάφορες επικοινωνιακές στρατηγικές, οι απαντήσεις ταξινομήθηκαν και υπολογίστηκε ο μέσος όρος. Η κλίμακα που χρησιμοποιήθηκε για την ταξινόμηση είναι: Πολύ συχνά (ΠΣ)-5, Συχνά (Σ)-4, Μερικές φορές (ΜΦ)-3, Σπάνια (Σπ)-2, Ποτέ (Π)-1. Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται στους **Πίνακες 29 & 30**

ΠΙΝΑΚΑΣ 29

Συχνότητα και κατάταξη των στρατηγικών επικοινωνίας που χρησιμοποιούνται από τις οργανώσεις ανάπτυξης για την εξωτερική δημόσια πληροφόρηση

Στρατηγική	**ΠΣ**	**Σ**	**ΜΦ**	**Σπ**	**Π**	**Σύνολο**	**Μέσος Όρος**	**Τάξη**
Διαφημίσεις	28	69	45	7	5	154	3.7	1
Talk Shows	3	15	65	56	15	154	2.6	4
Σεμινάρια, Εργαστήρια, Συνεργασίες, Γυναικείες δραστηριότητες	12	31	75	25	11	154	3.1	2
Κυρίως άρθρα	1	10	50	63	30	154	2.5	5
Έντυπες αγγελίες, αφίσες, φυλλάδια κλπ.	6	25	60	43	20	154	2.7	3

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι η πιο συχνή στρατηγική που χρησιμοποιήθηκε είναι οι διαφημίσεις στην τηλεόραση, το ραδιόφωνο και τις εφημερίδες με τον μεγαλύτερο μέσο όρο 3.7. Η αμέσως επόμενη είναι τα σεμινάρια, τα εργαστήρια και οι ομαδικές γυναικείες δραστηριότητες με μέσο όρο 3.1. Από αυτό μπορούμε να

συμπεράνουμε ότι οι γυναικείες οργανώσεις ενδυνάμωσης πλησιάζουν το κοινό τους μέσα Από τα εργαστήρια, τις ομαδικές γυναικείες δραστηριότητες, τα σεμινάρια, τα συνέδρια και τις διαφημίσεις στην τηλεόραση, το ραδιόφωνο, τις εφημερίδες κλπ. Τα talk shows και οι έντυπες αγγελίες, έχουν σχεδόν τα ίδια αποτελέσματα με τις έντυπες αγγελίες και τις αφίσες κλπ. έχοντας έναν μέσο όρο 2.7 ενώ τα talk shows 2.6. Η στρατηγική στην οποία εκτίθεται λιγότερο ο κόσμος φαίνεται να είναι τα κύρια άρθρα των εφημερίδων με μέσο όρο 2.3. Αυτό δεν είναι πολύ παράξενο αφού το κοινό στο οποίο στοχεύουν αυτές οι στρατηγικές είναι ημι- ή τελείως αναλφάβητο και στις περισσότερες περιπτώσεις δεν διαβάζει καλά και βρίσκει τα μακροσκελή άρθρα δυσνόητα.

Για το εσωτερικό κοινό, οι στρατηγικές επίσης ταξινομήθηκαν και ο μέσος όρος και πάλι υπολογίστηκε. Η κλίμακα που χρησιμοποιήθηκε για την ταξινόμηση είναι η ίδια με την προηγούμενη: Πολύ συχνά (ΠΣ)-5, Συχνά (Σ)-4, Μερικές φορές (ΜΦ)-3, Σπάνια (Σπ)-2, Ποτέ (Π)-1. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον **Πίνακα 30**.

ΠΙΝΑΚΑΣ 30

Συχνότητα και Κατάταξη των Στρατηγικών Επικοινωνίας που χρησιμοποιήθηκαν Από τις Γυναικείες Οργανώσεις Ανάπτυξης για το Εσωτερικό Κοινό							
Στρατηγική	Σ	ΜΦ	Σπ	Π	Σύνολο	Μέσος Όρος	Τάξη
Σεμινάρια για τα ΜΜΕ	14	18	6	3	31	3.1	2
Σεμινάρια/Εργαστήρια στην διαπροσωπική επικοινωνία	5	9	11	6	31	2.4	3
Προφορικά Μέσα/Εσωτερικό Θέατρο	5	6	8	12	31	2.1	4
Προσπέκτους, εφημερίδες	19	12	0	0	31	8.5	1

Από τον παραπάνω πίνακα βλέπουμε ότι η επικοινωνιακή στρατηγική που συχνότερα χρησιμοποιείται Από τις επιλεγμένες οργανώσεις είναι με την μορφή εσωτερικής

βιβλιογραφίας, εφημερίδων, προσπέκτους, εσωτερικής αλληλογραφίας κλπ. με μέσο όρο 8.5. Αυτό δεν είναι και τόσο παράξενο γιατί η εσωτερική βιβλιογραφία είναι Από τα πιο φτηνά μέσα προσέγγισης του προσωπικού στον οργανισμό. Η αμέσως επόμενη στρατηγική επικοινωνίας είναι τα σεμινάρια πάνω στα ΜΜΕ, με μέσο όρο 3.1.

Αυτό δείχνει ότι οι οργανισμοί για την γυναικεία ενδυνάμωση αναγνωρίζουν την σπουδαιότητα της κατάρτισης του προσωπικού τους πάνω στις στρατηγικές των ΜΜΕ. Σεμινάρια/εργαστήρια για την διαπροσωπική επικοινωνία ακολουθούν με μέσο όρο 2.4. Τα προφορικά μέσα/θέατρο είναι οι λιγότερο διαδεδομένες στρατηγικές που το εσωτερικό κοινό των οργανισμών εκτίθεται σε αυτές. Αυτό δείχνει ότι οι μεσολαβητές για την γυναικεία ενδυνάμωση ακόμη δεν έχουν εκτιμήσει πλήρως τις εγχώριες μορφές επικοινωνίας και την σημασία τους στην γυναικεία ενδυνάμωση. Επίσης Από τις συνεντεύξεις που έδωσαν οι μεσολαβητές αυτοί, 23 (76%) των αποκρινόμενων στοχεύουν κυρίως στις γυναίκες και τα κορίτσια ενώ 5 (24%) στοχεύουν κυρίως στους άνδρες και τα αγόρια και μόνον 3 (10%) έχουν σαν τον μικρότερο στόχο τους κοινό Από την πολιτική και την κυβέρνηση.

5:1.6.2 <u>Ερώτηση Έρευνας 6.</u> Πόσο αξιόπιστες είναι αυτές οι στρατηγικές επικοινωνίας για την εκστρατεία της γυναικείας ενδυνάμωσης στις αγρότισσες και πόσο συχνά εκτίθεται σε αυτές;

Για να απαντηθεί η ερώτηση αυτή, χρησιμοποιήθηκε το θέμα 16 του ερωτηματολογίου. Οι απαντήσεις στα επικοινωνιακά μηνύματα ταξινομήθηκαν ως αξιόπιστα και μη αξιόπιστα. Μια κλίμακα 5 βαθμών χρησιμοποιήθηκε με σκοπό να μετρηθεί ο βαθμός αξιοπιστίας. Η κλίμακα έχει ως εξής: Συμφωνούν πολύ 5. Συμφωνούν 4, Διαφωνούν 3, Διαφωνούν πολύ 2, Δεν γνωρίζουν 1. Οι απαντήσεις μεταξύ 5 και 4 χαρακτηρίζονται ως αξιόπιστες ενώ αυτές μεταξύ 3 και 1 χαρακτηρίζονται ως μη αξιόπιστες. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον **Πίνακα 31** με τα ποσοστά στις παρενθέσεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ 31

Βαθμός αξιοπιστίας των μηνυμάτων επικοινωνίας που χρησιμοποιήθηκαν Από τις γυναικείες οργανώσεις ενδυνάμωσης			
Μήνυμα	**Αξιόπιστο**	**Μη Αξιόπιστο**	**Σύνολο**
Παροχή παιδείας στις γυναίκες μας	58 (37.3)	96 (62.3)	154 (100)
Κινητοποίηση γυναικών για τον σχηματισμό συνεργασιών για την συγκέντρωση πόρων Από κοινού	103 (66.9)	51 (33.1)	154 (100)
Προαγωγή και υποστήριξη προγραμμάτων υγείας και οικογενειακού προγραμματισμού για ένα υγιές μέλλον	89 (57.8)	65 (42.2)	154 (100)
Προαγωγή κοινωνικής πρόνοιας για την εξασφάλιση ενός καλύτερου μέλλοντος	95 (61.7)	59 (38.3)	154 (100)
Ενδυνάμωση γυναικών για να μπουν στην κύρια διαδικασία της εθνικής ανάπτυξης	122 (79.2)	32 (20.9)	154 (100)
Σύνολο	467 (60.6)	303 (39.4)	770 (100)

Ο **Πίνακας 31** δείχνει ότι ο βαθμός αξιοπιστίας των μηνυμάτων επικοινωνίας ήταν πολύ υψηλός. Από το σύνολο των 770 ερωτηθέντων, 60.6% πιστεύει ότι τα μηνύματα είναι αξιόπιστα ενώ 39.4% όχι. Το επικοινωνιακό μήνυμα που θεωρείται το πιο αξιόπιστο

είναι το μήνυμα που λέει ότι η επικοινωνία βοηθά τις γυναίκες στην ενδυνάμωση και στην συμμετοχή τους στην εθνική ανάπτυξη. Από τους 154 αποκρινόμενους, 122 (79,2%) θεωρούν ότι το μήνυμα ήταν αξιόπιστο ενώ 32 (20.8%) όχι. Το δεύτερο πιο αξιόπιστο μήνυμα όπως φαίνεται και Από τον πίνακα είναι αυτό που λέει ότι τα επικοινωνιακά μηνύματα κινητοποιούν τις γυναίκες στην διαμόρφωση συνεργασιών ώστε να τραβήξουν Από κοινού τους οικονομικούς πόρους. Ένα σύνολο 103 (66.9%) των ερωτηθέντων ισχυρίστηκαν ότι είναι αξιόπιστο ενώ 51 (33.1%) όχι. Ακολουθεί το μήνυμα που λέει ότι η επικοινωνία προάγει και στηρίζει τα προγράμματα υγείας για ένα υγιές μέλλον. 89 (57.8) ισχυρίστηκαν ότι το μήνυμα ήταν αξιόπιστο ενώ 65 (42.2%) είπαν όχι. Το επικοινωνιακό μήνυμα για το πρόγραμμα της κοινωνικής ευημερίας ώστε να διαασφαλιστεί ένα λαμπρότερο μέλλον θεωρήθηκε αξιόπιστο Από 95 (61.7%) αποκρινόμενους ενώ 59 (38.3%) δεν πίστεψαν το μήνυμα. Το μήνυμα με την λιγότερη αξιοπιστία είναι αυτό που προάγει την ενήλικη μόρφωση και τον αλφαβητισμό των γυναικών. Εδώ 58 (37.7%) πίστεψαν αυτό το μήνυμα ενώ 96 (62.3%) όχι.

Από τα αποτελέσματα είναι φανερό ότι η πλειοψηφία του προσωπικού των αναπτυξιακών οργανισμών πιστεύει στα επικοινωνιακά μηνύματα του οργανισμού. Για να βρούμε την διάρκεια μιας μέσης καμπάνιας γυναικείας ανάπτυξης ας δούμε τον **Πίνακα 32.**

ΠΙΝΑΚΑΣ 32

Διάρκεια μιας μέσης καμπάνιας γυναικείας ανάπτυξης		
Διάρκεια	Απαντήσεις	Απαντήσεις
1-4 εβδομάδες	16	54%
1-3 μήνες	8	27%
3 μήνες- 1 χρόνο	4	13%
1 χρόνο και πάνω	3	6%
Σύνολο	31	100%

Από τον **Πίνακα 32** και Από τις συνεντεύξεις των υπαλλήλων των διαφόρων οργανισμών θα μπορούσε να δεί κάποιος ότι οι περισσότερες καμπάνιες των γυναικείων οργανώσεων είναι βραχυπρόθεσμες 1-4 εβδομάδες, όπως αποκρίθηκαν 16 (54%). Αυτοί που απάντησαν 1-3 μήνες είναι 8 (27%), ενώ οι εκστρατείες για 1 χρόνο και πάνω ελκύουν μόνο 3 (6%).

5:1.6.3 Ερώτηση Έρευνας 7: Ποια προβλήματα αντιμετωπίζονται στο στάδιο της εφαρμογής των προγραμμάτων γυναικείας ανάπτυξης και ποιες τροποποιήσεις γίνονται για να ξεπεραστούν αυτά τα προβλήματα;

Για να απαντηθεί αυτή η ερώτηση έρευνας προς τους εργαζόμενους χρησιμοποιήθηκαν τα θέματα 7 και 8 της συνέντευξης και οι απαντήσεις του θέματος 15 του ερωτηματολογίου. Ο **Πίνακας 33** δείχνει τα προβλήματα που παρουσιάζονται στην διαδικασία εφαρμογής της γυναικείας ενδυνάμωσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 33

Προβλήματα που παρουσιάζονται στην διαδικασία εφαρμογής των γυναικείων προγραμμάτων ενδυνάμωσης		
Προβλήματα	**Απαντήσεις**	**Ποσοστό**
Αναλφαβητισμός/Άγνοια	8 (27%)	100%
Φτώχεια	10 (32%)	100%
Παράδοση; Θρησκευτικές πρακτικές	4 (8%)	100%
Απαγόρευση των γυναικών στην πληροφόρηση	2 (4%)	100%
Γλωσσικά εμπόδια	7 (23%)	100%
Σύνολο	31	100%

Ο παραπάνω πίνακας μας δείχνει ότι τα γλωσσικά εμπόδια και τα προβλήματα του αναλφαβητισμού αποτελούν το 50% των προβλημάτων που αντιμετωπίζονται στην εφαρμογή ενός προγράμματος γυναικείας ενδυνάμωσης ενώ η φτώχεια είναι ο μεγαλύτερος παράγοντας από μόνος του που εμποδίζει την ενδυνάμωση. Άλλα

προβλήματα είναι οι δυνατές παραδόσεις και τα θρησκευτικά πιστεύω καθώς και η απαγόρευση πρόσβασης των γυναικών στην πληροφόρηση. Στην διάρκεια της συνέντευξης οι περισσότεροι υπάλληλοι τόνισαν τις μανιώδεις προσπάθειες που γίνονται για να εξεταστούν ή να ελαττωθούν αυτά τα προβλήματα. Αυτές οι τροποποιήσεις είναι το αντικείμενο ανάλυσης του **Πίνακα 34**.

ΠΙΝΑΚΑΣ 34

Προτεινόμενες τροποποιήσεις στα προβλήματα που παρουσιάζονται στην διαδικασία εφαρμογής του προγράμματος γυναικείας ενδυνάμωσης		
Άποψη	**Απάντηση**	**Ποσοστό**
Ισχυροποίηση μέσω διαφόρων ΜΜΕ	11	37%
Σχεδιασμός νέων προγραμμάτων	2	6%
Χρησιμοποίηση διαμορφωτών της κοινής γνώμης	4	12%
Αλλαγή μηνύματος και μεθόδου	3	9%
Χρησιμοποίηση κινήτρων	2	6%
Συγκρότηση γυναικείων ομάδων	8	27%
Αλλαγή στόχου όσο αφορά το κοινό	1	3%
ΣΥΝΟΛΟ	13	100%

Ο **Πίνακας 34** φανερώνει ότι το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων υπαλλήλων έδειξε να υποστηρίζει ότι η αντιμετώπιση των προβλημάτων είναι περισσότερο εφικτή με την ισχυροποίηση των προγραμμάτων τους μέσω της χρήσης διαφόρων ΜΜΕ (37%) και την συγκρότηση γυναικείων ομάδων (27%).

Ανακεφαλαιώνοντας, τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τις τέσσερις υποθέσεις εργασίας παρουσιάζονται συνοπτικά στον Πίνακα 35 που ακολουθεί:

ΠΙΝΑΚΑΣ 35

	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
1	Δεν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ των προσωπικών χαρακτηριστικών (φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο) και της αντίληψης του εξωτερικού κοινού του οργανισμού στα θέματα γυναικείας ενδυνάμωσης	Δεκτή
2	Δεν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ της μορφής της οργάνωσης και της δημόσιας αντίληψης για τις γυναικείες οργανώσεις ανάπτυξης	Απορριπτέα
3	Δεν υπάρχει σημαντική διαφορά σε επίπεδο αποτελεσματικότητας των διαφόρων μορφών επικοινωνίας στους οργανισμούς της γυναικείας ανάπτυξης	Απορριπτέα
4	Δεν υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ της αντίληψης του εσωτερικού και εξωτερικού κοινού των επιλεγμένων οργανισμών γυναικείας ανάπτυξης	Απορριπτέα

5:2. Το αποτέλεσμα της δομημένης συνέντευξης που διεξήχθει στους υπαλλήλους των επιλεγμένων αναπτυξιακών οργανισμών στην Νιγηρία

Όπως σημειώσαμε κατά την κατάστρωση του σχεδίου της παρούσας έρευνας, επιλέξαμε και την τεχνική της δομημένης συνέντευξης για την άντληση συμπληρωματικών στοιχείων για το θέμα της γυναικείας ανάπτυξης στον χώρο της Νιγηρίας. Το περιεχόμενο και τα αποτελέσματα αυτών των συνεντεύξεων δίνονται πιο αναλυτικά παρακάτω.

Από τις υπολειπόμενες συνεντεύξεις που διεξήχθησαν με υπαλλήλους 6 επιλεγμένων οργανισμών ανάπτυξης, οι απαντήσεις γύρω Από την μορφή των μηνυμάτων που έχουν διασπαρθεί για την ανάπτυξη, περιλαμβάνουν γυναικεία θέματα, αναπαραγωγική και σεξουαλική υγιεινή, ανθρώπινα δικαιώματα, πολιτική και ενδυνάμωση, παιδεία, σεξουαλικές παρενοχλήσεις, συμβουλευτικές δραστηριότητες οικογενειακού προγραμματισμού, οικονομική διαμόρφωση για τις γυναίκες, περιβαντολλογική και αγροτική ανάπτυξη, τεχνολογία, δικαιοσύνη και ειρήνη, γεννητικός ακρωτηριασμός θηλέων, επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές εναντίον των γυναικών, γεωργία, ισότητα

κλπ. Για το πόσοι οργανισμοί εμπλέκονται στην γυναικεία ανάπτυξη της Νιγηρίας, το σύνολο των απαντήσεων από τους ερωτηθέντες δείχνει ότι πάνω Από 40 μη κυβερνητικοί οργανισμοί και πολιτιστικοί θεσμοί συμμετέχουν ενεργά στις εκστρατείες για την γυναικεία ενδυνάμωση στην Νιγηρία. Υπάρχουν επίσης το ομοσπονδιακό κράτος και οι τοπικές κυβερνήσεις, τα υπουργικά συμβούλια, ημικρατικοί φορείς και τμήματα που ασχολούνται με τα γυναικεία ζητήματα και εργάζονται με μερικά NGOS. Η Παγκόσμια Τράπεζα, Παγκόσμιοι Οργανισμοί Υγείας, UNISEF, UNESCO, USAID, UNDP, UNFPA και UNIFEM αποτελούν τον κορμό των δωρητών και χορηγών. Μερικά ιδρύματα όπως η Ford και η Mac Arthur είναι επίσης ενεργά στα προγράμματα γυναικείας ενδυνάμωσης στην Νιγηρία.

Μιλώντας για οργανωτική χρηματοδότηση, αυτοί που έδωσαν τις συνεντεύξεις τόνισαν ότι ιδρύματα και πολιτιστικά ινστιτούτα είναι περισσότερο αναμειγμένα στην χορηγία των προγραμμάτων ενδυνάμωσης στην Νιγηρία. Ακολουθούν στενά οι δωρητές (ΟΗΕ και Παγκόσμιοι Φορείς). Επίσης μέλη θρησκευτικών, επαγγελματικών και εθελοντικών οργανώσεων συνεισφέρουν με περίπου 20% στους πόρους των προγραμμάτων ενδυνάμωσης.

Όσο αφορά την γνώμη των ερωτηθέντων για την αποτελεσματικότητα της ενδυνάμωσης στην Νιγηρία, οι περισσότεροι πιστεύουν ότι η γυναικεία ενδυνάμωση είναι αποτελεσματική. Πιστεύουν ότι τα θετικά οφέλη μπορεί να μην είναι τόσο ορατά σήμερα αλλά στα επόμενα χρόνια θα είναι ώριμα ώστε να αξιολογήσουν τα κατορθώματα της γυναικείας ενδυνάμωσης στην Νιγηρία. Οι αποκρινόμενοι βλέπουν την δημιουργία ενός ξεχωριστού υπουργείου για τα γυναικεία ζητήματα σαν ένα κατόρθωμα κοινών εκστρατειών ενδυνάμωσης στο παρελθόν.

Επιπρόσθετα, οι διορισμοί γυναικών μέσα σε πολιτικές επιτροπές, υπουργικά συμβούλια γενικές διευθύνσεις κλπ, αν και είναι ακόμα λίγοι, θεωρούνται ως κατορθώματα της ενδυνάμωσης. Επίσης αναφέρουν και την σχετική αύξηση των γυναικών στην πολιτική και στα επαγγελματικά σώματα.

Όταν τους ζητήθηκε να περιγράψουν την κοινωνικο-πολιτική θέση των αγροτισσών στην Νιγηρία, οι περισσότεροι τόνισαν ότι αντί το φορτίο των γυναικών να γίνει ελαφρύτερο και το βιοτικό τους επίπεδο καλύτερο, αυτές γίνονται φτωχότερες, με ελάχιστη πρόσβαση στους παράγοντες της παραγωγής. Το 1979, ο ΟΗΕ βλέποντας την μη αναγνώριση των χρήσιμων ρόλων των αγροτισσών στην κοινωνία και ακόμη τα κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν, ζήτησε Από τις κυβερνήσεις να βεβαιώσουν ότι οι αγρότισσες ωφελούνται και συμμετέχουν στα αγροτικά αναπτυξιακά προγράμματα ειδικότερα στο στάδιο του σχεδιασμού. Η φροντίδα της υγείας, η παιδεία, η κατάρτιση, τα κοινωνικά προγράμματα που παρέχουν γεωργικά οφέλη, καλλιεργήσιμη γη, τεχνολογική κατάρτιση και ευκολίες για το εμπόριο των προϊόντων τους είναι Από τα πιο αξιόλογα. Αν και αυτά ζητήθηκαν, οι αγρότισσες ακόμη είναι στερημένες Από όλα τα παραπάνω. Αυτές οι απαιτήσεις είναι απλά και μόνο στα χαρτιά και δεν εφαρμόζονται. Κάποιοι οργανισμοί δωρητές όπως η UNIFEM, η UNDP, η Ford Foundation παρατήρησαν ότι πολλοί NGOS αρχίζουν με την αναζήτηση πόρων που ακόμη και αν τους αποκτήσουν αυτοί δεν φτάνουν ποτέ στους δικαιούχους. Μερικοί Από τους ερωτηθέντες Από το εξωτερικό κοινό, αποκάλεσαν αυτούς τους μεσολαβητές «Donut», δηλαδή επιπλέουσες οργανώσεις που αναζητούν πόρους για τα προσωπικά τους συμφέροντα ή δουλεύουν σαν περιστασιακές πολιτικές ομάδες για την ψήφο των γυναικών.

5:2.1 Το αποτέλεσμα της συνέντευξης που έγινε στις γυναίκες της Νιγηρίας

Σε ότι αφορά τις γυναίκες, τα ήθη και τα έθιμα, οι κοινωνικοί και οικονομικοί παράγοντες τις τοποθετούν σε μια μειονεκτική θέση στην κοινωνικο-πολιτική ανάπτυξη. Για τα θέματα αυτά έγιναν συνεντεύξεις με γυναίκες Από τρεις μεγάλες περιοχές όπως: Enugu ngwo, Uzuakoli και Okigwe ανατολικά, Badagry και Epe δυτικά Abuja και Vom βόρεια. Εκεί οι γυναίκες ήταν μικρο-έμποροι, γεωργοί, κατασκευάστριες κεραμικών, κομμώτριες και υφάντριες.

Μόνον γυναίκες ηλικίας μεταξύ 20 και 65 έδωσαν συνέντευξη. Από αυτές 15 ήταν μεταξύ 25 και 39 ετών, 11 μεταξύ 40 και 54, ενώ μόνο 5 Από 55 ετών και πάνω. Οι

περισσότερες Από το 50% δεν είχαν μόρφωση. 40% μπορούσε να διαβάσει και να γράψει λίγα αγγλικά αλλά και την δική τους διάλεκτο. Οι περισσότερες μπορούσαν να μιλήσουν σπασμένα αγγλικά (Pidgin English).

Εκ πρώτης όψεως, αυτά τα αποτελέσματα υπογραμμίζουν την σημασία του αναλφαβητισμού που χαρακτηρίζει τον αγροτικό πληθυσμό γενικά και τις αγρότισσες ειδικότερα. Ο αναλφαβητισμός παρατηρείται περισσότερο στις μεγαλύτερες ηλικίες. Οι γυναίκες μεταξύ 20-29 ετών έχουν πάει στο δημοτικό/γυμνάσιο. Η διαφορά στο μορφωτικό επίπεδο των γυναικών μεταξύ αυτών των ηλικιών αντανακλά τις αλλαγές που έγιναν σε εθνικό επίπεδο με τη εκπαίδευση των νέων κοριτσιών. Περίπου 70% των γυναικών εργάζονται στην γεωργία ενώ το 30% σε άλλους τομείς. Στο βορρά, οι περισσότερες γυναίκες ασχολούνται με την γεωργία ενώ στον νότο οι περισσότερες απασχολούνται με το εμπόριο και 10% με την βιοτεχνία σαν δεύτερη δραστηριότητα.

Οι περισσότερες γυναίκες απασχολούνται και με δεύτερη συμπληρωματική εργασία παράλληλα με την γεωργία και το εμπόριο. Για παράδειγμα, μαθαίνουν να υφαίνουν, να ράβουν, βιοτεχνία κλπ. Αυτή η διπλή δραστηριότητα των γυναικών μαρτυρεί τον δυναμισμό και την επιθυμία τους να καλυτερεύσουν τις ανάγκες διαβίωσης οι οποίες με την σειρά τους τις ενδυναμώνει.

5:3. Ερμηνεία των Αποτελεσμάτων της Έρευνας

Αυτή η μελέτη σχεδιάστηκε για να ερευνήσει τον ρόλο της επικοινωνίας στην κοινωνικο-πολιτική ανάπτυξη της Νιγηρίας και τις συνέπειες της στην ενδυνάμωση των αγροτισσών με τους παράγοντες της αξιοπιστίας, αποδοτικότητας και επικοινωνιακών στρατηγικών.

Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, δυο είδη ερωτηματολογίων σχεδιάστηκαν για μια προσεκτικά επιλεγμένη δειγματοληψία για το εξωτερικό και το εσωτερικό κοινό των αναπτυξιακών οργανώσεων. Επίσης, σχεδιάστηκαν προγράμματα συνεντεύξεων που δόθηκαν στους ανώτερους υπαλλήλους και τα ανώτερα στελέχη των επιλεγμένων

οργανισμών. Μερικές γυναίκες Από τον ντόπιο αγροτικό πληθυσμό επίσης έδωσαν συνέντευξη για να εκφράσουν τις δικές τους απόψεις.

Τέσσερις υποθέσεις και τρεις ερωτήσεις έρευνας διαμορφώθηκαν για να ρίξουν φως στα κεντρικά προβλήματα της εργασίας. Το υλικό που πήραμε αντιπαραβλήθηκε και αναλύθηκε με στατιστικές τεχνικές και το τεστ τετράγωνο (X^2) που χρησιμοποιούνται σε ανάλογες περιπτώσεις.

Ο τύπος που χρησιμοποιήθηκε για να επαληθευθούν οι υποθέσεις 1και 4 είναι αυτός που ακολουθεί: $X^2 \frac{[N (AXD)-(BXC)-N/2^2]}{(A+B) (C+D) (A+C) 9B+D)}$

Ο τύπος που χρησιμοποιήθηκε για να επαληθευθούν οι υποθέσεις 2 και 3 είναι αυτός που ακολουθεί: $X^2 = \frac{(o-e^2)}{e^2}$

Τα ποσοστά επί τοις εκατό υπολογίστηκαν στις σχετικές περιπτώσεις. Μια περίληψη των περισσότερων αποτελεσμάτων της μελέτης παρουσιάζονται παρακάτω:

Τα προσωπικά χαρακτηριστικά, δηλαδή ηλικία, φύλο και παιδεία δεν επηρεάζουν το πως ένα άτομο αντιλαμβάνεται έναν οργανισμό γυναικείας ανάπτυξης. Καμιά Από αυτές τις εκδοχές δεν παρουσίασε κάποια στατιστικά σημαντική σχέση με το φύλο ή την ηλικία. Εν τούτοις, το αποτέλεσμα της εξίσωσης του X^2 που αφορά την ενημέρωση και το μορφωτικό επίπεδο ήταν κοντά στο παραδεκτό επίπεδο στατιστικής σημασίας. Αυτό δείχνει ότι υπάρχει μια τάση η παιδεία να επηρεάζει την ενημέρωση αν και αυτή η τάση δεν είναι στατιστικά σημαντική.

Η μορφή προέλευσης ιδιοκτησίας ενός αναπτυξιακού οργανισμού μπορεί να επηρεάσει την δημόσια αντίληψη. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι παγκόσμιοι οργανισμοί απολαμβάνουν το πιο θετικό ποσοστό και ακολουθούν οι οργανώσεις της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Η θετική στάση του κόσμου στους παγκόσμιους οργανισμούς μπορεί να

εξαρτάται Από την αντίληψη ότι τέτοιου είδους οργανισμοί έχουν αξιοπιστία στην εφαρμογή των προγραμμάτων τους.

Τα πιο χαμηλά ποσοστά δημόσιας εκτίμησης τα έχουν οι ιδιωτικοί οργανισμοί. Αυτό δεν είναι και τόσο παράξενο εφόσον θεωρείται ότι μερικοί Από αυτούς τους οργανισμούς δεν έχουν αρκετούς πόρους για να φέρουν εις πέρας τα προγράμματα τους.

Υπάρχει διαφορά αντίληψης μεταξύ του εσωτερικού και εξωτερικού κοινού ενός αναπτυξιακού οργανισμού. Όπως είναι αναμενόμενο, ο κόσμος μέσα σε έναν τέτοιο οργανισμό, έχει μια θετικότερη άποψη για αυτόν, εξαιτίας της πρόσβασης του στην καλύτερη πληροφόρηση και την πίστη του στους εργοδότες του.

Διαφορετικές επικοινωνιακές στρατηγικές των αναπτυξιακών οργανισμών ενδυνάμωσης έχουν διαφορετικούς βαθμούς αποτελεσματικότητας. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η πιο αποδοτική επικοινωνιακή στρατηγική είναι οι διαφημίσεις στην τηλεόραση, το ραδιόφωνο, τις εφημερίδες και ακολουθούν τα εργαστήρια κατάρτισης, οι ομαδικές δραστηριότητες γυναικών, οι συνεργασίες. Το γεγονός ότι τα κύρια άρθρα έχουν την μικρότερη αποτελεσματικότητα ίσως δείχνει ότι οι άνθρωποι δεν ξεφεύγουν Από τον δρόμο τους για να ψάξουν μόνοι τους για πληροφόρηση. Μάλλον, λαμβάνουν πληροφορίες μέσα Από πιο κατάλληλους τρόπους όπως διαφημίσεις και δημόσιες ανακοινώσεις μέσα Από τα ΜΜΕ: τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες κλπ. Στην διάρκεια των συνεντεύξεων που έδωσαν τα ανώτερα στελέχη και οι υπάλληλοι έγινε κατανοητό ότι τα σημαντικότερα μηνύματα που διαδίδονται μέσω αυτών των στρατηγικών δημιουργούνται για να πείσουν το κοινό να τα αγκαλιάσει.

Η μεγαλύτερη επικοινωνιακή στρατηγική που υιοθετήθηκε για να καταρτιστεί ο εσωτερικός κόσμος, το προσωπικό του οργανισμού, περιλαμβάνει την εσωτερική βιβλιογραφία όπως, επιστολές, υπομνήματα δελτία τύπου, έντυπο υλικό κλπ., σεμινάρια, κατάρτιση και εργαστήρια πάνω στην διαπροσωπική επικοινωνία, τις δημόσιες και ανθρώπινες σχέσεις. Οι παραδοσιακοί τρόποι επικοινωνίας αποτελούν τις λιγότερο αποδεκτές στρατηγικές.

Ένα μεγάλο ποσοστό του εξωτερικού κοινού πιστεύει στις εκστρατείες ενδυνάμωσης. Υπάρχει πραγματικά μια συλλογική και παλλόμενη καμπάνια για την γυναικεία ανάπτυξη στην Νιγηρία. Υπάρχουν πάνω Από 50 μεσολαβητές που ασχολούνται με αναπτυξιακά προγράμματα πάνω στα ανθρώπινα δικαιώματα, υγεία, πληθυσμιακή επικοινωνία, οικονομία της γεωργίας, πολιτική και ενδυνάμωση κλπ. Οι περισσότερες οργανώσεις είναι Μη-Κυβερνητικές (NGO'S) και οικονομικά στηρίζονται στις δωρεές.

Τα περισσότερα προγράμματα είναι βραχυπρόθεσμα ενώ οι ντόπιες μορφές επικοινωνίας δύσκολα χρησιμοποιούνται. Οι περισσότεροι μη κυβερνητικοί οργανισμοί στοχεύουν στο άμεσο περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται και είναι συγκεντρωμένοι περισσότερο στο Λάγος και την Αμπούτζα (πρώην και νυν πρωτεύουσα). Δεν ερευνούν ικανοποιητικά τις αγροτικές περιοχές. Μόνο τα παρά-κυβερνητικά προγράμματα που έχουν αποκεντρωθεί Από τα εθνικά, δηλαδή έχουν περάσει Από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση στις τοπικές κυβερνήσεις, αλλά και τα προγράμματα των Ηνωμένων Εθνών, UNIFEM, UNDP, IFAD, της Παγκόσμιας Τράπεζας για να αναφέρουμε ενδεικτικά μερικά, δουλεύουν σε συνδυασμό με τα κυβερνητικά τμήματα των προγραμμάτων για την γυναικεία ανάπτυξη (WID).

Πολλοί οργανισμοί είναι αδύναμοι και έχουν δυσλειτουργίες λόγω της έλλειψης δικτύωσης που αν υπήρχε θα μπορούσε σημαντικά να διευκολύνει την πρόσβαση τους σε οικονομικές ευκαιρίες και πηγές. Ανάμεσα στ΄άλλα όπως φάνηκε, η φτώχεια και ο αναλφαβητισμός είναι τα μεγαλύτερα εμπόδια στην γυναικεία ανάπτυξη της Νιγηρίας.

Πολλοί Από τους οργανισμούς που περιλαμβάνονται στην έρευνα μας είναι συνήθως μονοπρόσωποι (μιας γυναίκας ή ενός άνδρα), και αποτελούν τον πυρήνα μιας επίσημης οργάνωσης που είναι φεμινιστική. Σεξισμός και πάνω Από όλα ατομικότητα εξυπηρετούν τα προσωπικά συμφέροντα και όχι τα δημόσια.

Από την ανάλυση του υλικού πάνω στον ρόλο της επικοινωνίας στην κοινωνικο-πολιτική ανάπτυξη της Νιγηρίας και τις συνέπειες στην ενδυνάμωση των αγροτισσών, μπορεί να πει κάποιος ότι η Νιγηρία έχει μια ιδιαίτερη, παλλόμενη και αναπτυσσόμενη

συνειδητοποίηση πάνω στην ενδυνάμωση των γυναικών με τα παράγωγα ωφέλη. Όμως υπάρχουν μεγάλα εμπόδια και προβλήματα στην εφαρμογή των αναπτυξιακών στρατηγικών για τις γυναίκες στην Νιγηρία. Θα αναφέρουμε τα μεγαλύτερα Από αυτά εμπόδια μαζί με προτεινόμενες συστάσεις που θα μπορούσαν να βελτιώσουν τις στρατηγικές και τις μεθόδους.

Από τις απαντήσεις στα προβλήματα της διαδικασίας εφαρμογής της γυναικείας ενδυνάμωσης στην Νιγηρία (βλ. **Πίνακα 33**), η φτώχεια, ο αναλφαβητισμός, τα εμπόδια γλώσσας, οι παραδοσιακές και δογματικές πρακτικές θεωρούνται τα μεγαλύτερα εμπόδια. Όλα αυτά τα προβλήματα είναι αλληλένδετα και εξαρτημένα το ένα με το άλλο.

Όπως αναφέρθηκε στο εισαγωγικό κεφάλαιο, η γεωργία είναι το κυριότερο σημείο στις αγροτικές οικονομίες. Οι αγρότισσες αποτελούν την ραχοκοκαλιά της γεωργικής οικονομίας αν και οι προσπάθειες αυτών των γυναικών σπάνια αναγνωρίζονται και δεν θεωρούνται σαν συνεισφορές στην οικονομική ανάπτυξη. Οι περισσότερες κοινωνίες αγροτικής συνεργασίας όπου οι αγροτικές εισαγωγές είναι ελεύθερες ή με ένα επιδοτούμενο ποσοστό, και που δίνονται συμβουλές για την καλλιέργεια και πίστωση ή βραχυπρόθεσμα δάνεια, η ιδιότητα μέλους στην αγροτική συνεργασία είναι ανοικτή μόνο στους επικεφαλής της οικογένειας που είναι ως γνωστό άνδρες.

Το αγροτικό τραπεζικό πρόγραμμα της Κεντρικής Τράπεζας της Νιγηρίας, μέσα Από άλλες εμπορικές και τοπικές τράπεζες όπως η Ενωμένη Τράπεζα Αφρικής και η Λαϊκή Τράπεζα της Νιγηρίας αντίστοιχα, δίνουν το 75% της οικονομικής κατανομής τους στην γεωργία. Επειδή οι περισσότερες αγρότισσες δεν πατρονάρονται Από τις τράπεζες δεν ωφελούνται Από αυτήν την κατανομή.

Η αυξανόμενη απαίτηση για γη, ώστε να αυξηθεί η συγκομιδή αλλά και για εγκατάσταση έχει ελαττώσει τις διαθέσιμες εκτάσεις γης τις αγρότισσες για να τις καλλιεργήσουν. Επίσης η γη τους βρίσκεται συνήθως μακριά Από τα σπίτια τους. Πολλή ενέργεια διατίθεται για να γίνει η γη εύφορη και να παραμείνει σταθερή η παραγωγικότητα της. Επίσης διανύουν μακρινές αποστάσεις μέχρι τα χωράφια τους.

Η γη είναι κληρονομιά στους άνδρες. Αυτοί την παρέχουν στις γυναίκες για να την καλλιεργήσουν και μπορούν κατά βούληση να την πάρουν οποιαδήποτε στιγμή πίσω. Ο νόμος περί χρήσης της γης τώρα, εφαρμόζεται αυστηρά μόνο στις αστικές περιοχές.

Οι αγρότισσες παράλληλα με την έλλειψη γης για να καλλιεργήσουν δεν έχουν ευκολίες. Δεν έχουν ανεπτυγμένη τεχνολογία μηχανημάτων και έτσι δεν έχουν πρόσβαση σε σπορόφυτα υψηλής περιεκτικότητας. Έτσι, τα έσοδα τους είναι χαμηλά. Αυτό με την σειρά του επηρεάζει τον κοινωνικό, πολιτικό ή οικονομικό τους λόγο πάνω σε ενέργειες που έχουν αντίκτυπο σε αυτές.

Η γυναικεία εκπαίδευση στην Νιγηρία Από παλιά, υπολογίζονταν να πετύχει δυο στόχους, να διαμορφώσει καλές συζύγους και μητέρες γυναικών και δεύτερον να φέρνουν εις πέρας τα οικοκυρικά του σπιτιού τους. Η λειτουργικότητα ήταν η κατευθύνουσα αρχή στην γυναικεία εκπαίδευση για άμεση ένταξη στην κοινωνία και για την προετοιμασία της ενηλικίωσης, των γάμων των παιδιών που επικρατεί σε πολλά μέρη της χώρας ενώ αρνείται ευκαιρίες εκπαίδευσης στα κορίτσια. Σε καιρό οικονομικής κρίσης στην οικογένεια, τα κορίτσια αποσύρονται Από το σχολείο περισσότερο Από τα αγόρια και αυτό είναι σύνηθες στις αγροτικές περιοχές. Όπως θα μπορούσε να ήταν αναμενόμενο, αρνούμενοι το γυναικείο δικαίωμα εκπαίδευσης ή την δημόσια οργανωμένη κατάρτιση βοηθάμε στην αποδυνάμωση της κοινωνικο-πολιτικής και οικονομικής τους δύναμης. Οι γυναίκες στις αστικές περιοχές που είναι ημι- ή αναλφάβητες έχουν περισσότερη πρόσβαση στην πληροφόρηση και την εκπαίδευση Από ότι αυτές στις αγροτικές περιοχές. Τα περισσότερα προγράμματα ή οι καινούργιες ιδέες που εισάγονται σε ένα χωριό στοχεύουν περισσότερο στους άνδρες παρά στις γυναίκες. Οι άνδρες είναι αυτοί που θα παραβρεθούν σε συναντήσεις ή θα συμμετέχουν σε μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης ακόμη και έξω Από τον χώρο τους όπου με αυτόν τον τρόπο έχουν πρόσβαση και στην πληροφόρηση. Αλλά συχνά, ακόμη και όταν γυναίκες είναι στην αρχηγία αποκλείονται Από τις παραπάνω δραστηριότητες και περιθωριοποιούνται. Οι άνδρες τους αποφασίζουν για το τι θα δουν και τι θα ακούσουν. Απαγορεύεται να ακολουθήσουν διαφωτιστικά ή επαγγελματικά προγράμματα λόγω του αποκλεισμού τους.

Στην αγροτική κοινωνία η επίσημη παιδεία βοηθάει τις γυναίκες να είναι όσο το δυνατόν πιο ανεξάρτητες των ανδρών. Ο επαγγελματισμός σταδιακά καταλαμβάνει και τις αγροτικές περιοχές προσφέροντας δασκάλες, νοσοκόμες, έμπορους, υπάλληλους κά., δημιουργώντας την αποδοχή των γυναικών ως παράγοντα αλλαγής και ανάπτυξης στην κοινωνία. Αυτό είναι ακριβώς το πρώτο βήμα και χρειάζεται να ενθαρρυνθεί σθεναρά.

Ένα κοινωνικο-πολιτικό εμπόδιο του πολιτισμού είναι η θρησκευτική απομόνωση των γυναικών γνωστή ως purdah που εφαρμόζεται Από κάποιους Μουσουλμάνους σε κάποιες περιοχές της Βόρειας και Δυτικής Νιγηρίας. Αυτή η εφαρμογή άρχισε τον 19ο αιώνα, μετά Από την κατάκτηση των Fulbe του κράτους των Hausa. Ένας λόγος για αυτήν την απομόνωση είναι ότι η ισλαμική θρησκεία βλέπει τις γυναίκες σαν πολύ σεξουαλικά όντα που αν δεν απομονωθούν θα παραπλανήσουν τους άνδρες Από την πρέπουσα και υψηλή αναζήτηση της θρησκείας. Συνέπεια αυτού είναι οι γυναίκες να χάσουν την οικονομική ανεξαρτησία που έχαιραν και ολοκληρωτικά να αποκλειστούν Από τα πολιτικά γραφεία που προηγουμένως μόνο γυναίκες βασιλικών οικογενειών κατελάμβαναν. Η απομόνωση επίσης αναχαίτιζε τον θεσμό οργανωμένων παντρεμένων γυναικών.

Στον Χριστιανισμό βρίσκουμε βιβλικά χωρία που ο Απόστολος Παύλος λέει ότι δεν θα έχει μια γυναίκα εξουσία πάνω στον άνδρα και η προειδοποίηση ότι μια σύζυγος πρέπει να είναι ενδοτική στο σύζυγο χρησιμοποιείται σήμερα για να υποστηριχθεί η υποταγή των γυναικών στους άνδρες.

Η παραδοσιακή θρησκεία επίσης αποκλείει τις γυναίκες Από πολλούς τομείς και δραστηριότητες. Οι παραδοσιακές θρησκευτικές λατρείες και οι κοινωνίες είναι αποκλειστικά για άνδρες που ασκούν τον εκφοβισμό αρχών και την εξουσία τους πάνω στις γυναίκες.

Η Νιγηρία είναι μια διαφορετική και ετερογενή κοινωνία. Μέσα σε αυτήν την διαφορετικότητα είναι και οι τοπικές γλώσσες που είναι πάνω Από 250 τον αριθμό. Έχοντας υπόψιν μας αυτό, αν η φτώχεια, ο αναλφαβητισμός και η άγνοια επηρεάζουν

την ανάπτυξη πάνω του 70% των Νιγηριανών γυναικών, η ενεργή επικοινωνία δεν μπορεί να επιτευχθεί με αυτές τις διαλέκτους, εκτός αν αυτή κατασκευαστεί και μεταφραστεί μέσω των κατανοητών και αποδεκτών τοπικών κωδίκων και των παραδοσιακών τρόπων διαβίβασης των πληροφοριών.

Τα μεγαλύτερα προβλήματα υγείας των γυναικών είναι το υψηλό ποσοστό μητρικής θνησιμότητας σε σχέση με την εγκυμοσύνη, την γέννα και τις μη ασφαλείς εκτρώσεις. Αναπαραγωγικές μολύνσεις (RT1s), συμπεριλαμβανόμενων των σεξουαλικών νοσημάτων HIV Aids, αυχενικός και καρκίνος του μαστού, θηλυκός γεννητικός ακρωτηριασμός (FGM), γάμοι σε μικρή ηλικία, προτίμηση για την γέννηση αγοριού και οι πολυάριθμες οικογένειες, βάζουν τις γυναίκες σε ανεξέλεγχτους και μη ασφαλείς παραγωγικούς κύκλους. Επιπρόσθετα, ακραίες εγκυμοσύνες, σεξουαλική κακοποίηση και οικογενειακή βία βοηθούν στην παθητικότητα και την περιθωριοποίηση των γυναικών.

5:4. Συμπέρασμα

Οι εμπειρικές μελέτες γενικά υποφέρουν θα λέγαμε Από χρονική υστέρηση. Μπορεί να **περάσουν χρόνια** Από την συλλογή του υλικού των πληροφοριών, την ανάλυση και την συγγραφή του. Έτσι, οποιαδήποτε ανάλυση στοιχείων κοιτάζει προς τα πίσω, διακινδυνεύει να βγάλει συμπεράσματα που έχουν εκτοπιστεί από αλλαγές που στο μεταξύ συνέβησαν. Με βάση τα συμπεράσματα αυτής της μελέτης μπορεί κανείς να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η δημόσια αντίληψη για τη γυναικεία ανάπτυξη και επικοινωνία είναι φτωχή. Αυτή η αντίληψη δεν επηρεάζεται Από το φύλο κανενός ατόμου αλλά μπορεί να επηρεαστεί Από το αποκτηθέν επίπεδο εκπαίδευσης.

Η μορφή και ο φορέας ιδιοκτησίας των αναπτυξιακών οργανισμών μπορεί επίσης να επηρεάσει πολύ τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι την αντιλαμβάνονται. Αυτό γίνεται γιατί οι άνθρωποι βλέπουν τον φορέα ιδιοκτησίας ενός οργανισμού σαν μια δύναμη οικονομικής υποστήριξης. Όσο πιο μεγάλη είναι η οικονομική υποστήριξη, τόσο περισσότερη σιγουριά έχουν οι άνθρωποι ότι τα αιτήματα τους θα πραγματοποιηθούν.

Μπορούμε να συμπεράνουμε επίσης ότι η ενημέρωση ενός ατόμου στους οργανισμούς γυναικείας ανάπτυξης μπορεί να επηρεαστεί σημαντικά Από το αν το άτομο αυτό δουλεύει στον τομέα της βιομηχανίας ή όχι. Έτσι, αν ένα άτομο έξω Από τον αναπτυξιακό οργανισμό της βιομηχανίας γίνει μέλος του οργανισμού, η αντίληψη του μπορεί να αλλάξει και να γίνει θετικότερη.

Η φτωχή αντίληψη του κόσμου έξω Από τον οργανισμό υπάρχει όχι λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης στους στόχους των αναπτυξιακών προγραμμάτων και των μεθόδων μερικών Από αυτούς (ειδικά των NGO's) αλλά μάλλον εξαιτίας του συγκεντρωτισμού και του αποκλεισμού Από τα προγράμματα τους. Όπως αναφέρθηκε νωρίτερα, η πλειοψηφία των γυναικείων οργανισμών ανάπτυξης βρίσκονται συγκεντρωμένοι στο Λάγος και την Αμπούτζα. Τα προγράμματα τους στοχεύουν περισσότερο στις «αγρότισσες» (φτωχές γυναίκες) των πόλεων παρά στα χωριά που ο πληθυσμός των αγροτισσών είναι μεγαλύτερος και που τους αξίζουν αυτά τα προγράμματα. Κάποιοι Από τους υπαλλήλους στο Κέντρο Κατάρτισης Γυναικών στην Αμπούτζα σχολίασε και επιβεβαίωσε αυτήν την θέση. Δεν μπορούν να υπάρχουν ωφέλιμες εξελίξεις όταν τα κέντρα κατάρτισης δεν βρίσκονται στα χωριά.

Ένα Από τα σφάλματα στις τρέχουσες εκστρατείες ενδυνάμωσης της Νιγηρίας είναι η ατομικιστική προσέγγιση κάποιων οργανισμών. Από τις διαθέσιμες στατιστικές πληροφορίες προκύπτει ότι λιγότερο Από το 40% των οργανισμών ασχολούνται με δραστηριότητες δικτύου. Το αποτέλεσμα είναι η επικάλυψη και ακόμη και η αντίδραση των δραστηριοτήτων. Τα δίκτυα είναι πολύ ουσιαστικά για μια συσσωρευτική προσέγγιση στην ενδυνάμωση στη Νιγηρία. Οι Shannon και Weaver έχουν ερευνήσει αυτή την θέση στην θεωρία της πληροφόρησης η οποία λέει ότι «μια μεγάλη κοινωνία μπορεί να κατανοηθεί μέσα Από τα δίκτυα της επικοινωνίας», επίσης η Π. Ζέρη στην σχετική εργασία της ανέφερε την σημασία του δικτύου στην κοινωνία.[147]

[147] Zeri P., **State of Networks and Culture in the Global Society**, Paper delivered at the international conference on globalization and risk societies, Athens, October, 22-24, 1998.

Στην Νιγηρία, υπάρχουν πολλές NGO οργανώσεις που δεν λειτουργούν καλά αν και τα ζητήματα τους έχουν ξεκάθαρα οριστεί. Οι περισσότεροι NGO δεν δίνουν τομεακή έμφαση. Επιπρόσθετα έχουν οικονομικά προβλήματα στην προσπάθεια να εφαρμόσουν τα σχέδιά τους. Συνεπώς, κυβέρνηση και δωρητές υποστηρίζουν αυτούς τους οργανισμούς που παραμένουν αδύναμοι και δεν δημιουργούν τον αναμενόμενο αντίκτυπο. Ελπίζουμε ότι το Υπουργείο για «Τα Θέματα των Γυναικών και της Ανάπτυξης των Νέων», το Νιγηριανό Συμβούλιο των Γυναικείων Κοινωνιών, με τη συντονισμένη ανάμειξη προσπαθειών και σχεδίων ευαισθητοποίησης, συμπεριλαμβάνοντας τις σχετικές υπουργικές δομές και τους NGO, θα μπορέσουν να υπερνικήσουν το πρόβλημα.

Οι αγρότισσες είναι επιφορτισμένες με τόσα κοινωνικά προβλήματα που νωρίτερα έχουν χαρακτηριστεί σαν εμπόδια στην κοινωνικο-πολιτική χειραφέτησή τους δηλαδή η παιδεία, η φτώχεια, η υγεία, τα παραδοσιακά ήθη και η θρησκεία, η νομοθεσία κλπ.

5:5. Μελλοντικές Προοπτικές Έρευνας

Έχοντας υπόψη τα ευρήματα και τα συμπεράσματα της μελέτης, θα επεκτείνουμε τις σκέψεις μας για τις προοπτικές μιας μελλοντικής έρευνας που θα δώσει προέκταση σε αυτές τις διαπιστώσεις μας:

5:5.1 Διασύνδεση Μέσων

Το ραδιόφωνο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σε μεγαλύτερο βαθμό για να δημοσιοποιήσει και να κινητοποιήσει το ετερογενές κοινό. Αυτό γιατί έχει το αποτέλεσμα της υποδερμικής βελόνας στους ακροατές. Αυτό το μοντέλο αξιώνει ότι τα ΜΜΕ έχουν ένα άμεσο και καταλυτικό αποτέλεσμα πάνω στην μάζα.[148] Ακόμα κι αν αυτό είναι περισσότερο ένα γραμμικό πρότυπο επικοινωνιακής ροής, χωρίς το πλεονέκτημα μιας άμεσης ανατροφοδότησης στην πηγή.

[148] Rogers, E.M & Shoemaker, F.F. Communication **of Innovations: A Cross-Cultural Approach**, The Free Press, New York, {1971} pp. 203-209.

Τα πλεονεκτήματα συντρίβουν τα μειονεκτήματα παντού το ίδιο. Η δυνατότητα μεταβίβασης, η φορητότητα, η δυνατότητα πρόσβασης και τα μη γεωγραφικά εμπόδια του ραδιοφώνου, όλα έχουν συμβάλει ώστε να εκτιμάται ως το καλύτερο πιθανό μέσο πληροφοριών σε ένα ευρύτερο ετερογενές ακροατήριο.

Η τηλεόραση έχει το πλεονέκτημα του ήχου και της εικόνας. Είναι ένα ιδιαίτερα παρακινητικό μέσο και εύκολα αλλάζει την στάση ενός ατόμου όταν αυτό έχει εκτεθεί στα τηλεοπτικά μηνύματα αλλαγών. Έργα γράφονται και παίζονται για την τηλεόραση, χρησιμοποιώντας τοπικές γλώσσες και ανθρώπους. Τηλεοπτικές συζητήσεις οργανώνονται και κοινοτικά αναπτυξιακά προγράμματα μπορούν να μεταδοθούν για να ενθαρρύνουν άλλες κοινότητες να ακολουθήσουν το παράδειγμα τους.

Σε πολλούς αρχάριους και λιγότερο μορφωμένους ανθρώπους, οι εφημερίδες, τα περιοδικά, τα βιβλία κλπ. που αποτελούν τον έντυπο τύπο δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να μορφώσουν τον κόσμο. Άλλα κανάλια που μπορεί να χρησιμοποιήσει κάποιος σαν στρατηγικές δημοσιότητας και δημιουργίας καταναλωτικής πίστης, περιλαμβάνουν την καταγραφή, το έντυπο υλικό, τα προσπέκτους, τις αυτοκόλλητες ετικέτες, τους διαμορφωτές κοινής γνώμης στις αγροτικές περιοχές, τις συνεταιριστικές κοινωνίες, τα νοσοκομεία, τις εκκλησίες, τις αγορές, τις αναφορές διέλευσης και όλα τα άλλα οπτικο-ακουστικά υλικά.[149]

Ο πρώτος και κύριος ρόλος των ΜΜΕ είναι να δημιουργήσουν συνειδητοποίηση στο κοινό. Σχεδιάζοντας οποιαδήποτε δημοσίευση ο πληροφοριοδότης πρέπει να κάνει την προκαταρκτική έρευνα για να εξακριβωθούν τα κοινωνικο-πολιτιστικά και κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά του ανάλογου ακροατηρίου. Αυτό θα πάρει πολύ χρόνο για να σιγουρευτεί μια πετυχημένη εκστρατεία, ειδικά σε μια τόσο συγκεντρωτική χώρα όπως η Νιγηρία με ετερογενή γλωσσικά πληθυσμό, τον πολιτισμό, το επίπεδο μόρφωσης, τα κοινωνικο-οικονομικά και γεωγραφικά στεγανά. Τα χιλιάδες προβλήματα θα πρέπει να εξετασθούν προσεκτικά, να αναλυθούν και να εκτελεστούν αποτελεσματικά,

[149] Calligan C.& Crowther, G. **Advertising Management**, London [1976}

χρησιμοποιώντας όλες τις στρατηγικές επικοινωνίας και τα κατάλληλα μέσα για την διάχυση μιας καλά προετοιμασμένης επικοινωνιακής εκστρατείας.[150]

Οι εκστρατείες πλατιάς ενημέρωσης πρέπει να ενισχυθούν. Αφού η μελέτη δείχνει ότι το κοινό είναι περισσότερο εκτεθειμένο και επηρεάζεται Από τις διαφημίσεις του ραδιοφώνου, της τηλεόρασης και των εφημερίδων, οι εταιρικές διαφημίσεις που στοχεύουν να βελτιώσουν την εικόνα των γυναικείων αναπτυξιακών οργανισμών, θα πρέπει να τοποθετηθούν στα έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα. Οι δημόσιοι διαφημιστικοί πίνακες πρέπει να χρησιμοποιηθούν σε στρατηγικές θέσεις με έντονους και ελκυστικούς τίτλους. Τα μηνύματα που διαδίδονται πρέπει να επικεντρώσουν την προσοχή τους στο να κερδίσουν την δημόσια εμπιστοσύνη. Αυτά τα μηνύματα δεν πρέπει να στοχεύουν σε κάποια συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα γιατί η μελέτη αυτή έδειξε ότι αυτή η περίπτωση δεν επηρεάζει την αενημέρωση. Επίσης, τα μηνύματα θα πρέπει να είναι απλά και άμεσα για να γίνονται κατανοητά Από ανθρώπους όλων των μορφωτικών επιπέδων. Αν γίνουν κατανοητές στους ανθρώπους οι λειτουργίες και οι αντιλήψεις των οργανισμών, μια θετικότερη αντίληψη μπορεί να αναπτυχθεί, δημιουργώντας την αναγκαία αμοιβαία κατανόηση και καλή θέληση.

5:5.2. Παραδοσιακοί τρόποι επικοινωνίας

Ο καθηγητής Frank Ugboaja, ένας ειδικός επικοινωνιολόγος στην Νιγηρία, συχνά έχει υποδείξει ότι οι πολύ-εθνικές κοινωνίες της Αφρικής όπου τα μηνύματα μπορούν να μπλοκαριστούν Από γλωσσικά, πολιτιστικά ή σημασιολογικά εμπόδια, υπάρχει ανάγκη για μια διαπροσωπική επικοινωνία την οποία αποκαλεί «Oramedia».Υπάρχει απόδειξη ότι αυτό το μέσο επικοινωνίας έχει χρησιμοποιηθεί περισσότερο αποτελεσματικά σε διάφορα μέρη της Αφρικής για να διαδοθούν πληροφορίες που αφορούν την ανάπτυξη.

Η χρήση παραδοσιακών μέσων επικοινωνίας που περιλαμβάνουν τραγούδια, δράμα, μουσική και χορό για να συμπράξουν και να κινητοποιηθούν οι γυναίκες, θα πρέπει να απλωθούν και να ενδυναμωθούν για να ενσωματώσουν τις αγρότισσες ολοκληρωτικά

[150] Strong, E.K. **The Psychology of Selling**, Mc-Graw Hill (1925),p. 9.

στα αναπτυξιακά προγράμματα. Η μελέτη έδειξε ότι η αυτή η πρόσωπο με πρόσωπο διαπροσωπική-επικοινωνία είναι μια Από τις πιο αποτελεσματικές μεθόδους επικοινωνίας.

Ένας σημαντικός αριθμός ειδικών και ερευνητών πάνω στην επικοινωνία ανάπτυξης έχει δείξει αυτό το μέσο ως μια δυνατή και πειστική μορφή διαπροσωπικής επικοινωνίας. Επίσης είναι ένα φτηνό μέσο που βοηθάει να περάσει ο εγχώριος πολιτισμός και η πληροφόρηση. Ένα παράδειγμα αποτελεσματικότητας αυτού του μέσου επικοινωνίας μπορούμε να δούμε στην Συνάθροιση Γυναικών για την Δημοκρατία που έγινε στις 7 και 8 Απριλίου για να εορταστεί η παγκόσμια ημέρα των γυναικών των Ηνωμένων Εθνών. Αυτή η γιορτή οργανώθηκε με σκοπό να ευαισθητοποιηθούν οι Νιγηριανοί πάνω στα αρνητικά αποτελέσματα της βίας και της πολιτικής αστάθειας στην δημοκρατική διαδικασία με ειδικότερη αναφορά στα παιδιά και τις γυναίκες. Όπως αναφέρθηκε νωρίτερα, γύρω στα 4,500 άτομα συμμετείχαν στο ιστορικό αυτό γεγονός που έγινε Από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση, τις τοπικές κυβερνήσεις, τα γραφεία ανάπτυξης γυναικών, τους NGO, τις γυναικείες χριστιανικές ομάδες, τις εμπορικές ενώσεις γυναικών κά, όλες κατάλληλα ανιπροσωπευμένες. Η χρήση του τραγουδιού, του χορού και του δράματος είναι πολύ αποτελεσματική στην κοινωνική κινητοποίηση και στα δημόσια διαφωτιστικά προγράμματα.

5:6 Γυναικείες Ομάδες

Υπάρχουν πολλά πλεονεκτήματα στην δημιουργία ομάδων γυναικών ή την ένταξη σε συνεργασίες γυναικείων ομάδων. Μαθαίνουν πως να ηγούνται ή να ακολουθούν άλλους ως πρόεδροι, γραμματείς, ταμίες κλπ. Μέσα Από συνεργασίες μπορούν να πάρουν δάνεια Από τις τράπεζες και τα υπουργεία και να αναπτύξουν μικρής κλίμακας βιομηχανίες στις αγροτικές περιοχές όπως σαπουνοβιομηχανίες, άλεση ρυζιού, υφαντουργία κλπ. Επίσης η απόκτηση μοντέρνων αγροτικών μηχανημάτων και τεχνικών μέσα Από συνεργασίες βοηθάει στην αύξηση της παραγωγικότητας των γυναικών και οδηγεί στην οικονομική ανεξαρτησία.

5:7. Παιδεία

Οι μορφωμένες γυναίκες θα πρέπει να δουν την επιμόρφωση των αναλφάβητων γυναικών και αγροτισσών σαν χρέος τους. Πρέπει να θεσπίσουν την εκπαίδευση ενηλίκων, να ταξινομήσουν ημέρες συνεταιριστικών τομέων, εκστρατείες ανοσοποίησης, εκστρατείες για την γυναικεία ενδυνάμωση, διαμαρτυρίες για την φροντίδα των παιδιών, εκθέσεις τροφών και διατροφής κλπ, μέσα Από τα οποία οι λιγότερο μορφωμένες γυναίκες μαθαίνουν με παραδείγματα. Σε μια χώρα στο μέγεθος της Νιγηρίας, είναι αδύνατον να κινητοποιηθεί όλος ο γυναικείος πληθυσμός μέσα Από κεντρικές διευθύνσεις. Η κοινωνικο-πολιτική χειραφέτηση έρχεται μόνο μέσα Από την αγροτική επικοινωνία. Οι επικοινωνίες και η πληροφόρηση πρέπει να αποκεντρωθούν. Οι πληροφοριοδότες στα χωριά, πρέπει να στρατολογηθούν στις αγροτικές περιοχές, μεταξύ των γυναικών και των ανδρών. Οι άνθρωποι ανταποκρίνονται, δεσμεύονται εάν αισθάνονται ότι συμμετέχουν στις αποφάσεις και έχουν έναν λόγο στα νέα προγράμματα.

Η ενδυνάμωση των γυναικών στην Νιγηρία αναμένεται να μετακινηθεί πολύ παραπέρα μέσα Από την γνώση. Η παιδεία και η γνώση είναι δύναμη όπως και η πληροφόρηση. Οι Νιγηριανές δεν έχουν ούτε το ένα ούτε το άλλο. Η παιδεία, σύμφωνα με την κατάσταση της UNIFEM το 1996, είναι Από τους κρισιμότερους τομείς στην ενδυνάμωση των γυναικών. Και στο συνέδριο του Καιρού και του Πεκίνου αυτό τονίστηκε. Είναι ακόμη ο τομέας που προσφέρει ένα Από τα πιο ξεκάθαρα παραδείγματα της γυναικείας διάκρισης:

> Ανάμεσα στα παιδιά που δεν πηγαίνουν σχολείο είναι διπλό το ποσοστό των κοριτσιών Από των αγοριών και ανάμεσα στους αναλφάβητους οι γυναίκες είναι διπλά περισσότερες Από ότι οι άνδρες.

Προσφέροντας στα κορίτσια την βασική εκπαίδευση είναι ένας Από τους πιο σίγουρους τρόπους να κάνουν πραγματικές επιλογές στο είδος της ζωής που θα ήθελαν να ακολουθήσουν...Μελέτες σε όλη την χώρα δείχνουν ότι μια μορφωμένη γυναίκα είναι πιθανότερο να παντρευτεί σε μεγαλύτερη ηλικία και να έχει λιγότερα παιδιά. Ένας χρόνος σχολείου παραπάνω στα κορίτσια, ελαττώνει το ποσοστό αναπαραγωγής 5-10%.

Ωστόσο, τα παιδιά μιας μορφωμένης μητέρας έχουν περισσότερες πιθανότητες να επιζήσουν. Μια μορφωμένη γυναίκα επίσης είναι πιο παραγωγική στην δουλειά της και πληρώνεται καλύτερα.

Οι περισσότερες που συμμετέχουν στις εκστρατείες του φύλου είναι πτυχιούχοι. Καταλαβαίνουν τα ωφέλη της εκπαίδευσης και είναι πνευματικά, οικονομικά και πολιτικά εφοδιασμένες. Εν τούτοις, υπάρχει η ανάγκη σε αυτές που εμπλέκονται στην ενδυνάμωση, να έχουν επαρκή κατάρτιση στον προγραμματισμό φύλου, το σχέδιο, τον έλεγχο εφαρμογής και την αξιολόγηση. Με την κατάριση στην μαζική επικοινωνία, χρειάζονται επίσης κατάρτιση στην προσωπική επικοινωνία και τα λαϊκά μέσα.

5:8 Νομοθεσία

Το νομοθετικό σύστημα της Νιγηρίας αποτελείται Από τρία είδη νόμων: το νομικό, παραδοσιακό και τον νόμο της **Sharia** που μερικές φορές είναι αντιφατικά μεταξύ τους. Αυτό έχει κάνει δύσκολο να διεκπεραιώσουν έναν Από τους βασικότερους όρους του Νιγηριανού συντάγματος που προστάζει ότι όλοι οι πολίτες είναι ίσοι κάτω Από τους νόμους. Η κυβέρνηση θα πρέπει να κάνει προσπάθειες να αρχίσει την κωδικοποίηση των παραδοσιακών νόμων και της Sharia για να εξαλειφθούν οι αβεβαιότητες του περιεχομένου και η εφαρμογή τους και αυτό να βοηθήσει να εξαλειφθούν αυτοί οι νόμοι που λειτουργούν εις βάρος των γυναικών. Επίσης, η κυβέρνηση θα πρέπει να ξεριζώσει τους ανεπιθύμητους νόμους με την εισαγωγή ενός προσεχτικά επιλυμένου προγράμματος κοινωνικής κινητοποίησης και γνώσης σε επίπεδο βάσης. Στην Νιγηρία, νόμοι θεσπίζονται Από τις πολιτείες που μπορεί να έρχονται σε αντιπαράθεση με τον ομοσπονδιακό νόμο. Η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση της Νιγηρίας αναγνωρίζει ότι οι νόμοι που είναι εις βάρος των γυναικών είναι απαράδεχτοι. Οι οργανισμοί για τα ανθρώπινα και γυναικεία δικαιώματα έχουν ήδη τονίσει την προβληματική κατάσταση όπου φτωχοί άνθρωποι – κυρίως γυναίκες- πέφτουν θύματα σκληρών, απάνθρωπων και μεροληπτικών ποινών των τοπικών νόμων στις πολιτείες της βόρειας Νιγηρίας. Κάθε γυναίκα έχει το δικαίωμα στην ζωή και την προσωπική αξιοπρέπεια. Αυτό το δικαίωμα

είναι στο Σύνταγμα του 1999 που επιβεβαιώνει την ιερότητα της ανθρώπινης ζωής. Αυτό το δικαίωμα αναγνωρίζεται Από όλες τις διεθνείς και τοπικές διακηρύξεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και συνθηκών τις οποίες η Νιγηρία έχει συνυπογράψει. Οι ομάδες ανθρωπίνων και γυναικείων δικαιωμάτων πρέπει να κάνουν δυνατές εκστρατείες και να φωνάξουν ώστε να σταματήσουν αυτές οι απάνθρωπες και σκληρές ποινές εναντίον των γυναικών και να εξασφαλιστούν τα ανθρώπινα δικαιώματα για όλους τους Νιγηριανούς. Η περίπτωση της Amina Lawal που αντιμετωπίζει την θανατική ποινή γιατί έφερε στον κόσμο ένα παιδί μετά το διαζύγιο της είναι ένα τυπικό παράδειγμα ενός τέτοιου απάνθρωπου νόμου.

5:9. Πολιτική δραστηριότητα για την βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των αγροτισσών στην ανάπτυξη.

Το εισαγωγικό κεφάλαιο εστίασε την προσοχή του στις γυναίκες και την πολιτική της Νιγηρίας. Αρκεί να πούμε ότι η αποικιοκρατία όπως και ο Χριστιανισμός και το Ισλάμ έχουν βαθιά ριζώσει ως ψυχολογικές αρρώστιες που αφαίρεσαν Από τις γυναίκες την πολιτική τους ταυτότητα και την περηφάνια τους. Οι Νιγηριανές δεν μπορούν να κατηγορούν τον Χριστιανισμό και το Ισλάμ για πάντα. Στην πραγματικότητα συνεργούν ενεργά με την ανοχή τους στην διαιώνιση της ύπαρξης τους πίσω από τους άνδρες, χωρίς να έχουν πολιτική γνώμη για τα πράγματα που τις αφορούν αλλά είναι υποχείρια των ανδρών για τις ανάγκες των ίδιων. Πρέπει να αρνούνται να διαχωρίζονται σαν το αδύναμο φύλο. Αν μορφώνονται και αυτό δεν τους δίνει το κουράγιο και την αυτοπεποίθηση να λάβουν την θέση τους πολιτικά δίπλα στους άνδρες, τότε οι αγρότισσες δεν ωφελούνται Από την δυτική παιδεία.

Εξάλλου και οι άνδρες είναι όσο και οι γυναίκες φυλακισμένοι κάτω Από παρόμοιες συνθήκες, όπως γίνονται αντιληπτές μεταξύ άλλων, μέσω της στάσης απέναντι στα παιδιά, την διαφορετική κοινωνικοποίηση, τα σεξουαλικά ήθη και τα εκπαιδευτικά συστήματα. Οι άνδρες πρέπει να ενώσουν τα χέρια για να καταστρέψουν τα άκαμπτα κοινωνικά στερεότυπα. Η απελευθέρωση των γυναικών Από κοινωνικές προκαταλήψεις και στερεότυπα δεν σημαίνει ότι θα τους ελευθερώσει για να επιβληθούν ή να βλάψουν

τους άνδρες αλλά θα τους βοηθήσει να ενώσουν τα χέρια μαζί ώστε να λειτουργήσει καλά η κοινωνία στην οποία ζουν και να γίνει ο κόσμος καλύτερος.

Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση Από την άλλη, θα πρέπει να αναλάβει μια δομική αναδιοργάνωση του πολιτικού συστήματος να περιοριστεί η προκατάληψη φύλου στο παρόν σύστημα με την υιοθέτηση ενός διπλού - φύλου πολιτικού συστήματος. Αυτός ήδη είναι ο τρόπος ζωής σε πολλές αγροτικές περιοχές. Για να το κατορθώσει αυτό έχει γίνει πρόταση να διατηρηθούν δυο εκλογικοί ρόλοι. Κάθε εκλογική περιφέρεια θα ψηφίζει δυο αντιπροσώπους για κάθε νομοθετική συνέλευση, έναν άνδρα και μια γυναίκα αντιστοίχως.

Το Υπουργείο για τις Γυναικείες Υποθέσεις και την Ανάπτυξη των Νέων, το Εμπορικό Κέντρο Γυναικών, το Εθνικό Συμβούλιο των Γυναικείων Κοινωνιών και όλα τα άλλα γραφεία που έχουν να κάνουν με τα γυναικεία ζητήματα, θα πρέπει να αυξήσουν τις δραστηριότητες τους και να εξασφαλίσουν ότι στην θέση των γυναικών σε διάφορα θέματα, δίδεται η προσοχή που τους αξίζει.

5:10 Δίκτυο

Μια Από τις αδυναμίες των γυναικείων οργανισμών και συνδέσμων είναι η έλλειψη εθνικού δικτύου. Τα γυναικεία γραφεία στα διάφορα υπουργεία μπορούν να παίξουν έναν σημαντικό ρόλο στην θεσμοθέτηση δεσμών και συμφωνιών συνεργασίας με εθνικά ινστιτούτα, ειδικά στην περιοχή κατάρτισης υπηρεσιών, συμβούλων επιχειρήσεων και μάρκετινγκ. Αυτό θα αυξήσει τους οργανισμούς διαμεσολάβησης και τις διαπολιτισμικές σχέσεις και θα ενισχύσει την εμπειρία κατάρτισης και την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων, μέσα Από υποθέσεις μελέτης και εργαστήρια και το κυριότερο, θα συνεισφέρουν στην κοινοτική προσέγγιση, στην επίλυση συγκρούσεων, ανοχής και ρυθμίσεων.

Ομοίως, εφόσον υπάρχει μια μεγάλη συγκέντρωση μεσολαβητών για την ενδυνάμωση στο Λάγος, ένα καλά προγραμματισμένο δίκτυο θα βοηθούσε στην αποκέντρωση των

δραστηριοτήτων και σε άλλες περιοχές της χώρας μέσα Από συνδεδεμένα προγράμματα και αλληλένδετα ΜΜΕ.

5:11. Φύλο-Ουδέτερη Εστίαση

Η ιστορία της ενδυνάμωσης στην Νιγηρία ήταν αυτή μιας δεσποτικής προσοχής στις γυναίκες και την ανάπτυξη. Η ενδυνάμωση του φύλου στην πραγματικότητα θα έπρεπε να αφορά και τους άνδρες. Αλλά Από την μελέτη μας είδαμε ότι η γενική εικόνα στις εκστρατείες ενδυνάμωσηςστην Νιγηρία είναι θετικές για τις γυναίκες και αρνητικές για τους άνδρες.

Το φύλο στην ανάπτυξη υπονοεί την ίση θεώρηση των γυναικών και των ανδρών στον αναπτυξιακό προγραμματισμό. Σύμφωνα με τον Winston Langley στην συγγραφή των γυναικείων δικαιωμάτων στα διεθνή έγγραφα.

Το φύλο-ουδέτερο απορρίπτει την θεώρηση των γυναικών σαν μια ξεχωριστή τάξη και δίνει έμφαση στην ιδέα της ίσης μεταχειρίσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών. Αυτό φυσικά δεν σημαίνει ότι συνθήκες με αυτήν την τροφοδότηση δεν κάνουν ειδικές αναφορές στις γυναίκες σαν ομάδα.

Στο Πρόγραμμα Οικογενειακής Υποστήριξης (FSP) και στο Πρόγραμμα Οικογενειακής Οικονομικής Βελτίωσης (FEAP), βελτιώσεις του πρώην προγράμματος Καλύτερη Ζωή για τις Αγρότισσες, παραμένει η κυριαρχία της οικογενειακής δομής αντίθετα Από την Καλύτερη Ζωή για τις Αγρότισσες που ήταν πρόγραμμα με κέντρο την γυναίκα. Όπως δηλώνεται στο σχεδιάγραμμά του:

Ακριβώς Από την περίοδο που τα Ηνωμένα Έθνη εστίασαν την προσοχή τους στα προβλήματα των γυναικών στην ανάπτυξη, διάφορες προσπάθειες έγιναν για να ευαισθητοποιηθεί το γενικό κοινό στις πρακτικές και ειδικές ανάγκες των γυναικών ώστε να τις καταλάβουν. Το Πρόγραμμα Οικογενειακής Υποστήριξης θα δυναμώσει τις

προσπάθειες αυτές με την εστίαση των προβλημάτων στις γυναίκες μέσα στο πλαίσιο του ρόλου τους στην οικογένεια και στην κοινωνία εκτενέστερα.

Ακόμη παραπέρα μπορούμε να πούμε ότι το επικάλυμμα της μεθόδου αυτής είναι η ολιστική κατανόηση των ρόλων των συζύγων, των γιων και των θυγατέρων και των άλλων μελών του οικογενειακού συστήματος βοηθώντας πάρα πολύ τις γυναίκες να συνεισφέρουν με το ποσοστό τους στα προγράμματα εθνικής ανάπτυξης.

5:12 Επιστράτευση της Μάζας

Το ενδιαφέρον για τις μάζες μπορεί να αναπτυχθεί χρησιμοποιώντας τα άτομα ως εκπαιδευτικούς, πηγές και δημιουργούς επιτροπών, όπου οι τοπικοί αρχηγοί λαμβάνουν μέρος στην λήψη αποφάσεων σε λαϊκό επίπεδο. Αυτό θα ξυπνήσει το ενδιαφέρον τους και θα εξασφαλίσουν μια συνεχή διάδοση του προγράμματος μεταξύ τους, επειδή δεν θα ήθελαν ένα πρόγραμμα στο οποίο συμμετέχουν ενεργά να αποτύχει.

Πριν ξοδευτεί η επιθυμία και η δράση που την ακολουθεί, το πρόγραμμα πρέπει να λέει ξεκάθαρα πως θα μπορούσαν πρώτα τα άτομα να ωφεληθούν ακόμη και πριν Από την κοινότητα ή το έθνος. Η Ruth Benedict πίστευε ότι μια υψηλά συνεργατική κοινωνία είναι αυτή στην οποία ο ομαδικός στόχος θεωρείται πρώτος πριν από τους μεμονωμένους, ενώ μια χαμηλώς συνεργατική κοινωνία είναι αυτή στην οποία ο ατομικός στόχος έρχεται πρώτος Από αυτόν της κοινωνίας.[151] Σε γενικές γραμμές στο Νιγηριανό πλαίσιο, κάποιος θα ήθελε να συμμετέχει μόνο σε πρόγραμμα που θα του έφερνε μια άμεση ανταμοιβή πριν εξετάσει το επίτευγμα της ομάδας.

[151] See Sampson, E. **Social Psychology & Contemporary Society**, USA, 1976, pp. 51-85

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

145 Zeri P., **State of Networks and Culture in the Global Society**, Paper Delivered at the International Conference on Globalization and Risk Societies, Athens, October, 22-24, 1998

146 Rogers, E.M & Shoemaker, F.F. **Communication of Innovations: A Cross-Cultural Approach**, The Free Press, New York, {1971} pp. 203-209.

147 Calligan C.& Crowther, G. **Advertising Management**, London [1976}

148 Strong, E.K. **The Psychology of Selling**, Mc-Graw Hill (1925),p. 9

149 See Sampson, E. **Social Psychology & Contemporary Society**, USA, 1976, pp. 51-85

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

6:1 Περιπλοκές της Έρευνας

Μια σειρά Από περιπλοκές μπορεί να επηρέασαν κατά κάποιο βαθμό, την γενίκευση των αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν σ΄αυτήν την μελέτη:

Οι ερωτηθέντες του ερωτηματολογίου, ήταν περισσότερο Από την ανώτερη μεσαία τάξη της κοινωνικο-οικονομικής τάξεως στην Νιγηρία. Αυτό δείχνει πως τα αποτελέσματα δεν αντανακλούν επαρκώς την γνώμη των ανθρώπων των κατωτέρων κοινωνικών τάξεων που φαίνεται πως η πλειοψηφία τους βρίσκεται στις αγροτικές περιοχές.

Η γνώμη 220 ερωτηθέντων δεν μπορεί να είναι αντιπροσωπευτική για τις γυναίκες της Νιγηρίας. Παρόλα αυτά, ο αριθμός δείχνει ότι είναι επαρκής για τις ανάγκες μιας έρευνας γιατί θα ήταν δύσκολη η συλλογή ενός αληθινά αντιπροσωπευτικού δείγματος Από ολόκληρο το έθνος, αν υποθέσουμε πως τέτοια στοιχεία θα ήταν στην διάθεση μας.

Πέρα Από αυτούς τους περιορισμούς, οι μέθοδοι της συλλογής πληροφοριών και ανάλυσης, και το υψηλό ποσοστό ανταπόκρισης στο ερωτηματολόγιο που δόθηκε, απέδειξε την ύπαρξη της εμπιστοσύνης για να επιτευχθεί η εξωτερική αναγνώριση και αποδοχή.

Ο μικρός αριθμός γυναικών που πέρασαν από την συνέντευξη ήταν ανεπιτυχής δεδομένου ότι ο στόχος της συνέντευξης ήταν να εξακριβωθεί η συμμετοχή των γυναικών στην ανάπτυξη, αλλά ο χρόνος και ο προϋπολογισμός δεν επέτρεψαν ένα μεγάλο δείγμα. Στην αρχή, πολλές γυναίκες απέφυγαν τη συνέντευξη επειδή ήταν καχύποπτες και δύσπιστες ως προς την παρουσία μας.

Όπως αναφέρθηκε νωρίτερα η Νιγηρία είναι μια χώρα με πάνω Από 250 διαφορετικές διαλέκτους. Αυτό δημιούργησε πολλά προβλήματα στην συνέντευξη των ντόπιων γυναικών αφού ήταν λίγο δύσκολο να βρεθούν μεταφραστές. Για να διευκολυνθεί η εργασία, το 85% των γυναικών έδωσε συνέντευξη σε σπαστά (Pidgin) αγγλικά.[152]

Φαινομενικά, τα σπαστά αυτά αγγλικά είναι γνωστά σαν η πιο δημοφιλής γλώσσα στην Νιγηρία, σε ποσοστό ομιλούντων χωρίς όμως καμιά στατιστική υποστήριξη ή δημογραφική απόδειξη γι' αυτό. Παρόλα αυτά είναι μεγάλη ανάγκη για τους προγραμματιστές της επικοινωνιακής ανάπτυξης να ερευνήσουν παραπάνω την προέλευση, την λειτουργία και την πραγματικότητα της γλώσσας pidgin στην Νιγηρία, ως μια γλώσσα με τα δικά της δικαιώματα. Τα σχετικά αποτελέσματα ερευνών σε αυτόν τον τομέα σίγουρα θα δώσουν ένα πλαίσιο δουλειάς για να βρεθεί αρμονία στις διάφορες διαλεκτικές διαφορές στην Νιγηριανή γλώσσα pidgin και να χρησιμοποιηθεί σαν ένα επικοινωνιακό μέσο για να κινητοποιηθούν οι αγρότισσες και οι μάζες γενικότερα που αποτελούν τον κορμό της αναλφάβητης τάξης.

Εξαιτίας της μεγάλης απόστασης Από την Ελλάδα στην Νιγηρία, ο ερευνητής δεν μπορούσε να ταξιδέψει όσο συχνά έπρεπε στην διάρκεια της διαδικασίας συλλογής υλικού και ερωτηματολογίων για την έρευνα. Το αποτέλεσμα είναι ότι μερικά από τα ερωτηματολόγια που χορηγήθηκαν σε ανώτερους υπαλλήλους του προγράμματος που ήταν απόντες σε ταξίδια συλλέχθηκαν για τον ερευνητή από κάποιους φίλους και το προσωπικό των οργανώσεων οπότε παραδόθηκαν σε μια μεταγενέστερη ημερομηνία, και έτσι καθυστέρησε η ανάλυση των στοιχείων και η ερευνητική εργασία συνολικά.

---

[152] **Pidgin English**. Αρχικά ο ορος pidgin έχει οριστεί ως οι παρεκκλίνουσες μορφές τυποποιημένων γλωσσών των οποίων η δομή, το λεξιλόγιο και η σύνταξη έχει μειωθεί. Πρόσφατα ο γνωστός γλωσσολόγος Loreto Todd χαρακτήρισε τον παραπάνω όρο σαν μια οριακή γλώσσα που δημιουργείται απο μια επαφή για συγκεκριμένους σκοπούς όπως π.χ για το εμπόριο κλπ. Για άλλους ανθρώπους, είναι επαφή ιδιωματική που δεν ανήκει στην μητρική γλώσσα αυτών που την μιλούν. Έχει επίσης χαρακτηριστεί σαν η «ελλατωμένη» παραλλαγή μιας πρωταρχικής ή βασικής γλώσσας που δημιουργείται απο την επαφή μεταξύ των ανθρώπων που μιλάνε πολύ διαφορετικές γλώσσσες. Τα Νιγηριανά **Pidgin English** αναπτύχθηκαν μετά τις πρώτες επαφές με τους Ευρωπαίους και τους Νιγηριανούς στα παράλια. Αυτοί οι Νιγηριανοί έπρεπε να ανπτύξουν μια μορφή επικοινωνίας που θα τους έφερνε πιο κοντά με τους λευκούς. Παρά τα αρκετά έτη ύπαρξής του, δεν είναι δυνατό να εξελιχθεί μια τυποποιημένη ποικιλία του Νιγηριανού pidgin, κυρίως επειδή στερείται μια ομοιόμορφη ορθογραφία, αν και η χρήση του pidgin στη Νιγηρία είναι πολύ δημοφιλής μεταξύ των τοπικών ανθρώπων. Επίσης, σταδιακά γίνονται δημοφιλή και παραδεχτά τα χιουμοριστικά γραπτά σε περιοδικά διασκέδασης που εκδίδονται στα **pidgin,** καθώς επίσης, και διάφορα ραδιοφωνικά θεατρικά, προγράμματα, δραματικές σειρές και talk shows.

Για την πιλοτική μελέτη, αν και το ποσοστό παραλαβής των συνεντεύξεων ήταν μεγάλο, το σχεδιάγραμμα τους που δεν ήταν επιμελημένο, απαίτησε πολλή εργασία για την τελική απόδοση του τελικού ερωτηματολογίου που διαμορφώθηκε, προδοκιμάστηκε, τροποποιήθηκε για την αξιοπιστία και την ισχύ του, πριν δοθεί τελικά στους ερωτώμενους.

Ένα άλλο πρόβλημα που επηρέασε ένα μεγάλο μέρος γυναικών που έδωσαν συνέντευξη ήταν ο χρόνος. Ήταν την περίοδο της συγκομιδής και λίγοι άνθρωποι είχαν ελεύθερο χρόνο. Επίσης, αν και ο ερευνητής είχε ετοιμάσει έναν ανεπίσημο οδηγό συνέντευξης για αυτές τις γυναίκες, ανακάλυψε ότι η ιδιαίτερη κατάσταση των Αφρικανών γυναικών απαιτεί μεθόδους προσέγγισης, διαφορετικές Από αυτές στις δυτικές πολιτισμένες χώρες. Έτσι, οι περισσότερες συνεντεύξεις βασίστηκαν πάνω σε συζητήσεις κυρίως με γυναίκες που ήταν αρχηγοί, Από αγροτικές και αστικές περιοχές. Τα αποτελέσματα της συνέντευξης μας επιτρέπουν να δώσουμε τα κύρια χαρακτηριστικά της γυναικείας συμμετοχής στην οικονομική και κοινωνικο-πολιτική ανάπτυξη της αγροτικής και αστικής κοινότητας.

Ο ερευνητής γνωρίζει ότι υπάρχει ένα περιθώριο λάθους στην χρήση των εξισώσεων για να δοκιμαστούν οι υποθέσεις που τέθηκαν. Όμως, παρόλα αυτά, αυτό δεν επηρέασε τα αποτελέσματα αφού οι εξισώσεις τετραγώνου χρησιμοποιήθηκαν με το απλό ποσοστό για να δοκιμαστούν οι άτυπες υποθέσεις.

Χρησιμοποιώντας το υλικό αυτής της μελέτης για μια αυθεντική επεξήγηση του ρόλου της επικοινωνίας στην πολιτική ανάπτυξη, ο ερευνητής προσπάθησε να μην αναπτύξει μεταβλητές που δεν αναφέρθηκαν στην μελέτη. Παρόλα αυτά θα έπρεπε να σημειωθούν για να δώσουν μια ολοκληρωτική ανάλυση της διαδικασίας της κοινωνικο-πολιτικής ανάπτυξης στην Νιγηρία. Η ερώτηση του εθνικισμού, της θρησκείας, της πολιτικής κουλτούρας και της στάσης, της γραφειοκρατικής αδυναμίας στους κυβερνητικούς οργανισμούς και θεσμούς, όλα θα μπορούσαν να είναι εκδοχές που επεμβαίνουν επηρεάζοντας την επικοινωνιακή τακτική στην Νιγηρία. Ακόμη ο ερευνητής δεν

σύγκρινε την κατάσταση της κοινωνικο-πολιτικής ανάπτυξης στην Νιγηρία με την ανάπτυξη άλλων αναπτυσσόμενων χωρών.

6:2. Πρόταση για περαιτέρω ερευνητικές μελέτες

Μια σημαντική επίπτωση αυτής της μελέτης για μελλοντική έρευνα είναι η ανάγκη για μια περισσότερο εσωτερική, πειθαρχική προσέγγιση στις μελέτες της επικοινωνιακής ανάπτυξης και της πολιτικής επικοινωνίας σαν μια ανθρώπινη λειτουργία ανάπτυξης που καταλαμβάνει ένα πολύ ευρή πεδίο.

Εντούτοις, ενδέχεται κάποιες μελέτες με χρήση δεικτών να μην λάβουν υπόψη τους ποτέ εξ΄ ολοκλήρου τον ρόλο της επικοινωνίας στην κοινωνικο-πολιτική ανάπτυξη των γυναικών στην Νιγηρία. Ωστόσο, οι προγραμματιστές δεν πρέπει να εξαρτώνται Από την χρήση των δεικτών και μόνον κατά την διάρκεια του σχεδιασμού των αναπτυξιακών προγραμμάτων. Υπάρχει η ανάγκη για μεγαλύτερη εσωτερική πειθαρχημένη προσέγγιση των μελετών της αναπτυξιακής επικοινωνίας. Η μελλοντική έρευνα θα πρέπει να χρησιμοποιήσει επίσης άλλες μη επαγγελματικές παραμέτρους, όπως το νοικοκυριό.

Εμπειρικά ξέρουμε ότι υπάρχει συνήθως ένας αρκετά αιχμηρός σεξουαλικός διαχωρισμός εργασίας που καθορίζει και διακρίνει τους στόχους των γυναικών από εκείνους που πετυχαίνονται Από τους άνδρες στη Νιγηρία και την Αφρική γενικότερα. Αυτό συμβαίνει και στην εσωτερική εργασία αλλά και στην ευρύτερη δραστηριότητα που σχετίζεται με την παραγωγή και το εμπόριο έξω Από το σπίτι.

Ελάχιστα δύο χαρακτηριστικά γνωρίσματα διακρίνουν την εργασία που γίνεται από τις γυναίκες: ο,τι άλλη δουλειά και να κάνουν οι γυναίκες (μισθωτική εργασία, εμπόριο), τείνουν να είναι υπεύθυνες για όλη την οικιακή εργασία που έχει να κάνει με την ετοιμασία του φαγητού και φυσικά με την φροντίδα των παιδιών. Αυτό συνήθως σημαίνει ότι οι γυναίκες δουλεύουν περισσότερες ώρες Από ότι οι άνδρες.

Με σκοπό να εξηγήσουμε αυτόν τον διαχωρισμό εργασίας, μπαίνουμε στον πειρασμό να δούμε τα ενδιαφέροντα των ανδρών και των γυναικών σαν απλώς αντίθετα ή το λιγότερο αμοιβαία αποκλειστικά. Αυτό προϋποθέτει μια μορφή εξατομίκευσης φύλου των ατόμων στην κοινωνία που είναι μάλλον προβληματικό. Τόσο οι γυναίκες όσο και οι άνδρες υπάρχουν κοινωνικά όχι σαν απλές μονάδες αλλά μέσα Από την σχέση τους με το νοικοκυριό τους. Μέσα στο νοικοκυριό τους ο μηχανισμός να υπάρξουν και να επιβιώσουν οργανώνεται και τίθεται σε σειρά από τη σεξουαλική, ηλικιακή γονιμότητα και τις άλλες αποφάσεις που έχουν επιπτώσεις στη βιολογική αναπαραγωγή. Αυτοί οι μηχανισμοί συνήθως ενώνονται μεταξύ τους με σύνολα σχέσεων αρχής π.χ. πατριαρχία που απαιτεί κυριαρχία και υποταγή. Παρόλα αυτά, αυτό δεν είναι ένα συναινετικό μοντέλο νοικοκυριού, ούτε το νοικοκυριό είναι μια στατική δομή αλλά αλλάζει αφού οι άνθρωποι προσαρμόζονται στις κοινωνικές συνθήκες που αλλάζουν Από την κοινωνική διαφοροποίηση. Αυτό που είναι σημαντικό να δούμε είναι τις αγρότισσες μέσα Από τα αγροτικά νοικοκυριά με τα οποία συνδέονται. Αυτό που είναι κοινό και για τους άνδρες και τις γυναίκες είναι η επιβίωση τους μέσα Από την σχέση τους με το νοικοκυριό τους. Αυτό που είναι ξεχωριστό είναι η φύση της σχέσης αυτής.

Έτσι ας θεωρηθεί ότι είναι η ειλικρινής άποψη της αποφαινόμενης ερευνήτριας ότι μελλοντικοί ερευνητές πρέπει να κοιτάξουν και σε άλλες πτυχές της ανθρώπινης επικοινωνίας που θα βοηθήσουν να βελτιωθεί η δυναμική των εκστρατειών επικοινωνίας για την γυναικεία ανάπτυξη σε διάφορους οργανισμούς ανάπτυξης του φύλου.

Η μελέτη μας αποκαλύπτει ότι οι τομείς της οικονομικής δραστηριότητας που ενδιαφέρουν τις αγρότισσες είναι η γεωργία, βιοτεχνίες, εμπόριο σε όλες του τις μορφές και σε όλους τους κλάδους του. Συνεπώς, η συμμετοχή των γυναικών θα πρέπει να βελτιωθεί σε αυτές τις δραστηριότητες.

Ένα Από τα μεγαλύτερα προβλήματα της εργασίας αυτής βρίσκεται στο γεγονός ότι ουσιαστικά όλα τα εργαστήρια, οι καμπάνιες, τα σεμινάρια οργανώνονται στις αστικές περιοχές και τα μεγάλα αστικά κέντρα πιθανότατα εξαιτίας των διαθέσιμων ευκολιών. Αλλά η ερώτηση παραμένει πόσες αγρότισσες συμμετέχουν σε αυτά τα προγράμματα;

Τα συγκλονιστικά νέα που έρχονται Από τα ηλεκτρονικά μέσα μας δίνουν την εικόνα των γυναικών της ελίτ και όχι των αγροτισσών που συμμετέχουν σε αυτά τα προγράμματα και μας δίνεται η εντύπωση ότι οι γυναίκες της ελίτ δουλεύουν για τους εαυτούς τους και όχι με τις αγρότισσες.

Πολλά Από τα σφάλματα, τις ματαιώσεις και τις απογοητεύσεις στον τομέα της επικοινωνίας και της ανάπτυξης είναι το αποτέλεσμα των προσκολλήσεων σε μοντέλα αλλαγών που είναι πολύ απλά, πολύ τακτοποιημένα για να ανταποκριθούν στην πραγματικότητα και πολύ περιορισμένα στο πεδίο τους. Έχουμε δείξει ότι εφαρμόζουμε τις καλύτερες ιδέες Από διαφορετικές παραδόσεις έρευνας στο στόχο.

Η διαδικασία της οργάνωσης συναισθημάτων, που αρθρώνουν και που αθροίζουν ενδιαφέροντα, και η τακτική επέκταση της συμμετοχής, συνεπάγεται πάντα τον συνδυασμό ή την ανάμειξη πολλών στοιχείων στις πολιτιστικές παραδόσεις των λαών. Περιλαβαίνει θεωρήσεις που ακολουθούν τις κοινωνικές και οικονομικές πραγματικότητες της κοινωνίας καθώς επίσης και τον ψυχολογικό και πολιτιστικό χαρακτήρα των ανθρώπων. Περιλαμβάνει επίσης και μακρό-μικρο ανάλυση. Αυτό σημαίνει ότι πιθανότατα μια ολοκληρωτική κατανόηση των πρωταρχικών προϊόντων της πολιτικής ανάπτυξης μπορεί ασφαλώς να κερδηθεί μελετώντας την πολιτική διαδικασία. Κάτι τέτοιο εν μέρει επηρέασε το ενδιαφέρον να έρθει εις πέρας αυτή η μελέτη στην επικοινωνιακή και κοινωνικο-πολιτική ανάπτυξη.

Αυτή η μελέτη τονίζει την ανάγκη μεγαλύτερης προσοχής τόσο Από αυτούς που μεθοδεύουν την ανάπτυξη όσο και Από τους ερευνητές στις ιδιαιτερότητες των τοπικών καταστάσεων. Χωρίς αυτήν, υπάρχει ο κίνδυνος, οι παράγοντες που προάγουν πραγματικά την αποτελεσματική κοινωνικο-πολιτική αλλαγή να παραμεληθούν, καθώς γίνεται της μόδας να προτιμούνται άλλες φαινομενικά καταλληλότερες και επιφανειακά οικονομικά αποδοτικές, για να ευνοήσουν επικεντρωμένες υψηλά τεχνολογικές λύσεις στα προβλήματα της χειραφέτησης της αγροτικής ανάπτυξης.

Η εθνική οικονομική ανάπτυξη της Νιγηρίας, αρχίζοντας Από την αρχή της ιστορίας της, Από την προ-αποικιακή περίοδο ως την ανεξαρτησία, δείχνει ότι όχι μόνο οι άνδρες αλλά και οι γυναίκες έπαιξαν αποφασιστικό και σπουδαίο ρόλο. Ένα σημαντικό συμπέρασμα που βγαίνει Από αυτό είναι ότι παρά την ασύμμετρη φύση των περισσοτέρων Νιγηριανών κοινωνιών και των παρενοχλητικών πολιτιστικών παραδόσεων που υπαγορεύουν ποιον ρόλο θα παίξουν οι γυναίκες, αυτές οι κοινωνίες δεν είναι εξ΄ ολοκλήρου αντι-φεμινιστικές. Πραγματικά αναγνώρισαν την έμφυτη γυναικεία ικανότητα. Η υπόθεση που έγινε αποδεχτή ότι η αντίληψη των ανθρώπων δεν επηρεάζεται Από το φύλο τους δείχνει ένα παράδειγμα αποτελεσματικής γυναικείας συμμετοχής στην εθνική ανάπτυξη μέσα Από τον ρόλο των φύλων, το νοικοκυριό κλπ.

Οι μελέτες επικοινωνίας μπορούν να φέρουν στο φως τις ουσιαστικές δυναμικές της αυθεντικής κοινωνίας και είναι πιο σημαντικές στο να ορίσουν την ικανότητα της κοινωνίας να αποδεχθεί και να απορρίψει συγκεκριμένες ποιότητες στον πολιτισμό μιας κοινωνίας. Είναι η διαδικασία της επικοινωνίας που δίνει μορφή, δομή και μια έννοια σε μια κοινωνία ενώ οι τρόποι με τους οποίους αυτή η διαδικασία είναι αποδιοργανωτική θα είναι κρίσιμοι να ορίσουν την ικανότητα της κοινωνίας να διατηρήσει και να διαμορφώσει την ταυτότητα της.

Η αναπτυξιακή και πολιτική επικοινωνία σαν μια ανθρώπινη λειτουργία ανάπτυξης καλύπτει ένα μεγάλο πεδίο. Υπάρχει ακόμη απόδειξη ότι υπάρχουν και άλλοι τομείς έξω Από το πεδίο της παρούσας μελέτης που αξίζουν περαιτέρω έρευνα.

Ας θεωρηθεί γι΄αυτό ειλικρινής η άποψη της παρούσας ερευνήτριας ότι μελλοντικοί ερευνητές θα πρέπει να κοιτάξουν και σε άλλες πτυχές της ανθρώπινης επικοινωνίας διότι αυτό θα βοηθήσει να βελτιωθεί ο αντίκτυπος των επικοινωνιακών εκστρατειών για την γυναικεία ανάπτυξη σε διάφορους αναπτυξιακούς οργανισμούς που ασχολούνται με ζητήματα φύλου.

BIBLIOGRAPHY

BOOKS

ABAYODE, B.O., The provision of information from rural development. Ibadan fountain publications, 1987.

ALFRED OPUDOR , Mass Communication and Modern Development in Nigeria « Communication Strategies for population policies in Africa», in Onuora Nwrineti (ed) communication and National Development in West Africa New York. Third Press. 1978.

ALFRED DIAMANT, political development: in John D. Montgomeny and William J. Siffin, approaches to development: politics administration and change , McCraw Hill book co., N.Y., 1966.

ALLEN J.V.« Riots or the Igbo women's way?» Ideology stratification and the invisibility of women in Hajkin and Bay 1988, California, Stanford University Press.

AMADOU MAHTAR M BOW, Final Report on Inter-Governmental Conference of Communication Policies, 1980.

AMATAOKWU F, A mass communication audit of the political and the cultural economy of a campaign for gender empowerment, mass communication department, University of Lagos, 1996.

ARISTOTLE, Politica translated by Benjamin Jonett in Richard McKeon (ed), the basic works of Aristotle, NY, Random house 1941.

ARTHUR F. BENTLEY. The process of government. A study of social pressures (Bloomington Ind.: the principia press Inc., 1949) and David Truman, the governmental process (NY: Alfred Knopf Inc., 1951.

BATLIWA S, the mecracing of women's empowerment, new concepts from action, in G.Sen, et al., population policies reconsidered, Harvard University press, N.Y.

BL.DUNKURANTI A. Sustow A world of Nations problems od Political modernization. Washington D.C. The Brooklin Institution, 1967.

BOHANNAM P. AND CURTLIN P., African and Africans NY: Doubleday 1971

BORGOON AND RUFFER P., Human Communication: A. Revision of Approaching Speech Comm., Ny, Rhinehart Communication in Society N.Y. 1948.

CHARLES A.BEARD: the economics basis of politics and related writings, NY: Random house 1957.

CHARLES A.BEARD: the economics basis of politics and related writings, NY: Random house 1957.

DANCE F.E.X, the concept of communication, journal of communication, vol.20, Rinehart & Winston, N.Y.

DANIEL LERNER: The Passing of Traditional Society Modernizing the Middle East, NY, Free Press, 1958.

DAUBE S.C, Modernization and developments, the search for alternative paradigms, Indian council of social sciences research, the UN University development centre, N.Y., 1988.

DENTON AND WOODWARD: Political News: Narrative from and the Ethics of Denial in Denton ed., Ethical Dimensions of Political communication N.Y. Prager, 1991.

DEUTSH RARL W., "Social mobilization and political development". American political science review (APSR), September, 1961.

DEVITO J. Human Communication the Basic course, (3rd ed) N.Y. Hamper and Row Publishers Inc. 1985.

DEVITO J., Communication concepts and Processes New Jersey: Prentice Hall, Inc. 1976.

DIANE ELSON et al Gender and Economic Reform: Through women's Eyes London British council 1996.

DICK SIMPSON, "the congruence of the political, social and economic aspects of development" in international development review vi June 1964

DORIS GRABER Political language in Nimmo and Sanders, eds, Handbook of Political communication, Beverly Hills, 1983.

ELENI STAMIRIS : The women's movement in Greece in Women, Power and Policy, Toward the year 2000(2nd ed.) edited by Ellen Banepath and Emily Staper, Peramon Press 1989.

ETIENNE M. AND LEACOCK E., Women and colonization. Anthropological perspectives, New York Praeger Publishers, 1980.

EWEKA, J.A., V.E. BELLO-OSAGIE,& S.O.OLAYIDE, Village development: food basket management strategy, Ibadan center for agricultural and rural development, University of Ibadan, 1979.

FAMILY AND FAMILY policy in a changing world" EOP, Eptalofos editions.

FASHEKE M. The role of women in traditional Yoruba Society in G.O. Ogureme and adediran)Sds) Essays on Yoruba Culture. Obajemi Awolowo University, Ile,Ije, 1981.

FASHEKE M. The role of women in traditional Yoruba Society in G.O. Ogureme and adediran)Sds) Essays on Yoruba Culture. Obajemi Awolowo University, Ile,Ije, 1981.

FRANK UGBOAJAH ed. (1985) Mass communication, culture and Society in West Africa, Oxford: Hans zell Publishers.

FRIEDRICH EBERT S. communication Manual MichelKunchik communication and social charge; Druck centre Mecjenhein Ambh, Germany, 1991.

GABRIEL A. ALMOND "Introduction; A functional approach to comparative politics" in Gabriel A. Almond and James S.Coleman, the politics of the developing areas, Princeton, N.J., 1960.

GILSON AND BERKMAN advertising concepts and strategies, NY Random, House Inc.267.

GITA SEN AND CAVEN GROWN, Development Crises and Alternative Visions, NY. Monthly review, 1987.

GITA SEN AND CAVEN GROWN, Development crises and Alternative visions: Third World Women's Perspective in Rounaw Jahan (1995). The elusive Agenda: Mainstreaming Women in Development, N.Jersey:Zed book 1987

GHARAJEDAGHI J, ET AL., A prologue to national development planning Greenwood press, London, 1986.

GREEN EUROPE, women's contribution to economy and their situation in rural areas, European community 1/ 1994.

HAFIKIN N.J. AND BAY, G. EDNA (eds) Women in Africa, Studies in Social and Economic change, California 1976.

HARRISON P., Communication for rural development, food and agricultural organization, Rome.

HAROLD, LASSWELL, The Structure and Functions of communication in Society N.Y. 1948

HASSIAN R.H. Nigerian Woman hood Jel publication Kaduna 1992.

HELENA R. HASSAN, Nigerian Woman hood, Tel Publication, Kaduna, 1992.

HORNICK R, development communication, information agriculture and nutrition in the 3rd.world, New York,

HUNTINGTON SAMUEL P., "Political development and political decay". World politics xvii, April 1964.

IRENE MODUPE Strategies and tactics for prevention and Eradication of Female genital Mutilation Lagos: Sister Help/IAC publication 1995.

ISICHIE, E., Igbo Worlds (London Macmillan Education Limited). The Guardian Editorial (Nigeria) Monday November 11, 1998.

JASHMED GHARAJEDAGHI AND RUSSEL ACHOFF 1986 A Prologue to National Development Planning London: Greenwood Press.

JOY MUTERO, Looking at Peace through Women's N.Y. UNIFEM Publication.

KARL M, women and empowerment, participation and decision making, Zed books ltd., London, 1995.

KALINA R. Where women are leaders. The SEWA movement in India, 2nd books London, 1992.

KELMAN H.C, process of opinion change, public opinion quarterly, vol. 25, 1961.

KLAPPER T.J. The Effects of Mass Communication Free Press, Glencoe Illinois.

KOUTSOUKIS, KL.S, The process of political and socio-economic development in Greece, 1922-1971, A case study in the theory of political development, Athens.

KOUTSOUKIS, KL.S., "Socio-economic change and cabinet in Greece; 1947-1974. The Greek review of social research, Athens, 1980.

ΚΟΥΤΣΟΥΚΗΣ ΚΛ.Σ., Πολιτική και κοινωνικο-οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα (1946-1970): Προσπάθεια για εμπειρική επαλήθευση της θεωρίας των Lerner, Lipset και άλλων με χρήση προχωρημένων στατιστικών μεθόδων. Επιθεώρηση κοινωνικών ερευνών αριθ.36-37, (1979).

ΚΟΥΤΣΟΥΚΗΣ ΚΛΕΟΜΕΝΗΣ, Η πολιτική και κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα., μια εμπειρική προσέγγιση της ελληνικής κοινωνίας (1919-1981), δεύτερη έκδοση Αναστασίου, Αθήνα, 1988.

ΚΟΥΤΣΟΥΚΗΣ ΚΛΕΟΜΕΝΗΣ, «Η ανάπτυξη ως σύνθετο φαινόμενο. Η πολλαπλή της διάσταση στην ελληνική κοινωνία» το βήμα των κοινωνικών επιστημών, Τόμος Α Τεύχος 2, 1989

ΚΟΥΤΣΟΥΚΗΣ ΚΛΕΟΜΕΝΗΣ, Πολιτική ανάπτυξη – εισαγωγική θεωρία στην μεθοδολογία και την εμπειρική έρευνα, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1999.

LEE R, dimensions of communication, Prentice Hall Inc., N.J.,1969.

LERNER D., communication and the Boscects of Innovation Development in Communication and change in the Developing Countries East West Centre, Press Honolulu, 1976.

LUCIAN PYE W. Communication and Political Development Princeton University Press. 1963.

MARK ODU E., Women on the move, a course to remember, Princess communications ltd.,Lagos, 1994.

McClelland D.C. The achieving Society. NY Van Nostrand.

MADUNAGU B.E. « Contemporary Positions and Experiences of Women in Women in Nigeria today, London zed books 1985

MBA N. Nigerian Women Mobilized: Women's Political Activity in Southern Nigeria (1900-1965). Institute of International Studies, University of California 1982.

McCRONE D.J. & CHARLES F.C., "Towards a communication theory of democratic political development: a casual model", APSR, LXI, March 1972

MEHRABIAN A., Silent Messages Belmont Cliff Wad worth Publications Co. 1971.

MERCLEE KARAL. Women and Empowerment Participation and Decision making ed books Ltd. London 1995.

MODUPE I, Strategies and tactics for prevention and eradication of female genital mutilation, sister help/ IAC publication, Lagos, Nigeria.

MOHAMMED H.D. Women in Nigerian History from Borno Empire, Nape land and Igbo land in Bappa set al (eds) Women in Nigeria today London: zed books 1985

MOSER, A.C. AND KALTON C., Survey Methods in Social Investigation, 2nd ed. Heineman Edu. Books 1979.

OBBO CHRISTIAN, Africa Women: their struggle for economic independence, London zed Press 1980.

OKONJO K., The role of women in the development of culture in Nigeria in R.R. Leavitt (ed) 1975 Women cross-culturally, change and challenge. Paris Monte Publishers.

OLAGUNJU ET AL. Transition to Democracy in Nigeria, 1993.

OPUDOR ALFRED E. Mass communication and Modern Development in Nigeria in Mass Communication in Nigeria ed. by Nwamadi E.O. Forth Dimension Publishing co Inc. Enugu 1985

ORGANSKI A.F.K, the stages of political development (New York: Alfred A. Knorf 1965.

MOHAMMED H.D. Women in Nigeria History from Borno Empire, Nape land and Igbo land in Banue state as (eds) Women in Nigeria today London: zad books 1985.

NWOSU A.U, & C. OGBELEJE, ed., N.E. Nwankwo, (1999), state of Nigerian women and men statistical profile, UNIFEM publication.

MOHAMMED H.D. Women in Nigeria History from Borno Empire, Nape land and Igbo land in Banue state as (eds) Women in Nigeria today London: zad books 1985.

NWOSU A.U, & C. OGBELEJE, ed., N.E. Nwankwo, (1999), state of Nigerian women and men statistical profile, UNIFEM publication.

NIKI KALTSOUYA- TOURNAVITI, The status of women in modern western societies: Evolutions and prospects, Athens, 1991.

NIKI KALTSOUYA- TOURNAVITI, "Under-representation of women and democracy". The constitutionality of positive measures to strengthen the role of women in public life, constitution- politics- administration, ed., Ant. S. Sakoulas, 1997

ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΒΑΣΟ, Πολύ εθνικές επιχειρήσεις και Αναπτυσσόμενες χώρες: Η περίπτωση της Ελλάδας, Αθήνα, εκδ., Gutenberg, Αθήνα, 1981.

PACKENHAM ROBERT A., "Approaches to the study of political development", world politics, xvii, October, 1964.

ΠΕΤΡΙΝΙΩΤΗ Ξ., Η μετανάστευση προς την Ελλάδα: μια πρώτη καταγραφή ταξινόμηση και ανάλυση, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα, 1993.

PHILIPS CUTRIGHT "National political development: its measurement and social correlates" in Nelson W. Polsby – Robert A. Deutler – Paul A. Smith, politics and social life; An introduction to political behavior (Boston: Houghton Nifflin co.,1963).

POOL (1963) The Mass Media and Politics in the modernization, process in Lunccian Rye (ed). Communication and Political Development, Princeton, New Jersey pg.41.

PYE LUCIAN W., Aspects of political development, Boston, mass, little Brown and co., 1966.

PYE LUCIAN & SIDNEY VERBA , political culture and political development (eds) Princeton Univ. press, 1965.

ΨΥΛΛΑ ΜΑΡΙΑΝΝΑ, «Η επικοινωνία ως κινητήρια δύναμη τις πολιτιστικής ανάπτυξης» Βήμα κοινωνικών επιστημών, No. 9, 1992.

RAO Y.Y.I. communication and Development University of Minnesota Press, Minneapolis, Minnesota, 1976.

RICHARDSON, LEE: Dimensions of Communication New Jersey: Prentice - Hall, Inc. 1969

ROBERT HONRICH: Development Communication, Information Agriculture and Nutrition in the 3rd world N.Y. 1998.

ROBERT A.PACKENHAM "Approaches to the study of political development" in world politics xvii, October 1964.

SAMPSON,E. Social Psychology & Contemporary Society, USA, 1976.

SAMUAL P.HUNBINGTON "the change to change modernization development and politics." in comparative politics 111, April 1971.

S.C. DUBE (1988) Modernization adn Developments. The Search for alternative Paradigms. Indian council of Social Sciences Research, the United Nations University Development centre NY

SCHRAMM W. Mass Media and National Development, Stanford University Press, Stanford California 1964

SCHRAMM W. The process and effects of Mass communication, Urbana: University of Illinois Press 1965

SHARMA K., Grassroots organizations and Women's empowerment: Soe, issues in the contemporary debate, Samya sharti

ΣΗΜΙΤΗΣ ΚΟΣΤΑΣ, Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός της ελληνικής κοινωνίας, Αθήνα, εκδ. Γνώση, 1989.

SNYDER MARGARETH AND MARY TADESSE, African Women and development.

SRILATHA BALTIWA. The Mecracing of Women's empowerment: New concepts from Action, in Gita Sen, Adrienne Germain and Lincoln C. Chen, Population Policies Reconsidered... New York. Harvard University Press

STAMIRIS E, the women's movement in Greece, in women, power and policy toward the year 2000, (2nd. ed), edited by E. Banepath and E. Staper, pergamon press,1989.

STEPHEN LITTLEJOHN: Theories of human Communication, Belmont California: Wad south Publishing Company, 1992.

SUSTOW D.A., a world of nation's problems of political modernization, Washington D.C., the Brooklin Institution, 1967.

ΤΟΜΑΡΑ ΣΙΔΕΡΗ Μ., Η Ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση (κοινότητα, βιουκρατος-πολιτική), εκδ., Παπαζήση, Αθήνα, 1999.

ΤΟΜΑΡΑ ΣΙΔΕΡΗ Μ., Ανώτατη εκπαίδευση και κοινωνική επιλογή, εκδ., Παπαζήση, 1991.

ΤΟΜΑΡΑ ΣΙΔΕΡΗ Μ., Ιστορική δημογραφία από τις δημογραφικές διαδικασίες στις συλλογικές νοοτροπίες και συμπεριφορές, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1990.

UGBOAJAH, F.O., Mass communication, culture and society in west Africa, Oxford, Hans zell publishers, 1985.

UNITED NATIONS (1995) Focus on Women and Economic Decision-Making, NY: United Nations Publication.

VIRGINIA WILL'S. Public life: Women make a difference, paper for the Expert Group Meeting on the Role of Women in Public life organized by the UN Division for the Advancement of Women Vienna 1991.

ΤΟΜΑΡΑ ΣΙΔΕΡΗ Μ., Ιστορική δημογραφία από τις δημογραφικές διαδικασίες στις συλλογικές νοοτροπίες και συμπεριφορές, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1990.

UGBOAJAH, F.O., Mass communication, culture and society in west Africa, Oxford, Hans zell publishers, 1985.

UNITED NATIONS (1995) Focus on Women and Economic Decision-Making, NY: United Nations Publication.

VIRGINIA WILL'S. Public life: Women make a difference, paper for the Expert Group Meeting on the Role of Women in Public life organized by the UN Division for the Advancement of Women Vienna 1991.

WILLIAM BLUHM, theories of the political system (Englewood Cliffs, NJ, 1966.

WILLIAMS P.«Colonialism, Religion and the status of Women», Paper Presented at the symposium on the Impact of Colonialism on Women in Nigeria, Women's research Documentation centre Institute of African Studies, University of Ibadan, October 16th-18th 1989.

WILLIAMS, S.K.T., Rural development in Nigeria, Ile-Ife, University of Ife press, 1978.

YOUNG K. Studies in Development, Theory and Policy, Women and Economic Development Berg/UNESCO, Paris, 1994.

ZERI P. Theory and Policy of the Mass Media Lecture notes Panteion University, Athens 2002.

ΖΕΡΙ Π., Ιδιωτική ραδιοτηλεόραση. Το παράδειγμα των Η.Π.Α., Αθήνα, 1996.

ΖΕΡΙ Π., Θεσμοί εποπτείας στο ραδιοτηλεοπτικό σύστημα, Αθήνα, 1996.

AJAYI, M.O., The philosophy and politics of rural development in Nigeria." Journal of the Nigerian institute of town planners. Volumes iii & ix, oct.,1987

AKINFELEYE, R., «Challenge in rural communication and the community concord project.» In Ugboajah, E.O., Nwosu, I., & Adaba, A.T., (eds.), communication and training practice in Nigeria, Nairobi, ACCE, 1987

AMADOU MAHTAR M BOW Final Report on Inter-Governmental Conference of communication Policies 1980

ANANGBE S.W. AND OKUNRIDIA A, Rural Development in S.W. Anahgbe (ed) Better life. Ministry of Information Lagos, 1989.

AYO OLOKOTUM « Refocusing the Gender debate» Sunday Times March 9, 1998 .

BAJMAN ABDUL Women and Development. The Cultural consulate, Embassy of Islamic Republic of Iran, Lagos Nigeria 1994

CHARLES OKIGBO, Communication and National Development in University of Lagos communication review vol. 3 No 1, March 1998.

EMPOWERMENT TOOLS: Technology and Women's Empowerment UNIFEM Publication 1995.

EMPOWERMENT VOLUME 5 No 2 July-September 1995 A. Publication of legal/Research and Resource development centre Lagos.

EVELYN ONYEKWERE« Empowerment women for National Development». A paper presented duting a UNDP in-house Seminar Lagos.

FADAYONI E., Rural women and National Development: Achievements of the Better Life for Rural Women Program in Lagos State. Paper presented at the two day workshop on the«Role of Women Voluntary Organizations and Support Groups in Development held at Ikeja 5th - 6th October 1989.

FIDELIS A. AMATAOKWU (1996) A Mass Communication audit of the Political and the Cultural economy of a campaign for gender Empowerment Mass Communication Department, University of Lagos .

FOTINI SIANOU, Report from Greece, employment in Europe 1999 and Schlüsslahlen zum Blildungswesen in Europäischen Union, Amt für amtliche Veröffentlichungen der Europäischen Gemeinschaft 1997, Luxemburg; European Database – Women in Decision-making.

FRANK E.X. DANCE: The Concept of communication, Journal of Communication 1970, vol. 20 NY. Rnehart and Winston .

IBEAKUZIE, C.O., "National rural roads development fund (NRRDF), A planning strategy for rural community development in Nigeria". Journal of the Nigerian institute of town planners. Volumes viii and ix, 1987.

IWANA A, Nigerian women formal education and the colonial period, a paper presented at the a paper presented at the symposium on the impact of colonialism on women in Nigeria, women's research documentation centre institute of Africa studies, University of Ibadan, 1989.

JOANA MANGANARA, "U.N. Initiatives for social development" in womens struggle. A journal of the Greek league for women rights. No. 69, july-December 2000.

KOUKOULIS-SPILIOTOPOULOS SOFIA, "formal to substantive gender equality: A comeback of positive action in the public sector." In women's struggle. A journal of the Greek league for women's rights, no. 69 July December

LUIS RAMIRO BELTRAN, Rural Developments and strategies Reported in Future of the Free press: A collection of papers, Reports and Comments presented at the World Media Conference, New York, 1978.

MADELINE K. Albright « Advancing the status of Women in the 21st century», her remarks upon induction, into the national women's Hall of fame in a state visit to Thailand Washington, August 1998.

MBA N. Women and politics in colonial Nigeria, Paper presented at the symposium on the impact of colonialism on Women in Nigeria. Women's research Documentation center, Institute of African Studies, University of Ibadan 1989

MICROSOFT ® ENCARTA ® Encyclopedia 2002. © 1993-2001 Microsoft Corporation

NATIONAL REPORT, of Greece to the UN commission for the Elimination of All forms of discrimination against women, National Print House Athens 1995.

NZERUEM CHIOMA, Packaging as advertising and communication tool in the marketing process. A guided studies project, Ibadan 1989.

NZERUEM CHIOMA,Tribal marks and hair styles as means of communication in Nigeria, seminar paper delivered to the university of Ibadan, Ibadan 1988.

NZERUEM CHIOMA, An evaluative study of organizational communication and job performance in the Nigerian Air force M.C.A., dissertation, June 1989.

NWOSU, I., "Research and training for rural development communication: Adopting the tri-modular training and sequential research models". Africa media review. Vol. 1&2, 1987.

OKIGBO, C., "American communication theories and African communication research: Need for a philosophy of African communication". Africa media review. Vol.1, no.2,1987.

ONIBOKUN, A.C., "Rural development policy planning and implementation in Nigeria". A journal of the Nigerian Institute of town planners. Vols., viii & ix, oct.1987.

ONIBOKUN, A.C., "Rural development policy planning and implementation in Nigeria". A journal of the Nigerian Institute of town planners. Vols., viii & ix, oct.1987.

ONVISAVE DAOBA, Educate women for National development National concord, 14th August 1990.

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ, εκδ. του Συνδέσμου για τα δικαιώματα της γυναίκας, τεύχος 69, Ιούλιος- Δεκέμβριος 2000.

PAN AFRICAN CENTRE for Research and Education for Women CEA, Addis Ababa. «Participation of Women in Political and Public Life of the country», 4th and 5th

NATIONAL REPORT OF GREECE to the Un commission for the Elimination of all forms of Discrimination against women, a publication of the Ministry of the Interior Public Administration and Decentralization Athens Dec. 2000.

ROBERTS D.F. Mass Communication Effects. Annual Review of Psychology, 1981.

SEN. G, et al., Development crises and alternative visions, monthly review, N.Y.

SOULA PANARETOU, "Towards equality at a slow pace", in womens struggle. A journal of Greek league for women's rights, no. 69, july-december 2000.

THE GUARDIAN EDITORIAL (Nigeria) Monday November 11, 1998

UNITED NATIONS: The world's women 2000; Trends and Statistics.

UNFRA Report

UNIFEM 1994 Annual report

UNIFEM 1994 Annual report

UNITED NATIONS Declaration on the Elimination of Discrimination against Women, in Tokumbo Ige and Olumide Lews (ed) Human Rights made easy, Lagos: Legal Research and Development Centre.

ZERI P., State of networks and culture in the global society, a paper delivered at the international conference on globalization and risk societies, Athens, October, 22-24, 1998.

APPENDICES 1-V11.

APPENDIX (1)

DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE AND HISTORY

UNIVERSITY OF PANTEION, ATHENS.

PILOT STUDY

Dear respondent

I'm conducting a Phd study on the role of communication on the sociopolitical development of Nigeria, its consequence in empowering women in the rural areas.

Some of these empowerment programs apart from creating awareness may have achieved positive results in empowering women or may have not achieved any visible result at all.

I want to know those positive and negative effects that you think these empowerment programs have achieved through this pilot study on the under-developed women, (that is mainly the rural women).

Please list as many as you can on this questionnaire. You may give example of the women development programs that you think could help in empowering women.

SECTION A

THE QUESTIONARRAIRE

1.positive Effects

Some empowerment programs have breed in women the following.

Positive Effects

Example of programs

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11. Negative Effects

Some empowerment program has breed in women the following negative effects.

Example of program
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

SECTION B.

Please supply the following information. Tick (x) as appropriate

1	SEX	( ) MALE
		( ) FEMALE
2	Age group	( ) 20-30 yrs
		( ) 31-40
		( ) 41-50
		( ) 51-60
		( ) 60 and above
3	Marital status	( ) Married
		( ) Single
		( ) Divorced
		( ) Widowed
4	Educational qualification	( ) WASC/GCE
		( ) HND/DIPLOMA
		( ) FIRST DEGREE
		( ) SECOND DEGREE
		( ) And above

5. Recommended empowerment programs:

a. _____

b. _____

c. _____

d. _____

e. _____

And others _____

Thank you very much for responding to this questionnaire.

APPENDIX (11)

DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE AND HISTORY

UNIVERSITY OF PANTEION, ATHENS

QUESTIONNAIRE

Dear Sir/Madam,

I am conducting a PhD research study on the role of communication in the socio - political development of Nigeria and its consequences in empowering women in the rural areas. Please complete the questionnaire by ticking the response that best represents your answer so that the research findings can be valid and reliable for future planning of women development issues in Nigeria.

I wish to assure you that any information provided will be used for academic purposes only and will be treated as confidential.

Thank you very much for your willingness to co-operate by responding to the questionnaire.

Yours truly

Chioma Nzeruem (Mrs.)

SECTION A

1. SEX: MALE ☐
FEMALE ☐

2. AGE GROUP
a) 20-30 Years ☐
b) 31-40 Years ☐
a) 41-50 Years ☐
b) 51 and above ☐

3. EDUCATION QUALIFICATIONS
a. WAEC/GCE ☐
b. NCE/OND/DIPLOMA ☐
c. HND/BA/BSC ☐
d. HIGHER DEGREE ☐
e. OTHERS (Please specify) ☐

4. MARITAL STATUS
a. SINGLE ☐
b. MARRIED ☐
c. DIVORCED ☐

SECTION B

5. How frequently do you come across the following development strategies used by agencies?

		Very frequently	Frequently	Sometimes	Rarely	Never
A)	Advertisements On radio, television Newspaper etc.					
B)	Talk programs On radio and television					
C)	Seminars Workshop / Public lectures					
D)	Feature articles in newspapers magazines/ journals					
E)	Handouts, leaflets/ brochures/ posters					

6. To what extent have the following strategies improved your knowledge and perception?

	Very strongly	Strongly	Averagings	Not at all

		strongly		s	all
A)	Women groups And co-operative				
B)	Talk shows				
C)	Seminars Workshop /				
D)	Feature articles in newspapers magazines/ journals				
E)	Handouts, leaflets/ brochures/ posters				

7. What do you feel the man functions of the women development organizations?

a. To educate the public about women development

b. To entertain the public

c. to create awareness

d. Don't know

SECTION C

8. Are you aware of the women development program in the last few years?

a. No

b. Yes

9. How can you ascertain these activities?

a, Encouraging

b, Subdued

c, Discouraging

d, can't say

10. Have these activities in any way changed you or influenced your attitude towards more awareness

a. Yes

b. No

c. Can't say

11. State your degree of satisfaction with enlightenment and educational program provided by government and non government organizations

a. very satisfied

b. satisfied

c. dissatisfied

d. don't know

12. Are the works of the organizations overlapping or counter - acting

a. Yes

b. No

c. Not Really

13. Does these organization present appropriate programs for women in the rural areas.

a. Yes

b. No

c. Need to do more

d. Don't know

SECTION D

14. What is your general impression of the women development organizations?

a)	Very good	☐
b)	Good	☐
c)	Average	☐
e)	Fair	☐
f)	Poor	☐

15. How would you describe the present image of these organizations?

a. Good image

b. Average image

c. Fair image

d. Poor image

16. Please state your degree of agreement with the following mass communication.

		Strongly agree	**Agree**	**Disagree**	**Strongly disagree**	**Don't know**
a)	Help to provide Adult education for women					

b)	Mobilize women into Forming groups/ Co-operatives to Pool resources together					

c)	Promote and support Health programs for A healthier future					

d)	Promote social welfare scheme to Secure brighter future					

e)	Empower women to be in the main stream of national Development.					

17. Please state your degree of confidence in the programs of the different organizations.

		High confidence	**Fairly High confidence**	**Low confidence**	**No confidence**
a)	Organizations Owned by Private individuals (NGO's)				

b)	All governmental organizations				

c)	International Affiliated organizations				

d)	Foundation/ Trust org.				

e)	Embassy / cultural/ educational org.				

18. To what extent do you believe that the following strategies can help improve the image of women in Nigeria?

		Great extent	**Average extent**	**Little extent**	**Not At all**	**can't say**
a)	Advertisements on TV ,newspapers, film Etc.					

b)	Talk programs					

c)	Seminars, conferences, women					

	Groups/workshops, Co-operatives etc.					

d)	Feature articles in the Newspapers, magazines					

e)	Handouts, posters Brochures, pamphlets Etc.					

19. What can they do to improve (You can select more than one option)

a. Organize more publicity and educational campaigns.

b. Engage in more workshops and co-operations

c. Provide sponsorships and financial and

d. Others (please specify).....

APPENDIX (111.)

DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE AND HISTORY

UNIVERSITY OF PANTEION

ATHENS

Questionnaire for Employees

Dear Sir/Madam,

I am a PhD student of the University of Panteion conducting a research on the role of communication in the socio-political development of Nigeria and its consequence in the empowerment of women in the rural areas.

Please tick (v) where appropriate.

Your co-operation would be highly appreciated. All information given would be strictly on confidential basis.

SECTION A

1.SEX: Male ☐ Female ☐

2.Age Range:
- a. 20-25 ☐
- b. 26-30 ☐
- c. 31-40 ☐
- d. 41-50 ☐
- a. 51-above ☐

3.Educational Qualification:
- a. WASC/GCE/Other equivalents ☐
- b. NCE/OND/DIPLOMA ☐
- c. First Degree ☐
- d. Higher Degree ☐

SECTION B

4a. Are you trained for the job you are doing?

a. Yes ☐

b. No ☐

4b. Do you think you need an in service training

a. Yes ☐

b. No ☐

5. How often do you attend?

		Very Often	Often	Some times	Rarely	Never
A)	**Seminars/ Workshops on Mass media mix**					
b)	**Seminars / workshops on Interpersonal communication**					
c)	**Oral media/ Theatre, women group etc.**					

6. Are you abreast of any internal bulletins, hand books journals, magazines etc?

a. Yes ☐

b. No ☐

7. How have they affected your knowledge and perception on women development?

a. Very strongly ☐

b. Averagely ☐

c. Fairly ☐

d. Not at al ☐

8. How often do you receive these literatures?

a. very often ☐

b. often ☐

c. sometimes ☐

d. rarely ☐

e. never ☐

9. Are you aware of other women development organizations in Nigeria?

a. Yes ☐

b. No ☐

10. What do you feel are their functions (You can tick more than one options)

a. to educate people ☐

b. to entertain people ☐

c. to advertise ☐

d. to train employees ☐

11. From your experience which organization would you say is more acceptable to the public:

a. Non government organizations ☐

b. Federal owned organizations ☐

☐

c. State government owned organization
d. Local government owned organization ☐
e. Internationally affiliated ☐

12. Which of the above organizations would you have preferred to work with?

---

13. How would you describe the present image of your organization?

a. Very good ☐
b. Good ☐
c. Average ☐
d. Fair ☐
e. Poor ☐

SECTION C

12. Briefly list to your opinion what the aims of women development organizations in Nigeria today should be.

---

13. What do you feel are the major problem of women development organizations as a whole?

---

14. How would you describe the present image of women development organizations? What do you feel is responsible for this image?

---

15. To what extent can you say you are satisfied with your job?

a. Great extent ☐
b. Little extent ☐
c. No extent at all ☐

16. To what extent do you believe women development enlightenment and programs can help neutralize public apathy?

a. Great extent ☐
b. Little extent ☐
c. No extent at all. ☐

APPENDIX (1V.)

INTERVIEW QUESTIONS FOR OFFICERS WORKING IN THE ORGANIZATIONS INVOLVED IN WOMEN DEVELOPMENT IN NIGERIA.

1a.What is the nature of your organization (Government, Non-government, voluntary etc.)

b. What are your roles and duties in this organization? Do you engage in research activities?

2a. who are the major target audience.

b. How do you reach your audience?

c. How often do you embark on public enlightenment campaigns?

d. What types of messages do you disseminate during such campaigns?

e. What other steps are being taken to educate your audience about development issues (workshop, seminars etc.)

3. How do you reach your internal staff?

- **a.** How often do you or send your staff on training program?
- **b.** What are the reactions of your staff to your communication strategies?
- **c.** What other channels of communication do you introduce to your staff?

5. What do you feel is the main problem of women development in Nigeria today?

6. How would you describe the socio-political state of the rural women in Nigeria?

7. To what extent do you believe that empowerment campaigns can develop their image or growth?

8. How are the results of empowerment campaigns measured?

9. In your opinion how effective is women development campaigns in Nigeria.

10. If not satisfactory, what are the efforts being made to improve the situation?

11. Do you have suggestion boxes?

12. How do you utilize feedback from your external and internal publics?

APPENDIX (V.)

DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE AND HISTORY
PANTEION UNIVERSITY ATHENS.

INTERVIEW QUESTIONS FOR PROJECT EXECUTIVES ON WOMEN DEVELOPMENT ISSUES

1. Who are your participants? (Who do you mainly concentrate on?)

a.) How do you get them to participate in this development program? (Information or persuasion methods)

b.) What steps are being taken to educate them through these programs?

c.) What are their reactions when approached?

d.) What do you feel are responsible for these reactions?

e.) How do you maintain participant's commitment, i.e., incentives given?

2. What do you feel is the main problem of these organizations?

3. What do you feel is responsible?

4. What do you feel can be done to solve the problem?

5. To what extent do you feel personal characteristics like the age, sex, and level of education of a client can affect their perception?

6. How often do you organize workshops and seminars?

7. What are their reactions to these workshops?

8. To what extent do you feel this campaign can be used to neutralize public apathy towards women development issues? What are your experiences on the field?

APPENDIX (V1.)

INTERVIEW GUIDE FOR THE LOCAL WOMEN.

1. Name of state/ district.
2. Name of Respondent.
3. Age.
4. Marital Status.
5. Number of children, if married.
6. Level of Education.
7. What occupation are you engaged in? (Primary, Secondary), Specify.
8. How many days in a year are you not employed?
9. How many hours in a day do you work during peak seasons, lean season?
10. How much land do you have.
11. Who is the chief decision maker in your household?
12. Degree of your involvement and influence in the decision-making process related to financial or property matters for your household.
13. What religion do you belong to?
14. How long have you stayed in cities/ town?
15. How often in a year do you visit town/ cities, markets, other villages?
16. What are the languages you can read or write?
17. How many states/ countries have you visited?
18. What do you think about local leadership or organizations in general?
19. Do you personally know some leaders a block, district and state level?
20. Are you a member of, some political party, organization union?

21. Did you take part in the last election of the country? Did you vote, campaign, or support financially?
22. What are your main problems at household, village and block levels? Are you or your government doing something to solve them?
23. What is your perception about the following problems? Poverty, Exploitation, unemployment.
24. What are the developmental programs implemented in this village/ area and how did you know about them?
25. What specific benefits have you received from them in the last five years?
26. Have you come across any printed matter or publicity material used by development workers?
27. If yes, what have you learned from it?
28. What is your media preference? Radio, T.V, newspapers/ magazines/ books/ films/ folk dramas/ dance/ sing etc.
29. Media exposure: How often do you listen to radio, watch T.V, read newspapers, see films, folk dramas, dance, sing etc. Specify programs to which you're exposed.
30. Have you seen the following and can you remember what they were about: Posters, Pamphlets, Hand bills, Exhibitions, Shows.
31. Do you know about: Improved seeds, new sewing methods, and new tillage practice? Artificial insemination, better food/ nutrition, better child care, birth control methods, vaccination etc.
32. How much education would you like or have liked to have? (Specify)
33. What occupation would you like to have/ would have liked?
34. How far does the fulfillment of your expectation depend on your efforts, help, or pull from other people?

35. Do you assemble regularly at one place for chit chat or any social function?

36. If yes, where do you assemble, and for how long, what do you normally discuss, roughly how many people assemble and do most people belong to your age group, religious group, occupational group etc.

APPENDIX (V11.)[1]

President Olusegun Obasanjo approved the National Policy on Women after four attempts by four former heads of Nigeria's government.

Background pix:-*Nigerian women at the International Council of Women Conference in Paris (1994)*

[1] **SOURCE:** A publication of the federal Ministry of Women Affairs, and Youth Development, Abuja, Nigeria, 2000.

GENERAL GENDER POLICY ISSUES

1. INTRODUCTION

1.1 Gender issues in development received little attention in national planning in Nigeria until the declaration of the United Nations Decade for Women. Hitherto, women's reproductive, productive and community management roles and potentials were marginalised and left out of the system of national accounting. Therefore, development planning since the colonial period has been gender insensitive, as a result of the continuous interaction between the indigenous culture and the inherited patriarchy from the colonial administration, as well as the strong inhibiting effects of traditionalism and capitalist ideologies.

The female members of the Federal Executive Council Year 2000.

1.2 Until the last decade and a half, the gains of women from development were minimal and temporal while the entire process intensified existing gender inequalities even in period of national prosperity. Although the United Nations Decade for Women increased awareness about the strategic and practical needs of women, there was little commitment to incorporate these into national and sectoral policies until the mid-1980s, when there developed the yearning for a National Women in Development Policy to facilitate the full integration of women into the social, economic and political life of the nation.

1.3 This National Policy on Women fulfils the yearning as well as efforts of Federal, State and Local Governments, Non-Governmental Organisations (NGOs), International Development Partners, the private sector, concerned corporate bodies and individuals to integrate women fully into national development in order to

remove those gender inequalities that have evolved in our society over time through structures and processes created by patriarchy, colonialism and capitalism. The Policy is expected to consolidate largely salient revolutionary changes already stimulated by past and current women in development programmes.

1.4 The Policy is therefore another expression of the government's commitment to the development of all sectors of the population and to the institutionalisation of processes which will pilot the Nigerian society towards social equity, justice and a much improved quality of life.

1.5. The National Policy on Women is indeed one of the most direct activities of chapter 11, section 17, subsection 2 of the 1999 Nigerian Constitution which states that:

"Every citizen shall have equality of rights, obligations and opportunities before the law."

and subsection 3:

"All citizens, without discrimination on any group whatsoever, have the opportunity for securing adequate means of livehood, as well as adequate opportunity to secure suitable employment."

Madam Funmilayo Ransom Kuti
Foremost female activist and the first female vehicle driver in Nigeria.

While the Constitution guarantees equal rights for all citizens regardless of gender, circumstance of birth, etc., the National Policy on Women articulates into a coherent whole, all Gender And Development (GAD) policies and programmes and also formulates new policies that will actualise the provisions of the Constitution.

SOURCE: A publication from the Federal ministry of women affaire & youth development, Abuja Nigeria.

• *The First Lady, Mrs. Maryam Babangida, at the Better Life stand, Seville, Spain.*

The official opening of the Better- life-program market Center in Bauchi, in Bauchi State Nigerian. **source:** Mark Odu E., Women on the move, a course to remember, Princess communications ltd., Lagos, 1994, p.78.